

פירוש

ארזי הלבנון

על

תוספות דמסכת זבחים

פרק ראשון

אשר בו יבואו בעה"ת דברי רבותינו בעלי התוס' ז"ל עמ"ס זבחים
מוגהים ומתוקנים. ועליהם חונה פירוש מקיף על דרך הפשט
לבאר במקומות הצריכים

אשר ערכתי והכנתי בחמלת החונן לאדם דעת

ארז סלע

פעה"ק ירושלים תוכב"א

שנת תשפ"ד לפ"ק

מסכת זבחים

פרק ראשון

דף ב ע"א

ב'ל' הובחים שנובחו ב'ו'. עבודה קמייתא נקט, והוא הדין קצלה והולכה חריקה^(א) כדקתני סיפא^(ב) (לקמן יג.). ושינוי קודש שייך בהנך ארבע עבודות כגון עולה לשם שלמים^(ג), אצל שינוי צעלים לא

פירוש ארזי הלבנון

היה מוכח דנוהג בכל ד' העבודות אלא רק צעוד אחת או צשחים, וצפרע הולכה שהיא עבודה שאפשר לבעלה שאין ללמוד אותה מכל שאר העבודות, ע"ש.

ג) משמע דוקא **עולה לשם שלמים**, אצל אם שוחט **שלא לשם עולה** אינו פוסל. דשינוי לא הוי אלא דוקא צעוקר צהדיא לשם זבח אחר או צעלים אחרים, אצל כל שלא עקר צהדיא, אפילו עומד וזווח הרניי שוחט שלא לשמו, אינו חשיב שינוי צכך. וכ"כ צקוצ"ש (ח"ב סי' כ"ב אות ד') וצחז"א (קמא סי' מ"ב אות ג'). ועי' לקמן (ד' ע"א) בתוד"ה וישנן צליצור ומש"כ שם צחות ז'.

וה"כ צשוחט עולה לשם שלמים אמאי לא הוי פיגול, דכיון דמייירי נמי מסתמא צעועה וחושב שהוא שלמים [וכמו שכתבו התוס' לקמן (ע"ב) צד"ה אחנו], א"כ בכלל מחשבתו נמי לאוכלו לצ' ימים, דהיינו חוץ לזמנו, ואמאי לא הוי פיגול. [ואע"ג דאין קיי"ל דעקירה צעעות לאו שמה עקירה, ומפרשין מתניתין צמזיד, א"כ צאומר מותר, וא"כ לפ"ז לא קשיא מידי, שהרי יודע שהוא עולה, ורק מחשב על אותה עבודה שלא לשמה ולא על האכילה. מיהו למ"ד צמנחות עקירה צעעות שמה עקירה, ודאי מתפרש מתניתין כפשוטו דעעה וחשב שהם שלמים, וא"כ לדידיה אמאי לא הוי פיגול].

ומלאתי שכר עמדו על זה המפרשים צמנחות (מ"ט ע"א) צסוגיא דעקירה צעעות, ח"ל הצחז"א שם (סי' ל"ג) נראה דלא הוי פיגול צמאי דסבור שהוא שלמים אלא א"כ חשב צהדיא צשעת שחיעה ששוחט לשם אכילת שני ימים, וכן לא מפסל משום שלא לשמה צמאי דסבור שהוא שלמים וכמש"כ לעיל אם לא ששחט צהדיא לשם שלמים, עכ"ל. וכ"כ הקר"א שם וע"ש צמפרשים וצקא"י כאן (ס"א). וצלא"ה קושיא שהקשיתי לאו כלום היא, דאפילו אם יחשוב להדיא לשם שלמים

א) קלת קשה דא"כ אמאי נקט התנא צציהה יותר משאר עבודות, ליתני שהוקצו דמשמע כל העבודות בכלל. ו"ל כיון דק"ל שחיעה לאו עבודה היא וכשרה צזרים וצגשים ועצדים משא"כ שאר עבודות, לפיכך הו"א דאף צמחשצב שלא לשמו יתכשר, לכך נקט שחיעה לצרותא (מראה בקו). וצמרומו שדה כתב דאי הוי תני שהוקצו הו"א דהיינו דוקא צדיעצד לאחר שזרק הדם, אצל לכתחילה אסור לזרוק, או שהיה ס"ד דאפילו אחר צריקה אסור לאכול וממילא גם אסור לזרוק מפני שאין מציאים קדשים לצית הפסול, להכי קמ"ל דאפילו חצחו לצד ג"כ כשרים, עכ"ד ע"ש. א"כ קמ"ל רבותא דלא מייציעא שאר עבודות דלא צעו שליחות צעלים אלא אפילו שחיעה צצעי שליחות הו"א כיון שחצב שלא לשמו הוי כשינה הכהן צשליחות ופסול לגמרי, קמ"ל דכשרין (מפרשים. ועי' אות ל"ה). וצספר ראש המצבה תירץ דנקט שחיעה דוקא משום דרק צשחיעה שייך למיתני כשרים כיון דהוי דיעצד וא"א לתקוני, משא"כ צקצלה אפשר לתקוני דאם יש דם הנפש יחזור ויקצב, ע"ש. אמנם ידועה דעת הגר"ז דמחשצת שלא לשמה הוי מחשצת פסול כמו מחשצת פיגול ופוסלת גם את הדם צצליא. וע"ע צמרומו שדה על רש"י ד"ה כשרים.

ב) ממתיני' דהכא גופא נמי מוכח דה"ה צשאר עבודות מדקתני **אלא שלא עלו** דדייקין מיינה צגמרא דאסור לשנויי צשאר עבודות, אלא שהתוס' קושעא דמילתא נקטו דלקמן תנינן לה צהדיא (פ"מ). וצספר מראה כהן תירץ דמלישנא דאלא לא הוה מניין למידק דלא עלו לשם חוצה, רק הוה ידעין דאסור לשנויי צבו לכתחילה אצל מ"מ דילמא צדיעצד עלו לשם חוצה דומיא דלשם השם לשם ריח וכו' שכתבו התוס' צסמוך דאינם לעיכוצא. וצעס"ק כתב משום דמשלן אלא דמתני' לא

שייך אלא בזריקה" כגון שחט או מקבל או מוליד" קרבן ראובן ע"מ לזרוק דמו לשם שמעון" כדמוכה לקמן בפירקין (דף יא). ולריך לדקדק מנא ליה להש"ס שינוי צעלים דקבעי לקמן בפירקין (דף ד). מנא לן דבעינן זביחה לשמה כו' והדר קאמר אשכחנא שינוי קודש שינוי צעלים מנא לן, משמע דאמתניתין קאי, וכולה מתניתין לא מישתמעא כלל שינוי צעלים דלישנא דלשמן משמע לאפוקי שינוי קודש, וכולה" מתניתין לא נקיט אלא שינוי קודש דקתני נמי בסיפא (שם דף יג). כיצד לשמן ושלח לשמן לשם פסח [ו] לשם שלמים. ונראה דסמך אמתניתין דלקמן פרק בית שמאי (דף מו): דתנן לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זבחה" וכן פירש בקונטרס בגמרא (ד. ד"ה שינוי צעלים מנא). וא"ת אי

פירוש ארזי הלבנון

עוד כתב המש"מ (שם) להסתפק לדעת התוס' דשינוי צעלים שאינו על מנת לזרוק לא מיקרי שינוי צעלים, האם דוקא לענין פסול הוא דלא מיקרי שינוי צעלים וכגון בפסח וחטאת, אבל בשאר קרבנות דלא מופסלי שלא לשמן מחשבה כזו מהני לענין שלא יעלו לשם חובה. או דילמא לא מיקרי שינוי צעלים כלל וה"נ עלו לצעלים. ע"ש דמסוק ומ"מ נ"ל דכי היכי דאינו פוסל ה"נ עולה לצעלים, ומי שעיין היטב בתוס' ריש זבחים יראה כמו שכתבנו, עכ"ד. וכבר העירו הגרעק"א והא"ש ועוד מפרשים דתוס' לקמן (ו) ע"א ד"ה תודה) מפורש בהדיא דעלו לשם חובה נמי.

(ו) הגר"ז ז"ל אמר בשם אחיו הגר"מ ז"ל דיש לחקור בשינוי צעלים אם סגי כששחט ע"מ לכפר לשמעון כיון דהוה כל ענין הצעלים בקרבן דהיינו לענין כפרה, או דלריך לשחוט על מנת שהמעשה זריקה יהיה לשם שמעון, ומלשון התוספות משמע כלד השני עכ"ד (שעורי הגר"ד). וז"ל רש"י (י' ע"א) אבל שינוי צעלים לא שייך אלא בזריקה, דהא דרבינן שחיטה לפסול מחשבה בשינוי צעלים אינו אלא כגון ששחט על מנת לזרוק להתכפר זו אחר אבל שחט שלא לשם צעליו ולא הזכיר על מנת לזרוק, אין זו מחשבה דשינוי צעלים, עכ"ל.

(ז) ז"ל וכולהו. ור"ל כולו מתניתין דכך פירקין (ז"ק). ובאמת גם ללא הגבה, הדבר ידוע ליודעים דבכתיב"י הישנים של הגמרא לא היו המשניות של כל פרק מחולקות, אלא כל פרק ופרק נשנית בתחילתו משנה אחת הכוללת כל המשניות של אותו הפרק, וכמו פרק בתרא דמכילתין שנשאר משום מה על מתכונת זו.

(ח) קשה קצת, דהא בתר דבעי לקמן זביחה בשינוי צעלים מנא, צעי הגמרא נמי קבלה מנא, הולכה מנא, זריקה מנא. ומאי צעי, והא במתני' דפרק בית שמאי תנן זביחה בלכד ולא שאר עבודות. וז"ל דפשיטא להגמרא דזביחה דהתם לאו דוקא אלא הוא הדין שאר עבודות, כמו שכתבו התוס' לעיל גבי זביחה דמתני' דהבא (מפרשים). ועי' לקמן אות י' בגירסת ב"ז.

וגם על מנת לאוכלו לשני ימים, לא הוי פיגול בכך דבעינן שיקרבו כל המתירין כמלוותו, וכל שיש בו שום פסול אחר אינו נפסל משום פיגול. וע"ע במפרשים שם במנחות שהאריכו גם צוה.

(ד) וכ"כ רש"י לקמן (ד' ע"א ד"ה וישנו בדי' עבודות, ובדף י' ע"א ד"ה שחט). אבל דעת הרמב"ם אינו כן וס"ל דשינוי צעלים פוסל בכל ד' עבודות כמו שינוי קודש. ועי' במפרשים כאן ובמפרשי הרמב"ם מ"ש ליישב דבריו מהובחות התוס'.

(ה) עי' במש"מ (פסח"מ פט"ו ה"א) שכתב דמדברי התוס' אלו נראה דשינוי צעלים שהיה בזריקה [דהיינו שזריקה עלמה חישב שלא לשם צעלים] עלו לצעלים לשם חובה. ודבריו תמוהין עוצא, דכיון דשינוי צעלים אינו פוסל בשאר עבודות אלא בעל מנת לזרוק, מכל שכן דפוסל בזריקה עלמה כמ"ש התוס' לקמן (ד' ע"ב ד"ה רב אשי). והגר"י ענגיל ז"ל בספר גבורות שמונים (בחירון הס"א) כתב ליישב דחלות מחשבה הפסול חל רק בגמר העבודה, והלכך בשחיטה והולכה כשמחשבה ע"מ לזרוק שלא לשם צעלים שפיר חייל הפסול בגמר העבודה, משא"כ בזריקה שהיא עבודה אחרונה וכשצאה המחשבה לחול דהיינו בגמר הזריקה הרי אז כבר נגמרה הכפרה ופסקו הצעלים מלהיות צעלים עוד, דכל ענין הצעלים הוא רק מפאת הכפרה שלהם בקרבן, על כן שפיר ליכא מחשבת צעלים בזריקה, דכשצאה המחשבה לחול דהיינו בגמר הזריקה, כבר שלמה הכפרה ואינם צעלים עוד, עכ"ד. אמנם כאמור בתוס' לקמן מצוה להדיח דשינוי צעלים פוסל גם בזריקה עלמה.

ובחידידושי רעק"א שם בגליון הרמב"ם כתב דע"ס נפל בדברי המש"מ וז"ל דשינוי צעלים שאינו בזריקה, וכונת המש"מ לומר דהיכא דשחט או קיבל שלא לשם צעלים ולא נתכוון ע"מ לזרוק אפילו עולה לצעלים [וכמ"ש להלן בסמך].

אֶהְיֶה קָאִי אִם כֵּן הוּא לִי לְפָרוּשִׁי נִמְי מִנֵּה לָן לֶשֶׁם הֶשֶׁם לֶשֶׁם אִשִּׁים [לֶשֶׁם רִיחַ] לֶשֶׁם נִיחוּחַ, וַיֵּשׁ לֹמֵר דְּלֹא אֶתִי לְפָרוּשִׁי אֲלֵא זֶהֲנִי דְכַשִּׁירִין וְלֹא עָלוּ לֶשֶׁם חֻצְבָּה, אֲזַל הֵךְ כַּשִּׁירִין וּמִרְלִין וְעָלוּ לֶשֶׁם חֻצְבָּה כִּמּו שֶׁאִפְרָשׁ^ט. וְעוֹד יֵשׁ לֹמֵר דְּשֵׁלָא לְשִׁמְן דְּמִתְנִיתִין מִשְׁמַע זֵין שִׁנּוּי קוּדֶשׁ זֵין שִׁנּוּי צִעְלִים^י כִּמּו

פִּירוּשׁ אֲרִזִּי הַלְבָּנוֹן

מ"מ הרי הפסול הוא עצודא שמחשז זה ולא עצודא שמחשז עליה ולהכי חשיב כשתי עצודות.

ובספר משמר הלוי מציא משא ומתן נפלא זין רבינו הגר"ז ז"ל דס"ל דשיך זיה שינוי צעלים וכדלעיל, לזין החזון יחזקאל ז"ל דס"ל דקרצן שנשחט שלא לשמו אין בהקרבתו שום ריאווי לצעלים ואינו קרצן לשם הצעלים הראשונים כלל אלא רק מחמת שיש עליו דין קדושת קרצן. וכתב דלפי"ז אולי אין שום איסור במחשבת שינוי צעלים בצריקתה. וכ"כ בספרו חזון יחזקאל על התוספתא ריש מכילתין, וכ"כ בספר גבורות שמונים (ס"ו ס"א), וע"ע שאר מפרשים דרוצס ככולם נגעו זה, ובייחוד ע"י בספר דם זבחים שהאריך.

יא) בספר משמר הלוי הקשה על דצריהם דאי מתני' איירי נמי בשינוי צעלים א"כ גם על זה קאי מש"כ בהמשך המשנה "הפסח בזמנו וכו'". והיינו משום דשלא בזמנו נעקר משם פסח ועשה שלמים, וכמ"ש רש"י לענין שינוי קודש. וא"כ מוכח דגם בשינוי צעלים נעקר הפסח שלא בזמנו. וקשה א"כ מאי קמציא ליה בפסחים (ס' ע"א) פסח שנשחט בשאר ימות השנה בשינוי צעלים מהו וכו' ע"ש. והרי ממתניתין מוכח דנעקר. ובייתר קשה דהא התם מסיק לפסולא ע"ש. וא"כ איך נוכל לפרש דמתני' קאי נמי אשינוי צעלים, והרי מסיים עלה "והפסח בזמנו", הלא שלא בזמנו כשר זין בשינוי קודש זין בשינוי צעלים. והניח זצ"ע.

ונראה לי ליישב דלכאורה פשוט דמה ששינוי הפסח בזמנו, אין לדייק מכך דשלא בזמנו הדר לכללא דרישא דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים, שחרי דייקין בגמרא למה לי למיתני אלא וּמִפְרָשׁ דקמ"ל דאסור לשנויי זהו תו שינויי אחריוא ולריך לעשות שאר עצודותיו לשמו, ואי נימא דפסח שלא בזמנו בכלל כל הזבחים, וכי ס"ד דפסח שנשחט שלא לשמו יהא חייב לעשות שאר עצודותיו לשם פסח. אלא ע"כ מאחר שאמר חוץ מן הפסח והחטאת, הו"א פסח והחטאת לגמרי מכלל כל הקרצנות, והשתא הו"ל ומפרש דהפסח בזמנו פסול שלא לשמו בכל ענין, אצל שלא בזמנו, יש לומר דלא פסיקא מילתא, ואפשר דבשינוי קודש כשר, ובשינוי צעלים פסול.

ובזה יש ליישב עוד מה שקשה לכאורה בלשון המשנה דתן חוץ מן הפסח והחטאת הפסח בזמנו וכו'. ולמה האריך בלשונו ולא קאמר בקיור חוץ מן הפסח בזמנו

(ט) היינו כדמפרשי התוס' לקמן משום דהך דצרים ילפינן מקרא דהקטרה והוא עלמנו שלא הוקטרו אימוריו כשר ועולה לצעלים.

י) וכן נראה כתיורן זה, דלתיורן קמא לא שמעינן בשום דוכתא דבשינוי צעלים לא עלו לשם חוצה, דממתניתין דלקמן (מ"ו ע"ב) לא שמעינן אלא דלכתחילה לריך לחשוב לשם זבחה, אצל דלא עלו לא שמעינן בכל אינך ששה דצרים דכשרים ועלו (ק"ה).

והנה בגמ' בסמוך דייקין מדקתני "אלא שלא עלו וכו'" דאסור לשנויי זהו תו שינויא אחריוא. והמפרשים שקלו וערו אי דוקא שינוי קודש הוא דאסור לשנויי זהו, אצל שינוי צעלים מותר, דכיון שאינו עולה לצעלים לשם חוצה א"כ לא שייך זיה תו שינוי צעלים. או דילמא אע"ג דלא עלו לצעלים לשם נדרו מ"מ אכתי שם צעליו עליו ואסור לעשות שאר עצודות בשינוי צעלים. ובזבחה תודה וכן בחזו"א (ס"ו א' סק"ה) כתבו דאסור לשנויי זהו אף בשינוי צעלים, והוכיחו כן מדברי התוס' כאן שכתבו דמתני' איירי זין בשינוי קודש "זין בשינוי צעלים", ולפי"ז על כרחך מתני' זין על שינוי קודש וזין על שינוי צעלים קאמר "אלא שלא עלו לצעלים", וכיון דמינה דייקין דאסור לשנויי זהו בשאר עצודות, אלמא שינוי צעלים נמי אסור לשנויי. ועממא דמילתא, לא מיצטיר לעטס השני דקאמר אצט"א קרא דהטעם דאסור לחשוב מחשבה שאינה נכונה בודאי שייך גם בשינוי צעלים, אלא אף לסבירא הראשונה, כיון דמיצטיר שיהו כל עשויות הקרצן לשם צעליו, וכי משום דשני הכהן בעצודה אחת, ישנה ג"כ בשאר עצודות.

ולפי כך דיוקא דהזבחה תודה והחזו"א יש לפשוט נמי מה שנסתפקו אחרונים בשינוי צעלים אחר שינוי צעלים, דאפילו תימא דאכתי שם צעלים על הקרצן אע"ג דלא עלה לחוצתו, מיהו כיון דפסולא דשינוי צעלים הוי פסול בצריקה דאינו נפסל אלא במחשז על הצריקה, א"כ אם שוחט ע"מ לזרוק שלא לשם צעלים ו"ל דתו ליכא איסור לקבל ע"מ לזרוק שלא לשם צעלים, דכיון דשתי המחשבות הן על הצריקה הו"ל כמי שמחשז פעמיים שלא לשמו בעצודה אחת דאין זהו איסור [וכמו שכתב צמיוחם לרש"י ריש מנחות]. אמנם לפי דיוקא דהזבחה תודה והחזו"א ה"ל מוכח נמי מלשון המשנה דבשינוי צעלים נמי אסור לשנויי זהו. ועממא דמילתא ז"ל משום דאע"ג דהמחשבה היא על הצריקה,

צרייתא דרבי שמעון קמנא שלא לשמה דמוקי ריש פ"ק דמנחות (דף ג:) צשינוי צעלים י"ג, ולהכי נמי [לא פריך] י"ג צפירקין דהנך חרצעה דברים מנא לן, דלא מיירי בהן צמתני'. ומיכו רבה דווקא מוקי לה צשינוי צעלים אבל רבא ורב אשי לא מוקמי לה הכי התם י"ג. ואם תאמר והא צפרק בית שמאי (לקמן דף מו:) דריש להו מדכתיב עולה אשה ריח ניחוח לה', עולה לשם עולה, והיינו שינוי קודש,

פירוש ארזי הלבנון

לה מדתקן כילד לשמן ושלא לשמן לשם מנחת חועא ולשום מנחת נדבה, ודוקא צרייתא דר"ש דלא תנן בה כילד לשמן וכו', מוקי לה רבה התם צשינוי צעלים. וא"כ ה"נ צמתניתין דהכא ליכא לפרושי צשינוי צעלים מדתקן בחר הכי כילד לשמן ושלא לשמן כו', וכמו שצאתה כתבו התוס' לעיל.

שוב ראיתי דלא קשיא מידי, דכוונת הגמרא צמתנות שם לאוקומי מתני' דהתם צשינוי צעלים דוקא ולא צשינוי קודש, ולזה דחי הגמ' דמתני' מיירי לכה"פ ג"כ צשינוי קודש, מדתקן בחר הכי כילד לשמן ושלא לשמן וכו', אבל אין כוונת הגמ' לומר דלא מיירי צשינוי צעלים כלל, רק הכוונה להוכיח דמיירי ג"כ צשינוי קודש, ופשוט.

(ג) כן גירסת ה"ק והפ"מ ועוד. וכוונת התוס' ליישב מה שהקשו לעיל דלמאי לא מפרש נמי מנא לן לשם השם לשם אשם לשם ריח ניחוח. דלפי מה שכתבו עתה דלמיתני' דהכא סמיק, א"כ מהאי עממא לא פריך הגמרא אהנך ד' דברים מנלן, כיון דלא מיירי בהם צמתני' דהכא.

וגירסת בה"ז ולהכי נמי פריך צפירקין כו' מנלן דהא מיירי בהם צמתני'. ופירש דהיה קשה להו לפי הפירוש הראשון דקאי אמתניתין דפרק בית שמאי, דא"כ מאי צעי הגמרא מנלן שינוי צעלים בכל הנך ד' עצודות [ובדצעי לקמן קבלה מנלן כו' הולכה מנלן כו' זריקה מנלן] והלא צמתני' דבית שמאי לא קתני כי אם זביחה בלבד. אבל לפי תירוץ השתא דמתני' דהכא כולל נמי שינוי צעלים, א"כ שפיר צעי מנלן שינוי צעלים בשאר עצודות דהא מתניתין דהכא קאי אכל ד' עצודות כמו שכתבו לעיל. כן פירש בספר עהרת הקודש.

(ד) יש להעיר, דצסוגיא דמנחות שם (ד' ע"א) מסיק דרבא ורב אשי לא אמרי כרבה משום קושיא דאציי [ולא משום לישינא דשלא לשמן], משמע דבלישינא דשלא לשמן שפיר איכא למימר דמודו לרבה דמשמע נמי שינוי צעלים. וא"כ תירוק התוס' קאי שפיר אליבא דכו"ע ולאו דוקא אליבא דרבה.

וגררר דצאתה אין כוונת התוס' לסתור ולפרוק תירוץ, רק כוונתם על דרך דחיה דאין תירוק זה מוכרח. והיינו משום דלכאורה לפי תירוק זה נדחה

והטעמת בכל זמן. אבל לפי מה שנתבאר, יש לומר דאי הוי תני חוק מן הפסח צמנו, א"כ היה משמע שפסח שלא צמנו הוא בכלל דרישא דחייב לעשות שחר עצודותיו לשם פסח, וה"ה דכשר בכל ענין אפילו צשינוי צעלים. לכן אמר חוק מן הפסח והטעמת, שאינם בכלל דרישא כלל, ואח"כ הולך ומפרש הפסח צמנו וכו' כנ"ל.

וצר מן דין מדברי הראשונים צפסחים שם נראה דהך איציעא דפסחים, קאי אלפני הפסח, שאז צעי עקירה לכר"ע, ומיציעא לן אי שינוי צעלים נמי חשיב עקירה אז לאו. ומשמע דלאחר הפסח למ"ד דלא צעי עקירה ממילא גם צשינוי צעלים כשר. ואפילו למאן דצעי עקירה גם לאחר הפסח איכא למימר דמ"מ שינוי צעלים מהני, דעד כאן לא מיציעא לן התם אי שינוי צעלים חשיב עקירה, אלא צומן שראוי לפסח, אבל לאחר הפסח שאינו ראוי עוד, שפיר יחא חשיב עקירה גם צשינוי צעלים. וכעין דוגמא לזה ראיתי בקרן אורה לקמן (ח' ע"ג) שכתב דאע"ג דאמרין צפסחים דעקירה הוי דוקא על ידי שחיטה ולא סגי בעקירה על ידי דיבור, מכל מקום היכא דעבר עליו הפסח שאינו ראוי עוד, מהני גם עקירה ע"י אמירה צפה גרידא ע"ש. ואם כן מיושב קצת קושיית הגרמנ"ש ז"ל הג"ל, דבשאר ימות השנה דהיינו לאחר שעבר עליו הפסח, שפיר מהני שינוי צעלים לעוקרו משם פסח ועל זה קאי המשנה דקתני הפסח צמנו.

ועיין עוד צמאירי פסחים שם שמפרש האי ציעא הג"ל דוקא בשוחטו לשם פסח צשינוי צעלים, דכיון ששחטו לשם פסח, תו לא מהני עקירה ע"י שינוי צעלים. אבל אם שחטו צסתמא ה"ז כשר צשינוי צעלים כיון דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוי ושלמים צשינוי צעלים כשר. ולפי"ז מתני' שפיר מתפרשא צשינוי צעלים צפסח אף בשאר ימות השנה ואפילו לפני הפסח, באופן שלא שחטו לשם פסח אלא צסתמא. וכן פירש הר"ח שם צמסקת הסוגיא דדוקא בשוחט לשם פסח הוא דפסלין צשינוי צעלים.

(ז) לכאורה קשה דהמעין צסוגיא דמנחות שם (ד' ע"א) יראה מפורש דמתניתין דהתם דקתני כל המנחות שנקמנו שלא לשמן ליכא לאוקומי צשינוי צעלים, ומוכח

וצפירקון בגמרא (לקמן דף ד.) דריש שינוי קודש מקרא אחרונה. ויש לומר דקרא דהתם בהקטרת אימורים והבא בעצודת הדם^(ט). ואע"ג דקתני לשם ששה דברים האצח מצח, הוא הדין האצח נקטר דהא קרא דמיייתי התם בהקטרה מייירי. ומ"מ שפיר דריש מקרא דהתם זציחה לשם ששה דברים מדאיתקש אל שם זבח^(י) דלשם זבח דהיינו שינוי קודש הוי צין בעצודת דם [כדיליף] מקראי דפירקון צין בהקטרה [כדיליף] מקרא דהתם, ה"ה שאר (חמשה) [ארבעה]^(י) דברים יכו בזציחה^(י) כמו בהקטרה^(י). ומיחוה הא לא מליין למילף מהיקושא דנימא ולא עלו לשם חוצה ואינה מרצה בכל (מקום) הנך ו' דברים, דההוא קרא כתיב בהקטרת אימורים והוא עלמנו שלא הוקטרו (אימורים) [אימוריו] כש^(כ) (דף מ:). ולקמן (דף מ:). דמיייתי קרא לשם זבח דהיינו שינוי קודש לא מיייתי נמי קרא לשם זבח דהיינו שינוי צעלים^(כ) משום דהנהו ששה דברים לא שייך לפרש בשעת הקטרה, דשעת הקטרה

פירוש ארזי הלבנון

דצעיין לשם ששה דברים ולא בשאר עצודות, וכ"כ צ"ס חוקי חיים, אמנם לא נתנו טעם מספיק לדבריהם ע"ש. (ע) לכאורה קשה, מאחר דקרא דמיייתי התם בעולה הוא דכתיב ועולה ושאר קרצנות לא למדנו רק מהיקושא דזאת התורה, א"כ שינוי קודש גופא בעולה דבר הלמד בהיקש הוא ואינו חוזר ומלמד בהיקש על אינך דברים. ועוד דאינך הנך ד' דברים בשאר זבחים מנ"ל מאחר בעולה גופא לא אחיא חלל בהיקש. ויש ליישב (ט"ה). ולכאורה יש להשיב דאע"ג שכתבו התוס' לשון היקש, אין כוונתם להיקש ממש, חלל למה מלינו, דילפיין עצודות הדם מעצודת הקטרה, וְאָמַר לשם זבח בעצודת הקטרה וְאָמַר לשם זבח בעצודת הדם, מה לשם זבח האמור בהקטרה לא חילקת צין לשם זבח לצין שאר מחשבות, אף בעצודת הדם לא תחלוק צין לשם זבח לצין שאר מחשבות. ועל זה הדרך ילפיין בגמרא (לקמן ד' סוף ט"א) שינוי צעלים משינוי קודש בשאר עצודות, ע"ש. [וכן נמלא באחא מקומות שאומר הש"ס היקש ופירושו לאו דוקא חלל ר"ל בגו"ש או צמה מלינו. וכן צרש"י וצתוס'. ועי' לדוגמא רש"ש לתוס' צ"צ ע' ע"ב].

(כ) כדאיתא לקמן בגמ' (דף ז' ע"ב). ואע"ג דאמרין בפסחים (ע"ז ע"ב) דאימורין כי איתנהו מעבדי, ודוקא היכא דאצדו או נעמאו לא מעבדי, היינו לענין להחיר הצער באכילה דוקא, דהיכא דאיתנהו כל כמה דלא מיקטרי אימורין צער אסור באכילה, וכדאיתא שם (מ"ט ע"א). אבל כפרה ודאי לא מעבדי. וע"ע צתוס' לקמן (ו' ע"א) ד"ה והלא אין כפרה חלל בדם.

(כא) ז"צ דבשלמא בהקטרה לא מליין למימר דמעבדי, אבל בעצודות הדם אמאי לא נאמר דמעבדי. ובדומה לזה אמרין לקמן בגמרא (ו' ע"ב) מה שלמים צין זציחה צין שאר עצודות לא חילקת בהם למזירה, אף פסח לא תחלוק צו צין זציחה לשאר עצודות לעבדי.

לגמרי פירש"י [דהיינו התירוק הקודם דסמך אמתני' דפרק צ"ע], דמאחר דמוכה דלישנא דשלא לשמן משמע נמי שינוי צעלים א"כ ודאי קאי אמתניתין דהבא ולא אמתני' דפרק צ"ע. לזה כתבו דאינו מוכח חלל לרצה, אבל רצה ורצ אשי איכא למימר דפליגי גם צזה. [ואע"ג דלא דחו התם צמחות מילתא דרצה משום כך, שמא משום דפירכא דאציי עדיפא להו או דילמא חד מתרי תלת נקט].

(טו) אבל רש"י שם (צד"ה עולה) פירש דמקרא דשלמים יליף דאייירי בזציחה, ולדידיה קשה קושיית התוס'. ועי' טה"ק מה שכתב ליישב. וע"ע בהגרי"ז (מעה"ק פ"ד ה"א) עתירין על פי דרכו דתרי עניינים יש צמחצת שלא לשמה, חדא עלם הדין שהקרצן יקרב לשמו כדן שאר מלוות דצעיין לשמן, וחדא דמחשצת שלא לשמו הוא מחשצת הפוסלת כמו מחשצת פיגול, ואם כן י"ל לדעת רש"י דמקרא דפרק צ"ע ילפיין דצעיין עשיית הקרצן לשמו, ומקראי דפירקון ילפיין דהוי מחשצת הפוסלת ושפיר אלעריך תרי לימודים.

(טז) ר"ל דכל הנך מחשצות לשם השם לשם ריח לשם ניחוח, איתקשו אל מחשצת לשם זבח, דכולהו כתיבי צחד קרא [דעולה אשה ריח ניחוח לה'] דכתיב גבי הקטרה. והלכך אמרין מה הקטרה דצעיא לשם זבח צעיא נמי לשם שאר מחשצות, אף זציחה דצעיא לשם זבח צעיא נמי לשם הנך מחשצות. ופשוט.

(יז) כז"ל, דהא לשינוי צעלים לא נריך היקשא (ז"ק).

(יח) לכאורה לאו דוקא זציחה חלל הוא הדין בשאר עצודות הדם צעיין מחשצת לשם ששה דברים. דכי היכי דילפיין זציחה מהקטרה יליף נמי לשאר עצודות הדם, וכן כתב המשל"מ (מעה"ק פ"ד ה"א) דזעת התוס'. אבל בספר יתר הבז כתב דדוקא בזציחה הוא דכתבו התוס'.

לא משכחת לשם זבחה⁽²⁾, דשינוי צעלים ליתיה אלא בשוחט ע"מ לזרוק או מקבל ומוליד ע"מ לזרוק כדמוכה בפירקין (לקמן דף י). ובשעת הקערה כבר זרק הדם, ואם כן מהיכא תיתי הקערה לשם זבחה, דזהוהו קרא לעולה אשה ריח ניחוח לא כתיב, ומעבודת דם לא אחי דעבודת דם גופיה ליתיה אלא בעל מנת לזרוק כדפרישית⁽³⁾. והשתא זבחה לשם ששה דברים והקערה לשם חמשה. אי נמי הא

פירוש ארזי הלבנון

ובשפ"א כאן מפרש כוונת הספרי שאם הכהן צר דעת לידע לשם מי זורקין ומקטירין, דהיינו לשם השם, צוה נושא עון. ואילו בחידושי ר' משולם דוד הלוי הביא בשם אביו הגר"ז ז"ל דלריך לדחוק כוונת הספרי דלשם מי, הכוונה לשם אהה זבח, דהיינו שינוי קודש. והניח בל"ע.

ובאמת לא זכיתי להבין לכל הפירושים, איך יליף הספרי זריקה והקערה מקרא דאתם תשאו את עון המקדש. היכן מרומז בחיצת "עון המקדש" זריקה והקערה. ועוד קשה, אמאי נקט דוקא זריקה והקערה, ולמה לא קאמר נמי קבלה והולכה. ותו היכי סגי בחד קרא לזריקה והקערה, הא בגמרא ריש מבילתין (ד' א') מזריך לכל עבודה ועבודה קרא צפני עלמנו. ועוד להך פירושא דמפרש ליה צשינוי צעלים, קשה, דמשמע שחיזי מדאורייתא לידע לשם מי זרק ולשם מי הקטיר, והלא תנן במבילתין לקמן (ש"א ע"ג) נתערבו קדשים בקדשים מין צמינו זה יקרב לשם מי שהוא זה יקרב לשם מי שהוא, ופירש רש"י שיאמר לשם צעלים שלו. והתוס' שם מפרשים דכזה"ג ישחוט סתמא. אלמא כל כזה"ג שאינו יודע לשם מי שחט אין צדק משום שינוי צעלים. וכן ראיתי שהקשה בשפ"א.

עוד קשה, דבהמשך הספרי שם אחר דברי ר' יאשיה הג"ל איתא, ר' יונתן אומר מניין אתה אומר שאם זכה בצער קודם זריקה דמים, צחזה ושוק קודם הקטר חלבים, שהכהנים נושאים עון על כך, תלמוד לומר אתה וצניך אתה תשאו את עון כהונתכם, וכן מצינו שלא נתחתם גזר דינו של עלי אלא על שנהגו ציון בקדשים וכו' [היינו שהיו נוטלים את חלקם בצער קודם שזרק הדם]. עכ"ל הספרי. ואי מפרשין למילתא דר' יאשיה צשינוי צעלים או צחסרון כוונת לשם השם, א"כ מה שייכות יש בין מילתא דר' יאשיה למילתא דר' יונתן. וי"ע.

ועלה דעתי לפרש פירוש חדש ונפלא מאד, דבאמת לא מיירי הספרי צפסולי מחשבה כלל, לא מחשבת שינוי צעלים ולא מחשבת לשם השם או שינוי קודש. אלא מיירי בסדרי המקדש דחלוקת הצער לכהנים. דלפי שאין הכהנים רשאים לזכות בצער קודם זריקה ולא צחזה ושוק קודם הקערה, לפיכך לריך הכהן הזורק והמקטיר שידע כל קרבן וקרבן למי שייך ואימתי זרק

(כ) פירוש אמאי לא מייתי קרא אלשם זבחה, דאע"ג דלא משכחת לשם זבחה בקרא דהקערה, מ"מ לייתי קרא דלשם זבחה בצבחה, ונימא כי היכי דיליף שאר ד' דברים זבחה מהקערה, ה"ג נילף שינוי צעלים בהקערה מצבחה. ותירונו דלא שייך שינוי צעלים בהקערה (מים קדושים צקטור).

(ג) המפרשים ובראשם עה"ק הקשו על התוס' מספרי (פרשת קרה פסוקא קט"ו) דליתא התם, מניין אתה אומר שאם זרק את הדם כראוי ואינו יודע לשם מי זרקו, והקטיר את החלב כראוי ואינו יודע לשם מי הקטירו, שהכהנים נושאים עון על כך, ת"ל ואתה וצניך וצית אצרך אתה תשאו את עון המקדש. עכ"ל. הרי מצוה דשייך שינוי צעלים גם בהקערה, ודלא כהתוס'. וצעה"ק דחק דלשיעת התוס' הך דספרי אסמכתא בעלמא הוא ולא מדינא דאורייתא. וע"ע צמלצ"ס בתורה"מ ועוד מפרשים שהניחו בל"ע.

והגר"מ זעמא צספר דבר אברהם (ס"ד ד') כתב לישב דהתוס' ס"ל דכלל הקרבות אין האימורים שייכי לדיני הקרבן כמו שחיעה ושאר עבודות, כיון שאינם מעבדין את הריאוי, אלא חיוב ההקערה הוא חיוב כללי דכל אימורי הקרבות יש חיוב להקטיר, אצל אין שם הקרבן כלל על ההקערה. ולכן ס"ל להתוס' דאין לריך להקטיר לשמו או לשם הצעלים, דכבר נסתלק ענין ושם קרבן הפרטי שזהו המחייב מחשבת הלשמו ומחשבת הצעלים. אמנם קרבן פסח שאני דכיון דכל עיקרו לאכילה אחי כמ"ש צפסחים (נ"א א') לפיכך גם הקטרת האימורים שהיא המתרת את הצער באכילה חשיבה מדיני הקרבן כמו שאר עבודות. ועפ"י מיושב הספרי דהתוס' יפרשוהו דמיירי צפסח דוקא, דפסח שאני מכלל הקרבות שהקטרת האימורים שייכה לגוף הקרבן, משא"כ בשאר קרבות. ע"ש צית ציחור. וסוים כן יש לומר לחומר הנושא אף שדחוק צלשון הספרי, דמשמעויתיה דכלל הקטרת כן, עכ"ל. [וקשה לי עובא, דלפי ציחורו הרי גם זבח לא צעין בהקטרת אימורים כיון דאין שם הקרבן עליהם, והרי דבר זה מפורש בתוס' להדיא דלשם זבח צעין ורק לשם צעלים ליכא בהקערה. וי"ע].

דקאמר זציחה לשם ששה דברים, לא שחישב בשעת שחיטה לשם ששה דברים אלא כלומר הזבח נעשה לשם ששה דברים וכל אחת בשעתה^(כ). וצפרק המפקיד (צ"מ דף מג:) פירשתי^(כ) הא דמחשבה פוסלת צקדשים אי צדיבור הזבח נעשה [שלח] לשמה^(כ) או אפילו במחשבה:

פירוש ארזי הלבנון

זבח. והשתא קאמרי דבאמת בני ד' דברים לצד משינוי קודש ושינוי צעלים הוי רק בהקטרה דמייירי זה קרא דעולה אשה ריח ניחוח, ושינוי קודש דהיינו לשם זבח צעין בין בשעת עצודות הדם כדילפינן מקראי דפירקין ובין בשעת הקטרה מקרא דעולה אשה, ושינוי צעלים לא צעי אלא זציחה ושאר עצודות הדם ולא בהקטרה. והשתא לפי"ז לא לריך לומר דאיתקש בני דברים להדדי מדאיתקש אל שם זבח, ועי"ז נלעך נמי לדחוק אמאי לא מעכבי. וכן מתורן לפי"ז קושיית התוס' דלעיל אמאי לא צעי הגמרא מ"ל לשם השם לשם אישים וכו' משום דמתני' לא איירי בהו כלל.

אצל צבה"ז מפרש דהתוס' לא הדרי בהו מתירווא דלעיל וכוונתם כאן צמש"כ וכל אחת בשעתה דהיינו בשעת זציחה לשם ששה דברים ובשעת הקטרה לשם חמישה. אמנם צשיעמ"ק (לקמן ד' ע"ב צהשמות) מוצא תיורן זה צשם תוס' עוך ומצואר שם כדברי המפרשים שהבאנו לעיל.

(כ) דעת התוס' שם וצעוד מקומות דצעין דיבור דוקא. וכן כתב רש"י לקמן (מ"א ע"ב ד"ה בגון) וצריש מנחות דכל מחשבה דקדשים מוילא צפה הוא. ועי"ע צשיעמ"ק פ' המפקיד שם צאורך. אמנם דעת הרמב"ם (פסוה"מ פ"ג ה"א) דצמחשבה גרידא סגי, עיי"ש צמשל"מ.

(כז) הקשה צספר מראה כהן על לז זה שכתבו התוספות דכל מחשבת פסול לריך להיות דוקא צדיבור וצאם חישב ולא הוילא מפיו אינה פוסלת, א"כ מכל שכן כששחט צסתמא דלא חיוב. וקשה דא"כ מאי מספקא להגמרא צסמוך אי סתמא כלשמה דמי או לאו. וכן הקשה צשו"ת זית רענן (ח"צ ס' ז') עי"ש שם מה שתיראו.

ולא זכיתי להצין. דהא פשיעא דספיקא דהתוס' הוא דוקא להמסקנא דסתמא לשמה, דלפי לז זה אינו נפסל אלא צמחשב שלא לשמו, ולזה מספקא להתוס' אי סגי צמחשבה לחוד, או שמה אינו נפסל אלא צדיבור. אצל להלך דמספקא לן בגמרא דסתמא שלא לשמה קאי, לז זה גס צלא מחשבת פסול כלל הזבח נפסל כל שלא חישב בהדיא לשמו, ופשיעא דא"ל דיבור שהרי אפילו מחשבה א"ל. ולענ"ד הדברים פשוטים, ול"ע.

דמו והוקרצו אימוריו כדי שיוכלו הכהנים לזכות צחלקם צזמן הראוי להם. ולא קאמר ר' יאשיה שאם לא ידע לשם מי זרק, דהיינו מזרק צלא דעת למי שייך הקרבן [ולשם מי, פירושו צצבול מי, כמתני' (ערכין ע"ד ע"א) אין לו צכסות אשתו ולא צכסות צניו ולא צלצע שצצע לשמן], וכן אם הקטיר צלא דעת למי שייך הקרבן, נמצא שלא יוכלו הכהנים לזכות צצשר וחזה ושוק צזמן הראוי להם אלא לאחר עשיית כל קרצנות היום, שהרי ספק הוא שמה עדיין לא מזרק ועדיין לא הוקטיר. ועל זה נושא הכהן עוון, על שצצד צצהלה ומצלי שים דעת לסדרי המקדש, וצצהלתו קלקל את סדר חלוקת הצשר. ולזה שפיר יליף מקרא דאתה וצינד תשאו את "עון המקדש", דהיינו שקלקל את סדרי המקדש. ולהכי נמי שפיר קאי צזריקה והקטרה צלצד ולא צשאר עצודות, שהרי רק שתי עצודות אלו מתירות את חלוקת הצשר לכהנים. ועל זה גופא קאי ר' יונתן והוסיף עעם ופירוש לדברי ר' יאשיה, מנין אתה אומר שאם זכה צצשר קודם צריקת דמים וצחזה ושוק קודם הקטיר חלצים שהכהנים נושאים עון על כך וכו', שמתעס זה דרש ר' יאשיה שצריך הכהן לידע קרבן של מי זרק וקרבן של מי הקטיר על מנת לשמור על סדר חלוקת הצשר צצמקדש. ומייתי עוד שזה היה עון צני עלי שלא שמרו על סדרי המקדש זה, וממלאו זוכים צצשר קודם צריקת הדם. כנלע"ד נכון מאלד צפירוש הספרי.

(כד) עי' צשיעורי הגר"ד שהקשה דהיה לכו למימר פשוט דכיון דצבר מזרק הדם והוכשר הקרבן ונתכפר ועלתה לו, איך יפסל הקרבן אה"כ עי"י שינוי צעלים בהקטרה, וכלשון הגמ' (לקמן כ"ט ע"א) מאלחר שהוכשר יחזור ויפסל. עיי"ש צדצרייו. ולא הצנתי, דלכאורה כוונת התוס' פשוטה דכי היכי דחישב כל הגך ה' מחשבות בהקטרה דצעין לכתחילה ולא לענין פסול, ה"נ יאמר שינוי צעלים בהקטרה לכתחילה ולא לענין פסול. וק"ל.

(כה) ר"ל בשעת זציחה ושאר עצודות הדם לשם שני דברים דהיינו לשם זבח ולשם זבח, ובשעת הקטרה לשם חמישה דברים, דשינוי צעלים ליתא בהקטרה. כן כתבו רוב המפרשים, דהשתא הדרי בהו התוס' ממ"ש לעיל דילפינן זציחה לשם ששה דברים מדאיתקש אל שם

הפסח בזמנו. אצל שלא בזמנו לא ואפילו שוחטו לשם עולה, ואפילו למ"ד צעי עקירה מ"מ הוי שלמים כ"ט) כדדרשינן ואם מן האזן קרבנו לזבח שלמים כל דשחית ליה שלמים ליהוי לקמן בפירקין (דף ח):

החטאת באה על חטא והאשם בא על החטא. איכא חטאת ואשם נמי דאין באין על חטא כגון חטאת ויולדת ואשם מזורע^ל, אלא משום דרובא אתו על חטא משוו להו אהדדי:

לשם גבוה מהן בשיריין. בגמרא (לקמן יא:) מיצעי לן אי צעי למימר כשירין ומרלין ופליגי בתרתי, או כשירין ואין מרלין ולא פליגי אלא בחדא [משמע דלא מספקא אלא בחדא] כגון בצבוע, א"כ) צנמוך פשיטא ליה דפסולין לגמרי קאמר. ותימא מנא ליה, דילמא פסול ולא עלו קאמר^ל, דאשכחן [בצרייתא] כי האי גוונא דתניא לקמן (דף ז.) שלמים ששחטן לשם תודה פסולין, והיינו פסולין ולא עלו ולא פסולין לגמרי. ויש לומר משום דדרשינן טעמא (דשמעתא) [דשמעון] בגמרא (לקמן דף יא:) מדכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו צמורם [מהם] אין מתחללין צנמוך מהם מתחללין, וחילול משמע פסול גמור^ל כ"ט). ואע"ג דדרשינן בגמרא (לקמן ג:) קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים, ולא מיפסלו שאר קדשים שלא לשמן, מכל מקום שייך צהן חילול משום פסח וחטאת דמיפסלו^ל. ועוד יש לדקדק מגופה דמתניתין בצבור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשירין משום דהוי

פירוש ארזי הלבנון

לאשתריוו בקדשים. וכן לשון הר"ן בנדרים, ואפילו לר"ש דאמר דיוולדת חטאת היא דצבעה שכרעת לילד קופלת ונשצעת שלא תזקק לצעלה, עיקר קרבנה אינו צא על חטא שהרי אפילו יודעת צעלמה שלא הרהרה בדבר כלום, מציאה קרבן, עכ"ל.

לכ) בספר אהל משה כתב ליישב קושייתם בצפישות, דכיון דמילתא דשמעון אחי עזריה קאי אדברי ת"ק דקרי ללא עלו כשרים, לא שייך לצר פלוגתיה למקריניהו פסולים.

לכ*) לפמש"כ התוס' צנמוך גבי קדשים מחללין קדשים דנקע לשון חילול משום פסח וחטאת דפסולין לגמרי, א"כ ה"ג לענין צבוע וגמוך נימא דנקע לשון חילול משום פסח וחטאת. ותירץ ה"ק דלענין פסח וחטאת לא שייך לחלק בין צבוע לגמוך דצין כך וצין כך פסולין אפילו לשמעון אחי עזריה. וטעמא דמילתא כתב בשפ"א משום דחטאת היא (דמהתם) ולפינן דחטאת שלא לשמה פסולה) משמע עיכובא לפסול כל שלא שחטו לשם חטאת, וא"כ דרשא דלא יחללו צמורם מהם כו' בודאי לא קאי אחטאת, עכ"ד. וע"ע בקר"א.

לג) הקשה בתורעק"א על דצריהס, דהא לקמן (מ"ו ע"ג) מצויר דחטאת ששחטו לשם חולין אע"ג דכשרה מ"מ לא עלתה לצעלים. וא"כ הא דדרשינן קדשים מחללים קדשים ואין חולין מחללים קדשים [דמנייהו] הוא דילפינן דלשם חולין כשרה, על כרחך מייירי בפסח וחטאת בלבד שאינם עולים לצעלים כלל, דאי נימא

כט) פי' דגבי פסח צשאר ימות השנה פליגי אמוראי חד אמר צעי עקירה דהיינו שיעקרו צהדיא משם פסח וישחטנו לשם שלמים, דדוקא צה"ג הוא דהוי שלמים. וחד אמר לא צעי עקירה אלא גם צשחטו סתמא או אפילו שחטו צהדיא לשם פסח (כ"כ תוס' לקמן ח' ע"ג ד"ה הנה"ה) ה"ז כשוחט שלמים לשם פסח וכשר.

ולכאורה מתני' קשיא למאן דצעי עקירה דאמאי פסח שלא בזמנו כשר אפילו לשם עולה, והלא לא עקרו לשם שלמים ואכתי שם פסח עליו ופסח שלא לשמו דפסול. לזה מפרשים תוס' דאפילו מאן דצעי עקירה, לא צעי שיעקרו לשם שלמים דוקא, אלא אפילו עוקרו לשם זבח אחר הוי שלמים כיון שעכ"פ עקרו משם פסח. וטעמא דמילתא מצאריס התוס' משום דהא דקיי"ל פסח צשאר ימות השנה שלמים הוי נפקא לן מדרשא דלקמן דדרשינן **כל דשחית ליה, שלמים ליהוי**, דהיינו כל שישחטנו לשם זבח אחר, כיון שעקרו משם פסח הרי זה שלמים. והא דצעינן עקירה צשאר ימות השנה הוא דוקא צשוחטו לשמו או צסתמא, דפסול כיון דלא עקרו משם פסח, ולמ"ד דלא צעי עקירה ג"ז כשר.

לד) ה"ה דה"ל למימר חטאת מזורע, אלא דנקטי חטאת ויולדת לרבותא אפילו לרשצ"י דס"ל וולדת חטאת אעפ"כ עיקר הקרבן אינו צא אלא לאשתריוו בקדשים וכמ"ש התוס' צפ"ק דשצעות (ורשו של אברהם). וכן הוא להדיא בגמרא כריתות (כ"ז ע"א) צין ציולדת [לר"ש דס"ל דיוולדת חטאת] וצין צמזורע [לר' יוחנן דאמר על ז' דברים נגעים צאים], קרבנס לאו לכפרה אתא אלא

לשם גזזה, דאי לשם נמוך מיפסלי, והיינו לענין פסול גמור דצכור וצמעשר לא שייך לא עלו לזעלים לשם חוצה (ד' ד*):

ואסור לשנויי. יש מקומות שהתנא [אינו] חושש לאשמעינן חידוש זה (ו) צפרק התכלת (מנחות דף מה): גבי שאר שלמי חזיר וגבי אשם חזיר ואשם מזורע (י) דקתני כשירין ולא עלו (י) ולא קתני אלא:

קרי ליה נדר וקרי ליה נדבה. משמע הכא דכל היכא דכתיב נדר נדר דוקא נדבה דוקא, וכן צפרק קמא דראש השנה (דף ו) לענין זל תאחר. ואפילו לרבי מאיר צפרק קמא דחולין (דף ז) דדריש עוב אשר לא תדור עוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר אלמא קרי לנדבה נדר (י). שאני הכא

פירוש ארזי הלבנון

מראה הוא משום דלא שייך ציה ריזוי, אבל כשר לגמרי לכל דינוי, וה"ה שאר קדשים לשם גזזה מהם כשרים לגמרי לכל דיניהם, והא כדאיתא והא כדאיתא, כל חד כשר לגמרי לכל דינוי. משא"כ בלשם נמוך כיון דע"כ צכור לשם נמוך פסול לגמרי אף למצח, א"כ ודאי גם שאר קרצנות פסולין אף למצח, דאין שום סברא לחלק צזה ואם צשאר קרצנות כשר ואינו מראה גם צצכור לא היה נפסל גופו למצח, ומש"ה לא שייך לומר הא כדאיתא והא כדאיתא.

לד' (*) השתא דהוכיחו התוס' מהך צצא דפסולין לגמרי קאמר, לכאורה קשה מדפריך לקמן (י"א ע"ג) מאי קמ"ל [הך צצא דצכור ומעשר], וקשה דהא איזעריך לאשמעינן דפסולין לגמרי כמו שהוכיחו התוס'. כן הקשה צספר מראה כהן והניח צקושיא. ועי' צס' מים עמוקים וצספר ז"ש אצרכה מש"כ ליישב.

לה) גבי שאר שלמי חזיר כו' ששחטן שלא כמלוותן כשרים וכו', פירש רש"י ששחטן שלא לשמן אי"ג שלא כמלוותן שדינו להביא בן שנה והביא בן שנים, והתוס' שם הסכימו עם פירוש זה. ועכ"פ לפני הפירושים הזכר כשר אלא שלא עלה לזעלים לשם חוצה.

לו) ה"ק תמה על צה"ז שמוחק צגירסת הגמרא דמנחות שם תיבות "כשרים ולא עלו לזעלים לשם חוצה", וצגמרות שלנו מוקף שם צסוגריים עפ"י צה"ז, והנה מדברי התוס' כאן מצוה דגרסי לה. וכן הוא בלשון הרמב"ם (ספטי' מהל' פסוק' מ). וכן תמה באורה מישור לחזיר (כ"ד ע"ג), ומסיק דשמא ע"ס נפל בלשון צה"ז והיה רוצה להגיה שהצ"ח שלא כמלוותן. עי"ש צצדריי.

לז) צ"צ דהתם בחולין קאי אקרא דעוב אשר לא "תדור" כדמיייתי התוס'. וא"כ שפיר מפרש לה ר"מ צנדר ומאי קשיא להתוס'. אלא שקיטרו דצריהם, ועי' תוס' חולין (ב' ע"ג ד"ה אצל) שציטרו יותר דצפ"ק דנדרים (י' ע"א) איכא דמוקי פלוגתייהו דר"מ ור' יהודה צצדצה [אע"ג

דמייירי נמי צשאר קדשים, א"כ אין לך שום הפרש צין לשם קדשים או לשם חולין דצשניהם כשרים ולא עלו לזעלים. וכיון שכן צ"ע מה הקשו התוס', הא על כרחך איירי הפסוק צחילול גמור. [ואדרבה היה להתוס' להביא ראיה משם לדצריהם דחילול היינו פסול גמור, דאי רק לענין דאינס מרזין, הא לשם חולין נמי אין מרזין], והניח צצ"ע.

ומקושייתו מצוה דפשיעא ליה דהא דאמרין לקמן חטאת לשם חולין כשרה ולא עלתה, לאו דוקא חטאת אלא ה"ה שאר קרצנות לשם חולין כשרים ולא עלו. אמנם הרבה מפרשים כתבו דצשאר קדשים ששחטן לשם חולין כשרים לגמרי [מהך דרשא דאין חולין מחללין קדשים], ודוקא צפסח וחטאת הוא דלא עלו לזעלים, ולפי"ז אחי שפיר דברי התוס' דדרשא דלא יחללו מייירי בכל הקדשים.

ובצחור"א (קמא סי' מ"צ אות ה') כתב ליישב דהא דקאמר אציי לקמן (מ"י ע"ג) חטאת לשם חולין כשרה ולא עלתה לזעלים, לאו דכו"ע היא, אלא רצא פליג עליה וס"ל [לקמן ג' ע"א] דלשם חולין כשר לגמרי בכל הקרצנות משום דהו"ל כשוחט סתמא, והתוס' כאן אליצא דרצא קאמר דהלכתא כוותיה. וכן כתב להדיא הרמב"ן צמלחמות (ר"ה כ"ה ע"ג) דחטאת לשם חולין כשר ומראה, וגם שם תמה הגרעק"א (דו"ה, צכתצס צצסוף ח"א) והניח צצע"ג וכתב להגיה צצצריי דצ"ל דלא עלו לשם חוצה, ובצחור"א הני"ל וכן צצחיעזר (ח"ג סי' נ"צ אות ד') כתבו דכוונת הרמב"ן לסוגיא הני"ל דרצא ס"ל דכשר ומראה. וכן צצזה תודה צצמסקנא דסוגיין שם כתב דרצא ס"ל כשר ומראה, וכ"כ צס' אור הנערב.

לד) כוונת התוס' לדקדק דאי נימא לשם נמוך כשרים ולא עלו, א"כ מאי איריא מפני ששחטן לשם גזזה מהן כיון דאפילו לשם נמוך כשרים (כן פי' רש"ש עו"ש לשם צצח ועוד). ומה שהקשה צגליון דנימא הא כדאיתא והא כדאיתא, כתבו המפרשים דלא קשיא דדוקא לענין שחטן לשם גזזה איכא למימר הא כדאיתא והא כדאיתא, היינו דלעולם הקרבן כשר לגמרי, ומה שצכור אינו

דדריש מדשני קרא דזיבוריה. אי נמי בחולין דריש דכיון דחייש קרא לתקלה לא שגא נדר לא שגא נדבה דצתרווייהו איכא למיחש. אי נמי משום דגדר נפקא לן מקרא דכי תחדל לנדור, שמע מינה דעובא אשר לא תדור לנדבה אחא:

דף ב ע"ב

ואם לאו יחא נדבה. חע"ג דצפ"ק דר"ה (דף ו.) דריש ליה לענין כל תאחר דלא שייך לאחר שחיטה (י), הכא דריש מפשטיה דקרא דמשמע דקרי ליה לנדב נדבה:

זבחים בסתם לשמן הן עומדין. ואינו פסול עד שיכין שלא לשמן. [וא"ת צפ"ק דחולין (דף יב:) צבי ר' יוחנן אי קטן יש לו מחשבה וכו', ופי' בקונטרס כגון בשחיטת קדשים דיליף דריש זבחים דצבי לשמה, ושחט קטן עולה לשמה, מי הוי כוונה או לא (י).] הא משמע (י) הכא דמסתמא נמי כשר ואינו

פירוש ארזי הלבנון

תאחר, דהיינו שאף צנדבה שייך כל תאחר, א"כ היכי דריש ליה הכא לתיבת "נדבה" לענין עצודות הדם, והלא צנדבה ודאי לא שייך כל תאחר לאחר שחיטה, שהרי אינו חייב כלל בצאחיותה. כן נ"ל.

(נ) ז"צ כיון דשחיטת הקרבן צבי שליחות היכי ס"ד דקטן רחוי לשחיטת קדשים, הא קטן לאו צר שליחות הוא. ומלאתי צחת"ס (יו"ד סי' רנ"ו) צענין קושית האחרונים גבי שוחט שלא לשמה דכשר ואינו מרצה, והקשו הא כיון דשונה הכהן משליחותו של צעל הקרבן א"כ צעלה השליחות ויפסל הקרבן לגמרי, ותיירן צחת"ס דחע"ג דצענין שליחות, מיהו אין הכשר השחיטה תלוי בשליחות כלל דאפילו אם שחט אחד שאינו שליח הצעלים הקרבן כשר והצעלים ילאו חוצת הגדר, רק המזות עשה של השחיטה לא קיים והו"ל כמו שמל צנו של חצירו צלא שליחות האב, שהחיותק נימול והאב לא ילא ידי מזות עשה שלו. ומש"ה נמי צשוחט שלא לשמו הקרבן כשר, דלענין הכשר הקרבן אינו תלוי בשליחות כלל. וכ"כ האור שמה (מקוואות פ"א ה"א) וצמנחת צרוך (ק"פ סי' כ"ו), ולפי דצריכה ה"ג אחי ספיר דחע"ג דקטן ליתיה בשליחות, מ"מ אי אית ליה מחשבה שחיטתו כשרה ורק הצעלים לא קיים המזות עשה של השחיטה.

ועי' צמקנה צקידושין (מ"א ע"ב) צענין הכ"ל, צצסוף דצריי כתב דיש לומר דצאמת לא צענין שליחות צשאר קדשים אלא צשחיטת הפסח צלצד, וכ"כ הפנ"י שם והמנ"ח (מנ"ה ה'), ולפי"ז קושית מעיקרא ליתא. מיהו זהו דלא כרש"י ותוס' שם דמפרשי צהדיא דצענין שליחות צשאר קרבנות נמי.

עוד ראייתי תירוצ נחמד צספר עצודת משה עמ"ס חולין, די"ל דמייירי צקרבן של אציו שמה, דקי"ל (לחמן ה' ע"א) יורש מציא עולתו של אציו שמה, וצקרבן זה לא שייך שליחות.

דצקרא כתיב נדר], ולכך לישנא הוא דמקשי התוס' מסוגיין דמשמע דגדר דכתיב צקרא דוקא הוא. ועט"ש כל דצרי התוס' דידן ציתר ציבור. וצתוס' ריש מנחות הגירסא ואפילו לר"מ כו' עוב מזה ומזה שאינו "נדבה" כל עיקר. וצגליון שם הגיה דל"ל נודר, ולכאורה אין צורך להגיה ואדצבה דצריהם שם מכוונים עפי. והנה מדצרי התוס' כאן וצריש מנחות משמע דקשיא להו מדרי' מאיר דוקא, אצל התוס' בחולין (ב' ע"ב) הקשו קושית זו גם לר' יהודה, ע"ש שכתבו דלכך לישנא גם לר' יהודה קאי דק קרא צנדבה דוקא, וע"ע צר"ן נדרים (י' ע"א ד"ה תני נודר).

(נח) נראה כוונת דצריהם דאי הוב שייך כל תאחר לאחר שחיטה, היה מקום לומר דכוליה קרא איירי צצל תאחר, וקמ"ל קרא דכל שלא נעשו עצודות הדם לשמן לא ילא ידי נדרו וקאי צצל תאחר. ולזה הקשו דהואיל ולא שייך כל תאחר לאחר שחיטה, א"כ היכי דריש ליה לענין עצודות הדם לשמן.

והנה צעיקר דצריהם שכתבו דלא שייך כל תאחר לאחר שחיטה, יש מקשים דמג"ל להתוס' כן, הא כיון דנפסל הקרבן אכתי חייב בצאחיותו כדתנן צמתני' דהכא [דלא עלו לצעלים לשם חוצה וחייב להציא אחר לחוצת נדרו] וא"כ ספיר יש לומר דקאי עליה צצל תאחר. והצריס ארוכים, עי' משל"מ (פ"ד מה' מעה"ק ה"א). ולכאורה לא קשיא, שהרי פשעות לשון התוס' כאן לא מייירי צנדר כלל, אלא רק צנדבה. וכן משמע מדקצבו דיצורס על ציבות "ואם לאו נדבה יכא" ואי דצריהם קאי על נדר ג"כ, א"כ היה להם לקצבו על דלעיל מייניה "אם כמה שנדרת עשית יכא נדר". וממילא גם לו יכא דצאמת חייבים צצל תאחר אף לאחר שחיטה, זהו דוקא צנדר אצל לא צנדבה כמוצן שהרי אינו חייב בצאחיותו. וא"כ ספיר מקשו התוס' דכיון דצפ"ק דר"ה דריש האי "נדבה" דקרא לענין כל

פסול עד שיכין שלא לשמן^(מא) (מז). ויש לומר דסתמא דקטן גרע, דאין לו דעת להכין שהן קדשים וסבור שהן חולין והוא ליה מתעסק ופסול^(מב), כדאמר צפרק בית שמאי (לקמן דף מו): לשם חולין

פירוש ארזי הלבנון

לאו שמיה עקירה והקרבתו כשר ומרבה היבא דמתכוון צעעות לשם קרבן אחר, והתם נהי דמחשבת טעות לא הוי מחשבת לפסול דכל מעשה צעעות כמאן דלא עבד, מ"מ הא מיהא עכ"פ כוונה לשמה ליבא כלל אפילו צהעלם מחשבתו כיון דקסבור שאין זו עולה. אלא על כרחק מוכח דהא דסתמא כשר הוא משום דאין לריך כלל מחשבת לשמה ולא משום דגם צסתמא חשיב ליה כאילו איבא מחשבת לשמה. ולישנא דגמרא דקאמר דכשר משום דסתמא לשמה קאי, היינו דעלם הקרבן כבר הוקדש ונתייחד לשמו ונתייחדו כל עשיותיו לשמה משעת ההקדש. עכ"ד. והרבה מן המפרשים הוכיחו כהקד"י הנ"ל ומאותן ראיות דלשם חולין ומעקירה צעעות, ולפלא צעיני על התפא"י שלא הרגיש צוה.

מז) צספר מים קדושים כתצ לתוך קושייתם, דאע"ג דסתמא כשר, מ"מ מדאורייתא מנזר לכתחילה לשחוט לשם ששה דברים כדאיתא לקמן (מ"ז ע"ב), וא"כ אע"ג דצדיעצד כשר משום דסתמא לשמה קאי, מ"מ התם צעי אי קטן יש לו מחשבת דיכול לשחוט לשם ששה דברים לכתחילה. וצעהרת הקודש כתצ ג"כ על דרך זה, אלא שהפליג יותר, דכיון דלכתחילה צעינן מחשבת לשמה להכי אע"ג דמחשבת לשמה אינה מעכבת עכ"פ ראוי למחשבת צעינן דקד"ל כל הראוי לצילה צילה מעכבת צו, וא"כ אי קטן לית ליה מחשבת שחיעתו פסולה אף דציעצד. עט"ש שהאריך קלת. וכ"כ צשפ"א אמנם צסוף דצריז הוכיח מדצריז התום צסמוך (ד"ה סתם) שכתצו דנכרי כשר למול משום דסתמא דמילה לשמה קאי, הרי מוכח דאפילו צשאינו ראוי לשמה כשר צסתמא.

וצשעמ"ק חולין הגדפם מחדש, הציא צשם יש מפרשים דצעיא דר' יוחנן איירי לענין מחשבת פסול, דהיינו שאם שחט הקטן צמחשבת שלא לשמה, מיי הויא מחשבתו מחשבת ופוסל הקרבן, או דילמא לא הוי מחשבת והו"ל כשוחט סתם וכשר. [וביוון לתירוקן זה הגר"א צקוצן עניינים לחולין שם].

נג) הנה צחולין (כ"ד ע"ב) איתא ת"ר איש מזרעך לדורותם מכאן אמר ר' אלעזר קטן פסול לעבודה. והקשו המפרשים דלפמ"ש התום כאן דקטן הו"ל כמתעסק א"כ אמאי איזעריך קרר למיפסל קטן תיפוק ליה משום מתעסק. וכעו"ז הקשו הגרעק"א צתשובה (תנינא ס"י ס"ד) והמנ"ח (מנ"י רע"ה) על הגמרא

מז) מש"כ צלשונם "משמע", אע"ג שהדבר מפורש להדיא, היינו משום דאפשר היה לדחות דעממא דסתמא כשר היינו משום דצסתמא מתכוון השוחט עכ"פ לשחוטו לשם מה שהוא, אבל קטן אף לזה אין צו דעת ודילמא מש"ה פסול. ולזה כתצו דמשמע מסוגיין דמתממא נמי כשר ואינו פסול עד שיכין צפירוש שלא לשמן. כ"כ צעה"ק עט"ש שהאריך קלת. וצספר משמרות כהונה תירין לשון משמע, משום דהיה מקום לפרש סתמא דכוליה שמתחין דהיינו שחיש צלצו למח שדינו להיות, הא סתמא ממש פסול, וקטן סתמא ממש הוא. אף לפי זה יקשה קושיית התום לקמן צד"ה קיימי, ולהכי כתצו "משמע".

מח) ראיתי צספר תפארת יקצב (גזונדהייט) צסוגיא דחולין שם שכתצ ח"ל, צעיקר קושיית התום י"ל דלא קשיא כלל, דלא דמי כלל לסתמא. דפשיעא דהך סתמא דצצחים אין הכוונה שאין זה יודע שהיא עולה והיא של פלוני ועומדת להקריבה על המזבח, וגם לא ידע מעולם, דהא פשיעא דלא מהני. רק כך סתמא דצצחים היינו דמעיקרא יודע הכל וגם עכשיו אם היה נותן מחשבתו לזה היה יודע, רק ששחט סתמא ולא היה צלצו אז לכל הדברים, אז אמרינן דסתמא ג"כ כשר. אבל קטן זה דאפילו אומר לשמה אמרינן שאין זו ידיעה ואין זו אמירה ומעולם לא ידע, פשיעא דלא מהני, עכ"ל.

נראה מדצריז שהצין דעניינא דסתמא לשמן הוא כהצצרה שכתצ הקד"י כאן (ס"י צ) [ועוד הרבה מפרשים]. דצאמת לעולם איבא כוונה לשמה, ואע"פ שלא חישב צהדיא לשם עולה, מ"מ מאחר שהוא יודע שזה עולה ומתעסק בהקרבנו, ודאי על דעת הכשירה דעולה קעבד, ונהי דמחשבת מפורשת ליבא, מ"מ איבא מחשבת נעלמה צפנימיות מחשבתו דאדעתא דעולה קעבד כיון דלהכי קאי.

ואמנם הקד"י כבר דחה סצרה זו שם, מהא דחעאת לשם חולין כשרה, ומצואר צגמרא העטם משום דמחשבת דלאו מיניה לא מחריצ צה ודל חולין מהבא הו"ל סתמא, והתם כשחושב צהדיא לשם חולין הא ודאי ליבא כלל מחשבת לשמה צפנימיות מחשבתו וליבא מחשבת לשמה. ומוכח דהא דסתמא כשר אינו משום דגם צסתמא איבא מחשבת לשמה אלא משום דאין לריך כלל מחשבת לשמה ולריך רק שלא תהא מחשבת שלא לשמה הפוסלת. וכן מוכח מהא דקיי"ל עקירה צעעות

(כשירין) [כשרה] משום חולין פסולה^(מ), והאי קטן אפילו אומר יודע אני שכן קדשים ולשמן אני מתכוין^(מ), מיציעא לן אי כוונתו כוונה, או דילמא לא מהני אם אין מעשיו מוכיחין^(מ):

פירוש ארזי הלבנון

דסתמא לשמה והו"ל כאילו **מעשה השחיטה** נעשה לשמה.

משא"כ גבי פסול מתעסק, התם אינו דין מדיני השחיטה, אלא הוא גדר צמעשה השחיטה עלמא, דהתורה גלי לן 'ושחט את זבן הבקר' דצעיין מעשה של 'שחיטת קדשים', והלכך אם אין השוחט יודע שהוא קדשים, אין כאן מעשה "שחיטת קדשים" כלל. [וכמו גבי שחיטת חולין היבא דמתוך דבר צעלמא הו"ל מתעסק ולא חשיב **מעשה שחיטה** כלל. ומש"ה צמעתעס לא מהני מה שעומדת לשמה, דסתמא לשמה מהני לחול על המעשה, אבל הכא לא היה מעשה 'שחיטת קדשים' כלל.

אמנם צעיקר דינא לא זכיתי להצין, מאי שנא דהך קרא דושחט את זבן הבקר דילפיין מיניה פסול מתעסק. ואמאי לא נימא דהו"ל כמו שאר דיוני כוונות דצעיין שיתכוון לשחיטת קדשים ותו לא, אבל אם לא נתכוון נאמר סתם זכחים לשם קדשים עומדים וכשר ומחויבי תיתי למילף מיניה דין מתעסק. ואולי יש לתרץ משום דשחיטה לשם קדשים כבר ידעיין דכיון דצעי לחשוב לשם עולה הרי כבר מחשב לשם קדשים, ומש"ה מפרשים קרא דושחט את זבן הבקר לענין מתעסק, דלענין שחיטה לשם קדשים צעלמא כבר ידעיין. ול"ע.

מה) לכאורה תיבות אלו ד"ולשמן אני מתכוין" אין מוסיפין כלום, דהא מלד לשמה כבר כתבו תוס' דאינו הגידון כיון דסתם זכחים לשמן עומדין, וא"כ סגי צמה שאומר יודע אני שהם קדשים, ולמה הוסיפו תוס' שאומר לשמן אני מתכוין. ואולי צאו להוסיף רק לרווחא דמיילתא דאפילו אומר שידוע שהם קדשים ומפרש ג"כ להדיא שהוא מתכוין לשמה, והו"א דצאופן זה צודאי יודע מה שעושה, קמ"ל דאפ"ה לא מהני (אילת השחר). וכיוון דזה להבעמ"ק שהצאנו דהע' שאח"כ, ע"ש שהתוס' צאו בתיבות אלו ליישב פירוש רש"י דנקט לשם עולה לרבנותא.

מו) לכאורה כוונתם היה לתרץ הסוגיא דהבא ודהתם, אבל לא ליישב פירש"י, שהרי רש"י פירש להדיא "לענין מחשבת לשמה דילף דברים זכחים דצעי לשמה", ובריש זכחים הא לא איירי משוחט לשם חולין כלל. וכן הדין בעה"ק ומש"ה כתב ליישב פירש"י צענין אחר, כפי שהוצא לעיל (אות מ').

צבכורות (מ"ה ע"ג) דפסיל חרש ושוטה לעבודה משום מוס, וקשה דהא לאו בני כוונה נינהו וא"כ תפ"ל משום מתעסק. ובאחינעור (ח"צ סי' ד') תירץ דדוקא בשחיטה הוא דפסליין מתעסק כדילפיין לקמן (מ"ז ע"א) מקרא דושחט את זבן הבקר, אבל בשאר עבודות צאמת כשר מתעסק, וא"כ שפיר אתי הכ דרשא דאיש מחרתך למיפסל חרש שוטה וקטן בשאר עבודות. וכ"כ בחי' הגרי"ז, וכתב עוד ליישב דהא דקטן פסול משום מתעסק הוא דוקא בעבודות הקרבן אבל לא בעבודות כהן, דהא שחיטה דכשרה צר פסולה צמעתעס הרי לך דמתעסק פסול דדיון עבודות הקרבן, וכך דרשא דאיש ולא קטן אתי לפסלו דדיני עבודת כהונה, דהיבא דצעי כהן אמרה תורה איש ולא קטן. וא"כ תהא נפ"מ דדיון העצת הנרות או בתרומת הדשן דמשום דין מתעסק לא נפסל משום שאיין מעבודות הקרבן, ופסליין ליה רק משום דרשא דאיש ולא קטן שהוא דין בעבודת כהונה. ובחזו"א (ס"כ השני סק"י וי"א) האריך להוכיח דלא כהאחינעור אלא דין מתעסק הוי גס בשאר עבודות ולא רק בשחיטה, וכתב שכן מוכח מדברי הרמב"ן ורש"י ותוס', ע"ש באורך. וכ"כ בחידושי הגר"ח לחולין (י"ג ע"א).

ויש מתרצים דאיינערך הדיא דרשא דחולין למיפסל קטן מופלא הסמוך לאיש דיש צו קאת דעת ואפשר דלא חשיב מתעסק. אבל צה לא מתורלת קושיית הגרעק"א מחרש ושוטה כמובן. ויש צה עוד תירוץ צאחרונים, עיין צס' מנחת אברהם כאן שהאריך קאת צצירור השיטות.

מד) לכאורה לריך להצין מאי שנא שוחט צסתמא או שוחט "לשם" חולין, דאמריין סתמא לשמן הם עומדים וכשר, ולא פסליין אלא צחוש צבהדיא לשם צצה אחר. ואילו בשוחט "משום" חולין הוי מתעסק ופסול. ואמאי לא נימא צמתעסק נמי סתמא לשמן הן עומדים דהיינו לשם קדושת קרבן כיון שקדוש ועומד לכך. [וקרא דפסיל מתעסק נפרש דוקא צחוש צהם חולין ושוחט צבהדיא לשם חולין, אבל צחוש צהם חולין ושוחט סתמא יהיה כשר דסתמא לשמן הן עומדים].

ונראה פשוט משום דענין כוונה לשמה אינו גדר צמעשה השחיטה עלמא, רק הוא דין מדיני השחיטה, וגם כשמחשב צבהדיא שלא לשמה, מ"מ היה כאן **מעשה שחיטה**. ולזה אמריין דשוחט צסתמא כשר משום

סתם אשה לאו לגירושין עומדת. ואפילו זינתה תחת בעלה מכל מקום לאו להתגרש בגט זה עומדת (מח מח*) וגם אם לא ירצה הבעל לא יגרשנה (יט) אלא שלא תשמשו^ט. ומתוך הא

פירוש ארזי הלבנון

מחשבה כמו שחיעה וכתוצה הגט, אבל כוונת לשם זבח שנאמר בו מחשבה לא מהני אפילו גדול ע"ג, עכ"ד.

(מח) לריק להבין, אמאי לא נימא גס בשחיעה הקרבן אע"ג דלשמו עומד, מ"מ לאו להשחט בשחיעה זו הוא עומד שהרי אפשר היה לו להשחט בשחיעה אחרת. אבל באמת לא קשיא כלל, דכיון שמיוחד עכשו את השחיעה לקרבן זה הרי זו היא שחיעתו וסתמא לשמו עומד בשחיעה המיוחדת לו. משא"כ בגט אשה בשעה שכותב הסופר את הגט שאז צ"ל לכתבו לשמו עדיין אין גט זה מיוחד לשם אשה בעולם, ואע"ג דאח"כ כשצא לגרשה מיוחד עצורה גט זה מ"מ בשעת הכתיבה לא היה מיוחד לה, דאפשר שחזמן לה גט אחר, והלכך אין חל שמה על כתיבת זה הגט כלל.

ובע"כ הקשה על תירוצו דאכתי תיקשי בגט שנכתב לשמה, ונחתם בסתמא יהא כשר משום דסתמא לשמה קאי. וע"ש דמסיק שצאמת לפי דצריכה לא מתרצא דק קושיא, רק בתירוצו השני שצסמוך. אלו דבריו בקינור נמרץ ע"כ.

(מח) משמע אע"ג דלגירושין עומדת, מ"מ כיון דלאו דוקא בגט זה עומדת להתגרש אין הגט חשוב לשמה. ולפי"ז ה"ה במלות בולב ומלה ושופר ושאר מלוות, ליכא למימר סתמא לשמן, כיון דיכול ללאת במלה אחרת וכן בולב ובשופר אחרים. [משא"כ בדבר פרטי המיוחד ועומד למלוות ואי אפשר לקיימו אלא בגופו, כגון אכילת קדשים ופסח דמלות אכילתן מיוחד בגופן וא"א לקיים מלוותן אלא בגופן כשחיעת קדשים, זה סתמא לשמן עומדים, ואפילו למ"ד מלוות לריבות כוונה, סתמן לשמן עומדים וכשר]. כ"כ העו"א (ר"ה ל"ב ע"ב ע"כ). ובשפ"א (ס"ג ל"ג ע"ב) הקשה על דבריו דא"כ צריקת הדם בסתמא נמי נימא דאין הדם הזה מיוחד דוקא שהרי יכול לזרוק משאר הדם, וא"כ לא נימא ביה סתמא לשמו קאי. [א"ה, לכאורה אי משום הא יש להשיב דגבי דם ודאי כל כולו של דם עומד לשם זריקת קרבן זה, ורק לאחר שזרק חל דין שיריים על השאר, אבל מעיקרא כולו להחזק קאי]. וסיים השפ"א דודאי גם באפשר לקיים המלה באחר מ"מ חשיב לשמה כיון שעומד למלוה, ודוקא בגט חילקו התוס' דבשעת כתיבת הגט בסתמא אין צו ענין הניכר שעומד להתגרש בו, שאין האשה גופו של גט. אבל התוקע צ"ה וכן האוכל מזה בפסח שהוא מעשה מלוה, ודאי

אמנם בשעמ"ק לחולין הגדפס מחדש, כתב שהתוס' באו ליישב פירש"י בזה. ח"ל שם, ובתוספות יישבו פרש"י ז"ל דלא קשיא מהכא דאמרין דסתמא כשר משום דסתמא דקטן גרע שאין לו דעת להבין שהם קדשים וכשר שהם חולין והו"ל מתעסק ופסול, כדאמרין בצבחים בסוף פרק ב"ש לשם חולין כשרה משום חולין פסולה. ואם תקשה כיון דסוף סוף עיקר צעיון היינו להכא דאמרין בסוף פרק ב"ש משום חולין פסולה, למה לא צ"ל כן בהדיא, ולמה ליה לארכובי אחרי רכשי ולמבעי נמי אי אמר אני שוחטה לשם עולה אי מהני דבורו להוכיח על מחשבתו שמחשב דעתו לשוחטה לשם עולה, לזה כתבו בתוספות ואפילו אומר הקטן יודע אני שהם קדשים ולשמן אני מתכוין מצעיא לן אם כוונתו כונה ודילמא לא מהניא אם אין מעשיו מוכיחין, כלומר דמשום הכי ארכבי אחרי רכשי, לאשמועינן דאפילו אמר הקטן יודע אני שהם קדשים ולשמן אני מתכוין דאיכא תרתי להוכיח על מחשבתו דיודע שפיר שהם קדשים, אכתי מצעיא לן משום דדילמא לא מהניא עד דאיכא מעשה מוכיח כנ"ל, עכ"ל. [וע"ע צאות שלפני].

והראש יוסף בחולין שם ג"כ הבין שהתוס' באו ליישב פירש"י, וביאר כוונת רש"י [שכתב בפ"ק דצבחים וכו'] להא דמיייתי הגמרא לקמן בסמוך דק מתני' דלשם ששה דברים הזבח נזבח כו' אף מ"י שלא היה בלבו כו', דמזה דייקין דדוקא לא היה בלבו כשר הא לשם חולין פסול כדלקמן (מ"ז ע"ב). גם בחידושי הגר"ח (ס"ה ע"ט) כתב דרש"י ס"ל בהתוס' דקטן פסול מעט מתעסק, רק דאם לא היה הדין לשמה בקדשים אזי לא היה שייך פסול מתעסק בקדשים. וע"ע צחי' רא"ל מאלין.

ויש צ"ח עוד הערה על התוס', דהראש יוסף בחולין שם כתב דהתוס' הוו מ"י לפרש בפשטות האיצעיא אי קטן יש לו מחשבה, לענין כוונה לשחיעה, דהרי בקדשים מלמד מה דבעין כוונה לשם זבח, ה"נ צעין כוונה לשם שחיעה כדאיתא בחולין (י"ג ע"א) ולקמן (מ"ז ע"א), ולענין כוונה שחיעה לא הוי סתמא לשמה. וכן הקשה כאן הקר"א ובקובץ שמועות בחולין שם, ותייראו דהתוס' ראו ליישב אפילו בגדול עומד על גביו, דאי משום כוונה שחיעה היה מועיל לזה גדול ע"ג, אבל לענין כוונת לשם זבח לא מהני גדול ע"ג, דעד כאן לא מהני גדול עומד על גביו אלא בדבר שלא נאמר בו

פירוש ארזי הלבנון

עומדת. רק דעכ"פ הוקשה להחוס' מזינתה, משום דלא מסתבר לומר דגם זינתה אינה נכללת בזה כלל דסתמא לאו לגירושין עומדת, שהרי עיקרא לגירושין הוא זינתה, וכדכתיב ומלא צה ערות דבר וגו' וכתב לה ספר כריתות, וכן פסק צשו"ע ריש הלכות גיעין דאסור לגרש אשתו ראשונה אח"כ מלא צה ערות דבר. ואם כן כיון דעיקר גירושין זינתה איירי, כי כיולין כללל בהלכות גירושין לומר דאשה סתמא לאו לגירושין עומדת, לא מסתברא שזינתה אינו נכלל בזה כלל. ולזה תירצו התוס' דצאמת גם זינתה לאו לגירושין עומדת משום דאין כופין לגרשה. אח"כ מלאתי צשו"ת שם אריה (אה"ע סי' ס"ה) שכתב כדצריס הללו, אלא בתוספת נופך, ותוכן דבריו דכל ענין דסתמא צגט פסול ילפינן ליה מקרא דמלא צה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות, וכמ"ש התוס' צגיטין (כ"ה ע"ב) לענין צריה דוכתב לה לשמה משמע שיהיה מצורר, וא"כ מה"ע ממילא נתמעט גם סתמא כיון דאינו מצורר, וכיון דמהם הוא דילפינן לה א"כ ע"כ דזינתה נמי פסול לשמה דהא רישא דקרא מייירי זינתה, ומש"ה הוקשה להחוס' דוקא מזינתה ולא מכל הגי דכופין לגרש, דאולי צאמת כך הוא דכלל הגי סתמא כשר כיון דעומדת לגירושין. ועט"ש צדצריי.

מח*) יש לדקדק לדברי התוס' מאי האי דאמרין אשה לאו לגירושין עומדת, והלא מייירי גם צאשה שזינתה דעומדת לגירושין (לפי תירוצם זה). ואולי דהתוס' יפרשו לאו לגירושין עומדת היינו לאו לגירושין צגט זה עומדת. ועט"ש צחי' הגרימ"פ שנתקשה בזה וכתב ליישב ע"פ דרכו ע"ש.

מע) הגרעק"א צדרוש וחיודוש (בתשובה סוף ח"א) הקשה מה הרוויחו התוס' בזה הא מכל מקום משכחת סתמא לגירושין צאשת כהן שנאנסה וצמעות צצירו או צשה עמה י' שנים ולא ילדה, וכן צכל הגך דסוף פרק המדיר (כתובות ע"ז ע"א) דכופין להוליא. וכן הקשה החו"א צאה"ע (סי' ק"ט צ). והגרעק"א תירץ דכוונת התוס' דהצ"ד אינם כופין אותה לגרש מלד האיסור שצדצרי והיא לא תוצעת הגירושין, דצזה הוא שכתבו התוס' דאם לא ירצה הצעל סגי בהפרשה ולא יגרשה. אמנם אם האשה תצעתו שיגרשה, יש לומר דגם התוס' מודים דכופין לגרשה משום עיגון דידה. וכן צכל הגך דס"פ המדיר הכפיה היא רק מלד האשה שתוצעת גט, אבל כל שנתפייסה צלא גט, אין כופין. וכן כתב החת"ס צחידישויו סוף נדרים (י' ע"ב) דאם היא תוצעת כיון שאי אפשר לו לקיים עונתה למה יעגנה צחינים, אע"פ שחטאה חזינתה צרלון ונאסרה עליו מ"מ אין לנו לעגנה וכופין אותה להוליא, והלבך לא חשב סתמא לשמה, דאפילו אם תוצעת גיעה, מ"מ אפשר שתתפייס לצסוף ללא גירושין, מש"ה לא מיקרי סתמא לגירושין קאי. ועט"ש שטכ"פ נשאר צקושיא ממעוצרת צצירו וכן משהה י' שנים ולא ילדה.

ולולא דבריו אולי אפשר ליישב קצת, דאה"ג צאמת לפי תירוק תוס' זה, אילו יכתוב הסופר גט צסתמא, יוכל לגרש צו כל אחת מהגך דכופין להוליא, כיון דעומדת סתמא לגירושין. ואע"ג דאמרין אשה סתמא לאו לגירושין עומדת, וזה על דרך כלל צרוב הגשים, אבל צהגך דכופין להוליא איכא לוממר דסתמא נמי מהני, וצבה לא איירי כך כללל דסתמא לאו לשם גירושין

ג) יש מפרשים דצריהם עפ"י הנוסח שלפנינו דאפילו זינתה תחת צעלה אף שאין צו"ד כופין אותה לגרשה צגט, עכ"פ צריך להפרישה שלא להתייחד עמה ואפילו כשפחה לא תשמשנו (רדב"ז סי' תשמ"ו).

וצשו"ת הרשב"א הביאו הרמ"א (אה"ע קי"ז א') העתיק דברי התוס' אלו צזה"ל "אלא יכולה להיות תחתיו ותשמשנו כשפחה". וגראה דנוסחא זו של רשב"א אמיתית, דמש"כ התוס' שאם רוצה לא יגרשה אלא שלא תשמשנו, לכאורה שפת יתר הוא, דפשיעא דלא תשמשנו דהא זינתה, ולא היו צריכים לומר רק אם לא ירצה הצעל לא יגרשה. ולפי הנוסח שהביא הרשב"א אחי שפיר, דקמ"ל תרתי דח"ל לגרשה אבל מותרת לשמש אותה. ואפשר טעות הדפוס הוא צתוס' וצ"ל אלא תשמשנו, או י"ל דקמ"ל שלא תשמשנו היינו תשמיש צצין איש לאשתו וצכלל זה דצריס של חיבה כמו מזינת הכוס, ודייק מניח תשמישים ששפחה עושה לאדון מותרת לעשות לו כמו שפחה ממש שעושה צצית האדון כן האשה צציתו כנ"ל (כתב סופר אה"ע סי' צ"ט). וכן כתב הצרכ"י (אה"ע ס"ס י"א) דע"ס נפל צתוס' וצ"ל "אלא תשמשנו", כמו שהוא צפסקי התוס' כאן. והטעם דאינו חייב לגרשה ולא חיישין שמה יצוא עליה, פי' הרשב"א שם דכיון שזינתה תחתיו הרי הוא

מילתא יא' מיתרלא מה שמקשים בסוף פרק שני דגיטין (דף כג.) דאמר עובד כוכבים אדעתא דנפשיה עזיד ואינו כשר לכתוב את הגט, ובפרק שני דעבודה זרה (דף כו:) אמרינן ימול ארמאי^(י) ואל ימול כותי משום דכותי מתכוין לשם הר גריזים, [והתם נמי] צעינן לשמה כדדרשינן [שם דף כז.] מלה' המול (ימול) ואפילו הכי מכשרין ארמאי. דיש לחלק בין גט למילה כמו שמחלק כאן בין זבחים לגט, (הא) [דגט] סתמא פסול משום דסתם אשה לאו לגירושין קיימא ולכך נמי [בעובד כוכבים] פסול אע"ג דעזיד סתם^(יז), אבל מילה סתמא לשמה קיימא^(יח) כמו זבחים הילכך עובד כוכבים כשר אע"ג דעזיד

פירוש ארזי הלבנון

משמין אס מחשבה דפיגול היינו דיבור, מנא ליה, כיון דמלא יחשב מפיק ליה. אומר הר"י בשם מורי ה"ר אהרן מרעגנשבורג משום דבספרי (שופטים פ"ט קמ"ז) דריש מלא תזבח וכו' כל דבר רע, ומחשב בקדשים לוקה מדאפקיה קרא בלשון דיבור, משמע דצעינן דיבור. עכ"ל. וכן רש"י בפרשת שופטים על הפסוק (דברים יז, א) לא תזבח לה' אלוךך כו' כל דבר רע, כתב אזהרה למפגל בקדשים ע"י דיבור רע. וכן כתב הרמב"ן בספר המצות שלו, לא תזבח וכו' כל דבר רע, הוא השוחט ואומר על מנת לזרוק ולאכול חוץ למקומו ולזמנו שזו דיבור רע אלא התורה שכבר פסלה זו הקרבן. וא"כ דוקא גבי מחשבת פסול דקדשים הוא דצעינן דיבור משום גזירת הכתוב דלא תזבח כל דבר רע, משא"כ במילה ושאר מקומות דצעי מחשבה, שפיר סגי במחשבה גרידא, והיינו טעמא דכותי פסול משום דמחשב לשם הר גריזים.

ולפי"ז יתיישב ג"כ מה שהקשו האחרונים דמשמע מדברי התוס' לקמן בסמוך דאע"ג דלענין מחשבת שלא לשמה צעינן דיבור דוקא, מ"מ לענין מחשבת לשמה מהני מחשבה ללא דיבור, ומאי שנא. אבל לפמשינא כיון דהילפותא דצעינן דיבור במחשבת קדשים הוא משום קרא דדבר רע, א"כ דוקא מחשבה הפוסלת הוא דצעי דיבור שהוא דיבור רע, אבל מחשבה דהכשירא דחושב לשמה, שפיר מהני ביה מחשבה בלא דיבור, וק"ל. וכן משמע מלשון התוס' שהבאנו לעיל שכתבו ובפ' המפקיד פירשתי הא דמחשבה "פוסלת" בקדשים וכו' עכ"ל, דקדקו לומר מחשבה "פוסלת" דוקא. ודו"ק.

אכן יש מן הראשונים שנסתפקו שמה בכל דברים האריכים מחשבה ילפינן מקדשים דצעינן דיבור, ע"י ברא"ש (הל' ס"ת ס"ג) שכתב, ורבינו ברוך ז"ל נסתפק אם לר"ך להו"א בשפתיו שהוא מעבדו לשם ס"ת, או לשם תפילין או סגי במחשבה, לפי שמצינו פיגול דכתיב ביה לא (ירמיה) [יחשב] וצ"ע דיבור וכו' הלכך עובד להו"א בשפתיו בתחילת העיבוד ותו לא לר"ך, עכ"ל. ואין להקשות לשיטת רבינו ברוך אי צעי דיבור בכל

שוגא אותה ומאיסא עליו. וע"י בתיב שצו"י (ה"א ק"ט) שכתב דאף לדעת הרשב"א אין זה אלא בשלל נתגרשה עדיין, אבל היבא שנתגרשה תקנה שלמה שנו לא תדור עמו כו', ע"ש.

נא) פ"י מתוך הא מילתא דמבואר בגמרא החילוק בין קדשים לגט. וזהו ענין חדש ולא קאי אריש דצריכה כלל.

נב) ימול ארמאי. דהיינו גוי שאין מילתו לשם עבודה כוכבים שהרי אין דרכם למול את זביהם. ואל ימול כותי. שכל לשם דמות יונה שמאלו בראש הר גריזים ועובדים לה עבודה כדאמר בחולין (י' ע"א) ומלין את צביהם לשם יונה זו (רש"י ע"ז שם).

נג) והא דלא מוכח מכאן דסתמא בגט פסול, משום דהאי דנכרי אינו צמשה רק בצרייתא והגמ' צעי להוכיח מהמשנה (ק"א וי"ט קדושים).

נד) כתב הרמב"ם (פסחים מ' ע"א) דמילה בסתמא לשמה עומדת דאין שום טעם אחר לקצינא הערלה. [ואע"ג דאיכא משום מורגא ומשום רפואה, מ"מ בנמול שלפנינו ליכא משום הא, ר"ל].

נה) צעה"ק ובק"ר א' הקשו דלפי מה שסוברים התוס' דכל מחשבת פסול אינה אלא בדיבור, א"כ כותי אמאי פסול למול, דה"ג נימא כיון שלא הו"א מחשבתו צפיו, הו"ל כסתמא ויביה כשר כמו במילת נכרי. וע"י מה שכתב צעה"ק לחלק בין סתמא דמילה לסתמא דקדשים, וע"ע במנחת ברוך (א"ח סוף סי' א') מש"כ בזה.

ולענ"ד היה נראה ליישב דעד כאן לא כתבו התוס' דמחשבה צעי דיבור אלא דוקא במחשבה דקדשים, וכמו שמורה לשונם לעיל (צ"ע) שכתבו ובפ' המפקיד פירשתי הא דמחשבה פוסלת בקדשים אי בדיבור וכו'. וכן לשון רש"י לקמן (מ"א ע"ב) ובפסחים (ס"ג ע"א) כל מחשבה דקדשים מו"א צפיו הוא. וטעמא דמילתא באמת לא פירשו לנו רש"י והתוס' מאי שנא קדשים דצעי דיבור דוקא, אבל מלאתי בשיעמ"ק צ"מ שכתב וכו', וכתב בגליון תוספות, מה שהקשה בתוס' רבינו

סתם יי:

הא לשם פסח וסתמא בשר. פי' בקונטרס דסוף שחיטה סתמא אישתחית. ותימא כיון דאמר בתחילת שחיטה לשם פסח [אפילו שחט אח"כ סתמא פשיטא דכשר (י"ק)], וכי כל שעה יש לו לדבר עד שיגמר שחיטתו. וגרסה לפרש דבשתי עצודות איירי (י"ט), כגון דשחית לשם פסח וקיצל (י"ט) סתם יי. ומיהו צפרק

פירוש ארזי הלבנון

לשם חוצה [ולאו משום דסתמא לשמו קאי אלא משום] דאמרין הוכיח סופו על תחילתו. כן הקשה צפנים מאירות ולא תירץ.

וגרסה ליישב דא"ג דהוה מלי לדחויי הכי, מ"מ עדיפא מיניה פריך דאפילו תפרש שעשה שאר העצודות בסתמא, מ"מ ליכא לדיוקא דדייקת מלישנא דשלא לשמן דהא גבי גט נמי קתני שלא לשם אשה פסול ולא קתני שלא נכתב לשם אשה. וק"ל.

ועי' צספר מעין גנים שהאריך לדחות קשיית הפנ"מ הנ"ל דודאי מש"כ התוס' דאיירי בשתי עצודות לא קאי על הסיפא דשלא לשמו ולשמו, ותירוצא דהוכיח סופו על תחילתו לא שייך כלל בשתי עצודות, ע"ש בארוך. ועכשיו ראיתי צספר אור חדש על פסחים שהשיג עליו בריתחא דאורייתא וכתב להוכיח דגם בשתי עצודות אמרינן הוכיח סופו על תחילתו ועי"ש שהאריך, וראה עוד להלן אות ס'.

נח) מה שנקטו קיצל הוא לאו דוקא דהא עפ"י רוב השוחט אינו מקבל את הדם. רק נפ"מ להולכה חריקה כשהיה צאחו כהן (אילת השחר).

נג) צביאור הלכה הלכות זיזית (ס' י"א ד"ה זריבין) הביא ראיה מדצריהם דאף לדעת המחמירין דבטי שזירה לשמה, היינו דוקא לאפקוי היכא שאומר צפירוש שלא לשמן, אבל בסתמא אס מי שטווה צעלמו שזר, י"ל דזה דכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה אף דהוא שתי פעולות. וראיה לזה מדפירשו התוס' כהן דאיירי הגמרא בשתי עצודות שחיטה וקצלה ואפ"ה מסיק הגמרא דאף אי נימא דסתם צחים לאו לשמן עומדין אפ"ה כשר הקרבן אס חישב בשחיטה לשם פסח וצקצלה סתמא משום דכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה. וה"נ גבי זיזית אף דסתם חטין לאו לשם זיזית עשוין, היכא דעוואן מתחילה צפירוש לשמן חו הוי לענין סתם שזירה ג"כ לשמן. ואף לפי מה שדחו התוס' פירוש זה מפני דאיצטוי לן שם צפסחים אי צעבודה אחת תנן, עכ"פ לא דחו משום דלא שייך דזה כל העושה וכו' ורק מטעמא אחרינא.

והנה לענין הוכיח סופו על תחילתו כבר כתב המשנ"צ שם (סק"ו) דיש לחוש לדעת המהרש"ל והדרישה דלא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו, מיהו

גוונא אמאי פסול כותי למול בשתיקה, שכן כבר הביא הרא"ש שם לעיל פי' רבינו צרוך דטעמא דגוי כשר למול אינו משום דסתם מילה לשמה קיימא [וכדפירשו התוס' כאן] אלא משום דכיון דהמילה נעשית צרגע אחד, ודאי על דעת הישראל הוא עושה והו"ל מחשבה לשמה ממש [ולא משום סתמא לשמה]. ולפי"ז שפיר פסלינן בכותי כיון דליכא כוונה לשמה אלא לשם הר גריזים.

נו) הקשה צספ"א דאי בשתי עצודות איירי היכי משני הגמ' צסמוך הוכיח סופו על תחילתו, הלא כששחט סתמא מיד השחיטה נפסלה, וכי מתכשר ע"י שחרוק אח"כ לשמו. עכ"ד. ולא הצנתי דהא כי אמרינן הוכיח סופו על תחילתו אין הפירוש שיוכשר לאחר שכבר נפסל, אלא הפירוש הוא דאוגלאי מילתא למפרע שגם מתחילה חשב לשמו ומעולם לא נפסל. ועי' חולין (ל"ט ע"ב) שחטה [לצממה צסתמא] ואח"כ חישב עליה [לזרוק דמה או להקטיר חלצה לעצודת כוכבים] הוכיח סופו על תחילתו ושחיטתו פסולה, אע"ג צשעת שחיטה לא חשב לשם עכו"ם כלל. והתם נמי תיקשי וכי לאחר שהוכשר יחזור ויפסל. אלא ודאי דהוכיח סופו על תחילתו שכבר מתחילת השחיטה חשב לשם עכו"ם ולא היתה כאן שחיטה כשרה מעולם.

וצבר"א הקשה על דצריהם, דאי בשתי עצודות מיירי, א"כ היכי מפרשין לקרא דפוסל לשחיטה צסתמא [על הל' דסתמא לאו כלשמה], הא צידו לתקן שיעשה העצודה השניה לשמה ויוכשר למפרע. וכתב שיש לדחות. וגרסה כוונתו לדחות דאיכא לפרש לקרא היכא דחישב גם צעבודות האחרונות צסתמא, אי נמי שעשה רק עצודה אחת, ושאר העצודות נעשו צכהן אחר.

וזע' זה מסיק הש"ס צסמוך דהוכיח סופו על תחילתו, אלמא בשתי עצודות נמי אמרינן הוכיח סופו על תחילתו, וא"כ קשה היכי צעי הש"ס להוכיח דסתמא לשמו קאי מהא דכל הצחים שחצחו שלא לשמן ולא קתני שלא חצחו לשמן. דילמא מיירי שעשה שאר העצודות לשמן, והא קמ"ל דאע"פ ששאר העצודות נעשו לשמן וכדדייקין לעיל מדקתני 'אלא', מ"מ לא עלו לצעלים לשם חוצה, אבל אס עשה העצודה הראשונה סתמא, ושאר העצודות לשמן שפיר עולה

תמיד נשחט (פסחים דף נט:) מיצעי לן אי בעצודה אחת תנן או בשתי עצודות, ועצודה אחת היינו כדפירש הקוגערס^ס). ויש ליישב דאפילו אם תימצי לומר לשם פסח וסתמא פסול [אפ"ה] אין לריך לדבר כל שעה, אלא שבתחילת שחיטה יאמר^{סא} שעושה כל השחיטה לשם שחיטת פסח^{סב} (ס):

פירוש ארזי הלבנון

סג) והא דדייק בגמרא הא לשם פסח וסתמא כשר, היינו שלא אמר שעושה כל השחיטה לשם פסח. וקשה לפירוש זה היכי דייק הגמ' מינה דסתמא כשר, דאמאי לא נפרש כוונת המשנה כך, לשם פסח ולשם שלמים, היינו שחישב בתחילה ששוחט כל השחיטה לשם פסח, ואח"כ במשך השחיטה חישב לשם שלמים, דצכה"ג פסול. והשתא דוק מינה הא לשם פסח וסתמא כשר, דהיינו שחישב בתחילה ששוחט כל השחיטה לשם פסח, ואח"כ שחט סתמא, כשר כיון שכבר אמר בתחילה שהכל לשם פסח. וא"כ אחתי יש לומר דאם לא פירש בתחילה שכל השחיטה יהיה לשם פסח פסול, משום דסתמא פסול, והיכי צעי למידק מינה דסתמא כשר (מפרשים). אם לא שנאמר דס"ל לגמרא דאם אמר בתחילת שחיטה שעושה כל השחיטה לשם פסח אף שאומר צסוף שעושה לשם שלמים כשר, ועיין בסוגיא דפסחים לכאורה לא משמע כן (מיים קדושים).

והנה אף שראיתי כי כן דעת כל המפרשים, דצאומר שתהא כל השחיטה לשם פסח ואח"כ במשך השחיטה אומר לשם שלמים, שחיטתו פסולה שהרי שחט לשם שלמים [ומחמת כן הקשו דלעיל]. מ"מ תורה היא וללמוד אני לריך, ואין אני שואל אלא כתלמיד הדן בקרקע, דבשלמא אי אמרינן סתמא כלשמן דמי ואין לריך שיחשב מלכתחילה שעושה כל השחיטה לשם פסח, צזה שפיר יש לומר דאם עושה אח"כ השחיטה לשם שלמים, אמרינן עד השתא שחט לשם פסח, ומהשתא שוחט לשם שלמים. אבל צנדון דידן שמתנה ואומר קודם שחיטה שעושה כל השחיטה כולה לשם פסח, שפיר יש לומר דאינו יכול לחזור צו עוד מדצריי הראשונים וכל שחיטתו מתחילה ועד סוף צבר נתייחדה ועשית לשם פסח. ולא מיצעי לר' מאיר דס"ל כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה, א"כ כמו צאומר צצת אחת לשם פסח ולשם שלמים דכשר לר' מאיר משום תפוס לשון ראשון ולא אמרינן שחזר צו תוכ"ד, וכמציאר צסוגיא דפסחים שם, א"כ מכל שכן צצכה"ג שסותר דיצורו לאחר זמן, דאינו יכול לחזור צו מדיצורו הראשון שאמר שעושה כל השחיטה לשם פסח. אלא אפילו לר' יוסי דאמר אף צגמר דצריי אדם נתפס, דינמא צזו דוקא צאומר לשם פסח ולשם שלמים צדיצור אחד, דר' יוסי ס"ל כיון שאי אפשר לו לקרוא שני שמות צאחד דצריי קיימים ואולינן נמי צצת סוף דצריי. אבל

לפי דעת שאר הפוסקים דאמרינן הוכיח סופו על תחילתו לדינא, א"כ לכאורה גם אם עוואן צסתמא ואח"כ שזרן לשמן מהני להכשיר למפרע אע"ג דהם שני מעשים כמו"ש התוס', וכדמוקי בגמרא כאן הא סתמא ולשם פסח כשר, ומפרש משום דהוכיח סופו על תחילתו.

ס) ל"ע דהא מצואר צסוגיא דפסחים שם, דגם על הצד דאיירי בשתי עצודות ליכא לפרש שתי עצודות ממש, דא"כ היינו רישא דמתניתין, אלא שתי עצודות היינו כדמפרש התם שמחשב מעצודה לעצודה, שמתכוון צשעת שחיטה לשם שחיטת פסח, ועוד מתכוון צשעת שחיטה גם על הצריקה שחורק את הדם לשם שלמים. ואילו מדצרי התוס' כאן משמע דמפרש בשתי עצודות ממש, דשוחט לשם פסח ומקבל לשם שלמים. כן הקשו המפרשים. וצשפ"א כתב לייצב דהא דקתני לשמו ושלא לשמו קאי על כל המשנה וגם על הרישא דמייירי בשתי עצודות ממש, ואע"ג דפירשו צפסחים דהחידוש הוא משום מחשב מעצודה לעצודה, מ"מ לאו דוקא צצכהי איירי, אלא איירי צכל ענין וגם בשתי עצודות ממש. וצחידושי הגרא"ל מאלין, כתב דצחמת התוס' כאן ס"ל דסוגיין דכח פליגא אסוגיא דפסחים הג"ל וס"ל דאיירי בשתי עצודות ממש ולא חייב לקושיא דהתם דא"ה היינו רישא, משום דליכא לפרש דהרישא שם איירי צסתמא וסיפא צמפרש לשמו צצדיא, וכמו שהקשו התוס' צפסחים (ס' ע"א ד"ה א). וע"ע לעיל סוף הע' כ"ג.

סא) הנה צדצריהם מזכר כל הזמן אמירה לשמה, אבל לקמן מוכח צדצריהם דמחשבת לשמה א"צ אמירה דוקא וסגי צמחשבה. ול"ל דלשון אמירה שנקטו תוס' הוא לאו דוקא (אילת השחר). ועי' לקמן מש"כ צצאות ע'.

סב) היינו דלפי הס"ד ס"ל דאע"ג דסתמא לאו כלשמה, מ"מ היכא שאומר שעושה כל השחיטה לשמו כשר גם אם ישוחט אח"כ צסתמא, כיון שכבר ייחד מעיקרא מחשבת לשמה על כל מעשה השחיטה. אבל כד משני כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה, שצ אין לריך לומר שמתחב ומייחד מעיקרא מחשבת לשמה על כל השחיטה, דגם צלא"ה מתייחדת כל השחיטה על דעתו הראשונה שחשב לשמה.

אתנו בית דין דלא לימא לשמה דילמא אתי למימר שלא לשמה. צשמעתא קמייתא גיעין (דף ג.) דמפרש דלכך לא תיקנו לומר צפני נכתב לשמה למ"ד לפי שאין צקיאין לשמה משום דאי מפשת ליה לדיצורה אתי למיגזייה, לא הוי מלי למימר דילמא אתי למימר שלא לשמה^{סז}, דמי הוא שועה כל כך שותן גט לאשה זו שנכתב לשמה והוא אומר שלשם אחרת נכתב, אבל אדם השוחט קרבן פעמים שועה וסצור שהוא קרבן אחר^{סה}, וכן המקבל ומוליד חורק:

קיימי בית דין ומתני בו. יש תימא למא לו להאריך כל זה הא צהדיא אומר סתמא כשר^ס. ונראה לפרש דמי שלא היה צלצו היינו שלא אומר צהדיא לשם אחד מכל אלו אבל חישב צלצו^{סה} למא

פירוש ארזי הלבנון

עקירה, ועיין מש"כ שם. ואין להקשות לפי"ז אכתי למ"ד לאו שמיה עקירה הכי מפרש למתני, דיש לומר דהוא מפרש דחיישין שיצוא לשנות צכוונה משא"כ צגט ליכא למיחש להכי וכמ"ש צקר"א וצמים קדושים [דלא כהתוס']. מיהו ק"ק דאי חיישין למיד, ח"כ מאי מהני תנאי צי"ד. ויש ליישב.

וצעולת שלמה פירש כוונת התוס' דאע"ג דאין הקרבן נפסל צכך מ"מ חיישין לקלקולא דכהנים, דשמא הכהנים האחרים ישמעו ויעשו ויחשצו שהוא קרבן אחר ויעשו שאר צעודות הדם וההקרצה והאכילה שלא כדינו. ועוד יש מתרלים כוונת התוס' דאע"פ שאין הקרבן נפסל מ"מ חיישין שמא יעשה ויעצור אלאו דלא יחשב או אמצות עשה שחייב לשחוט לשמה. וע"ע צכל המפרשים כאן על אחר שהאריכו צזה.

סו) אבל אחר שתיקנו שישחוט צסתמא, חו ליכא למיחש שיחשוב לשם קרבן אחר, דהא תיקנו שישחוט צסתמא צלי מחשבת שום קרבן. ומיהו גס חס יעשה ויחשוב צלצו לשם קרבן אחר לא מייפסל צהכי להאד צכל מחשבת פסול צקדשים אינה אלא ע"י דיצור.

סז) נראה לי דמעיקרא אין כאן מקום לקשיית התוס'. דאע"ג דתני צדצרי ר' יוסי אף מי שלא היה צלצו בו כשר, י"ל דת"ק פליג עליה וס"ל דחס לא היה צלצו לשם אלו פסול, דסתמא פסול. ולהכי דייק חי ס"ד דס"ל לת"ק דסתמא פסול מדאורייתא ח"כ איך קאמר ר' יוסי שתנאי צי"ד הוא, איך קיימי ומתני צי"ד מילתא דמייפסל ציה, אלא על כרחך דלכו"ע סתמא כשר מדאורייתא, ות"ק לכתחילה קאמר דלריך לומר צלצו לשם ששה דצרים, ור' יוסי ס"ל דתנאי צי"ד דאף לכתחילה לא לימא לשמו וק"ל (פנים מאירות ומים קדושים, וע"ע צ"ק ושאר מפרשים צזה).

ויש שרולים לתרץ קשיית התוס' דאי לאו דאמר קיימי צי"ד וכו', הו"א דלעולם סתמא פסול מדאורייתא, רק צצית דין תיקנו שישחוט סתמא משום דכל העושה על דעת חכמים הוא עושה. ולפירוש

צגדון דידן, שכצו אומר השוחט שועה כל השחיטה לשם פסח, שמא אף ר' יוסי מודה דלא מלי שוצ לסחור צצריה הראשונים ולא פסיל צמחשצחו. ולריך תלמוד.

סד) פירוש דהתם צגמרא הקשה דהשתא נמי אתי למגזייה, לימא למיגזייה לא חיישין רק דילמא אתי למימר שלא לשמה. ותירצו דלהא לא חיישין (מים קדושים).

צספר אהל יחזק על מס' גיעין (ג' ע"א) צחלק גמי האהל, הציא קושית הגרי"ז על צצרי התוס' אלו ח"ל, וצ"ע מאי הקשו התוס' הא שאני מחשבת לשמה צקדשים דאי חושב שלא לשמו הרי מהני מחשצחו לפסול הקרבן משום דחשב שלא לשמו, אבל צשליח המציא גט ואומר צפ"ג וצפ"ג לשמה, הא מדינא לא מהימן וכדאמרינן לעיל דאין דצר צצערורה פחות משנים, אלא כיון דסתם ספרי דדיינא מייגמר גמירי ורצון הוא דאלריך משום עיגונא אקילו צה רצון, ולכך מהימן צעדוהו שנכתב הגט לשמה, אבל חס יעשה ויאמר שנכתב הגט שלא לשמה הרי שוצ הדר דינא דהוי דצר צצערורה ואין דצצצ"ע פחות משנים ולא מהימן, וח"כ גס חס יאמר שנכתב הגט שלא לשמה לאו משום עדותו שנכתב שלא לשמה נפסל אלא משום דליכא עדות שנכתב לשמה, וח"כ ספיר קאמר הגמ' אתי למיגזייה דלא יאמר שנכתב לשמה ולא קאמר דילמא אתי למימר שלא לשמה כיון דכל עיקר פסולו כה"ג הוי רק משום שלא אומר לשמה, וע"ע ג. עכ"ל.

סה) הקשו המפרשים דהא אין קי"ל עקירה צעעות לאו שמיה עקירה, וח"כ מאי אכפת לן שיטעה כיון דצלא"ה הקרבן כשר הואיל דעקירה צעעות היא. ואי נימא דהתוס' כאן אולי למ"ד עקירה צעעות שמיה עקירה, אכתי תיקשי למ"ד לא הוי עקירה מאי איכא למימר. וצשפ"א (צהגה"ה) ועוד מפרשים כתצו דצאמת דעת התוס' כאן דלהכתא כמ"ד שמה עקירה, וכדעת האור זרוע צהלכות פסחים (ס' רכ"ג). אמנם צתוס' לקמן (ג' ע"צ ד"ה הכא נמי) משמע דס"ל לאו שמיה

שדינו להיות ס"ט) ע"ה) ה"ה סתמא פסול"ע, להכי [דייק] מתנאי צית דין וכי מתנו צית דין דלא לימא בהדיא ובמחשבה סגי ושמא אחי לידי פסול שלא יחשב כלל וישחוט סתמא ויפסל:

פירוש ארזי הלבנון

הדבר שיהא לשמו, סגי במחשבה. ולכן לענין שלא לשמה שזה היפך מהסתמא, דהא הוקדש לעולה והוא חשב לשם שלמים, בזה כתבו התוס' דלר"ך דיבור, אבל כאן אפילו אם סתמא פסול הרי אין זה משום דסתמא אינו עולה, רק שאינו נעשה בסתמא עומד לעולה, ולכן מה שחשב שיהא עולה כדיו אינו צא לעקור את הדבר ממה שעומד וסגי במחשבה.

ובחידושי הגר"ז צטענסיל, כתוב לבאר טעם החילוק על פי שיטתו הידועה, דשלא לשמה לר"ך דיבור משום דהוי חלות פסול, משא"כ לשמה לא צ"י אלא שהעבודה תהא נעשית לשמה, ולזה סגי במחשבה. ועי' לעיל (אות ג"ה) שהבאתי מן הראשונים שכתבו הטעם דצטעין דיבור בקדשים משום דרשא דסיפרי דלא תזבח לה' אלוך וכו' דבר רע ומפרשין דיבור רע כיון דאפקי קרא צלשון דיבור. וא"כ פשיטא דדוקא במחשבת שלא לשמו דהוי דיבור רע שפוסל את הקרבן מלעלות לחוצתו אבל במחשבת לשמו לא איירי קרא ושפיר מהכי מחשבה צלחוד.

ע"ה) לכאורה קשה דהא בדיבור שלפ"ז כתבו התוס' שמא יעשה ויחשוב שהוא קרבן אחר, וא"כ מה הועילו חכמים בתקנתם, דהשתא נמי שתיקנו שלא יאמר צפוי אלא יחשוב למה שדינו להיות, אכתי יש לחוש שמא יעשה במחשבתו כמו בדיבורו ויחשוב שהוא קרבן אחר. ובשלמא למאי דקיי"ל סתמא לשמה קאי, א"כ ליכא למיחש למידי, כיון שאפילו אם יחשוב שלא לשמו לא מייפסל הקרבן בכך כל שלא הוליא מחשבת פסול צפוי [מיהו צלח"ה לפי מאי דקיי"ל סתמא לשמה, איכא לפרש כפשוטו שתקנת צי"ד היתה שלא יחשוב כלום וישחוט בסתמא וממילא לא יצוא לידי טעות בשום ענין]. אבל השתא ה"א איירינן למ"ד סתמא פסול, ורק במחשב להדיא לשמו הקרבן כשר, אבל סתמא פסול וכל שכן אם חישב צלשו מחשבת שלא לשמה.

ועי' במשנת ר' אהרן שטע"ז ופירש כוונת דבריהם שחישב דוקא צלשון זה "למה שדינו להיות", דבזה אין לחוש שיעשה ויחשוב לשם קרבן אחר, מאחר ואינו חושב בשם הקרבן בהדיא. אמנם הוא עצמו כבר הקשה על זה, דא"כ אמאי תיקנו שלא יאמר צפוי, דהא שפיר הוי יכולים לתקן שיאמר צפוי "למה שדינו להיות" וצ"ל להזכיר שם הקרבן בהדיא. וכתב שיש ליישב צקל, ובעניי לא זכיתי לירד לעומק דעתו.

זה ק"ת קשה איך נדחה סברה זו בהאי דקאמר ואי ס"ד וכו', דמשקרא מאי קסבר ולצטוף מאי קסבר. ויש ליישב.

סח) צליקועי הלכות (חזק חודה ספ"ד) ועוד מפרשים הבינו דדברי התוס' קאי אליבא דכו"ע, והיינו דגם לפי המסקנא דסתמא לשמה קאי מפרשין דברי ר' יוסי דתנאי צי"ד הוי שלא ידבר רק יחשוב. אמנם הגו"י (קמא יו"ד ס' ז"ג) ועוד מפרשים הבינו דדברי התוס' כאן אמורים רק למאי דקס"ד דסתמא פסול, אבל למסקנא דקיי"ל סתמא לשמה, מפרשין מילתא דר' יוסי כפשוטו דהתקנה היתה דלא יאמר ולא יחשוב כלום. וע"ע מש"כ בזה"ע ע"ה.

סע) והא דאמר ר' יוסי אף מי שלא היה צלשו [דמשמע שלא חישב צלשו כלום], היינו שלא היה ניכר וידוע לשומעין אם היה צלשו לכך, והיינו דשחט בשתיקה, כלומר שלא גמר בשפתיו מה שחשב צלשו. והא דפריך בגמרא ואי ס"ד סתמא פסול קיימי צי"ד ומתני מילתא דמייפסל ציה, ה"פ מילתא שיכול לצוא לידי פסול דהיינו ע"י שתיקה דמתוך שיתחוק אולי ישכח ולא יכוין גם צלשו ומייפסל אי סתמא פסול, דיותר יצא שלא יחשוב כלל כשהוא מחשב צלשו מאם לעשות ולומר שלא לשמו אם הוא אומר צפוי לשמו בפירוש. תוס' עוד (שיטת מקובלת).

ט) נראה מדברי התוס' דאפילו למאי דס"ד דסתמא פסול, מ"מ אם חישב לשמו צלל דיבור ג"כ כשר, וסגי במחשבה לחודא לכו"ע, אלא דת"ק ס"ל דלכתחילה יאמר לשמו צפה, ור' יוסי אתא למימר דיחשוב צליצו צלל דיבור.

ולר"ך לדקדק מאי שנה דלפי המסקנא דלא מייפסל אלא במחשבת שלא לשמו, משמע מדברי התוס' בכמה דוכתי דלא מייפסל במחשבה לחוד אלא בדיבור. ואילו לענין מחשבת הכשר סגי במחשבה צלל דיבור. וי"ל דהיינו טעמא דמילתא דמחשבת לשמו עומדת לכך, והלכך אפילו אי נימא דסתמא פסול מ"מ סגי במחשבה לחוד לשמו, אבל מחשבת שלא לשמו או שאר מחשבה פסולה, מחשבה לחוד לאו כלום הוא אלא דוקא אם הוליא בשפתיו. (ק"ן אורח ציטוי לשון מעט).

ובאילת השחר הוסיף ק"ת ביאור, דצטציל לעקור דבר ממה שהוא, לר"ך דיבור ולא סגי במחשבה, אבל כשאין זה להיפך ממה שהוא עומד רק שצא לקצוע את

בסופרים העשויין להתלמד עסקינן. ואפילו למאן דאמר צפרק קמא דעירוצין (דף יג.) גזי מגילת סועה דמוחקין אותה מן התורה אף על גז דצעינן לשמה^(ט) ואף על גז דתורה להתלמד עזידא כדקאמר התם, לענין גט מודה כדפרישית שם וצפ"צ דגיטין^(טז) (דף כ.) וס"ת נמי פסלינן [צגט] צפ"צ דגיטין (דף יט:) כדמוכח בעובדא דהכורא גזרר דעל לצי כנישתא שקל ספר תורה ויהב לדצינתהו^(טז).

פירוש ארזי הלבנון

ותירין ה"ק דאכתי שפיר איכא למידק דסתמא ממש כשר, דאי ס"ד סתמא ממש פסול, ליתני לשם פסח וסתמא ממש דהוי רצותא טפי.

(ג) פי' דהתם גזי מחיקת מגילת סועה דצעינן למחוק את המגילה בתוך מי המרים, קאמר צגמרא דאפשר ליקח ס"ת ולחתוך ממנו פרשת סועה הכתובה בו ולמוחקו לשם אותה סועה. ועל זה קשיא להתוס' שהרי ס"ת להתלמד עזידא (פי') שלא נכתב אלא ע"מ ללמוד (צו) והסופר לא כתבו לשם סועה בעולם, וא"כ הוי ממש כמו סופרים העשויין להתלמד גזי גט דפסול, ואמאי כשר למגילת סועה אע"ג דצעינן נמי שתחא כתובה לשמה.

ודע דהא דצעינן כתיבה לשמה גזי סועה, היינו דוקא לענין שתחא כתובה לשם פרשת סועה, אבל אין צריך שתחא כתובה לשם אותה הסועה שמוחקים בצבילה, אלא רק מעשה המחיקה צריך להיות לשם אותה הסועה. כך מצאנו צגמרא עירוצין שם, ומש"ה ס"ת כשר דוקא לסועה, אבל לענין גט פסלינן צס"ת כדמסיימי התוס' כאן, משום שלא נכתב לשמו ולשמה, ואפילו אם נכתב הס"ת לשם גירושין שלהם מ"מ צעינן שיהא כתוב שם האיש והאשה צגט כדאיתא בגיטין (דף כ' ע"ג).

(עד) התוס' צעירוצין שם תירצו דיש לחלק דלהתלמד דהכא גזי גט לא נכתב כלל להכשר הגט, אבל ספר תורה הסופר כותב צסתמא לכל מה שצריך לעשות בו ולדעת כן שאם יאערכו ימחקו ממנה פרשת סועה. וצפ"צ דגיטין (כ ע"א) כתבו ליישב דצמגילת סועה סתמא כשר משום דמסתמא אין הכרח שעליו לכתוב מקפיד ומסתמא נוחא ליה, אבל צגט צעל סתמא לא נוחא ליה עכ"ל.

(פה) הא דפסלינן התם ספר תורה צגט אינו משום דלהתלמד עזיד, אלא משום דצעינן שמו ושמה וליכא כדמסיק התם בגיטין.

ונראה עוד ליישב לפמש"כ לעיל צאות ס"ת דמש"כ התוס' לפרש הכ תקנה שלא יאמר צהדיא רק יחשוב צליצו, וכו' דוקא למאי דס"ד סתמא פסול, וא"כ איכא למימר דלפי הכ ס"ד צאמת לא מפרשינן לתקנת צי"ד משום שיאמר שלא לשמה צטעות שיחשוב שהוא קרבן אחר, אלא משום חששא דשמא יכשל צלישניה ויאמר שלא לשמה. והלכך דוקא צדיצור הוא דחיישינן לתקלה, משום דעזיד איניש דמיתקיל צמילוליה שיודע שהוא עולה ורואה לומר עולה אף כשבא להוציא מחשבתו צפוי עועה צלשונו לומר שלמים, אבל צמחשבה גרידא ליכא למיחש להכי.

וראיתי צספר עהרת הקודש, שכתב ליישב קושיא הג"ל ח"ל, אבל חישב צלצו כו', פירוש דצמחשבה ליכא למיגזר דמחשבה צלצו דשלא לשמו אינה מפסדת, עכ"ל. ולא צבנתי דצרי, דהא אפילו אי נימא דהתוס' קאי גס למסקנא דסתמא כלשמן, מ"מ הכא ודאי צעו התוס' לפרש הס"ד דסתמא שלא לשמן, וא"כ אפילו צסתמא פסול וכל שכן אם חישב צלצו שלא לשמו צלא דיצור. עוד ראיתי צספר עולת שלמה שחירן על פי מה שכתב לעיל (פי' ה"י ס"ה), דהא דחיישינן שמא יעשה ויחשוב שהוא קרבן אחר [אע"ג דעקורה צטעות היא ולא שמה עקירה], היינו משום קלקולא דכהנים, וא"כ זהו דוקא צאומר צהדיא ששוחט לשם קרבן אחר, אבל כאן דאינו אומר כלל לשם אחר קרבן הוא שוחט אפילו אם יעשה צמחשבתו חו ליכא קלקולא דכהנים דהכהנים ידרשו ויחקרו איזה קרבן הוא. ע"ש. וגם דצרי לא זכיתי להצין מהטעם הג"ל דנהי דליכא קלקולא דכהנים, מ"מ איכא למיחש לקלקולא דקרבן, דהא השתא איירינן לס"ד דסתמא פסול, וא"כ ודאי כל דאינו חושב לשמו הרי זה פסול אפילו אם היה צטעות, שהרי עכ"פ מחשבת לשמו ליכא ולא עדיף מסתמא דפסול.

(עז) הקשה הצה"ז לדברי התוס' א"כ מאי פריך לעיל הא לשם פסח וסתמא כשר, אלמא סתמא כלשמן דמי, דילמא הכ סתמא הוא כשמחשב צלצו לשם פסח ולא הוציא צפוי, אבל סתמא ממש לעולם אימא לך דפסול.

דף ג ע"א

בתב לגרש את אשתו ונמלך בו. תימא מה ענין זה אלל סתם^(*). ויש לומר דס"ד^(ג) כיון דנמלך אס כן מסתמא כתבו מתחילה שאס יחזור בו יגרש מי שירצה^(ד):

הבותר מופסי גיטין בו. כל הנך משניות בפרק כל הבג (גיטין דף כד. כו.). ותימא דלא קתני צדק יתר על כן, דעל כרחין יתר הוא דמכל הנך קמייחא לא מלי למידק סתמא פסול אלא מהך ג^(*). ויש לומר דמשום דאמר ללצלר דקתני צרישא דהך, יתר כמו כן, דדייקין (מזאת [סתמא] ודייקין)^(ז). מינה אין צריכה^(ח). וקשה לה"ר יצחק דפ"ק דפסחים (דף יד.) תנן הוסיף ר"ע, אף על גב דלמאן דמוקי (שם טו:) מילתא דר' חנינא צולד [ולד] העומא דרצון לא שמעינן לה ממילתיה דר' עקיבא דמייירי בפסולא [דאורייתא]^(ט). מיהו יש לומר אע"ג דקתני הוסיף אי לא הוה תני ליה לא הוה [קמ"ל] מידי^(י):

פירוש ארזי הלבנון

(א) וה"ג קשה מהא דצעי למידק בסמוך מכתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה, דמה ענין זה לסתם, והא על זה נאמר לשמה ולא לשם אחרת (ק"ה). ועי' הע' ג'.

(ו) פ"י דתנן התם ר' חנינא סגן הכהנים אומר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנעמא צולד העומא [צגמי] מפרש דהיינו צשר קדשים שהוא שלישי לעומא [צידד] עס הבשר שנעמא צאצ העומא [צשר קדשים ראשון לעומא], ואע"פ שע"י כן מוסיפין לו עומא על עומא, שהרי השלישי שנגע בראשון נעשה שני לעומא, מ"מ לא חשו לכך כיון דצלא"ה עמא ולשריפה הוא עומד. וקתני התם הוסיף ר"ע דאפילו שמן של תרומה שנפסל צעצול יום [דהוא שלישי לעומא] מותר להדליקו צנר של מתכת שנגע זה עמא מת [דהנר נעשה אצ העומא], דחרצ הרי הוא כחלל, ואע"פ שהשמן נעשה ראשון כשיגע צנר, לא אכפת לן כיון דצלא"ה פסול הוא ולשריפה עומד. ואשמעינן ר' עקיבא דשלישי מותר לעשותו ראשון דהוי רבותא עפי מר' חנינא דאמר דמותר לעשותו שני. ואיכא למאן דמוקי התם צגמא דהך ולד העומא דאמר ר' חנינא, היינו ולד עומא דרצון. ועל זה מקשו התוס' דאי מייירי בעומא דרצון, א"כ איכא חידוש צמילתא דר' חנינא דלא שמעינן ממילתיה דר"ע, דאע"ג דאין הבשר עמא אלא מדרצון אצל מדאורייתא עכור, אעפ"כ מותר לעמאו. חס לא שמעינן ממילתא דר"ע דאייירי בשלישי דאורייתא דוקא.

(ז) ז"ל לא הוה קשיא ליה מידי, וכך הגירסא בכל דפוסים הישנים. והתוספות קיזרו, ופירוש דצריהם, דצממת לעולם שפיר שייך למיתני "הוסיף" או "יתר על כן" אע"ג דאיכא חידושא צרישא דלא שמעינן ליה מסיפא, וממילא לא קשיא מהא דתנן "הוסיף ר"ע". ומיהו מהא דגיטין דלא קתני "יתר על כן", לא תיקשי,

(ב) לשון השעמו"ק, וי"ל דס"ד כיון שהוא צעיר מי ששמו כשמו א"כ היה דעת הסופר שאס ימלך זה לגרש בו, יגרש בו אחר. ועוד כיון דמלאו צן עירו ואמר לו שמי כשמך, אלמא קטעה ציניהם מקודם לכן, ולכך כתב לו הסופר סתמא גם לזכרו. הכי הוה ס"ד, ודחי ליה דמ"מ אינתיק, עכ"ל.

(ג) לפי דברי תוס' אלו נראה ליישב המשך דברי הגמרא התמוהים לכאורה, דאמרינן אלא מהא יתר על כן יש לו שתי נשים ששמותיהן שוות וכו'. ופרש"י, אלא מהא דעדיפא מקמייחא דהכא חד גצרא הוא. ולכאורה קשה דמאי עדיפותא איכא, הא סוף סוף כיון דלא נכתב לשם האשה, א"כ לא הוי לשמה, ומה לי חד גצרא מה לי תרי. אצל לפי דברי התוס' אלו אחי שפיר, דמש"ה איכא רבותא וית ודחי צין חד גצרא לתרי גצרא, דצחד גצרא יש יותר ז' לומר דמכיון שנמלך מסתמא כתבו מתחילה על דעת שתיקן שיוכל לגרש בו אחיו מהן שירצה, וק"ל.

(ג*) ובתוס' גיטין (כ"ד ע"ב) תירצו, וי"ל דהביא צא דעופסי גיטין לא תנא כלל לאשמעינן דסתמא פסול, אלא אשמעינן דשרו רצון לסופר לכתוב העופס מפני התקנה.

(ד) נמחק עפ"י ספר אמרי צינה [גארימחאן] שכן מלא מוגה. ועע"ש פ"י חדש צכוונת דצריהם. וצעה"ק כתב לקיים הגירסא שלפניו.

ואמר רב יהודה אמר שמואל אף צריך שיניח בו'. אינעריך לאיתויי דרב יהודה משום דמינה דייקין בגיטין (דף כו.) דאיתא כרבי אלעזר^(ז) דאמר עדי מסירה כרתי דקיימא לן כוותיה. ואיכא דמוקי לה התם (סו:) כרבי מאיר ומפרש מפני התקנה משום קטעה, ולדידיה ליכא למידק מינה סתמא פסול^(ח) י:

ואפילו לשם עובדת בובבים נמי פסול. מדקתני שנכתב שלא לשם אשה דמשמע (על) [כל] נשים ככלל^(י). ולא דמי לשלל לשמן דכל הזבחים דלא אמרינן אפילו חולין ככלל^(י), דהתם איכא לפרושי שמזבחו שלא לשם זבח זה אלא לשם זבח אחר^(י):

פירוש ארזי הלבנון

(ט) אין להקשות להבך אמוראי דמוקי למתני' כר"מ האיד מוכח דסתמא פסול, וכי יחלוץ ולימא סתמא כשר. ו"ל דמוכח דמזרייתא דנכרי פסול ואע"ג דעבד סתמא (מיס קדושים). וכדלעיל אות ג"ג ע"ש.

(י) בשער המלך (גירושין פ"ג ע"א) הקשה על דברי התוס' אלו, דהא אפילו למאן דמפרש מפני התקנה מפני הקטעה, אכתי מוכח שפיר דסתמא פסול מסיפא דמתניתין דקתני ר' אלעזר מכשיר כבולס חוץ מגיעי נשים שנאמר וכתב לה לשמה, הרי דאף בסתמא לר"א פסול מטעמא דלה לשמה. ואם נאמר דכוונת התוס' היא דלמאן דמפרש מפני התקנה מפני הקטעה ליכא למידק כלל מרישא דמתני' [א"ה, וכ"פ הקר"א כאן], א"כ תקשי על הגמרא גופא אמאי אינעריך לומר דמאי דרמי רבא מתני' אהדדי הוא מרישא דמתני' ואליבא דרב יהודה, הו"ל למימר מדרי' אלעזר דסיפא ואליבא דכו"ע. ויש ליישב בדוחק, עכ"ד. ובגליון הגרעק"א שם כתב ליישב דכוונת התוס' דכלאו מימרא דשמואל י"ל דת"ק הוא ר"מ, ומפני התקנה היינו תקנת קטעה, וממילא י"ל דר"א דקאמר בסיפא חוץ מגיעי נשים היינו צתורף דוקא ולא צעופס, והיה מקום לומר דצחמת רק מדרבנן פסול צתורף בסתמא אעו שלא לשמה ממש. ולזה הביא מימרא דשמואל דלרץ להניח [צעופס] הרי את מותרת לכל אדם ור' אלעזר היא, וכיון דמוקי לת"ק כר' אלעזר, שפיר מוכח דסתמא לאו לשמה קאי ומדאורייתא פסול, דאל"כ לא הו"ל למימר בסתמא עופס אעו צתורף כיון דצתורף ג"כ רק מדרבנן פסול. ועע"ש צאורך ציבור. וע"ע בספר חוקי חיים מש"כ ליישב.

(יא) היינו לישנא דכל הגע שנכתב שלא לשם אשה, משמע שלא לשם אשה פלונית אלא לשם כל אשה אחרת שצעולס, אפילו לשם נכרית. כנ"ל. ודברי העה"ק לא זכיתי להבין.

שכן כל כה"ג דאיכא חידושא צרישא דלא שמעינן ליה מסיפא, גם אי לא תנינן "הוסיף" אין קפידא צדק, דכל כה"ג שייך למיתני "הוסיף" משום החידוש דבסיפא, וגם שפיר שייך שלא למיתני "הוסיף", משום החידושא דצרישא דלא שמעינן מסיפא. וה"נ צהיה דפסחים אי לא הוה תני "הוסיף" נמי לא הוה קשיא ליה מידי, דכל כה"ג לא קפדינן צדק. ורק איכא דדדברי התנא דסיפא איכא לחידושא דרישא ומוסיף עוד מילתא דלא שמעינן מרישא, צה"ג מוכרח לומר "הוסיף" או "יתר על כן". כך פירשו דצריכה צפנ"מ וח"נ ועוד. וע"ע עה"ק פירוש נוסף לפי גירסא זו.

ובגירסא שצדפוסים לפנינו תוקן עפ"י צה"ז ול"ק, לא הוה קמ"ל מידי. ופירשו כוונת התוספות דצמשה דפסחים היה מוכרח למיתני הוסיף, דהו"ל לא הוה תני "הוסיף" הו"א דרבי עקיבא איירי בצאתו גונא כמו ר' חנינא. ולהכי קתני "הוסיף", דמח דייקין דר"ע מוסיף על דברי ר' חנינא דמותר לעשותו אפילו ראשון לעמא אחרים מדאורייתא. עיי"ש דצריכה כל אחד עפ"י דרכו. וע"ע פנ"מ כאן ול"ח (פסחים י"ד ע"ב), וצעה"ק מה שהקשו עליהם.

ודע שהתוס' שם צפסחים הביאו דהירושלמי מקשה קושא זו, ומתכן שם צירושלמי דר"ע נמי איירי צעומאה דרבנן, דהיינו שטעמא העצול יוס צצית הפרס דרבנן, וא"כ שפיר קתני הוסיף. וע"ע מהרש"א על התוס' שם.

(ח) פירוש דר' אלעזר הוא דצעי כתיבה לשמה ומש"ה צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה. ואיכא התם מאן דפלגי ומוקי למתני' כר"מ דס"ל עדי חתימה כרתי, ולדידיה לא צעי כתיבה לשמה כלל, והא דלרץ להניח שם האיש והאשה הוא משום קטעה, דהיינו שאם יכתבו שם האיש והאשה תצוה אשה מן השוק ששמה כך ותהיה סצורה שצעלה ליוה לגרשה ויצאו לדי קטעה צין איש לאשתו. ע"י שטמ"ק.

ורמינהו תוכו ולא תוך תוכו ואפילו בלי שטף מציל. מפרש בקונטרס שרץ צחיזון ואוכלין צפנימי, לא מיציעה כלי חרס דאין מיעמא מגבו אלא אפילו כלי שטף דמיעמא מגבו אין אוכלין שצתוכו [עממא] שגם כלי שטף אינו מקבל עוממא מאויר כלי חרס כדאמר צפרק קמא דפסחים (דף כ:) אוכלין מקבלין עוממא מאויר כלי חרס ואין כלים מקבלים עוממא מאויר כלי חרס (י). וקשה לפירושו דאם כן מה חידוש יותר בכלי שטף מכלי חרס (י). ועוד דאיכא חידוש יותר בכלי חרס כגון אם

פירוש ארזי הלבנון

מיעמא מגבו, א"נ בכלי שטף שהאוכלין תלויין צאוורו ואינם נוגעים בו.

אמנם מלשון רש"י צחולין (ס) שכתב "ולא מיציעה פנימי אם הוא של חרס דמליז דכיון דאינו מיעמא מגבו לא נעמא וחולץ מפני העוממא וכו'", משמע דאין הרבותא משום דס"ד שהכלי יחזור ויעמא את האוכלין שבו, רק היה ס"ד דכיון שהכלי מקבל עוממא מגבו הלכך אינו חולץ בין אויר החיזון לבין האוכלין שצפנימי וחשיבי כאילו מונחים צאוור הכלי החיזון, שכן כל דצר המקבל עוממא אינו חולץ מפני העוממא. ותוכו ולא תוך תוכו, הוה מוקמינן בכלי חרס דוקא דאינו מיעמא מגבו וחולץ מפני העוממא, ואינעריך קרא דתוכו ולא תוך תוכו, דאל"כ אע"ג דחולץ צעלמא, מ"מ הכא שהפנימי מונה צתוכו של החיזון הו"א דחשיבי האוכלין כמונחים צתוך אויר החיזון, קמ"ל תוכו ולא תוך תוכו דאפילו כלי שטף מליז.

אלו הם שני הדרכים, ולאורם נלך בהמשך ציחור דצרי החוס' צעהש"ת. יש מן המפרשים שתפסו לישנא דחולין עיקר, ולישנא דסוגיין לאו דוקא. ויש שתפסו צהיפך.

עו) ע"י צהערה הקודמת מש"כ צציחור דצרי רש"י. ולפי"ז נראה כוונת החוס' להקשות, דאע"ג דודאי איכא חידוש יותר בכלי שטף מצכלי חרס כמו שנתצאר, מ"מ לענין כך דינא דתוכו ולא תוך תוכו דאיירינן ציה, אין צו יותר חידוש שהרי הא דאין כלי שטף מיעמא מאויר כלי חרס, ידעינן מדרשא אחרינא, כי היכי דכלי חרס אינו מיעמא מגבו ידעינן מדרשא אחרינא, אצל לענין דרשא דתוך תוכו כך לי כלי שטף כמו כלי חרס, צין זה וצין זה ילפינן כל אחד צמקומו דאינס מיעמאין, וא"כ סוף סוף מה רבותא יש יותר בכלי שטף מכלי חרס לענין דינא דתוכו ולא תוך תוכו דאיירינן ציה.

וע"י צמגיני שלמה (חולין כ"ה ע"א) שכתב לייצב דעת רש"י, דהא דאמרינן ואפילו כלי שטף מליז, אין זה מדצרי הצרייתא [וצאופן שהאוכלין מונחים צתוך הכלי ונוגעים צו שהרי כלי שטף אין לו תורת אויר], אלא הגמרא קמוסיף לה, ואין הכוונה דמקרא ומדרשא

יב) מאי דפשיעא להתוס' דחולין לאו צכלל משנתנו אע"ג דאמרינן לקמן (מ"י ע"ב) דלשם חולין כשרים ולא עלו לצעלים. נראה משום דקתני חוץ מן הפסח והחטאת דפסולין לגמרי ואילו חטאת לשם חולין אמרינן התם דכשרה ולא עלתה לצעלים. אמנם צספר מים קדושים כתב דמ"מ שפיר איכא למימר דאף לשם חולין צכלל, והא דקתני חוץ מן הפסח והחטאת פירושו דפסח וחטאת משכחינן צבו פסול צשלא לשמן, כגון שוחט לשם זצה אחר. עוד כתב לייצב דהתוס' כתבו לפי מאי דס"ד השתא דלשם חולין עלו נמי לצעלים, ע"ש. וע"י לעיל (צ) ע"א) אות ל"ג שהצאו משם החו"א ועוד מפרשים דגם למסקנא פליג רצא וס"ל דלשם חולין כשר לגמרי צכלל הקרבנות משום דהו"ל כשוחט סתמא וכדמסיק צסוגיין הכא.

יג) נראה כוונתם ד"שלא לשם אשה" משמעו צודאי שנכתב לשם כל אשה אחרת צעולם, שהרי פירש צהדיא שלא לשם "אשה" פלונית, וכל שאר הנשים צצעולם אינס אותה אשה פלונית. משא"כ גבי צצחים שצצחו "שלא לשמן" כך "לשמן" אינו מפורש צהדיא מהו, דאפשר לפרש "שלא לשם מה שהן" דהיינו שלא לשם עולה או שלמים, ואז גם חולין יהיה צכלל, אצל אפשר לפרש "שלא לשמן" דהיינו שלא לשם הצצה שהוקדשו לשמו ולאפוקי לשם זצה אחר דוקא ואין חולין צכלל.

יד) על מנת להצין דצרי החוס' אלו כדצעי, יש להתצונן תחילה צכוונת דצרי רש"י. דע שיש צזה שתי שיטות, והצדר תלוי צשינוי הלשונות צין פירש"י דהכא לבין פירושו צסוגיא דחולין (כ"ה ע"א). הנה צלשון רש"י כאן שכתב "וכלי גופיה ליכא למימר דמיעמא צאויר ויעמא אוכלין שבו וכו'" משמע דהרבותא דכלי שטף מליז היינו משום דהו"א דכלי שטף יעמא מגבו מאויר הכלי [דאויר כלי כמאן דמלא צעוממא שרץ דמי כדקס"ד צסוגיא דפסחים שהציר רש"י] ויחזור ויעמא את האוכלין שצתוכו [וצאופן שהאוכלין מונחים צתוך הכלי ונוגעים צו שהרי כלי שטף אין לו תורת אויר], ותוכו ולא תוך תוכו הוה מוקמינן רק בכלי חרס שאינו

שרץ צאוויר כלי חרס פנימי (י) ואוכלין בכלי חרס חילין (י) [ד] עהורין אע"פ שהפנימי עמא (י). וגראה

פירוש ארזי הלבנון

הרבותא לגבי הכלי החילין עמא שאינו נעמא מחמת השרץ שצפנימי.

אמנם לפירוש הא' דלעיל דהרבותא דכלי שטף הוא שאינו מיעמא מגבו וחסר ומעמא את האוכלין הנוגעים בו, לפי"ז לא קשיא קושית מהרש"א כלל, כיון דלענין זה ודאי אין הכלי הפנימי יכול לעמא את הכלי החילין אפילו אם היה נוגע בו ממש, הואיל והכלי הוא ראשון לעומאה ואינו מעמא כלי אחר, להכי נקטו התוס' ואוכלין בכלי חרס דוקא. וכי תימא לפי פירוש זה מאי רבותא דכלי חרס, הא כיון דאין הכלי הפנימי נוגע באוכלין שצחילין פשיטא שהם עהורין. ע"י צאות שאח"ז ביאור הדברים.

(יח) לפי הפירוש הב' שהצאנו לעיל, כבר ביארנו צאות שלפני"ז דהתוס' מקשים דבכלי חרס שנפל שרץ צתוכו איכא רבותא עפי, דאע"ג שהוא עמא ממש מ"מ מזיל על האוכלין שצחילין ועהורים משום תוכו ולא תוך תוכו. והביאור צזה כתב צחידושי ר' חיים הלוי (הב') כלום פ"ד ה"ח) שד"ן תוך תוכו אינו מדין הללה צפני העומאה, אלא דעיקר דינו הוא דמה שתוך הכלי הפנימי לא הוי צכלל תוכו של החילין, והוא דין חילוק תוכות, וצזה ליכא נפקותא אם הוא כלי עהור או עמא וצכלל גויני מזיל. ע"ש.

והשתא לפירוש זה ז"צ וז"ע עוצא, דמלשון רש"י שפירש העטם דכלי שטף מזיל משום דילפינן צפסחים שאין כלי מיעמא מאוויר כלי חרס, משמע להדיא שאם היה מיעמא מאוויר לא היה חולץ אע"ג דחשיב תוך תוכו, לפי שכל דבר המקבל עומאה אינו חולץ מפני העומאה. וא"כ אמאי צאמת כשהכלי חרס הפנימי עמא מחמת אוויר אעפ"כ הוא חולץ. וז"ע. וראיתי צספר משנת ר' אהרן (טהרות סי' ל"ה) שכתב ליישב דהא שכתב רש"י דהוה הוה הכלי הפנימי עמא לא היה חולץ, הביאור צזה משום דכיון דמקבל הכלי הפנימי עומאה מאוויר החילין א"כ נחשב הכלל כגמלא צתוך אוויר החילין, וגם האוכל שצתוכו נגרר אחריו ונחשב צתוכו של חילין, ולהכי אי לאו דגלי לן קרא דאין כלי מיעמא מאוויר כלי חרס, לא היה מזיל מדין תוך תוכו. משה"כ היכא דהאכל נמלא צחילין ושרץ צפנימי, התם אע"ג דנעמא הפנימי מחמת השרץ שצתוכו, מ"מ אין הכלי החילין נעמא מכא אוויר הפנימי ואינו צעל כלפיו, אלא אנו דנים שיעמא מכא השרץ שצפנימי, וצזה שפיר אמרינן דאין מה שצכלי הפנימי נקרא תוכו דחילין לא לעמא ולא לעמא, אלא דאנו צריכים לדון לגבי השרץ

דתוכו נפקא לן, דזה נלמד כבר מדרשא אחרונה כנ"ל, אלא הגמרא קאמר להאי דינא לאפוקי מקושית רב אדא דמקשי צפסחים (כ' ע"א) דליחזי תנורה כמאן דמלי עומאה דמי והוי כמי שנגע בכלי הפנימי צשרץ עמא ויהיה הכלי עמא, קמ"ל דלא וכדמשני התם. וע"י עה"ק מה שהשיג על זה. ועוד קשה, דהא רש"י עמא דה"ה ואפילו כלי שטף, כתב "ומדקתני כלי שטף מזיל כו" הרי דמפרש צהדיא דהוא מלשון הצרייתא. וי"ל על דרך המג"ש, דאפילו אם הוא מלשון הצרייתא, מ"מ אין כוונת הצרייתא דמקרא דתוך תוכו ילפינן לכלי שטף, רק דינא קמ"ל דאפילו כלי שטף מזיל כדילפינן צדוקתא אחרונה דאין כלי מיעמא מאוויר כלי חרס. והתוס' מייאנו צזה משום דהלשון משמע דכוליה מילתא דרשינן מקרא דתוכו.

(עז) היינו צצקרא כתב "תוכו" צ' פעמים, אחד צשרץ המעמא, ואחד צאכלל הנעמא, דכתב וכל כלי חרס אשר יפול מהם [מהשרצים] אל "תוכו" כל אשר "צתוכו" יעמא. ודרשינן צתורת כהנים (פי' שמיני פרשתא ז' ה"ז), אשר יפול מהם אל תוכו, כשיפול [השרץ] לתוכו הוא מעמא, ולא כשיפול לתוך תוכו. דהיינו שאם השרץ נפל לתוך הכלי הפנימי, אין אוכלין שצכלי החילין נעמאים. ושוב דרשינן התם, כל אשר צתוכו יעמא, ולא מה שצתוך תוכו, דהיינו שאם נפל שרץ לכלי החילין, אינו מעמא אלא את האוכלין שצחילין אכל לא את אלו שצכלי הפנימי דהו"ל תוך תוכו. וא"כ יש לנו לפרש הצרייתא דתוכו ולא תוך תוכו לענין שרץ שנפל לפנימי, ממש כמו שמפרשים לענין אוכלין שצפנימי. והוה שמקשים התוס' דאמאי לא נפרש דרשא דהכא לענין שרץ שצפנימי דלפי זה יהיה רבותא עפי צכלי חרס וכמו שהולך ומפרש.

(יז) המהרש"א צחולין (כ"ה ע"א) הקשה על צצריהם למה להו למימר דמזיל על אוכלין שצכלי החילין, דלגבי כלי חילין גופיה הוו מזל למימר אם שרץ צאוויר כלי חרס פנימי אע"פ שהפנימי עמא חולץ הוא ולא נעמא כלי החילין מאוויר. ומצדדיו מצוואר שהצין כהפירוש הב' שהצאנו לעיל, דהרבותא דכלי שטף היינו שחולץ צפני העומאה אע"ג דמקבל עומאה מגבו, ולזה כתבו שאם השרץ צכלי חרס הפנימי הוי רבותא עפי צכלי חרס שמוזיל, שהרי לא זו צלצד שראוי הכלי לקבל עומאה, אלא אפילו אם הוא עמא ממש, אעפ"כ מזיל ולא נחשב השרץ כאילו נמלא צתוך אוויר של כלי החילין. ועל זה הקשה מהרש"א דצכה"ג הוי יכולים לומר

לפרש דכל רצותא של כלי שטף היינו משום דלאו מינה הוא וס"ד דלא מחריצ זה ועמא קמ"ל י"ט).
[ודוקא בכלי שטף שאינו מינו היה עמא אי לאו קרא] אבל תוך תוכו שהכל הוא של חרס מינו פשיעא
שהוא עבד צל פסוק, דתוך דוקא אמר רחמנא. וכן מוכח לקמן (ע"ג) דכלי שטף דוקא אינעריך
קרא, דפריך ומי אמר רבא חטאת ששחטה על מי שמחוייב עולה כשירה אלמא לאו מינה לא מחריצ

פירוש ארזי הלבנון

ואח"כ מלאתי בספר מי צאר להגרמ"י לוויג ז"ל שכתב
לצאר ממש על דרך זו ועט"ש שהאריך. וצריך שכיוונתי.

(ע) ועי' רש"י לקמן (סוף ע"ג) שפירש ממש כפירוש
התוס' כאן, ואריך להבין אמאי מייאן כאן לפרש כן.
ולכאורה סותר דברי עזמנו צ"ב המקומות. ואע"ג דשני
הפירושים צודאי אמת, דצאמת איכא שתי ריעותות
צהללת כלי שטף, הא' שמיטמא מגזבו, והב' שאינו מינו,
מ"מ אריך להבין אמאי נקט רש"י כאן ריעותא הא'
וצסוק הסוגיא נקט ריעותא הב'.

ואין לומר דס"ל לרש"י דאכתי לא קים לן הכי ויתורא
דארצעה תוכו כתיבי, ורק צסוק הסוגיא הוא דמסיק
ליה הכי. דהא צסוגיא דחולין (כ"ה ע"ה) לא מיייתי אלא
להך סיפא דד' תוכו כתיבי וכו' [בדמסיק צסוק סוגיין]
ואפ"ה מפרש לה רש"י כדמפרש לה הכא דהרצותא
היינו משום דכלי שטף מייטמא מגזבו, ולא משום דלא
הוי מייניה.

אלא נראה דרש"י הוקשה לו קושית התוס' דצסמוך,
דאמאי לא משני בגמרא הכא כדמשני ר' חציצא לקמן
ד' תוכו כתיבי וכו'. ועוד אמאי אינעריך ר' חציצא
לקמן לשנויי ד' תוכו כתיבי וכו', ולא משני כדכא דכלי
שטף אלל כלי חרס חשוב מייניה. ולכן ס"ל לרש"י
דסוגיא דכא פליגא אדר' חציצא דלקמן, ודוקא ר'
חציצא הוא דס"ל דהרצותא היא משום דלאו מייניה
וקרא דתוכו לא אינעריך אלא לכלי שטף. אבל סוגיין
דכא ס"ל דקרא דתוכו אינעריך נמי לכלי חרס, דאי
לאו דאשמעינן תוכו ולא תוך תוכו הו"א דאפילו כלי
חרס אינו מניל כיון דהאכל שצפנימי נמלא סוף סוף
גם בתוך אוירו של החיטון, ומהיכא תיתי לחלק בין תוך
אחד לשני תוכות, והלכך כיון דאינעריך קרא נמי לכלי
חרס, א"כ ע"כ אי אפשר לפרש דהרצותא דכלי שטף
היינו מדלא הוי מיינו, שא"כ צאמת מנא לן שכלי שטף
נמי מניל והלא תוכו אינו מיותר דאינעריך נמי לכלי
חרס. אלא ע"כ הא דקאמר אפילו כלי שטף מניל, אינו
משום הרצותא דלאו מינו אלא משום רצותא דמיטמא
מגזבו.

ובספר מים קדושים, כתב ליישב צאופן אחר, אבל
לדבריו לא זכיתי להבין אמאי פירש רש"י צחולין דלא
כמסקנא דסוגיין וכמ"ש לעיל. וע"ע צב"ה"ק כאן על

זה הוי תוך תוכו. ע"כ דבריו עט"ש. וכ"כ צחידושי
רא"ל מאלין כאן. וע"ע צחידושי רבינו הגרי"מ.

ועתה נצוא לפירוש הא' דכוונת רש"י דרצותא דכלי
שטף היינו שאינו מייטמא מגזבו וחרר ומעמא את
האובלין שצחוכו הנוגעים בו, דלא אמרינן אויר כלי
כמאן דמליא עוממת שרץ דמי. ועל זה מקשים התוס'
דאמאי נקט דוקא כלי שטף לאשמעינן הכי רצותא, והלא
יכול היה לומר אותה הרצותא ממש בכלי חרס, צאופן
שהשרץ תלוי בתוך כלי חרס הפנימי [ואינו נוגע בו].
ואובלין ומשקין צחיטין, צאופן זה הענין מתהפך מקצה
אל קצה ואיכא רצותא בכלי חרס יותר מצכלי שטף,
דאי הוה אשמעינן הצידוש של תוכו ולא תוך תוכו בכלי
שטף צלצד, הו"א דוקא בכלי שטף הוא מניל, כיון
דחופס שם תוך לעזמו ולא חשיב כנמלא השרץ צחויירו
של חיטון, משא"כ בכלי חרס כיון שנטמא מאוירו א"כ
אע"ג דלא חשיב כנמלא השרץ צחויירו חיטון, מ"מ הכלי
הפנימי עזמו שהוא עכשו עמא צעוממת שרץ, נמלא
בתוך אוירו של חיטון וא"כ יחשב כאילו כל אויר החיטון
מלא צעוממת הכלי העמא [כדקס"ד דאויר כלי כמאן
דמליא עוממא דמי], והו"ל כאילו נוגע הכלי העמא
צאובלין צשחיטון ומייטמאין מהכלי שהוא ראשון
לעוממא. קמ"ל דאפ"ה מניל על האובלין כיון דלא
אמרינן כמאן דמלא עוממא דמי.

ואין לתמוה איך ס"ד דאויר הכלי יהיה עמא
צעוממת הכלי הפנימי שהוא ראשון, והלא הכלי החיטון
עזמו אינו מייטמא מראשון ואיך יהיה עוממת אויר
צשעה שהכלי החיטון עזמו עבד. אה"כ צאמת למאי
דקו"ל דאויר כלי לאו כמאן דמליא עוממא, ודאי לא
שייך זה. אבל למאי דקס"ד דאויר כלי כמאן דמליא
עוממת שרץ דמי, הרי אין שייכות כלל בין עוממת
האויר לעוממת הכלי, וכמו דקס"ד צפסחים שם שאויר
הכלי יהיה אצ העוממא אע"פ שהכלי עזמו אינו אלא
ראשון, וק"ל. כנלע"ד ציאר הדברים, ועט"ש צסוגיא
דפסחים.

אלא דמ"מ צין לפירוש הא' צין לפירוש הב' היה
נראה ליישב פירש"י דהא לא חשיב כ"כ רצותא בכלי
חרס, דצכלי שטף נמי משכחת לה צאופן שהשרץ נמלא
צתוך כלי הפנימי ונוגע בו, דאע"ג שהכלי נעמא צמגע
השרץ אפ"ה מניל. כן נראה ציאר הדברים לפירוש זה.

זה, והתניא תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מזיל, ומשני ארבעה תוכו כתיבי חד תוכו ולא תוך תוכו, פירוש אפילו לא כתב אלא תוך הוה מעיטנא כלי חרס פנימי שאין אוכלין שבתוכו מקצלין עומאה על ידי שרץ שצחינן שהרי אין השרץ תוכו, ודוקא כלי חרס פנימי דהוי דומיא דידיה מעיטנא דמינה מחריב זה וחולץ, להכי כתב וי"ו של תוכו למימר דאפילו לאו מינה כגון כלי שטף מחריב זה ומזיל^ב. ותימא אמאי לא שני בשמעתין נמי הכי שאני התם דאמר קרא תוכו ולא תוך תוכו ולא איזערך אלא לכלי שטף^{בא} ^{בב}. ויש לומר דעדיפא משני הכא דקאי על חטאת לשם חולין כשירה ועל זה תירץ עשו חולין אלל קדשים דחינן מינס כלל ולכך לא מחריב זה, כמחילה אלל תנור (כמו מחילה) וכמו כוורת הקס פחותה שאינה כלי כלל ואינה מזללת כלל, אצל כלי שטף קרוי מינו קאת שיש לו שם כלי עליו ולכך מחריב ומזיל. אצל לקמן קאי על חטאת ששחטה לשם מחוייב עולה כשירה דאע"ג שהוא קדשים קרוי אינו מינו ולא מחריב זה, ועל זה פריך מאי שנא מכלי שטף שהוא כלי ואינו מינו ומחריב, ועל זה לריך לתרץ משום קרא תוכו ולא תוך תוכו, אצל לא מלי לתרץ עשוהו כמחילה אלל תנור דהוא אינו כלי כלל^ב. והשתא הכא ולקמן מתרץ דומה דדומה (ודוקא בכלי שטף שאינו מינו) הוה עמא חי לאו קרא אצל תוך שהכל חרס עהור בלא פסוק דחד תוך חמר רחמנא):

דף ג ע"ב

שבן חולקין אוהלים. פירש בקונטרס שכן דרך בני אדם לחלוק אהלים צמחיה הילכך אהל אחרינא

פירוש ארזי הלבנון

יתורא דתוך תוכו לגבי כלי חרס דהוה מיניה ולא לגבי כלי שטף דלאו מיניה הוא והוה ס"ד דהא דקאמר ואפי' כלי שטף מסבירא הוא דקאמר הכי, והשתא פריך שפיר. גם זה אינו כדמוכח צ"ה גבי ד' תוכו כתיבי דכל עיקר היתור לא אלזערך לכלי חרס (שטה מקצנא). ועי' בזה' י"ע מש"כ ליישב דברי רש"י.

בב) בשעמ"ק תירץ דאי הוה משני הכי, אכתי הוה קשה דליקף מיניה לענין לשמה ושוחט לשם חולין יבא מחריב ויפסל. וכ"כ צטה"ק דבשלמא לקמן צסוף הסוגיא דדריש מקרא דוכפר עליו דכששחט חטאת על מי שמחוייב עולה כשר, והקושיא היא דליקף לעומאה דלאו מינה לא יזיל, לכך שפיר משני דבעומאה מזיל משום דאיכא נמי קרא דתוך תוכו. משא"כ הכא דלא קי"ל אכתי קרא על שוחט קדשים לשם חולין שיוכשר, א"כ אי נמי איכא קרא בעומאה אכתי הוה קשה ליגמר מהתם נאפילו חולין נמי לחריב ציה.

בג) אצל בפשיטות לא היו יכולים לתרץ ולומר דלכך לא מתרץ הכי לקמן, משום דא"כ יקשה התינה לרבנן לר"א מאי איכא למימר. משום דעל זה היה עולה תירץ הש"ס ר"א קל וחומר קאמר, ותו לא תיקשי דהתם נמי נימא ק"ו מה קדשים שכמותו מחללים מכל שכן שמחללין שאין כמותו, דעל זה היה נשאר קושיית התוס' בע"ז ד"ה ה"ג ודו"ק (טה"ק).

דברי רש"י וצט"ז על דברי הגמרא שהאריך לפרש סתורת דברי רש"י צדקך אחר.

כ) לכאורה קשה, מאחר דדרשינן מקרא דאפילו כלי שטף מזיל, א"כ אמאי איזערך קרא לגלויי דכלי שטף אינו מיעמא מאויר כלי חרס, וכמו שהביא רש"י מסוגיא דפסחים, הא כיון דמזיל על האוכלין שבתוכו מדרשא דתוך תוכו א"כ מוכח שאינו מיעמא מאויר כלי חרס, שאם היה מיעמא היה חוזר ומעמא את האוכלים שבתוכו כמו שכתב רש"י כאן. וזה קשה צמיוחד לפי ה' ה' שהבאנו לעיל דס"ד דכלי שטף אינו מזיל משום דחולץ צפני העומאה. אצל להפי' הא' דקס"ד דכלי שטף יעמא מנגבו ויחזור ויעמא את האוכלין שבתוכו, יש לומר דאע"ג דדרשינן מקרא דכלי שטף מזיל, אכתי הו"א דהיינו דוקא כשהאוכלים תלויין צאויורו של פנימי ואינם נוגעים בכלי עצמו, אצל אם מונחים ונוגעים בכלי, עמאים מחמת הכלי שנגעו צה, דהחינן חשיב כמאן דמלי עומאה ומעמא הכלי הפנימי מנגבו וחוזר ומעמא את האוכלין שבתוכו, ולהכי לריך קרא ללמדנו דלאו כמאן דמלי עומאה דמי ואין כלי מיעמא מאויר כלי חרס ומש"ה אוכלין שצפנימי עהורין בכל ענין אפילו צמונחים ונוגעים בכלי עצמו.

כא) וליכא לשנויי דהשתא לא ידע מיתורא דד' תוכו כתיבי כדמשני לקמן, שהרי לקמן צסמוך לסוגיין מוכח דידע ליה ליתורא מדקאמר ה"ג ליתי תוכו לפקיה מק"ו וכדפירש שם צקונטרס, והא ליכא למימר דשפיר ידע

הוא, אצל תנור אין דרך לחלקו. משמע לפירושו דפליגי אף בתנור שהללו נסרים או ציריעות²⁷. וצורת כהנים משמע דכזורת פחותה ופקוקה ומשולשלת לאויר תנור דוקא פליגי ולא כשהללו נסרים, ועממא משום דכזורת שיש לה ד' מחילות חיינא דדמי לכלי ולכך מטכר²⁸, אצל מחילה אחת בתנור מודה ר' אליעזר דלא חיינא ועממא. והכי איתא בפרשת ויהי ציום השמיני (פ"י) גזי תוכו ולא תוך תוכו, כינא חצית שנתנו בתנור ופיה למעלה מן התנור כו' מיכן אמרו כזורת שהיא פחותה כו' ור' אליעזר אומר מללת, אמר ר' אליעזר אם הלילה צמת חמור לא תליל בכלי חרס הקל, אמרו לו אם הלילה צמת חמור מקום שהמחילה מללת תליל בכלי חרס הקל שאין מחילה מללת. משמע דשכן חולקים אהלים דאמרו לו דשמעתין היינו נמי פירושו דאמרו לו דתורת כהנים²⁹. לכך נראה לרצונו הקדוש לפרש הכי, אם הליל כזורת פחותה ופקוקה צאהל המת שכן חולקין אהלים, פירוש שכן מחילה אחת המפסקת מללת, תאמר בכלי חרס שתחזן כזורת שאין חולקין אהלים³⁰, פי' שמחילה אחת

פירוש ארזי הלבנון

לר"א דסגי צכך לקצוע שם תוך לעזמו וחשיב תוך תוכו כמו כלי שלם. אמנם בלא ק"ו לא היה ר"א מחשיבו כלי להליל כיון דסוף סוף אית ליה נקב כשיעור המצטלו מתורת כלי לענין עוממא, אצל מאחר דאיכא ק"ו דמליל צאהל המת מדין מחילה והיינו דחוזן ומחלק אהל לעזמו בתוך אהל המת [ובלשון רש"י "הלכך אהל אחרינא הוא"] לפיכך מכה הק"ו אנו אומרים דגם כאן יחלקו תוך לעזמו ויילל מדין תוך תוכו.

משא"כ מחילה דאין לה תוך צפני עזמה, אלא היא רק מחלקת את הכלי לשני תוכות, דהיינו שיש כאן כלי אחד בעל שני תוכות, א"כ כיון שנעממא תוך אחד של הכלי, נעממא הכלי כולו ומעממא את אווירו אע"פ שהוא בעצר המחילה, שכך הדין נותן דכלי שנעממא מיעוטו נעממא כולו, ולא מהני כאן המחילה שהרי אין אנו צאים לעממא מחמת השרץ כדי שנאמר שהמחילה מללת על העוממא מלעצור מתוך אחד לתוך האחר, אלא העוממא היא מחמת הכלי, וכיון שנעממא מקצת הכלי נעממא כולו ואוכלין שצו נעממאין מחמת אוירו של כלי חרס.

ובחידושי הגרימ"פ הוסיף לבאר דעת רש"י, וכן להכך תנאי דמיייתי התוס' בסמוך דגם צמחילה ס"ל לר"א דמללת, משום דאינהו ס"ל דכל עיקר עוממא כלי חרס הוא משום תוכו, דמהות הכלי הוא תוכו של הכלי, והלכך אף דנעממא גוף הכלי מ"מ העוממא היא דוקא על אותו תוך שהעוממא נמלאת בו, אצל התוך השני נחשב ככלי צפני עזמו, דשם כלי חרס הוא על תוכו. וע"ע בפירושו למסכת כלים (פ"ח מ"א) שהאריך בזה.

כו) וא"כ מוכח בפירוש התוס', דהא אי אפשר לפרש לישנא "שאין מחילה מללת" כפירש"י שאין דרך לחלק כלי חרס צמחילה, דהא הלשון משמע להדיא דפריך מדינא דאין המחילה מללת בכלי חרס ולא מסבירא. זאת

כד) מלשון התוס' דקצצו דצריהם על לשון רש"י כאן, ולא על דיבור הקודם שכתב רש"י בפירוש אם הלילה "מחילה" [וכן בהמשך כל הסוגיא כותב רש"י לשון "מחילה" גזי פלוגתאיהו דר"א ורבנן], משמע דמלשון "מחילה" אין לדקדק כן, דיש לומר דכוונתו לכזורת דוקא שאף היא מללת צאהל המת מתורת מחילה. תדע שהרי בגמרא נמי קאמר עשו חולין אהל קדשים "כמחילה" אהל תנור, ולפירוש התוס' ע"כ "כמחילה" פירושו ככזורת [מיהו למש"כ צשעמ"ק הוצא צאות כ"ח אינה ראייה], וא"כ שפיר י"ל דגם רש"י נקט כלשון הגמרא "מחילה" להוראת כזורת, ולהכי דייקו התוס' ממה שפירש"י מילתא דאמרו לו משום דאין דרך לחלק כלי חרס, שטעם זה הוי פירכא גס לענין מחילה ממש ולא רק לענין כזורת, משמע דס"ל דר"א פליג אף צמחילה. ועי' שעמ"ק כאן.

ואמנם עי' בפירוש הרא"ש למשנה זו (כלים פ"ח מ"א) שכתב לפרש כפירוש התוס' דצמחילה לא פליגי, ואעפ"כ פירש פירכא דרבנן כפירש"י דכלי חרס אין דרך לחלקו צמחילות. וכן הרמב"ם בפירוש המשנה שם מפרש על דרך זה ע"ש. ועי' בפירוש הרע"ב שם שהציא שני הפירושים, ובספר לחם שמים כתב ע"ז, ואני אומר לא פירוש אחר הוא דאע"פ לאו עממא צעי מאי עממא אמרו שתועיל מחילה צאהל המת ולא בכלי חרס, אלא משום שכן דרך אוהל צמחילה ואין דרך לחלק כלי חרס צמחילה, א"כ חדא היא זה נריך לה. והכי נמי אסביר לן הרמב"ם ז"ל, עכ"ל. ואולי מש"ה כתבו התוס' "משמע לפירוש" כיון שאפשר היה לפרש כן גם בדברי רש"י, ומ"מ מדסתם דבריו ולא פירש דפליגי בכזורת דוקא, משמע דס"ל דאף צמחילה פליג ר"א.

כה) ביאור הדברים עפ"י רצונו הגרימ"ז ז"ל, דכיון דאית לה ד' מחילות וזורת כלי שיש לו תוך, להכי ס"ל

המפסקת צתנור אינה חוללת. אלמא צתנור שחללו לא פליגי כ"י. והא דמסיים צתורת כהנים צתר הכי (וקתני) צלשון שמועתו כ"י שחמר לו ר' יוחנן בן נורי [אם הלל אוכלים מיד אוכלים צמת חמור שכן חולקים אוכלים יאילו אוכלים מיד אוכלים] צשרן שכן אין חולקים כלי חרס, אמר רבי יוסי אמרתי לר' יוחנן בן נורי [תמיה אני אם קיבל ממך רבי אליעזר תשובה מפני שהוא הגדון, פירש רבי* שגם שם פליג ר' אליעזר, ועל זה ז"ע ל"י]. ונראה לי צרוך גם מהכא משמע כ"י (צפירוש) [דפירוש] דחולקים אהלים דקאמר ר' יוחנן בן נורי היינו מחילה של תנור כ"י, ועל זה אמר לו רבי יוסי הלא גם שם פליג רבי אליעזר ל"י. והשתא פירכא דאמרו לו ופירכא דר' יוחנן בן נורי הכל אחד אלא דמר אמר צהאי לישנא ומר אמר צהאי לישנא. ואין להפך הגירסא כמו שיש [במקטת ספרים] צתורת כהנים ל"י* ולגרוס

פירוש ארזי הלבנון

ל) לתוכו של כלי חרס נמי קרי אהל, ויאילו אהלים מיד אהלים, היינו שתוך כלי הפנימי יאילו מיד תוך כלי החיצון ולהיפך.

ל"י פירוש, דמחד גיסא משמע דהפירכא היא משום דרך לחלוק אהלים צמחילה וכדפירש"י, דאי כפי רבינו הקדוש א"כ אמאי שניה ר' יוחנן הלשון מפירכא דת"ק "שכן מחילה מלל". ועוד דא"כ ר' יוחנן בן נורי היינו ת"ק. ואמנם מסיפא דקאמר ר' יוסי אמרתי לריב"ז תמיה אני אם קיבל תשובתך מפני שהוא הגדון, היינו דגם שם פליג ר"א, משמע כפי רבינו הקדוש [צפירוש מילתא דרצנן הכא וצדריב"ז דת"ק, אצל ר' יוסי צאמת פליג וראה אות ל"ד], דאי כפירוש רש"י דהפירכא היא מסבירא דאין דרך לחלוק כלי חרס, א"כ מה שייך לומר דגם שם פליג ר"א, וכי פליג על הא דאין דרך לחלוק כלי חרס. וזה מסיק התוס' וז"ע, דרישא משמע כרש"י ואילו סיפא משמע כרבינו הקדוש.

ל"י ומפרש רבינו צרוך דאדרבה גם מהכא, דהיינו ממילתיה דר' יוסי משמע דפירכא דר' יוחנן בן נורי היא ממש כפירכא דת"ק, דאי כפירש"י לא יתיישב צברי ר' יוסי שחמר הוא הגדון וכדלעיל. ואריך לומר לפי"ז כמו שכתב הראב"ד (צח"כ שם) דצאמת ריב"ז לא מוסיף מידי אלישנא קמא אלא שהוא לא שמע אותה תשובה מחציריו של ר' אליעזר והשיב אותה לו מדעתו.

ל"י דצריכה ז"ב, דצח"כ כפי שהוצא צחוס לעיל, לא החזר צדברי ר' יוחנן "חולקין אהלים" לגבי תנור, אלא רק לענין אהל המת, אצל לגבי תנור החזר רק "שאין חולקין כלי חרס". וצאמת צשיעמ"ק כאן מוחק תיבות "של תנור" וגורם "מחילה המלל". איצרא דלהלן צסה"ד חזרו התוס' וכתבו, שמע מניה דחולקין אהלים היו פירוש גבי כלי חרס מחילה המפסקת צתנור. וקשה למחוק צשניהם, וגם השעמ"ק שם לא הגיה

ועוד, דצתורת כהנים לא החזר כלל תנור שחלקו צנסרים או ציריעות, אלא רק צכוורת נחלקו, וק"ל.

כז) משמע צהדיא דהתוס' גרסי' כהנוסה צגמרא שלפנינו "תאמר צכלי חרס שאין חולקין אהלים", ולא גרסי' שאין חולקין כלי חרס כגירסת רש"י ושא"ר מפרשים. ועי' להלן אות ל"ג.

כח) וקשה לפי מה שפי' לפי שיעת תו"כ דר"א מודה צמחילה, א"כ מאי פריך הגמרא לר"א מאי איכא למימר [הא אמרינן דעשו חולין אצל קדשים צמחילה אצל תנור, וצמחילה מודה ר"א]. וי"ל דקפריך משום דאיכא תנאי צתורת כהנים דפליגי ואמרי דפליג ר' אליעזר אף צמחילה. ועוד י"ל דא"י דמודה ר"א צמחילה פריך שפיר לר' אליעזר דפליג צכוורת מאי איכא למימר, דיש לנו לעשות חולין אצל קדשים ככוורת אצל תנור, וא"כ כיון דכוורת מזילה ג"כ משום דאינה כלי לפי שהוא פחותה אלמא לאו מניה מחריב צה, וגבי חולין נמי לא שגא. והא דאמרו לעיל עשו חולין אצל קדשים צמחילה אצל תנור, ר"ל כאותו שמשורש צצרייתא אצל מחילה, וזהו כוורת. והא דנקט מחילה משום דצרישא הוא. וא"ת היא גופא מנלן, דאדרבה גדמה חולין אצל קדשים למחילה ממש דהכל מודים דלא מלל. וי"ל דליכא לדמויי כלל למחילה דמחילה לא דמיה כלל דלא שייך צה תוך כלל, אצל חולין דמו קאת לקדשים דהאי צהמה והאי צהמה, אצל כוורת פקוקה שייך צה קאת תוך דדמיה לכלי קאת ולכך איכא לדמויי לחולין אצל קדשים. תוס' עוד (שטמ"ק). וכן כתבו גם ה"ק והפנ"מ וח"נ ועוד. וצעה"ק האריך להקשות על תירוטים אלו וכתב לצאר צברי התוס' צאופן אחר.

כט) פי' דצח"כ איכא פירכא נוספת דר' יוחנן בן נורי פריך צלשון שמועתו, כלומר כלישנא דסוגיין דהכא דפרכין לר' אליעזר "שכן חולקין אוכלים כו" שאין חולקין כלי חרס".

באמרו לו שכן חולקים אהלים ולפרש כפי' רש"י*, ועל ר' יוחנן בן נורי נגרום שכן מחילה מללת, ועל זה יתיישב ר' יוסי שאומר הלא הוא הגדון^ל. אין לומר כן שהרי בתוספתא דמסכת כלים (ב"ק פ"ו ה"ב) (מוכחא כי) ליכא מילתא דאמרו לו כלל כי אם דברי ר' יוחנן בן נורי שכן חולקין אהלים ועלה אמר רבי יוסי הלא הוא הגדון, והתם אין לשנות הגירסא כיון דאמרו לו לא איירי התם^ל. ש"מ דחולקין אהלים הוי פירוש גבי כלי חרס מחילה המפסקת בתנור^ל כמו פירכא דמחילה [מללת] דאמרו לו, ששניהן סוצרין שרבי אליעזר (הודה) [מודה במחילה] גבי תנור ועל זה אמר ר' יוסי הוא הגדון גם שם פליג רבי אליעזר^ל. ברוך:

הבא נמי נימא קל וחומר קדשים מחללין קדשים בו. יש תימא דעד השתא אסיקנא איפכא מתוך הסברה דאדרבה צעזעל שהם קדשים ומינה לכך מחריצ צה, אבל חולין דלאו צר מינה לא

פירוש ארזי הלבנון

כלום. ולפלא צעיני שלא מלאתי לשום אחד מן המפרשים שעמד על זה. ונ"ל לפמ"ש"כ לעיל אות כ"ז דמוכח שגירסת התוס' בגמרא שלנו הוא "תאמר בכלי חרס שאין חולקין אהלים" [ודלה בגירסת רש"י "שאין חולקין כלי חרס"], ופירשו שם התוס' דאין המחילה מללת בכלי חרס. וכיון שאח"כ כתבו התוס' דצ"כ איתא כלשון שמועתנו, משמע שגם צנוסח התורה כהנים גרסי צמילתיה דריצ"ג גבי כלי חרס "שאין חולקין אהלים", וכמו שגרסו הם כלשון שמועתנו. [והא דצתוס' לעיל כתוב בגירסת התוס' "שאין חולקין כלי חרס", כל זה הוא הוספת המדפיסים עפ"י צה"ז שהוסיף מהתו"כ, ובדפוסים ישנים ליתא כלל, אבל באמת אפשר שהתוס' גרסי גם צתו"כ כצסוגיא שלפנינו שאין חולקין אהלים]. ולפי זה אתי דצריהם שפיר, דחולקין אהלים דקאמר ר' יוחנן בן נורי, ר"ל סיפא דדבריו שאמר תאמר בכלי חרס שאין "חולקין אהלים", היינו מחילה של תנור, וממש כמו שפירשו לעיל "שאין חולקין אהלים" דסוגיין. ע"ש צלשונם לעיל ודוק כי נכון הוא. אח"כ חיפשתי ומלאתי צמצוא לתורה כהנים כת"י רומי (דף ל"ט) שכתב דכן הוא גירסת הת"כ כ"י לונדון גבי כלי חרס "שאין חולקין אהלים".

כלום. ולפלא צעיני שלא מלאתי לשום אחד מן המפרשים שעמד על זה.

לח) היינו דהתוס' לעיל הקשו דלכאורה לישראל דריצ"ג משמע כפירש"י, דר"א פליג אף במחילה, וכדלעיל אות ל"א, ועל זה הקשו התוס' דאין כפירש"י א"כ מאי פריך ר' יוסי "הוא הגדון", וכי יחלוק ר"א על הא דאין דרך לחלוק כלי חרס. ומכאן קושא זו הכריחו התוס' פירושם דגם לריצ"ג ס"ל דר"א מודה במחילה. ולזה מוסיפים התוס' דלכאורה דאם היינו מהפכים הגירסא צתו"כ, דצמילתיה דאמרו לו דלעיל היינו גורסים "שכן חולקין אהלים", ואילו צמילתיה דר"י בן נורי נגרום "שכן מחילה מללת", א"כ שפיר היה אפשר לפרש כפירש"י דר"א פליג אף אמתיה, ומילתיה דאמרו לו דשמתין אתיא שפיר כלשנא קמא דתו"כ, שהרי אלישנא קמא ליכא פירכא דר' יוסי שא"ל הוא הגדון [שמזה הוא דהכריחו התוס' פירושם לעיל]. וצמילתיה דר' יוחנן בן נורי נגרום שכן מחילה מללת, דר' יוחנן בן נורי פליג אלישנא קמא וס"ל דר"א מודה במחילה, ועל זה שפיר קאמר ר' יוסי הוא הגדון דס"ל דגם במחילה פליג ר"א.

לח) פירוש, כיון דצתוספתא ליכא מילתא דאמרו לו כלל, רק מילתא דריצ"ג, א"כ מהיכא תיתי להגיה ולהחליף "חולקין אהלים" צ"מ מחילה מללת", צלמא צתו"כ דאיכא להנך תרי לישני, א"כ איכא למימר דנשתצב ונתחלף הגירסא בין אמרו לו לבין ריצ"ג, שזה דבר מזוי צחילופי גירסאות, אבל היכא דליכא למימר נתחלף מהיכא תיתי להגיה ולשצב את גירסת הספרים.

לז) ע"י לעיל אות ל"ג ציחור כוונת דצריהם.

לח) צחידושי הגרמ"ד הקשה לדברי התוס' דר"א פליג רק צד' מחילות וצמחילה אחת מודה, א"כ מאי משני צגמרא לדברי ר' אליעזר האי תוכו מיצעי לאובלין שגיבן צעיו, דהיה להגמרא לומר דהאי תוכו מיצעי ליה למעוטי מחילה אחת דאינה מללת. ואין לומר

לד) ואע"ג דפירוש מילתיה דר' יוסי אליבא דר"א הוא כדפירש"י הכא דר"א פליג נמי אמתיה, מ"מ פשע מילתייהו דאמרו לו דסוגיין אינו מתפרש כפרש"י רק כמו שפרשנוהו התוס' לעיל דתנא דאמרו לו ס"ל דר"א מודה במחילה (ע"ה"ק).

לד) צרוצ ספרי התו"כ שלפנינו הגירסא היא כמקל' ספרי תו"כ ששללו התוס'. אולם צילקוע שמעוני וצמקל' דפוסית תורת כהנים שלפנינו הגירסא כהתוס'.

מחריב^ל). וגראה לפרש דעציד קל וחומר משום דמה קדשים שאין מחללין, כגון צשוחט חטאת סתם^י וכסצור שהיא עולה דכשירה^י, ואפילו הכי מחללין קדשים צשוחט לשם עולה, חולין שמחללין כגון צכסצור שהן חולין דאמר צסוף צית שמאי (לקמן דף מו): משום חולין פסולה, לא כל שכן שמחללין קדשים צשוחטן לשם חולין (יב) (ג) (נד):

פירוש ארזי הלבנון

היכי דצמחיה מללל אמרינן דהחומר דמללל צאהל המת עולה על הקולא של לאו מינה אליצא דר"א, ה"נ צחולין אלל קדשים יעלה החומר דחולין יש צהם כח לחלל יותר מקדשים על הקולא דלאו מינה. ומאי קשיא להתום'.

וגראה דהתום' ס"ל דדא ודא אחת היא, דאותו הלד דמעיקרא אמרנו שהוא קולא, דהיינו מלד "שהוא חולין" ולא מין קדשים לכן יש צו פחות כח לחלל, השתא לנו חושבים את אותו הלד ממש כחומר, דמלד "שהוא חולין" ולא מין קדשים לכן יש צו יותר כח לחלל, חה הוי סצרות הפוכות. ולא דמי למחיה אלל תמור דהקולא דלאו מינה היא צדצר אחד, ואילו החומר דמללל צאהל המת היא חומר צדצר אחר שאין לו שייכות להא דאיהי מין כלי חרס. ותיירא התום' דצאמת גס צחולין איכא חומר אחרת דלא שייכא להא דאיהי מינה דהיינו פסול מתעסק שפסול צקדשים לשום חולין וכשר צקדשים לשום קדשים אחרים.

(ז) כוונתם צמה שכתבו ששחט חטאת סתם, היינו דאפילו למ"ד עקירה צעטות הוי עקירה ופסול, זהו דוקא צשוחט לשם עולה ואפילו אס עעה וכסצור שהוא עולה, אלל אס שחט סתם לכו"ע כשר. חהו לשיעתם דצעין שיוציא צפה, אלל אי צמחצבה לחוד נפסל וכסצור שהוא עולה, ממילא עושה כל מעשיו לשם עולה ופסול למאן דס"ל עקירה צעטות הוי עקירה (קר"א). וצאחיעזר (ח"צ ס"ד) הציא צסם הגר"א דסלר ז"ל שכתב דאפילו לדעת הסוצרים דלא צעין דיצור, מ"מ צחושצ שהוא עולה ושוחט סתם צלא שום מחשצבה ה"ז כשר לכו"ע, דאפילו למ"ד עקירה צעטות שמה עקירה צריך מיכא שתהא עקירה צמחצבתו לשם עולה, חה כיון ששחט סתם צלא שום מחשצבה, לא חשיצ עקירה וסתמא לשמו קאי.

(מא) ע"י אות מ"ג צסופה.

דלמחיה אחת לא צעין קרא, דהא אוכלין שגיצלן צעיט גריעי ממחיה אחת, כדמוכח משיעת רש"י דלר"א מחיה אחת מללל ואוכלין שגיצלן צעיט אין מללין, ומ"מ צעין קרא למעטן. ועוד דהא ר' יוסי דתור"כ ס"ל דר"א פליג אפילו צמחיה אחת, וא"כ נימא דצעין למעטוי מחיה אחת. עכ"ד. וכן הקשה צבט"ק צתוך דצרו על התום' כאן.

חמנם נראה דלפי ציאור הגרי"ז שהציא הוא עצמו שם [והוצא לעיל צאות כ"ה] לא קשיא כלל, דלפי דעת התום' דצמחיה מודה ר"א דאיהי מללל אט"ג דשייד צה נמי ק", היינו משום דלא שייך צה ענין תוך תוכו כלל, אלל רק מחלקת את הכלי לשני תוכות, חה לא מהני להליל מדין תוך תוכו דכיון שנעמא מקצת מן הכלי נעמא כולו, ע"ש. וא"כ ודאי לא צריך קרא דתוכו ולא תוך תוכו למחיה, דמהיכא תיתי להליל מדין תוך תוכו כיון דמחיה אין לה תוך כלל ואוכלין ומשקין שמעצב המחיה ממש צתוכו של כלי נינהו. משא"כ צאוכלין שגיצלן צעיט, כיון דצנגיעה לא מעטמו, היא ס"ד דמיחשצי כמי שמונחים צתוך כלי אחר, כמו כוורת פקוקה דאין עליה שם כלי ומ"מ מללל משום שיש לה תוך, וס"ה צגיצלן צעיט ס"ד דיחשצ צתוך תוכו. קמ"ל תוכו ולא תוך תוכו למעטוי אוכלין שגיצלן צעיט.

ומה שהוכיח מרש"י ומר' יוסי דמחיה גריעא מאוכלין שגיצלן צעיט, אה"נ צאמת לפי שיעתם חמירא מחיה מאוכלין שגיצלן צעיט, דהא לדצריהם מהני המחיה לחלק את הכלי לשני כלים, וכמו שכתב הגרי"מ פ"י ע"י הע' כ"ה. וא"כ שייך צו הללה כעין תוך תוכו, כיון דמחיה משיא ליה ככלי אחר והאוכלין לאו צתוכו של כלי שנפל צו השרץ הם. ואה"נ לשיעתם צאמת חמירא מחיה מאוכלין שגיצלן צעיט, אלל לשיעת התום' הוא צהיפך כמו שנתצאר.

(לט) משמע מדצריהם דאי לאו דאמרינן לעיל סצרה דלאו מינה לא מחריב צה, לא היה קשיא להו הכ ק"ו, כיון דסצרה פשוטה היא דחולין שייך צהם חילול יותר מקדשים. וא"כ צריך להצין, דהשתא נמי דאמרינן דלאו מינה לא מחריב צה, זהו סצרה אחריתי דיצ צחולין גס ענין לקולא, אלל החומר דחולין שייך צהם חילול יותר מקדשים צעינה קיימת. וא"כ שפיר פריך הגמרא, דכי

לא יחללו את קדשי בני ישראל. אע"ג דהאי קרא כתיב צעצל וצחרומה כדמוכה לקמן (דף יא:) בגמרא דשמעון אחי עזריה, דילמא קדשי מיותר קדריש דהוה מלי למיכתב ולא יחללו את אשר ירימו (י"א):

דף ד ע"א

מה לזביחה שבן פוסל שלא לשם אוכלין בפסח. וא"ת זריקה נמי תפסול^(א) מק"ו דשחיטה שאינו פוסל בשינוי צעלים אלא על מנת לזרוק^(ב) ופוסלת (על מנת) שלא לשם אוכלין, ק"ו זריקה

פירוש ארזי הלבנון

אחרונים צ"ח]. דאי נימא דמתעסק אינו אלא בשחיטה, א"כ לא שייך הכי ק"ו שכתבו התוס' אלא בשחיטה בלצד, וא"כ מאי ק"ו הוא דהלא ע"כ לשם עולה חמיר דבשאר עצודות פסול ולשם חולין כשר, וה"ג י"ל בשחיטה. אלא ע"כ לימוד ערוך הוא צפי רצותינו צעלי התוס' דמתעסק בכל עצודות פסול. עכ"ד.

מה) קשה לי על זה והא קדשי אלעריך לדרשא דשמעון אחי עזריה שחטן לשם גזוה מהם כשרין לשם נמוך מהם פסולים והוא מוכרח דמקדשי ומירימו קא דריש כמבואר שם צ"ח. ואפשר לומר דתרתיה שמעת מינה, דרשא דרב מדכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל, דהיינו דאין דבר אחר מחלל את קדשי בני ישראל, כמו שפירש"י הכא, וג"כ ולא יחללו את אשר ירימו במוסר מהם אינו מתחלל. אח"כ מלאכי להרב תו"ע צפרק ראשון צ"ח לשם גזוה מהם כשרים שכתב ח"ל דמדבדר וכתב "אח" גבי אשר ירימו משמע למידרש הכי דהא הוה מלי למיכתב ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו לה', אלא קרא תרתיה קאמר ולא יחללו קדשי דבדר אחר והיינו חולין, ואת אשר ירימו דהיינו דמוסר נמי אין מחללין עכ"ל, ודבריו כפתור ופרח (קדשי דוד).

א) צספר אמרי נועם פרשת צא, הקשה דצפסחים (ס') ע"ג מבואר שאם שחט את הפסח לאוכליו ושלח לאוכליו הרי זה כשר, דמקנת ערלה לא פסלה במחשבת אוכלין כדלפנין התם מקראי. ופריך הגמרא דא"כ אמאי שלא לאוכליו לצד פסול, והרי סתמא לשם אוכליו קאי וא"כ הרי זה כמי שנשחט לאוכליו ושלח לאוכליו, ומשני דסתמא לאו לשם אוכלין קאי דתנן נמנין ומושבין ידיהם ממנו עד שיסחוט. ולפי"ז ל"ע מה הקשו התוס' כאן דתהא מחשבת אוכלין פוסלת בזריקה, הא בזריקה שכבר אין יכולים למשוך ידיהם א"כ סתמא לשם אוכליו קאי, ואפילו אם זרוק שלא לאוכליו אכתי חשיב כזורק לאוכליו ושלח לאוכליו וכשר. ותירץ דהא דמקנת ערלות אינה פוסלת נאמר בשחיטה, ואי נמי הוה ילפין צק"ו דשלא לאוכליו ניהג ג"כ בזריקה, לא הוה ילפין משחיטה שניהג צו גם הקולא דמקנת ערלות כיון

מז) והקשו המפרשים על ק"ו זה דא"כ השתא דגלי לן קרא דלשם חולין כשר א"כ נילף צק"ו איפכא ומה חולין שאין מחללין בלשם חולין מחללין במשום חולין, קדשים שמחללין בלשם עולה אינו דין שיחללו במשום עולה. עיין בטע"ק מה שחידש.

נג) הקשה הקר"א על דברייהם, דליכא למועצד ק"ו מהא דמשום חולין פסול ומשום עולה כשר, דהא דמשום חולין פסול הוא משום דהוי מתעסק שלא נכתובין לשחיטת קדשים, אבל משום עולה לא שייך צו מתעסק. עוד ראיתי צספר אילת השחר שהקשה דמה ק"ו צ"ח, הרי מה שפוסל בנכסבור שהם חולין הוא משום מתעסק והכי עצדין ק"ו דאם מתעסק פסול כ"ש דחולין מיקרי שלא לשמה, ומה ענין שלא לשמה למתעסק.

ולא בצנתי קושיות אלו, דאמאי צשוחט משום עולה לא שייך מתעסק, והלא לגבי "שחיטת חטאת" ודאי הוי מתעסק שהרי אינו יודע שהיא חטאת וחושב שהיא עולה, ונהי שידע שהיא קדשים ולגבי "שחיטת קדשים" לא חשיב מתעסק, מ"מ לגבי שחיטת חטאת הוי מתעסק ואפ"ה כשר. וא"כ שפיר עבד ק"ו מ"שם חולין" ל"שם קדשים", דמה שם חולין החמור דמתעסק צו פסול, ואפ"ה השוחט לשמו כשר, שם קדשים הקל דמתעסק בהם כשר, אינו דין שיכא פסול בשלא לשמה. דהכי הוא דין ק"ו בכל מקום דתופסים חומרא כל שהיא מה שאין צקל, ואין לריך שתהא החומרא מאלו השם ומאלו הדון.

מיהו צאמת לא ציארנו לנו התוס' מנא להו צפשיעות דשוחט חטאת משום עולה כשר, ולא מלאכי שום מקור לדבריהם. וגרסה נ"י משום דלא גלי קרא אלא דוקא מתעסק בקדשים [שאינו יודע שהם קדשים] דהיינו שוחט משום חולין שהוא פסול, אלמא כל שידע שהם קדשים כשר. וכן מוכח מהא דק"ל עקירה צעעות לא שמה עקירה ואינו פסול משום מתעסק.

נד) בחזו"א (ס' כ') (השני) אות י"ג) כתב להוכיח מדברי התוס' אלו דפסול מתעסק הוא גם בשאר עצודות ולא רק בשחיטה [ע"י לעיל (צ' ע"ג אות מ"ג) שנחלקו

שפוסלת צזורק שלא לשם צעלים שתפסול שלא לשם אוכלין^א. ויש לומר דאיכא למיפדך מה לצזחה שכן טעונה לפון וישנה צהעאות הפנימיות. מיהו אכתי לא קמא ליה הכ פירכא עד צסמוך^ב. לכך י"ל דהכא לא (יליף) [פריך] מצזחה אלא קצלה והולכה^ג. צרוך. ועוד נראה דצפרק תמיד נשחט (פסחים דף סא). ממעט שאר עצודות שלא [פוסל] לשם אוכלין^ד.

פירוש ארזי הלבנון

למסקנא דאיכא ד' פסוקים צד' עצודות לשם צזח, אז ילפינן מקרא יתירא לדין שניו צעלים צזח אינו ענין, וא"כ קושיית התוס' מעיקרא ליתא. ויתירן דהתוס' הקשו אליבא דרב אשי לקמן (ע"צ) דיליף שניו צעלים מקרא אחרינא דוגרסא לו ולא על חצירו ולא יליף צזח אינו ענין. וכן הקשה ויתירן הקר"א צקילור. (וע"ע לקמן אות ז' שהקשה כן גם צפני"מ).

ו) הקשו המפרשים דאכתי מאי פריך מקצלה והולכה, הא קצלה והולכה נמי איכא למילף לפסול צפסח שלא לשם אוכלין. דהכי דליכא למילף מק"ו מ"מ נילף צמה מצינו משחיטה כי היכי דצעינן למילף קצלה והולכה צמה מצינו משחיטה לענין לשמה. והגרעק"א ז"ל הניח צ"ע. וצעה"ק כתב ליישב דקצלה והולכה לא מצי למילף שיהא פוסל צו מחשבת אוכלין, דמסברא ידעינן דלא שייך צבו מחשבת אוכלין אלא רק צשחיטה שמכשרת צאכילה, והרי זה כעין מה שאנו אומרים דשינוי צעלים לא שייך אלא צזריקה שצו הכפרה. ולכן הקשו התוס' רק מצריקה כיוון צזריקה ג"כ שייכא קלת לענין אכילה, שהצריקה מתרת את הצצר צאכילה. וצספר מים קדושים תירן דפשיעא להתוס' דלא שייך לשם אוכלין צקצלה וצהולכה משום דכתיב "איש לפי אכלו תכוסו" דהיינו שחיטה, ואי שלא לשם אוכלין פוסל גם צשאר עצודות א"כ לא הו"ל למכתב תכוסו. רק דע"פ קשיא להתוס' מצריקה דאחיא מק"ו, והא דכתיב תכוסו הוא צצציל למעט שאר עצודות. ומתרגום תוס' דתכוסו מיעוטה הוא וממעט גם צזריקה. עכ"ד. ולכאורה קשה לפירושו מהגמרא דידן, דכתיב "צזח השלמים" וילפינן מניה שחיטה לשמה, וא"כ היכי צצי הגמרא למילף מניה שאר עצודות, והרי אי שאר עצודות פוסלות לשמה א"כ לא הו"ל למכתב "צזח". וצ"ע. וע"ע צספר אמרי נרופה, קול אריה, אמרי יושר וצחצי אפרים מש"כ ליישב דצרי התוס'.

ז) לתירן התוס' דהכא לא יליף מצזחה אלא קצלה והולכה, הוי מצי למיפדך מה לצזחה שכן חייבים צחון. וכן הא דפריך מה לצריקה שכן חייב עליה זר מיתה הוה מצי למיפדך מה לצריקה שכן פוסלת צשינוי צעלים, משא"כ שחיטה וקצלה שאין פוסלינן צשינוי צעלים אלא צעל מנת לצרוק. ועל כרחך צריכין אנו לומר

צזריקה חמורה יותר. ע"ש ציתר ציאור. וצספר מראה כהן תירן דהתוס' הקשו אליבא דר' שמעון דס"ל התם דמנינן ומושכן ידיהם עד שצרוק וא"כ לא חשיב סתמא לאוכליו עד שצרוק. וע"ע צספר אמרי יוסף.

ב) קשה דהא צפסח קיימין דפסיל ציה שלא למנוייו צשחיטה, ושלא למנוייו היינו שניו צעלים, וכן כתבו התוס' לקמן (י"ד ע"א ד"ה ומה) דשינוי צעלים פוסל צזזחה צפסח. וצפני"מ כתב ליישב דהתוס' הכי קאמרי, מה שחיטה שאינו פוסל שניו צעלים צשאר קרצנות אלא צע"מ לצרוק, פוסל שלא לשם אוכלין צפסח, צזריקה שפוסל שניו צעלים צשאר קרצנות אינו דין שיפסול שלא לשם אוכלין צפסח.

וצעה"ק השיג על פירוש הפני"מ, וכתב הוא ליישב דהתוס' כאן אזלי צשיעת התוס' צפסחים (שם ד"ה ואיתקש) שכתבו דשלא למנוייו אין זה שניו צעלים, וכוונתם דשלא למנוייו אינו פוסל צשחיטה כי אם כשמחשב להאכילו שלא למנוייו אצל אם לא חיבב להאכילם אלא רק שיתכפרו צו, אינו פוסל גם צפסח כי אם כשמחשב על מנת לצרוק דמו לשם שאינם מנויים כדון שניו צעלים צעלמא [וע"י פסחים (ס"א ע"א)] צתוד"ה שחטו למולין דמצואר שם הכ חילוקא צסוף דצריהם], וא"כ שפיר עשו התוס' כאן ק"ו מפסח עזמו צשלא חיבב להאכיל אלא רק להתכפר. וע"ע צלל"ח (שם) שכתב לפרש דצרי התוס' צפסחים כעין מש"כ העה"ק כאן, אלא שהצצר ההפרש צין שניו צעלים לשלא למנוייו צאופן אחר. מיהו לפי דצריי שם צמסקנא נראה שמפרש דצרי התוס' כאן כפי"ה הפני"מ שהצחנו למעלה.

ג) הא דלא הקשו ק"ו משחיטה שכשרה צור וכמו שכתבו לקמן (י" ע"א ד"ה לא), משום דאכתי לא קמא לה הכ פירכא עד צסמוך דמסקו (צ"ק).

ד) פירוש אע"ג דתירן זה נכון, מיהו מסוגית הגמרא מוכח דהשתא אכתי לא אסקינן לכך פירכא, דאי צצר ידע מפירכא דעעונין לפון א"כ היכי צצי לקמן למילף צריקה משחיטה וקצלה.

וע"י צספר עטרת אליהו שתמה על דצריהם דהלא גם הכ דינא דשינוי צעלים פוסל אכתי לא אסקינן, ורק

מה לזריקה שכן חייב עליה זר ב'. ואם תאמר ויניף קצלה והולכה משחיתה זריקה^(ז). ויש לומר מה להנך שכן חייבין צחוק^(י) כדלקמן בשמעתין^(י) (ע"ז):

דחולכה לא תפקה מבבל קבלה. זריקה לא אחיה מכולהו, שישן צחטאות הפנימיות^(א):

בא ללמד תודה ששחטה לשם שלמים בשרה. תימא דצסוף כל הפסולין (לקמן דף לו). דרשין מנייה מנין לרצות שלמי מזיר ושלמי פסח ת"ל שלמיו, פירוש דנאכלין ליום ולילה^(ב). וי"ל דהתם דריש

פירוש ארזי הלבנון

(יא) אי נימא דשלא למניווי הוי ממש כמו שינוי צעלים [וכמ"ש לעיל אות ז' ע"ש] הוה מזי לשנוי מה להנך שכן פוסל בהן שינוי צעלים צפסח, אלא דמשני שפיר שכן חייבים צחוק שהם שווים בכל הקרצנות (עפ"י חק נתן).

(יב) היינו דלקמן בשמעתין (ע"ז) גבי שינוי צעלים פריך הגמרא ויניף קצלה והולכה משחיתה זריקה, ומשני מה לשחיתה זריקה שכן חייבים עליהם צחוק. והנה בתוס' לעיל כתבו דאכתי לא קמא ליה הכ פירכא וכו'. והשתא כותבים דסמך על פירכא דלקמן, וי"ז. אלא הציאור פשוט דאין כוונת התוס' דהגמרא כאן סמך על תירוצא דלקמן, רק כוונתם דא"כ שקושיא זו צחמא מקשה בגמרא לקמן לענין שינוי צעלים והוא הדין דקאי הכ קושיא נמי אשינוי קודש, ומשני אחרונייהו מה לצחיה זריקה שכן חייבים עליהם צחוק, [והא דלא הקשה כן בגמרא השתא, י"ל דאכתי לא אסיק אדעתיה הכ קושיא]. משא"כ לעיל דהכריחו התוס' דהמקשן על כרחך כבר ידע מפירכא דעטות לפון וכו' וכל עיקר קושייתו אחי מכה פירכא זו, שפיר הקשו דעל כרחך אכתי לא קמא להך פירכא דא"כ מאי מקשה צסמוך נילף זריקה משחיתה וקצלה. וק"ל.

(יג) לא ידעתי מה חידושא קא משמעו לן הא כבר אמר צס"ם על זריקה דלא אחיה משחיתה וקצלה. ואפשר לומר דבאו לומר שלא תאמר הפירכא שלמעלה היא דוקא משניהם שהם עטות לפון וישן צחטאות הפנימיות אבל בכאן הפירכא של ד עטות לפון ליתא דהולכה חוכית, להכי אמרו דמאחת לצד היא פירכא ואם כן צכאן הרי פירכא שישן צחטאות הפנימיות (קדשי דוד, וכע"ז צק"א). ועכ"פ מציאר דהולכה לא צעי לפון. וכ"כ צשעמ"ק כאן צהדיא. וע"י צהגות הצ"ח (צ"צ אות ד') שכתב דלמאי דמסקין דהולכה לא תפקיה מכלל קצלה א"כ גם הולכה צעי לפון. וי"ע.

(יד) נראה דקושייתם מנ"ל לרצות שלמי מזיר ושלמי פסח, אימא דקרא לא אחא אלא ללמוד תודה לשם שלמים כשרה. אבל איפכא צודאי לא קשיא להו דודאי

הוא מאיך נקט. ועוד היה אפשר לומר כיון דאכתי לא קמה ששינוי צעלים פוסל עד לצסוף, לכך לא פריך הכי. אך לפי דברי התוס' קשה דהקשו וא"ת זריקה נמי תפסול מק"ו משחיתה שאינו פסול צשינוי צעלים דילמא אכתי לא קמה ליה דשינוי צעלים פסול כלל, דדוק (פנים מאירות). וע"י לעיל אות ד' תירוצן על זה.

(ח) כוונתם ד"תכוסו" דילפין מנייה התם פסול דשלא לשם אוכלין צפסח, קאי רק אשחיתה וממעט שאר עבודות. וכן כתבו לקמן (י' ע"א סד"ה לא תאמר). ח"ל תוס' הרשב"א צפסחים (ס"א ע"ז), ואמר לי ר' דאולי יתכן דתכוסו הוי מיעוט, דדוקא צשחיתה פוסל שלא לשם אוכלין אבל צשאר עבודות לא, שכן מזינו בכל מקום דצבר זה פשוט לתלמוד צריש מסכת זצחים דקאמר אשכחן זציהא שאר עבודות מנלן וכי תימא נילף מצציה מה לצציהא שכן פסולה שלא לשם אוכלין צפסח. ומיבו אין נראה לר' לומר דתכוסו הוי מיעוט דמשמע דוקא שחיתה, דהא צהיהא שהצחתי דצצחים משמע דאי לאו הויה פירכא הוי ילפין שאר עבודות מצצחים אע"ג דכתבו ואם צזה שלמים קרצנו שתהא צציהא לשם שלמים ולא אמרינן דצזה יהא מיעוט דוקא צציהא, ושמא מיעוט אחר יש. עכ"ל.

(ט) פירוש דאי תימא מה לשחיתה שכן נפסלה שלא לשם אוכלין, זריקה חוכית, מה לזריקה שכן חייב עליה זר מיתה, שחיתה חוכית וחזר הדין. וכתב החק נתן דצחמא הולכה לא הוי מזי למיניף כיון דאויכא למיפרך מה להולכה שכן עזודה שאפשר לצעלה כדלקמן, אלא שהתוס' מקשים דנילף קצלה וממילא נשמע גם הולכה דהולכה לא תפקיה מכלל קצלה כדלקמן מדאפקיה לקצלה צלשן הולכה.

(י) צספר אמרי לרופה הקשה על דצריהם דאכתי נילף קצלה והולכה ממליקה דחטאת העוף דאין חייבים עליה צחוק (כדלקמן קי"א ע"א) ומליקת חטאת העוף שלא לשמה נמי פסולה כמ"ש התוס' לקמן (ה' ע"ז צ"ה הג' כולהו). ותירץ דאויכא למפרך מה להנך שכן חייבים צעע"ז, ע"י תוס' יומא (ס"ג ע"ז צ"ה זריקה דמים). וע"ע צספר מראה כהן מש"כ לתרץ.

מדכתציה גזי אכילה:

ש"מ תרתי. וא"ת ואימא כוליה [להכי] הוא דאתא שתיא זציהא לשם תודה. וי"ל דאיכא לרצויי העאת ואשם מדכתציה* [גזי] אכילה:

וישנן לאחר מיתה. אצל שינוי צעלים אינו לאחר מיתה [כדאמרין] צפסחים (דף סא.). הקשה רצינו (דלמא מלאחר) [למאן דאמר] דשיעבודא לאו דאורייתא כמו כן אין שינוי קודש לאחר מיתה, דמאי נפקא מינה דלא עלו לשם חוצה הא לא מייחייבי יורשין להביא אחר י". דפלוגתא היא בקדושין צפ"ק (דף יג.) גזי האשה שהביאה העאתה ומתה יציאו יורשין עולתה דקאמר שמואל והוא שהפרישתה מחיים ורב (אשי) [אסי] אמר אפילו שלא הפרישתה מחיים. וכו"ל למימר הכא למ"ד שיעבודא [לאו] דאורייתא שאין שנוי קודש לאחר מיתה תרתי י". מיהא דוקא. ויש לומר דנפקא מינה אם הפריש שתי שלמים או שתי עולות לאחריות ופירש שאם אחת מתה או אצודה השניה תהיה קריבה עולה כדין הראשונה ואם קרבה הראשונה כחקונה השניה תהיה חולין, וכי מתו צעלים ועשה יורש אחת שלא לשמה הרי היא כאילו נאצדה י" וקרבה שניה תחתיה י", ואם עשה הראשונה כתיקנה אז השניה חולין י". אצל אם לא פירש כלום אלא סתם הפריש שתיים לאחריות, אז אפילו נעשית הראשונה

פירוש ארזי הלבנון

דוקא, ואכתי איכא הא דישנו צארבע עצודות וישנו ציצור כציתוד דהיינו תרתי דוקא.

מפשטא דקרא מוכח דתודה קרויה שלמים מדכתצ תודת שלמיו (לשם זצח. תוספת קדושה)

ח) פירוש דמה שפירש "אצודה" הוא לאו דוקא, אלא כל דבר שפוסלנה מהקרבה כהלכתה הרי היא אצודה מלהקרב. וראיתי צמשת משה (חצרוני) שפירש כוונתם דקרצן שנשחט שלא לשמו כיון שאינו עולה לשם חוצה הו"ל כמי שאין לו צעלים ואינו קרב לכפרת הצעלים, וא"כ לגזי הצעלים הרי היא ממש כאצודה, ועט"ש באורך.

יח) ויש לדקדק צזה דעל כרחק לא הקדיש את השניה מיד [א"ה] שא"כ אם קרבה הראשונה אמאי שניה חולין] אלא אמר אם תמות הראשונה אז תקדש השניה. וכיון שמת ונפלו צרשות היוורש לכאורה תו לא חל ההקדש על השניה. ויש לומר דהכא מייירי דאמר שאם תמות הראשונה תקדש השניה מעכשיו (ק"ר).

יע) החזו"א (סי' א') הקשה על דצריהם דהא צכה"ג שהתנה שאם ימות אחד מהם יקרב השני עולה, א"כ מה שהשני קרב עולה אין זה מכה הקרצן הראשון, אלא מכה תנאו, והרי השני קדוש למפרע. ונראה כוונתו דא"כ אין זה נפ"מ צשינוי קודש לאחר מיתה כלל, דלא מחמת פסולא דשינוי קודש הוא מקריב את השני, אלא רק מחמת התנאי שהתנה שאם יפסל הראשון יקדש השני למפרע, וא"כ יכולים היו התוס' לתרץ דנפ"מ אם התנה כל תנאי שצעולם שאם יקרב הקרצן כהלכתו יבא התנאי קיים ואם לאו יבא צעל.

עו) לכאורה קשה דהא נפ"מ צכשרות הקרצן. וי"ל דכל שאין צו נפ"מ למעשה לא חשיב חומרא. וצפ"א הקשה עוד דלכאורה יש נפ"מ איכא דחישב הכהן שלא לשמה צמזיד דחייב להביא קרצן אחר כדקיי"ל כהנים שפיגלו צמזיד חייבים, וצודאי ה"ה צשלא לשמה אע"ג דהמשל"מ (חובל ומזיק פ"ז ה"ז) נסתפק צזה [דשמא הואיל והקרצן כשר רק דלא עלה לשם חוצה מש"ה אינו חייב לשלם שהרי הביא דורין]. וכתב ליישב דכיון שמתו הצעלים אפשר דהכהן פטור, כיון דמתו הצעלים והיוורשין אין עליהם חיוב ולמי ישלמו. עוד ראיתי מקשים לפי המצואר לקמן (ה' ע"ג) דיוורש מתכפר בקרצן אצוי א"כ נפ"מ אם נתכפר או לאו. ולזה י"ל דלמאי דקיי"ל דאין צעלים אחר מיתה לא מכפרין היוורשים רק מקופיא, ומסתמא לריכים להביא עולה אחרת לשם כפרת מקיצעא וא"כ שוב אין נפ"מ צמה שמתכפרים [שוב ראיתי לקמן (ו' ע"א) צפנ"מ שכתב דאינו לריכין להביא קרצן אחר, אצל צמראה כהן (סס) וצפ"א (דף ה' ע"ג) ולקויעי הלכות שם משמע שריכים להביא אחר]. ובקרא"ר כתב עוד נפ"מ צתודה הצאה לאחר מיתה דאם עשה צשינוי קודש אינה עוונה לחם וצשינוי צעלים עוונה לחם, וע"ש שנסתפק שמה צתודה הצאה לאחר מיתה לעולם אינה עוונה לחם.

עז) ה"ק גרים "חדא מיהא דוקא", והמפרשים כתבו שהוא עשות, דהא זהו צכלל הא דישנו לאחר מיתה לאו

כתיקנה הוי שניה רועה^כ ודמיה קרבי עולה^{כא} כב^כ, כמו גזי מפרים שתי חטאות לאחריות כדאיתא

פירוש ארזי הלבנון

עלמה, אין זה אלא מדרבנן גזירה אחר כפרה אע"פ לפני כפרה, דלפני כפרה קרבן יחיד הוא ואסור להקריבו צתורת קרבן ליצור, ולכן גזרו גם אחר כפרה שלא יקריבנה היא עלמה, אבל מדאורייתא צאמת היא קריבה עולה [וכ"כ הקר"א עלמנו לקמן (ט' ע"א) צתוד"ה דילמא], וא"כ אם לא היו התוס' מעמידין בסתמא שלא פירש, שוב לא היה נפ"מ מדאורייתא דבין לשמה וצין שלא לשמה קרב השני עולה מן התורה.

כב^כ מש"כ התוס' דבהפריש שמים לאחריות צלי תנאי, אם קרבה הראשונה דמיה קרבי עולה ולא היא עלמה וכדן מותר חטאת דקרב לעולת נדבת ליצור. אינו מוזן דלכאורה כל העטם שמוחר חטאת אינו קרב עלמו עולה, משמע להדיא מדברי התוס' לקמן (דף ה' ע"ב ד"ה מיעט) משום דחטאת נקבה ועולה זכר, ועל כן אי אפשר להקריבה עלמה עולה ומש"ה תרעה עד שתסתאב ויצאו דמיה עולה, אבל היבא דהמותר ראוי להיקרב בעלמו אין צריך רעיה כלל וקרב הוא עלמו ולא דמיו, ולכן כתבו התוס' שם דנשיא שהפריש שתי חטאות לאחריות מותרו קרב לעולה בעלמו כיון שהוא זכר, וכן איתא להדיא לקמן צ"פ השוחט והמעלה (ק"ג ע"א). וכן צפרק התודה (מנחות פ' ע"א) במפרים שתי תודות לאחריות תרוויכיה קרבי אלא דהשניה אינה עעונה לחם ע"ש. כן הקשו המפרשים. ומציאים צ"ס הגר"ז ז"ל שכתב ליישב עפ"י מש"כ התוס' צפסחים (ז"ז ע"ב) ותורף דבריו דצאמת הא דמותר חטאת אינו קרב חטאת אין זה משום דאינו ראוי, אלא הלל"מ היא דכל שהוא צתורת אחריות לקרבן הנקרב יש עליו דין מותרות שאינו קרב בעלמו אלא מציא עולת נדבת ליצור בדמיו, וכו' דין מיוחד דיש דין הפרשה וקדושה מיוחדת לאחריות. וכן כתב בקיור צחי" הגר"ז צתמורה (ט"ו ע"א). אמנם לא הצנתי איך יתיישב לפ"ז הא דשעיר קרב עלמו עולה ותודה עלמה קריבה תודה כדלעיל. וע"ע צמנחת אברהם שהאריך בזה.

וע"י עולת שלמה (הוצא בקיור צאות כ"ה) שכתב דמש"כ התוס' דדמיה קרבים ולא היא בעלמה, זהו מדרבנן משום גזירה אחר כפרה אע"פ לפני כפרה, כיון שקודם כפרה אסור להקריב קרבן יחיד צתורת קרבן ליצור, ע"ש בדבריו. וע"י לקמן (ה' ע"ב) תוד"ה הגהה ניתק בשעיר ר"ת גזי אשם שניתן לרעיה דמה"ת ראוי להקריבו גופו לעולה, וע"י לקמן (ק"ג ע"א) צגמ' דילפינן מאשם מותר חטאת דקרב עולה.

אמנם נראה דמש"כ התוס' "ופירש שאם אחת מתה או אצודה תהיה קריבה עולה וכו'" צאמת אין זה תנאי בעלמא, אלא כוונתם שמקדישה צתורת אחריות וכמו שכתבו להדיא "או שתי עולות לאחריות ופירש וכו'" [וראה אות כ"ב צ"ס הגר"ז ז"ל דאיכא דין הקדש כזה שמקדישו לאחריות]. וכל עיקר קושיית התוס' היה דלמ"ד שיעצודא לאו דאורייתא, לא שייך לומר יש שינוי קודם לאחר מיתה שהרי אין היורשין חיצים כלל להציא אחר. ותירצו דמשכחת לה בהפריש שנים לאחריות דצבה"ג שפיר משכחת לה שינוי קודם לאחר מיתה, דאם נשחט הראשון שלא לשמו, חיצים היורשין להציא את השני מחמת פסולו של הראשון [ממש כמו למ"ד שיעצודא דאורייתא]. אלא שטכ"פ הוקשה להם קושיא אחרית, דאי מיירי בהפריש שנים לאחריות הרי גם אם לא נפסל הראשון כלל חיצים להקריב השני צתורת מותר עולה דקרב לנדבת ליצור כדן כל המותרות, וא"כ שוב אין נפ"מ צשינוי קודם לאחר מיתה שהרי אפילו אם שחטו כהלכתו לשמו קרב השני עולה. על זה תירצו התוס' דאיכא נפ"מ היבא דעשה תנאי שאם לא נפסל הראשון יא' השני לחולין. אבל לעולם כל שנפסל הראשון הרי השני קרב לא מחמת תנאי בעלמא, אלא מחמת שעשאו מותר עולה וחילוף לראשון וצא מחמת הראשון וכו' שינוי קודם לאחר מיתה ממש כמו למ"ד שיעצודא דאורייתא. והשתא אתי שפיר, דאם היו מתרלים התוס' שעשה תנאי בעלמא שאם יפסל הראשון יהא תנאי קיים ואם לאו יהא בטל, אין זה נפ"מ צשינוי קודם אלא תנאי בעלמא, מש"כ במפרים שמים לאחריות שהשני קרב צתורת מותרו של ראשון שפיר מיקרי שינוי קודם לאחר מיתה.

כ) התוס' צפסחים (ז"ז ע"ב) הקשו במפרים שתי חטאות לאחריות, וקרב הראשונה כדינה, אמאי שניה תרעה ובה לא הוקדשה אלא לאחריות אם תאצד הראשונה, אבל אם לא תאצדה לא נתקדשה. ותירצו צ"ס ר"י דכל כי האי גוונא הלכתא גמירי לה דרועה. וס"ל להתוס' דידן דהכלכה נאמרה גם צשאר קרבנות ולא דוקא צחטאת. וע"ע מש"כ אות כ"ב צ"ס הגר"ז ז"ל.

כא) ולא הצנתי, דא"כ מליין לאוקמי אפילו בהפריש סתם לאחריות דאם נעשית ראשונה כתיקנה השניה רועה, ואם עשאה לראשונה צשינוי קודם השניה תקרב, ולמה כתבו דדוקא פירש (קר"א ועוד). וע"י עולת שלמה שתירן משום דצלא תנאי אע"ג דדמיה קרבים ולא היא

לקמן (דף יא:) מותר חטאת קרב עולה, והכי נמי הוי בהפרש שתי שלמים^כ או שתי עולות לאחריות. ועוד יש לומר דלאחר מיתה הוי [איסור] צשינוי קודש כשמשנהו, אבל ליכא איסורא צשינוי צעלים כיון דליכא צעלים. מיהו אכתי לא ידע דרשא דמואל שפתיך דמינה נפקא איסור לשינוי קודש^{כז} מדמיייתי לה בסמוך^{כח}. הגה"ה:

וישנן בציבור. משא"כ צשינוי צעלים דאס שחט (לשמו התמיד) [לשם היחיד]^{כט} הרי הוא צעליו^ל ^{כט}. ואפילו לשם עוצד כוכבים לא מופסיל דצעינן חצירו דומיא דידיה מחוייב כפרה

פירוש ארזי הלבנון

אבל לעולם קרבן נדבה כזו שאין שם צעלים עליו י"ל שאין איסור אם שינה צו. ולשון התוס' צפסחים מורה כפירוש זה ממה שכתבו שם, אי נמי שינוי קודש אסור לשנות אחר מיתה דאמר צריש צחים ונדבה מי שרי לשנוי זה עכ"ל. עכת"ד עה"ק עיי"ש צאורך. וצקרא"א רמז לכל זה צקיור נמרץ. וע"ע צאות שאח"ז.

כה) צ"ק פירש דצריהם דמש"כ לתוך דלאחר מיתה יש איסור צשינוי קודש, כוונתם דנפקא לן איסורא מקרא דמואל שפתיך, אבל צשינוי צעלים ליכא איסורא לשנות דקרא דמואל שפתיך לא משמע שינוי צעלים כמו שכתבו התוס' בסמוך (ע"ב ד"ה אימא). והשתא לפי"ז קשיא להו דא"כ היכי קאמר לקמן (ע"ג) דלרצ פנחס צריה דרצ מרי דס"ל יש צעלים לאחר מיתה וצעי לאיתויי עולה אחריתי תרתי מיהא איכא, הך אפילו לרצ פנחס תלתא איכא, דצשינוי קודש איכא איסורא וצשינוי צעלים ליכא איסורא. על זה כתבו התוס' לתוך דאכתי לא ידע דרשא דמואל שפתיך דמינה נפקא איסורא לשינוי קודש דוקא ולא לשינוי צעלים, ומש"ה קאמר תרתי מיהא איכא.

ודצרי ה"ק סתומים, דא"כ גם איסור שינוי קודש לא ידעינן השתא, וכדרא קושיא לדוכתא. ועוד קשה דהך ודאי איכא איסור עשה צשינוי צעלים דילפינן מכל הנך קראי דלקמן דלרצ שיעשה כל העצודות לשם צעלים (וכמ"ש הבה"ז צאות שלפנ"ז), ומש"כ התוס' דצשינוי צעלים ליכא איסור וכו' דוקא צשמתו הצעלים וכמו שכתבו בפירוש "אבל ליכא איסורא צשינוי צעלים כיון דליכא צעלים". וכבר תמכו המפרשים על דצרי.

כו) ע"י שפ"א צפסחים (ס"א ע"א) שצשוחע קרבן ליצור לשם היחיד לא הוי שינוי צעלים משום דאינו מחוייב כפרה כמותו. ומדצרי התוס' כאן נראה דלא סבירא להו הכי דוקא צגוי כתבו צסמוך טעמא דאינו מחוייב כפרה כמותו.

כז) לכאורה משכחת לה צפשיעות צאומר הריני שוחט שלא לשם הליצור. ונראה מכאן דשינוי לא הוי אלא דוקא צעוקר צהדיא לשם צזה אחר או צעלים אחרים,

כג) מדצריהם נראה דגם צמפרש צ' שלמים יקרב המותר לעולה, וקשה דהך תנן צהדיא צמסכת שקלים (פ"ב מ"ה) מותר עולה לעולה מותר שלמים לשלמים (מפרשים). וראה לעיל אות כ"ב מש"ה צשם הגרי"ז ז"ל דכך הוא הלכה למשה מסיני צמותרות.

כד) המפרשים וצראשם צה"ז הקשו על דצרי התוס' דהך צלא קרא דמואל שפתיך איכא איסורא לשנות כדנפקא לן מהני קראי דלעיל שיכיו כל העצודות לשמן, ומקרא דמואל שפתיך נפקא לן דלא מופסיל כדלקמן (ע"ב) אבל לאיסורא לא איצטריך קרא דמואל שפתיך. וכתב הבה"ז שהוא הגכה מתלמיד עועה.

ותירץ צעכרת הקודש, ותורף דצרי ודאי דמקראי דלעיל ידעינן איסור לשנות, אלא שעכ"פ מנלן דקרבן שאין לו צעלים ג"כ אסור לשנות. ולא הביאו דעיקר הלימוד לענין זה הוא ממואל שפתיך, וכדאמרין ריש מכילתין עולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה, וילוף לה ממואל שפתיך וכו' אם כמה שגדרת עשית יחא נדר ואם לאו נדבה יחא, והרי שם אין מקיימים הצעלים מזה כלל בהקצבת נדבה זו, שהרי לא התנדבו אותה מרצונם והגדר שגדרו חייבים להביא אחר עכשיו תחתיו, ואפ"ה אמרינן שאסור לשנות צשאר העצודות, והרי זה ממש כמו קרבן שאין לו צעלים כלל ואעפ"כ אסור לשנות. ולא הביאו התוס' ראיה מהתם שגם לאחר מיתה אסור לשנות שהרי גם שם הוא כמו קרבן שאין לו צעלים כלל. וכו' דילפינן מקרא דמואל שפתיך תשומר ועשית כאשר נדרת נדבה, אם כמה שגדרת עשית יחא נדר ואם לאו נדבה יחא, דהיינו יחא כמו נדבה גמורה דאסור לשנות צה ממש כמו נדבה גמורה שיש לה צעלים. ואע"ג דאיכא שם תרי לישיני וחד לישינא ילוף לה מסצרא כיון דשני צה כל הני לישיני צה וגיזיל, מהא אין שום ראיה לנדון דידן שמתו הצעלים, שהרי לפי הך לישינא אין מוכח כלל שנתהווה מקרבן זה נדבה, ד"ל ששם נדר עדיין עליו ומש"ה לרצ לעשות שאר עצודותיו לשמו, רק שצריך להביא אחר משום דנפגם ע"י המחשבה שלא לשמו,

כמותו (א) (ב). צ"ל: צ"ל:

פירוש ארזי הלבנון

בספר הלכה למשה דאכתי משכחת לה ששחט לשם גר שנתגייר אחר שהופרש לקרבן דלא היו צעלים דידיה ומ"מ הו"ל מחויב כפרה. וי"ל דהו"ל כמו נשים דאע"ג שלא שקל מ"מ זכי להו רחמנא כפרה בקרבן ליצור.

ובספר גבורות שמונים הקשה לפי המצואר בכריתות (ז' ע"א) דהמצטע בכפרה היינו שאין רולה זה, אין מתכפר, ופשוט לכאורה דה"ה יחיד המצטע בקרבן ליצור שאין לו חלק בכפרתו ואין הקרבן מכפר עליו רק על שאר ישראל, וא"כ הו"ל משכחת שפיר שינוי צעלים גם בקרבן ליצור בשוחטו לשם מי שמצטע בכפרה דאין מתכפר בקרבן ואינו צעליו, ואילו מחוייב כפרה כמותו הרי הוא, דהא הוא ישראל ומחוייב בכפרת הקרבן שפיר, רק שאין לו חלק בו מפאת הציטוט. ותירץ דכיון דמחשבת שינוי צעלים הוא רק על הזריקה בשוחט או מקבל או מוליך על מנת לזרוק דמו שלא לשם צעלים, לא הוי שינוי צעלים בכה"ג משום דחזקת רשעות לא שייך כלל, עכ"ד ור"ל דאין זה נחשב זריקה לשם מצטע דמסתמא יחזור צו עד זריקת הדם. זה חידוש גדול שהרי בשוחט או מקבל בשינוי צעלים נפסל מיד ומה לי אם נפסל במחשבה על השחיטה או במחשבה על הזריקה, וי"ל. וכדמומה שדברי הזכר ילחק דלעיל גצי מומר ראויים ליאמר נמי במצטע בכפרה.

(ג) הקשו המפרשים דהא גויס נזירים נדרים ונדבות כישראל, א"כ אמאי לא הוי מחוייב כפרה כמותו. ובחזו"א תירץ דמ"מ קרבן חלוק קדושתו מקרבן ישראל. ובקה"י (ס"ז ז' אות ב') תירץ דאע"פ שהם בתורת הקרבה, מ"מ אינם בתורת כפרה וריאוי. וכן ראיתי מציאים בשם הגר"ז ז"ל. ולא הבנתי אמאי לא חילקו בפשיטות דשאני כפרה של קרבן ליצור דלעכו"ס בודאי אין חלק בכפרה זו, דאפילו נימא דמציא נדרים ונדבות ממש כמו ישראל וקרבנו צא בתורת כפרה וריאוי, מ"מ בקרבן ליצור הרי ודאי אין לו חלק וכפרה ולא הוי מחוייב כפרה כמותו. וי"ע. ועי' לעיל אות כ"ו שהבאנו בשם השפ"א דאפילו לשם ישראל יחיד לא חשיב מחוייב כפרה כמותו כלפי קרבן ליצור. ועי' לקמן (ח' ע"א) עולה ששחטה על מי שאינו מחוייב כלום פסולה שאין לך אדם בישראל שאינו מחוייב עשה [כך הוא לגירסת התוס' שם וכ"ה להדיא בלשון הרמב"ם (פסח"מ פט"ו ה"ד)]. משמע דוקא משום דאין לך אדם וכו', אבל בלח"ה לא הוי מחוייב כפרה כמותו אע"ג שיכול להתנדב עולה. וי"ע.

אבל כל שלא עקר בהדיא, אפילו עומד וזוהר הרינו שוחט שלא לשמו, אינו חשיב שינוי צדק. וכ"כ בקוב"ש (ח"ב סי' כ"ב אות ד') ובחזו"א (קמ"א סי' מ"ב אות ג'). מיהו ע"ש שכתב דהוי כשוחט לשם חולין ולפ"ז אם שחט שלא לשם הליצור שפיר משכחת לה שינוי צעלים בליצור לענין שלא עליו, ויש לומר דאכתי איכא למיפרך מה לשינוי קודש דפסול לגמרי בליצור משא"כ שינוי צעלים כשר אלא שלא עלה [וכ"כ הקר"א ליישב דעת הרמב"ם דס"ל דבשוחט לשאינו מחוייב כפרה כמותו אינו עולה לשם חובצה]. ויותר נראה דבחזו"א אמר דהוי כלשם חולין דוקא בשינוי קודש ולא בשינוי צעלים וי"ע. ועי' בתורת אבא (ס"א ז') אריכות צענין זה.

(ח) פי' אע"ג דאינו כל הצעלים, מ"מ כיון שהוא אחד מן הצעלים סגי. וה"ה לפי"ז בשותפין ושחט לשם אחד מהם סגי, משום דהעיקר הוא שלא ישחט לשם אחד שאינו מצטעלי הקרבן (אלת השמרה).

(ט) הקרן אורה והמקדש דוד ועוד הרבה מפרשים הקשו דאכתי מצינו שינוי צעלים בליצור צפר הצא לשבט דאם שחטו לשם שבט אחר לכאורה מופסל בשינוי צעלים. ותירץ בקר"א ד"ל דזה הוי כמו קרבן יחיד [א"ה נראה דר"ל דכלפי קרבן ליצור ממש חשיב כקרבן יחיד ואמנם עי' לקמן בתוס' (ח' ע"ב) ד"ה הנך כולו דמבואר מדבריהם דהוי קרבן ליצור ממש וע"ש אות מ"ע]. ובזלפת פטנא כתב על זה בכמה מקומות דאין ההקדשה לפרטי השבט אלא לחואר השבט ומטעם זה לא שייך צו שינוי צעלים.

ובזכר ילחק (ס"ב ז') הביא ראיה מכאן דמומר יש לו חלק וכפרה בקרבן ליצור, שהרי אם נאמר דאינו מתכפר, א"כ אינו צעליו ומשכחת ליה שינוי צעלים בליצור. אלא ע"כ דיש לו כפרה וצעליו הוא, דלא הקפידה תורה אלא על קרבנו צעמנו, עיי"ש. עוד כתב שם להביא ראיה מכאן דנשים נמי יש להם חלק בקרבן ליצור ודלא כהאחרונים שכתבו דנשים פטורות מתפילת המוספין משום שאין שוקלות, ולדבריהם הרי משכחת לה שינוי צעלים צאשה, אלא ע"כ אף שהדין פשוט שאין שוקלות מ"מ מתכפרות הן בקרבנות הליצור דרחמנא זכי להו כפרה צדק"ל. וכן כתב בספר עמודי אור (ס"ב ז') ובחזו"א (ס"א ז') ועי' צקה"י (ס"ב ד') שהאריך בזה. ועל דרך זו יש ליישב גם מה שהקשה

דף ד ע"ב

מחשבה בעלמא. ואפילו יהא לריך דיבור כיון דליכא מעשה הוי כמחשבה בעלמא^(א). ויש תימא דהכא משוי^(ב) לכו וצפרק תמיד נשחט (פסחים סב) משמע שיש חילוק דמפרש מה צין לשמן (לשלא) [ושלא] לשמן לשמן לאוכליו ושללא לאוכליו^(ג) זה פסולו בגופו וזה אין פסולו בגופו^(ד). וי"ל דכיון דלא מיפסול אלא מפני שאין יכול לאכול כזית כגון לשם חולה וכן חשיב עפי פסולו (צקודש)^(ה) מחמת דבר אחר, כיון דאם היה יכול לאכול היה כשר^(ו). וקשה דעל כרחין שלא למנוין ולערלים

פירוש ארזי הלבנון

הבעלים ומש"ה לא חשיב ליה פסולו בגופו, לאפוקי מלשמו ושללא לשמו דחשיב פסולו בגופו כיון דהמחשבה היא על גוף הקרבן. והרי זה סותר לסוגיא דידן דמשוי לכו אהדדי.

והקשה ה"ק דאמאי לא תירצו התוס' בדקאמר רב אשי התם צפסחים דכיון דלאוכלין ושללא לאוכלין אפשר לצרר איסורו להכי לא חשיב פסולו בגופו, אצל בשינוי בעלים דהכא אי אפשר לצרר איסורו [כמ"ש התוס' שם] מש"ה חשיב ליה הכא פסולו בגופו. והניח בקושיא. והח"נ והקר"א ועוד מפרשים כתבו ליישב דזה אינו אלא לדעת רב אשי שם, אצל ר' יוחנן שם פליג וס"ל דפסולו בגופו ואי אפשר לצרר איסורו לאו חדא מילתא הוה, ע"ש צסוגיא. ועי' לקמן אית מ"א מש"כ עוד צזה.

(ז) נמחק עפ"י ז"ק. אמנם צעה"ק כתב לקיים גירסת הספרים ע"ש.

(ח) לפום ריהעא נראה כוונת דצריהס דרך שם הזבח ושם הבעלים הם שחלים על גוף הקרבן, ולהכי אם משנה ושוחט לשם זבח אחר או לשם בעלים אחרים חשיב פסולו בגופו כיון דעוקר את שם הזבח או את שם הבעלים מגוף הקרבן. אצל היכא שמלד שם הבעלים אין שום חסרון צעלם הבעלות, רק החסרון הוא מלד שאינם יכולים לאכלו, הרי זה חשיב פסול מחמת דבר אחר ולא בגוף הקרבן כיון דשם הבעלים מיהא חל על הקרבן.

אמנם לפי זה לא יתיישב מה שמקשים התוס' צסמוך מערל ועמא, שהרי צערל ועמא נמי אין החסרון מלד הבעלות אלא רק מחמת דאסורים לאכלו. וצאמת צספר עולת שלמה כתב דעיקר קושייתם צסמוך הוא משלא למנויין דהוה כמו שינוי בעלים אצל לערלים ולעמאין הו"ל כמו שללא לאוכליו. וזה דוחק דלפי דצריי לאחיה צורך הזכירו ערלין ועמאין כלל.

ונראה דשם בעלים צדחאי חל על גוף הקרבן כמו שכתבנו, והלכך אם שחט שללא לשם בעליו הרי זה פסולו בגופו, וה"נ היכא שהבעלים פסולים כמו ערל ועמא

(א) ראיתי בצנורות ארי ליומא (מ"ד ע"א) דאע"ג דאין שינוי בעלים פוסל צקרצן ליצור, מ"מ לריך מן התורה לעשות עבודותיו לכתחילה לשם בעלים דאין לחלק צזה צין ליצור ליחיד דמאי שנא.

(ב) הקשה הפנ"מ (בגמ' צע"צ) דהא אכתי לא קמא לן הא דרב אשי דצעיין חצירו דומיא דידיה, וא"כ מהיכי ידעיין דשינוי בעלים אינו צליצור כצחיד, הא שפיר משכחת לה ששוחט לשם עכו"ם כיון דעדיין לא ידעיין דצעיין מחוייב כפרה כמותו. ע"ש שכתב דהגמרא הוה קים ליה דיש אחו ילפותא לזה, עש"ה. וצספר מראה כהן כתב ליישב דמעכו"ם צלא"ה לא קשיא כיון דלאו צר מייניה לא מחריב ציה, כדאמרין לעיל לענין גט שכתבו לשם נכרית, וה"נ דכוותיה. וע"ע עה"ק שהאריך ליישב בדרך אחר.

(ג) ראיתי בחידושי הגרי"מ פ וצשיעורי רמ"ד הלוי שדקדקו מדצרי התוס' אלו דאם היה חשיב כמעשה אז היה נחשב פסולו בגופו, עיי"ש דצצריהם מה שהקשו ע"י. ולכאורה התוס' לא נחתי לזה כלל, רק כוונתם לאפוקי דלא נידוק מלשון הגמרא דמחשבת פסול צקדשים הוה צמחשבה גרידא ולא דציצור מדקרי ליה "מחשבה בעלמא", לכך דוחק תוס' דאפילו אם לריך דיצור קרי ליה מחשבה בעלמא משום דליכא מעשה. וק"ל.

(ד) מה שכתבו "דהכא משוי לכו" ולא כתבו דהכא מסיק דתרווייהו חשיבי פסולן בגופן, היינו משום דלישנא דסוגיין אינו מוכרע אי חשיבי פסולן בגופן או לא. אמנם מסוגיא דפסחים שמציאים תוס' משמע דלמסקנא חשיבי תרווייהו פסולן בגופן כדמפרשי ואזלי.

(ה) פירוש, השוחט לשמו ושללא לשמו, דהיינו שחישב שתי מחשבות אלו, הרי זה פסול. ואילו המחשב לאוכליו ושללא לאוכליו, הרי זה כשר. ולהכי שאל מה צין זה לזה. ומשני זה פסולו בגופו וזה אין פסולו בגופו.

(ו) פירוש דצקושייתם הצינו התוס' דשללא לאוכליו הוי בשינוי בעלים דהמחשבה אינה על גוף הקרבן אלא על

ולעמאין לריך לומר דלא חשיבי פסולין בגופו כי היכי דלא תיקשי לן נמי מה צין לשמן ושלא לשמן למנוין ושלא למנוין למולין ולערלים לעמאין ולעבורים^(ט). וי"ל דשינוי צעלים חשדין פסולו בגופו משום דתלוי צוריקה [ועיקר כפרה צוריקה] (צכפרה) ושם צעלים [על הצוריקה], אצל שלא לאוכלין ושלא למנויין תלוי בשחיטה ואין שם צעלים על השחיטה^(י). אי נמי שלא לאוכלין [ושלא למנויין] יכול לקיים מחשבתו בהיתר [צחות] שיהיו מנויין עליו אם אינם חולים וקנים^(יא), אצל שלא לשמה אינו יכול לקיימו^(יב) לכך קרוי פסולו בגופו:

פירוש ארזי הלבנון

לשם צעלים הוא, היינו שיהיה לאורכן שהם יאכלו מפסח זה, אצל עצמיות של השחיטה אין לה שיתוף עם הצעלים ממש, עכ"ל.

(מא) לפי גירסא זו ["צחותן שיהיו וכו'"] פירשו המפרשים דהתם במחשצ לאוכלין ושלא לאוכלין או למנויין ושלא למנויין, שמעצצ במחשצתו גם את אלו הראויים לשחוט עליהם, כיון דיכול לקיים מחשצתו בהיתר להאכילו למנויין ולאינס ערלים או חולים וקנים, להכי לא חשיב פסולו בגופו כיון דעכ"פ נשחט בהכשר. וכן פירשו לפי ה"ק דגרים "יכול לקיים מחשצתו בהיתר כיון שהיו מנויים עליו אינם חולים כו'". [ולפי זה משמע דלעולם היכא דמחשצ שלא לאוכלין או שלא למנויין לצד חשיב פסולו בגופו ממש כמו צשינוי צעלים].

והקשה בקר"א דה"כ היינו תירווא דרב אשי בפסחים שם דאמר פסולו בגופו ואפשר לצרר איסורו חדא מילתא היא, דמה טעם אמר פסולו בגופו, משום דאי אפשר לצרר איסורו. ועי' פירש"י שם צפירות השני שכתב דאפשר לצרר איסורו היינו דאפשר לצרר מחשצתו אם אין זה ממש, כגון יאכלנו לראויים וגמלאת מחשצתו בעלה למפרע, ולשאנים מנויין יחזיר דמיהן, עכ"ל. וא"כ קשה דלכאורה כל קשייתם היתה מר' יוחנן דוקא דס"ל דפסולו בגופו ואפשר לצרר איסורו תרתי מילי הוו, כמ"ש לעיל אות ל"ו. ויש מתרצים דהתוס' לא ס"ל כרש"י צפירותא דאפשר לצרר איסורו אלא כהפירות הראשון שפירש"י שם ע"ש.

ולולא דצריהם היה נ"ל דהתוס' צתירוואם זה האחרון ס"ל ד"ל דגם ר' יוחנן מודה לרב אשי דכל שאפשר לצרר איסורו לא חשיב פסולו בגופו, והא דקאמר ר' יוחנן דהוו תרי מילי, היינו דוקא לגבי פסולא דשלא לשמו, דכיון דמחשצת שלא לשמו המחשצת היא על גופו של קרבן, הרי זה חשיב פסולו בגופו גם בלא טעמא דאי אפשר לצרר איסורו. משא"כ לגבי שינוי צעלים דאין המחשצת על גוף הקרבן, לא היה מיקרי פסולו בגופו אי לאו טעמא דאי אפשר לצרר איסורו, וה"נ בלאוכלין ושלא לאוכלין וצלמנויין ושלא למנויין

דאסורים באכילת הפסח, אם שחט לשמן הרי מחיל שם צעלים פסולים על גוף הקרבן וחשיב נמי פסולו בגופו. משא"כ במחשצ שלא לשם לאוכלין הא לא חשיב פסולו בגופו, לפי שמלד הצעלות אין שום חסרון שהרי נשחט לשם צעליו, וגם אין כאן שחיטה לשם צעלים פסולין, דמה שחולה וקן אינם יכולים לאכול הפסח אין זה מחמת פסול ואיסור אכילה, שהרי אדרבה יש עליהם מזה לאכלו אלא שמחמת אונס אינם יכולים לאכול בזית, וא"כ מאי דפסול בשחט לשמן אין זה מחמת דמחיל שם צעלים פסולים על הקרבן, רק הוא דין מיוחד בשחיטת קרבן פסח שצריך להשחט לשם אוכלין, ולהכי אינו חשיב פסולו בגופו.

והשתא מקשים התוס' צסמוך שפיר דא"כ שלא למנויין או לערלים ולעמאין, כיון שאסורין באכילת קרבן פסח ויש עליהם שם צעלים פסולים, א"כ השוחט לשמן נמי יחשצ פסולין בגוף הקרבן כמו צשינוי צעלים כיון דמחיל על גוף הקרבן שם צעלים פסולין.

(לט) פירוש דכל הגך כשרים לשמן ושלא לשמן אע"ג דדמו לשינוי צעלים שאין המחשצת בגוף הקרבן, וחשיבי פסולין בגופן כיון דלא שייך זהו טעמא שחירוא התוס' [כמ"ש צחות שלפנ"ז], וא"כ אמאי לא פריך הגמרא שם מאי צין לשמן ושלא לשמן דפסול לצין כל הגך דכשרים.

(מ) פירוש כיון דשם הצעלים שייך צכפרה וכפרה הוא צוריקה לכן חל שם הצעלים על הצוריקה ומש"ה חשיב פסול בגוף הקרבן. משא"כ בשלא לאוכלין כיון דאינו פוסל אלא בשחיטה כדילפינן מתכוסו, ושם צעלים לא שייך לחול על השחיטה שהרי אין כפרת הצעלים בשחיטה רק צצוריקה, הרי אין פסול זה שייך בגוף הקרבן אלא הוא רק דין מדיני השחיטה שצריך להיות השחיטה לשם צעלים ולשם אוכלין (עפ"י מפרשים).

וצעה"ק כתב כן צסגנון אחר ח"ל, פירוש דעצמיות הצוריקה שבה הכפרה, שורה עליה שם הצעלים, וכדכתב קרא ואני נתתיה לכם על המצבה לכפר, וכשמשה לחשוב שם אחר, הוא מתפס ג"כ בגוף הקרבן צעלים אחרים, אצל שלא לאוכליו נהי דשחיטה

חגה"ה ה"ג צמגילה (דף ה.) מאי [משמע] אמר רב יוחנן צר אצדימי (א):

רב אשי (אמר) מונרצה לו קאמר. תימא למה לי קרא לשינוי צעלים צזריקה, הא אפילו שאר עצודות לא מיפסלי חלא צשוחט על מנת לזרוק, כל שכן זורק עצמו [שלא] לשם * צעלים (א):

פירוש ארזי הלבנון

לגירסא דהתם דגרס מאי משמע דמפרש מהיכן משמע לי לר"ש למידרש כן, ניחא דמיתין לי הכא אמאי דבעי למידרש מעליו עליו ולא על חצית דר"ש דריש מעליו הכ דחייב צאחריותו דוקא צאומר עליו. ועי' צס' עהרת הקודש שהאריך צזה.

(מד) ולא זכיתי להצין, דהא דבעין צשוחט ע"מ לזרוק דוקא, צבר פירש"י לעיל (ע"א ד"ה וישנ) דצשוחט שלא לשם צעליו חין זו מחשבה, דשינוי צעלים לא שייך צקרצן חלא להחכפר צו וכפרה צזריקה חיה ע"ש, וח"כ איכא למימר שפיר דדוקא צשחיטה פסול שינוי צעלים שכן פוסל שלא לשם חובלין צפסח משא"כ צזריקה, וכי היכי דצפסח חמור שחיטה מצריקה ה"ג לענין שנוי צעלים דשאר קדשים, ואע"ג דלרדך לשוחט ע"מ לזרוק שלא לשם צעלים היינו משום דצלה"ה לא שייך שנוי צעלים כפירש"י (הלכה למשה). וגראה דצאמת חין כוונת התום' להקשות מדין ק"ו, דצודאי איכא למיפרך דשחיטה חמירה. רק כוונתם דלא יתכן שיהא עפל חמור מן העיקר, ומאחר דצשאר עצודות חינו נפסל רק צמחשצ ע"מ לזרוק משום דעיקר שם צעלים חינו חל חלא על הצריקה, לא יתכן צצזריקה עצמה שעיקר שם צעלים עליה יהא כשר צשינוי צעלים.

ועי' צשיעמ"ק שכתב ליישב קושיית התום' דהו"א דגזירת הכתוב הוה דבעין זורק על מנת להקטיר או על מנת לשפוך שיריים, דלעולם צעין שחי עצודות צעין זה, כמו צשחיטה וקצלה דלא מהניא צבר כי חס צעל מנת, ודכוותיה אשכחן צפיגול דלא מפגל כי חס צמחשצ מעצודה לעצודה, עכ"ד. והקשו עליו דמהיכי תיתי פסול שינוי צעלים צמחשצ על ההקטרה או על שפיכת שירים, והא שינוי צעלים חינו שייך חלא צכפרה שהיה צזריקה ע"ש. וגראה דלא קשיא כל כך, כיון דעכ"פ הוה מחשצ על הצעלים צזמן עצודת הצריקה ח"כ שפיר שפיר שייך שינוי צעלים צעצודתו אע"ג דמחשצ על ההקטרה. וכי היכי דצשחיטה ושאר עצודות דלא שייך שינוי צעלים צעצודות עצמן ומ"מ מהני צברו מחשצתו שחשצ על הצריקה, ה"ה כאן רק צהיפך, כיון שהעצודה גופא שייך צה שינוי צעלים, להכי לא אכפת לן שמחשצ על ההקטרה דלא שייך צה שינוי צעלים. וע"ע צשפ"א שתמה על דצרי התום' דשפיר יש לומר דשינוי צעלים פוסל רק צשחיטה כיון דמתכוין שיהיה

שפיר מודה ר' יוחנן לרב אשי דהואיל ואפשר לברר איסורו לא חשיב פסולו צגופו.

וצצה"ז גורס צתום' ח"ס יהיו מנויים עליו חינו חולים חקנים ופירש צעה"ק כוונתם לפי"ז דמאחר שגם לאחר שנמנו על הפסח חלו האנשים לצדם אפילו הכי מותר להם להוסיף ולשתף אחרים עמהם, ח"כ על כרחק חין התפסת שם צעלים על כולו דוקא, ולכן גם כשנמנו עליו חולים חקנים ו"ל דחינו נגרע ונפסד צזה כוחן של הראשונים מאחר שגם צתחילה חין שמן על כולו דוקא [וכל שכן היכא דנמנו יחד רחין ושחין רחין]. וח"כ מאחר שהתורה התירה צפירוש מקצת חובלין כדילפינן מקרא התם, רק שאנו רואים ללמוד ממנו גם על לשמו ושלא לשמו, שפיר אמרין התם דחין רחיה, דשאני לשמו ושלא לשמו דמאחר שהקדישוהו לשם קרבן זה, נתפס השם על כולו דוקא, ואי אפשר להשתתף שם קרבן אחר עמו ולכן נקרא פסול הגוף, וכמו כן כאן צשינוי צעלים שאפילו צקרצנות הצאים צשותפות מ"מ לאחר שהפריש זה לצדו את הקרבן שצז חינו יכול להשתתף עמו אחר, ולכן כשחישב חח"כ לשם צעלים אחרים נקרא פסול הגוף צקרצן. והוה שדקדקו התום' וכתבו חס יהיו מנויים עליו כו', פירוש שגם אחר שלא היה נקרא על הפסח רק שמן של חלו הצעלים, אפ"ה היו יכולים למנות עליו חח"כ אחרים והיה היתר גמור חס לא היו חולים חקנים שהם חינו ראויים אצל הכשין של הראשונים לא נגרע על ידן משום שאינו נקרא פסול הגוף כנ"ל, ולכן קאמר התם דחי אפשר ללמוד ממנו לשמו ושלא לשמו, עכ"ל.

(מצ) וה"ג שלא לשם צעלים חי אפשר לקיימו בהיתר, עי' צאות שלפנ"ז.

(נג) ולא גרסין חח"כ "מאי עעמא" וכן ליתא צדפוס ונזיה וכ"ה צמגילה שם. צספר תוספת קדושה פירש כוונתם דלפי הגירסא שלפנינו דגרס' מאי עעמא משמע דרב יוחנן צר אצדימי מפרש עעס הדצר דלהכי צאומר הרי עלי חייב צאחריותו דכיון דאמר עלי כמאן דעעין אכתפיה דמי, ועעס זה ניחא מסצרה צלא דרשא דקרא, וח"כ לא הוי מקשה הכא מדי. ואע"ג די' לפרש דעעמא דקרא קמפרש דחיצא דר"ש קאי דדריש מעמא דקרא מ"מ לא הוה לי להש"ס לחתויי הכא הכך דר"י צר אצדימי דלא חילעריך לקושיא דכאן. אצל

שכן עבודה וחייבים. פירוש עצודה שחייצין עליה צחוק (מ):

שקולים הם ויבאו שניהם. אע"ג דהכא תרתי והכא חדא חשיב להו שקולין (מ) (מ). והקשה הרב רבי חיים דהשתא משמע דהיכא דלא ידע הי מנייהו לרצויו מרצו תרוייהו, וכן צריש צ"ק (דף

פירוש ארזי הלבנון

וע"ע ריש פ"ק צאות ד' שהבאנו מספר גזירות שמונים שכתב ליישב דברי המשל"מ, וכתב שם דחלות מחשבת הפסול חל רק בגמר העבודה, והלכך בשחיטה והולכה כשמחשב בשחיטה ע"מ לזרוק שלא לשם צעלים שפיר חייל הפסול בגמר העבודה, משא"כ צוריקה שהיא עצודה אחרונה, וכשצאה המחשבה לחול דהיינו בגמר הצוריקה הרי אז כבר נגמרה הכפרה ופסקו הצעלים מלהיות צעלים עוד, דכל ענין הצעלים הוא רק מפאת הכפרה שלהם צקרבן. וא"כ לפי"ז שפיר יש לז' לומר דליכא מחשבת צעלים צוריקה ע"מ, דכשצאה המחשבה לחול דהיינו בגמר הצוריקה, כבר שלמה הכפרה ואינם צעלים עוד ע"צ. וא"כ לפי"ז שפיר אלעריך קרא לפסול לשם צעלים צוריקה ע"מ לאפקוי מכתבא זו.

(מה) גירסת התוס' בגמרא "שכן עצודה וחייצין". וכ"ה הגירסא בגמרא וצריש"י בכל דפוסים הישנים [ודלא כהגירסא שלפנינו "שחייצין"]. ולזה מפרשים התוס' דאין לומר דחשיב שני דברים עצודה וחייצין, שהרי קבלה והולכה נמי עצודות הן, ועוד דאי תרתי קאמר א"כ שחיטה נמי לאו עצודה היא כדאיתא לקמן (י"ד ע"ג). אלא הכי פירושו עצודה שחייצין. ולזה גם כיוונו התוס' לקמן כדיצור הסמוך צמ"כ דהכא תרתי והכא חדא.

(מ) פירוש דבקבלה איכא תרתי דדמי לפרעא, וישו צחעאות הפנימיות ועעון לפון, ואילו צוריקה ליכא אלא חדא שחייצין עליו צחוק, ומ"מ חשיב להו שקולין. והקשו המפרשים, דבקבלה נמי ליכא אלא חדא, דהא על כרחך הולכה מרצין לה מדאיתא בכלל קבלה, וא"כ איכא רק מעלה אחת שישו צחעאות הפנימיות אצל עעון לפון ליכא, דהולכה אינה עעונה לפון ע"י לעיל [וע"י צההות הצ"ח]. והגרעק"א הניח צל"ע. וע"י עה"ק מש"כ לתרן. ויש מן המפרשים שכתבו דהכא תרתי היינו קבלה והולכה והכא חדא צוריקה לחוד, וכבר דחה בקר"א דאין נראה כן בצוונת התוס'.

(מ) אפשר לומר דלהכי חשיב להו שקולין משום דתרתי דעעון לפון וישו צחעאות הפנימיות שניהם אינם לזדים חשוצים דהאי קרא גבי שלמים כתיב דלא צעו לפון וליכא צפנימיות וכן אמרין לקמן (י ע"א) דאיכא

הצוריקה שלא לשם צעלים, אצל אחר שנשחט בצוונה שז אין מחשבה פוסלת צו, דהרי פיגול נמי הכי הוא דצחיש להקטיר אחר זמנו פיגול הוא אע"ג דגוף ההקטרה לא מעכבת.

ובפנים מאירות כתב לישב קושיית התוס' דממשמעותא דקרא קרא גופא דוגרלה לו לכפר עליו הוא ידיעין דשינוי צעלים אינו שייך אלא ככפרה שהיא צוריקה, וממילא ילפינן צוריקה גופיה פסולה בשינוי צעלים, אצל אז לאו האי קרא הו"א דצחיה לצד נמי פסול בשינוי צעלים כמו בשינוי קודש. וכע"ז כתב צ"ק ע"ש. וכ"כ צקרב"א והוסוף דלפי"ז למאי דמסקין דילפינן כל העצודות מכלל ופרט ולא ילפינן צוריקה מוגרלה לו לכפר עליו, א"כ אין לנו מקור שיהא שינוי צעלים רק צע"מ לזרוק, ובאמת לפי כך מסקנא י"ל דשינוי צעלים הוי גם צחושצ על השחיטה ע"מ, ע"ש שכתב ליישב צזה דעת הרמב"ם דס"ל הכי. אמנם כבר הקשה על דברי ע"מנו מדפריך הגמ' לעיל מה לשינוי קודש שישו צד' עצודות משא"כ שינוי צעלים דאינו צמחשצ אלא ע"מ לזרוק, אלמא סתמא דגמרא ס"ל דשינוי צעלים הוא דוקא צמחשצ ע"מ לזרוק אע"ג דאכתי לא קמא ליה ילפותא דרב אשי, וא"כ משמע כמ"ש רש"י לעיל דצברא הוא דשינוי צעלים לא שייך צקרבן אלא להתכפר צו וכפרה צוריקה היא, או שהיה קים ליה כך דינא ממקום אחר ולא מקרא דרב אשי. וכן הקשה השפ"א על פירוש ה"ק והפנ"מ.

עוד כתבו הפנ"מ ועוד מפרשים לפי שיטת התוס' צפסחים (ס"א ע"א ד"ה שחטו) שכתבו דשוחט פסח ע"מ שיתכפרו צו ערלים או שאינם אוכלים פסול, ואילו הזורק את הדם לשמן כשר דאין מחשבת אוכלין צוריקה. וא"כ ה"ג שפיר קס"ד דעיקר קפידא הוי על הזבחה בשינוי צעלים שיתכפרו צוריקה, אצל אס נשחט כהוגן וזורק שלא לשם צעלים כשר, ולהכי איצטריך קרא. ובצ"ג ועה"ק וקר"א דחו דלא דמי דהתם גבי פסח שאני דכיון דאס חישצ בשחיטה שלא לאוכלין פסול, להכי שוחט ע"מ לזרוק פסול אע"ג צוריקה ע"מ אינה פוסלת כיון דעומד בשחיטה. משא"כ הכא בשינוי צעלים דמחשבת שינוי צעלים בשחיטה ע"מ אינה פוסלת עד שיחשוב על הצוריקה, כל שכן אס חישצ בשעת צוריקה שתפסול.

ג. דמרצי מושלח שן ורגל משום דשקולין הן^(מ), וכן צפ"ק דערכין (דף ד: גבי נפשות י"ט), ואילו צפרק כל האסורים (תמורה דף כה:) ופרק שור שנגח ארבעה וחמישה (צ"ק דף מ: דרשין מן הצבחה להוליא את הרובע ומן האלף להוליא את הנוגה, וקאמר מפני שיש צרובע מה שאין צנוגה ויש צנוגה מה שאין צרובע הולרך לומר רובע והולרך לומר נוגה^ז). ותירך דהיכא דאיכא משמעות צריצוי מרצין כל השקולים כי הכא, דזבח משמע לרצוי כעין צריחה כל שהיא עצודה, וכן ושלח יש צמשמע רגל ושן, ונפשות נמי משמע הכל, אצל מן לא משמע למעוטי שניהם^{יב}:

אימא היבא דשחיט שלא לשמן ליפסלו. תימא הא צכל דוכתא צעיין צקדשים [שינה] לעכצ והכא לא שניה^{יג}. וי"ל דפריך משינוי קודש דאיכא תרי קראי ואמרין לעיל אס אינו ענין לשינוי קודש תנכו ענין לשינוי צעלים, ופריך דהשתא אימר תרוייכו צשינוי קודש ולעכצ^{יד}. וקשה מאי משני

פירוש ארזי הלבנון

מרצין כל דבר דאתי מאותה המשמעות. ועי' רש"י גיעין (ט"ו ע"ב ד"ה אלה).

נצ) צשו"ת חת"ס (ח"מ צהשמות סי' ר"ד) הביא תירוצו הגר"ד דיעטש ז"ל לקושית התוס' כאן, לפמ"ש הרמב"ם דכל המחשב מחשבה שאינה נכונה צקדשים עובר צל"ת, ואי ניימא דיש צכלל זה מחשבת שלא לשמה [א"ה ע"י רש"י לעיל (ב' ע"ב) ד"ה ונדצח] א"כ לא קשיא מידי קושית התוס' לפמ"ש הריעצ"א ציומא דכל היכא דאזכר רחמנא צלא תעשה לא צעי שינה עליו הכתוב לעכצ. עט"ש צחת"ס צאורכ מש"כ ליישב. וכן עמד על זה צצית הלוי (סי' ל' אות ט"ו) ע"ש, ועי' צקה"י סי' ה' שהאריך צזה.

ובצאן האלז (מעה"ק פ"ד אות י') כתב ליישב קושית התוס', דהא דצעיין צכל מקום צקדשים שנה עליו הכתוב לעכצ זהו דוקא צמלות שיש צדין הקרבן כמו סמיכה וצלילה וכה"ג, אצל צעיקר עצודות הקרבן הא לא מצינו שהצריכו שנה לעכצ, ולכן היבא שחשב שלא לשמה דהוי עקירה מעיקר הקרבן וכן צלשם צעלים שעוקר הקרבן מצעלים זה לאחר, מסתברא לנמרא שלא צריך שנה לעכצ דזהו עיקר עצודת הקרבן, ולכן פריך שפיר דליפסלו, ועל זה ילפינן ממואל שפתיך דאינו פסול אלא דלא עלה לשם חוצה. וכע"ז כתב צחזון יחזקאל כאן. ושמא לכעין זה נתכוון רש"י צד"ה ליפסלו וכן צשעמ"ק שכתב צדין דשינה צלשמן כאילו חיסר העצודה ששינה צה דמי ע"ש. ועי' עוד מש"כ הגא"ר צז"ל צמרומי שדה על המשנה ריש מסכתין ליישב זה צדרך אחר.

נג) הח"ג והפנ"מ ועוד מפרשים, פירשו כוונת התוס' לקרא דאיריין ציה השתא גבי איל מור דכתיב ואת האיל יעשה צזה שלמים דילפינן מיונה שינוי צעלים צכל ד' עצודות [מכלל ופרע וכלל] צאס אינו ענין לשינוי קודש תנכו ענין לשינוי צעלים, ומפרשים תוס' דעל זה

מאן דלא פריך להך פירכא משום דהשתא מיהת צשלמים קיימיין ע"ש, וא"כ י"ל דאפילו מאן דפריך לא חשיב להני תרתי אלא כחד לא חשיב (תוס' קדושה).

מח) דשן יש הנאה להציקו משא"כ צרגל, ואילו רגל דרכה לילך ולהציק משא"כ צשן, וקאמר התם מכדי שקולין הם ויצואו שניהם דהי מנייניהו מפקת.

מט) דמקרא דצערך "נפשות" מרצין דבר שהגשמה תלויה צו, ואחד שהעריך מאה, ואשה שהעריכה, וקאמר התם משום דשקולין הם ויצואו כולם.

ס) פי' הולרך לומר צ' מיעוטים חד לרובע וחד לנוגה, ולא אמרין דצחדא מיעוטה נרצי תרוייכו כיון ששקולין הן.

נא) אפשר דכוונתם דכשנאמר מן למעט הרי אפילו נמטע רובע, מ"מ אין צמשמעות של מן למעט רובע או נוגה, אלא דכיון שזה צא למעט משהו ממעטין אחד, ולכן כששקולין לא ממעטין שניהם. אצל צמשמעות דצחצ הרי משמע כל כעין צצריחה, וכיון ששניהם אפשר לומר דהוי כעין צצריחה ושניהם שקולין, על כרחך שניהם נכללים צצריחה. וכן צקרא דושלח דזה שייך צשן ורגל, כיון דשקולין הן מפרשין המשמעות על שניהם, וכן צנפשות. משא"כ צצריחת מן דאין משמעות לא על נוגה ולא על רובע רק מיעוט על משהו, לכן כשאין אנו יודעים מה צא למעט, כיון דשקולין הן לא נמטע כלל (אילת השחר).

ונראה להוסיף עוד צסצרת הדצר, דהיכא דלא פירשה התורה הריצוי ממשמעות אלא מייחור תיבה צלצד, א"כ אין לנו לצרות יותר מדצר אחד, שהרי כשריצו דצר אחד, צצר אין התיבה יתירה עוד ומהיכא תיתי לצרות שני דצרים או יותר. משא"כ כשהריצוי הוא ממשמעות ולא מייחור גרידא, שפיר

אמר קרא מוֹלֵא שפתיך, דלמא הוּא קרא אתא לשינוי צעלים דלא אשכחן שניגה זבן הכתוב^{יז}. ולא קשה מידי דמוֹלֵא שפתיך לא משמע שינוי צעלים^{יח} (י"ז). [הג"ה] ונראה דפריך מכא סבירא כעין קושיא דריש לקיש דלקמיה (דף ה.) דאימא דליפסלו כיון דאמרת דלא עלו לשם חוצה, או נימא דיעלו, דאם כשרין הן ירצו ואם אין מרצין למה צאין. [ומיבהו] לא דמי דריש לקיש פריך יכו כשרין גמורין כמו שאר

פירוש ארזי הלבנון

שפתיך אחי לשינוי צעלים צזריקה, ולא למימרא דלא מיפסל דלא לא אינעריך כיון דלא שג עליו הכתוב אלא לאשמעין דאינו מרצה, דמקרא דונרצה הו"א דאינו אלא למולא צעלמא.

ולפי הפירוש השני שהצאנו לעיל, כוונת דצריהם כך, כיון דלענין שינוי קודש אית לן קרא יתירא לעכב, ואילו צשינוי צעלים לית לן קראי אלא למולא צלצד, א"כ אי לאו קרא דמוֹלֵא שפתיך היינו פוסלים צשינוי קודש לגמרי דאיכא קרא לעכב, וצשינוי צעלים מכשירים לגמרי כיון דליכא קרא לעכב. ולא מקשים תוס' דא"כ מאי משני אמר קרא מוֹלֵא שפתיך וכו', והלא כיון דקרא דמוֹלֵא שפתיך אחי להכשיר למחצה ולומר דכשר אצל לא עלה לצעלים, א"כ אימא דלעולם צשינוי קודש פסול לגמרי משום דאיכא קרא לעכב, וקרא דמוֹלֵא שפתיך נוקי צשינוי צעלים דליכא קרא לעכב אלא רק למולא, ונימא דאחי ללמד דלא עלו לשם חוצה ולא תימא כשר לגמרי.

זה לפירוש הראשון דלעיל כוונתם "דמוֹלֵא שפתיך לא משמע שינוי צעלים", דכל דלא ידעינן עדיין כלל שינוי צעלים מקראי, לא שמעין להו ממוֹלֵא שפתיך (קרא שפ"א ועוד). ולפירוש השני הכי פירוש, "דמוֹלֵא שפתיך לא משמע שינוי צעלים" משום דקרא משמע הכי, מוֹלֵא שפתיך תשזור כאשר נדרת, אם חטאת לשם חטאת ואם עולה לשם עולה, דהיינו אופן הנדר היאך הוא, ולא לשינוי צעלים (כ"כ צדקשו דוד ועוד). אי נמי הכי קאמרי דמוֹלֵא שפתיך לא משמע שינוי צעלים דוקא אלא סתמא משמע צין שינוי צעלים צין שינוי קודש והכל בכלל (שערי ציון, שערי עזרא).

והקשה הפנ"מ על דצריהם דאי קרא דמוֹלֵא שפתיך לא משמע שינוי צעלים א"כ מנא לן צאמת דשינוי צעלים אינו מרצה לגמרי. אמנם הקרא"א כתב לפי שיטתו שהצאנו צאות שלפנ"ז דצאמת אחר דילפינן שינוי צעלים מקראי, שפיר משמע ממוֹלֵא שפתיך גס שינוי צעלים. גס לפי מה שכתבו השערים שהצאנו לעיל שם ניחא, דמוֹלֵא שפתיך סתמא כתיב ולעולם משמע צין שינוי קודש צין שינוי צעלים. והפנ"מ ומה"ק כתבו דכיון דלפי מסקנת הגמרא לא ילפינן שינוי צעלים אלא מאם אינו ענין לשינוי קודש, א"כ איכא למימר מדאפקיה רחמנא לשינוי

פריך הגמרא דאימא הכ קרא לעיכוצא צשינוי קודש, ולית לן למילף שינוי צעלים כלל. ולפי זה קנת קשה אהא דפריך הגמרא "אימא היכא דשחיע שלא לשמן ליפסלו" דאמאי פריך משחיעה דוקא ולא מכל ד' עזודות. עוד קשה לפירוש זה דאמאי כתבו תוס' "ואמרין לעיל", דהא השתא צבך ילפותא גופא קיימינן והו"ל למימר ואמרין הכא. עוד קשה אמאי פריך הגמרא דלילף עיכוצא צשינוי קודש, והלא כתבו תוס' לקמן (ח' ע"א ד"ה ועשה) דכל דלא אשכחנא מולא צשינוי צעלים אית לן לאוקמי קרא יתירא צשינוי צעלים קודש שנעמידהו צשינוי קודש לעיכוצא ע"ש [שב ראיתי צמח"א (ס' א סק"ג) שתיקן קושיא זו]. עוד קשה על פירוש זה מהמשך דברי תוס' כמו שיתבאר צאות שאח"ז.

ובצ"נ הביא צסס ספר עומר מן שפירש דכוונתם לריש הסוגיא (צ"ה) דילוף מקרא דצח תודת שלמיו שתהא שחיעה לשם תודה, אם אינו ענין לשינוי קודש דנפקא לן מהתם תגבו ענין לשינוי צעלים. ולפי"ז קושית הגמרא מתפרשת כך, דמאחר שלמדנו שינוי צעלים צכל ד' עזודות מקרא דאת האיל יעשה צזה שלמים מכלל ופרע וכלל, א"כ אייתר לן קרא דלעיל דצח תודת שלמיו דלא מנרכינן ליה תו לשינוי צעלים, וא"כ נילף מיניה לענין שינוי קודש לעיכוצא. ולפי"ז ניחא לשון הגמרא דפריך אימא היכא "דשחיע" שלא לשמן ליפסלו, דפריך דוקא אשחיעה שתעכב משום דהך קרא דצח תודת שלמיו איירי בשחיעה. וגם ניחא מש"כ תוס' "ואמרין לעיל", וגם ניחא הך דצעי למילף עיכוצא אחר שידענו צכר שינוי צעלים מקרא אחרניא.

נד לפי הפירוש הראשון שהצאנו צאות שלפנ"ז דפירכת הגמרא קאי אקרא דשלמיו מור דמיניה ילפינן שינוי צעלים צכל ד' עזודות, א"כ קשה מאי האי דקמקשו תוס' לוקמיה צשינוי צעלים **דלא שג עליו הכתוב לעכב**, ובה צלאו הוּא קרא לא ידעינן שינוי צעלים כלל אף למולא. ובקרא"א דחק דמש"כ **דלא שג וכו'** הוּא לאו דוקא אלא רגזים לומר דשינוי צעלים לא ידעינן כלל. וע"ע צאות שאח"ז. ובשפ"א (לעיל צגמ' ד"ה אימא) פירש כוונתם דכיון דאכתי איכא למילף צריקה צשינוי צעלים מקרא דצ אשי דונרצה לו לכפר, א"כ דילמא מולא

קדשים דלא שנה לעכב, או* ליפסלו, והכא לא הוה ליה למיפרך שלא לשמה ליפסלו אלא הוה ליה למימר וליתכשרו ויעלו לחוצה כשאר קדשים שלא שנה לעכב כל כמה דאכתי לא ידע קרא דמולא שפתיך^כ, ואי פריך ליפסלו דנגמר מחעלת [ופסח], (בהיקשא דזאת התורה כדפרישית צסמוך) אי צמה מזינו איכא למיפרך שכן כרת, ואי בהיקשא דזאת התורה א"כ ליכתוב חדא או לחעלת גרידא או פסח גרידא [כדפרישית צסמוך]^{כא}. ואי נאמר דצכל דוכתא דמלרכין שנה לעכב היינו מהכא מדאילטריך*^{כב} מולא שפתיך וגו' א"כ אתי שפיר הא דפריך וליפסלו כו'^{כג}. ע"כ הג"ה:

פירוש ארזי הלבנון

סא) כן פירשו לקמן (ה' ע"א) צד"ה הא. ור"ל דליכא למילף עיכוצא בשאר קדשים מחעלת ופסח מהיקשא דזאת התורה, דא"כ אמאי אילטריך קרא למיכתב עיכוצא צתרווייהו לכתוב צחד וליף אידך מיינה צהיקשא דזאת התורה, אלא ע"כ ליכא למילף מהאי היקשא לפסול בשאר קדשים, דחעלת ופסח כו"ל כעין שני כתובים הצאים כאחד דאין מלמדן.

סב) כן הגירסא צכל דפוסים הישנים, וכ"ג השעמ"ק והצ"ק. וצואור דצריהם דלפי מסקנת הסוגיא דלקמן (ה' ע"א) ילפיין דכל הקדשים כשרים שלא לשמן מקרא דכתוב צגי חעלת "אזתה" אזתה לשמה פסולה הא שאר קדשים שלא לשמן כשרין, ומקרא דמולא שפתיך דרשין דעכ"פ אין מרזין. ועל זה כתבו החס' דמכאן יש ללמוד דצעלמא צעיין שנה עליו הכתוב לעכב, דאי תימא דמחד קרא נמי שמעיין עיכוצא א"כ אמאי צריך קרא דמולא שפתיך, הא צלאו קרא פשיטא שאין מרזין כיון שאמר הכתוב דצריך לשוחטן לשמן ומשמע לעיכוצא. אלא ע"כ מדאילטריך קרא ללמוד שאין מרזין ש"מ דצעלמא ליכא עיכוצא איכא דלא שנה לעכב. ולפי"ז שפיר פריך הכא דליפסלו כיון דאכתי לא ידע קרא דמולא שפתיך וקס"ד דמחד קרא נמי שמעיין עיכוצא. כך פירש הח"ג וכפי הגרסה לכך גם נחבון הל"ק ע"ש.

ובצקרא הקשה על פירוש זה ע"ש, והוא גורס צתוס' [כפי שמוגה צדפוס וילנא] "מדכתוב מולא שפתיך" ומפרש כוונתם דאי לאו דצעיין צקדשים שניה לעכב א"כ סתרי קראי אהדי, דמזאת התורה משמע ליפסל [דהקשו כל הקצנות לשלמים דכתוב צבו צעודות לשמן] ומקרא דמולא שפתיך משמע להכשיר. אלא ע"כ לא צא קרא דמולא שפתיך לסתור אלא ללמד דאינו אלא למזרה, ומכאן ילפיין לכל מקום צקדשים דצחד קרא אינו אלא למזרה. והשתא א"ש דפריך ליפסלו. וזה תוכן דצריין. וצעניוית לא זכיתי להצין דצעלמא אי הוה ילפיין מקרא דמולא שפתיך להכשיר לגמרי וללמד דאינו אלא למזרה ולא לעיכוצא, אזי שפיר היינו יכולים ללמוד

צעלים צלשון שינוי קודש ש"מ דלא תפקיה לדין שינוי צעלים מדין שינוי קודש, וכי היכי דשינוי קודש אינו מרצה כך שינוי צעלים אינו מרצה, וכה"ג קאמר הש"ס לעיל מדאפקיה רחמנא לקצלה צלשון הולכה למימרה דהולכה לא תפקה מכלל קצלה. ע"כ. וקצת קשה לדצריהם, דא"כ לעיל דצעי למילף שינוי צעלים מקרא דצח תודת שלמיו צאם אינו ענין לשינוי קודש תנחו ענין לשינוי צעלים, וצעי למילף שאר צעודות צמה מזינו משינוי קודש ופריך מה לשינוי קודש שכן פסולה צגופה וישנו צד' צעודות וכו', אמאי לא משני דמדאפקא רחמנא לשינוי צעלים צלשון שינוי קודש למימרה דלא תפקה משינוי קודש מה שינוי קודש צד' צעודות אף שינוי צעלים צד' צעודות, וכן הקשה הרש"ש שם על דצרי הגמ'. אלא על כרחק דלא אמריין הכי אלא דוקא צכגון קצלה והולכה דלעיל שצניהם נאמרו צזאתה הלשון ממש "והקריב" אצל היכא דילפיין צאם אינו ענין לא שייך למימר הכי. ול"ע.

נ) דצעלמא לריש לקיש שפתח קושייתו צהכשירה, דאם כשרים הם ירצו, א"כ שפיר אפשר לפרש דמקשה מסצרה, דכיון דליכא קרא לעכב א"כ יכו כשרים לגמרי דלא מסצרה שיהו כשרים ואינם מרצים, אלא או כשרים לגמרי או פסולין לגמרי.

משא"כ הכא דפתח המקשן צפסולה דאימא ליפסלו לגמרי, מה סצרה היא זו, והא ליכא שום קרא לעכב ומהיכא תיתי להקשות מסצרה דיהיו פסולין לגמרי. ועיי' קר"א שכתב לייצב דליכא למימר דהמקשן לא קאי על דרשות הפסוקים כלל, אלא קאי אמחניתין דקתני שלא עלו לשם חוצה, דעל זה שפיר איכא לאקשווי דכיון שלא עלו יכו פסולין לגמרי, שלא מזינו צשום מקום כשרים ואין מרצים.

נח) דפסח נמי מזכר צהך היקשא דזאת התורה כדאיתא לקמן (ה' ע"ב) דכולהו איתקש מסיפא דקרא ציום לוותו להקריב את קרצניהם (ח"ט).

דף ה ע"א

הג"ה מצינו בבאין לאחר מיתה שבשרין ואין מרצין. וא"ת מי דמי הני לא עלו, אבל צאין לאחר מיתה עלו לגמרי לשם חובה^א דלמ"ד שיעצודא דאורייתא אם היה הקרבן נפסל היו היורשין זקוקין להביא אחר, ואפילו למ"ד לאו דאורייתא אם הפריש שניהם לאחריות אם נפסל הראשון חייבין להקריב את השני, נמצא דצאין לאחר מיתה מרצין לענין שעולין לשם חובה משא"כ צשינוי קודש. יש לומר דמכל מקום דמיה קלת להדידי לענין דאין מרצין ריזוי גמור דאין כפרה למת ולאו צר חיוב הבאה הוא אלא שנתחייב הקרבן* מחיים^ב וצשינוי קודש ובעלים גמי אין ריזוי גמור. וא"ת ומה ראייה מייתי מצאין לאחר מיתה, אטו מי ילפינן מינה בכל מקום שלא שנה הכתוב דאינו אלא למאור דנימא כשרין ולא עלו^ג. וי"ל דדוקא שינוי קודש ושינוי בעלים (דוקא) מדמי דהוי [כ]צאין לאחר מיתה שאין

פירוש ארזי הלבנון

לאחר מיתה דשיך עולה בלא כפרה, דאע"ג דלא דמי ממש זה לזה מ"מ מוכח דשיך קרבן עולה בלא כפרה. [וכן משמע מפרש"י דמפרש כן]. אבל לשיטת התוס' דקושיא דריש לקיש היה דלא מצינו קרבן פסול מלעול לשם חובה שיהא קרב, א"כ לענין זה לא שמעינן כלום מהא דצאים לאחר מיתה, דהתם הקרבן כשר לגמרי ועולה לחובת הנדר ומש"ה קרב.

ב) ומתראים תוס' דמ"מ שפיר הביא לו ראייה מצאין לאחר מיתה, דהתם גמי קרב הקרבן בלא ריזוי גמור, צין ריזוי של כפרה צין ריזוי של יציאת חובת נדרו. דכפרה ודאי ליכא דהא מת אין לו כפרה, וגם לענין יציאת הבעלים חובת נדרם ליכא, שהרי ידי נדרו לא יאל כיון דלא הקריבו מחיים והשתא שמת שוב אינו צר חיוב כלל, רק הקרבן קרב משום שכבר נתחייב ונשתעבד הקרבן מחיים להקדש, אבל אין כאן יציאת חובת נדרו. וא"כ שפיר מדמי להו ר"א אהדדי, דכי היכי דצלאחר מיתה קרב אע"ג דאין צו ריזוי גמור לא לענין כפרה ולא לענין יציאת נדרו, ה"ג צשינוי קודש וצשינוי בעלים שפיר קרב אע"ג דאין צו ריזוי גמור לא לענין כפרה ולא לענין חובת נדרו [ויש להסתפק צכוונתם שכתבו "וצשינוי קודש ובעלים גמי אין ריזוי גמור", דלכאורה לאו דוקא "ריזוי גמור" אלא אין לו צהם ריזוי כלל. וי"ל]. כנלע"ד ביאור דצריהם.

ג) פירוש, אע"ג דהוכיח ר' אלעזר דמצינו קרבנות קרבים בלא ריזוי, מ"מ אכתי קושיא דריש לקיש צמוקומה עומדת, שהרי עיקר קושיא היה דיכו כשרים לגמרי מפני דלא מצינו דשנה עליו הכתוב לעכב, ועל זה אין שום הוכחה מקרבנות הצאים לאחר מיתה, דמה ענין זה אלל זה, וכי בכל שאר דיונים דלא שנה הכתוב לעכב וכגון סמיכה או כגון שוחט שלא לשם אישים לשם ריח לשם ניחוח וכו', נימא דלא עלו לבעלים כדמצינו צקרבן שמתו צעלו שקרב בלא ריזוי. אלא ודאי כי היכי

דצעלמא גמי כל שלא שנה עליו הכתוב אינו לעיכובא. אבל צחמת אינו כן אלא מקרא דמונא שפתיך ילפינן דאינו עולה לבעלים, וא"כ יולף מזה דכל שלא שנה עליו הכתוב אע"ג דאינו פסול לגמרי מ"מ אינו עולה לבעלים. שו"ר צעה"ק וצעוד מפרשים שהקשו כן על דצרי התוס', ע"ש צעה"ק מה שחירן.

סג) צחתון דאורייתא (כלל י"ב) חוקר מנא לן הכ כללא דצעינן צקדשים שנה עליו הכתוב לעכב, אי מהלכה למשה לסיני הוא או מקרא, ע"ש שהחריך וצתוך דצריו הקשה על דצרי התוס' דידן שכתבו דמקרא ילפינן ליה, וקשה דא"כ מאי עעמא לא ילפינן מיניה לכל התורה כולה, דצעלמא אי הלכה למשה מסיני היא צקדשים ניחא דאין דנים מהלכה, אבל אי מקרא ילפינן ליה א"כ קשה כנ"ל. ואין לומר דחולין מקדשים לא ילפינן, דזה אינו דזהו רק משום דקדשים חמירי אבל קולא אדרבה נוכל ללמוד מק"א. ועי"ש שחירן דאיכא דרשא אחריתי דצחד קרא סגי לעכב וע"כ מוקמינן ליה צחולין. עש"ב.

ח) דעת התוס' צבר נתצאר צדיצור הקודש דקושיא דריש לקיש הוי מנא הסצרה דלא יתכן קרבן שאינו עולה לשם חובה ואעפ"כ כשר ליקרב, דממה נפשך או ליסתכר לגמרי או ליפסל לגמרי. ולזה מקשים השתא על תשובת ר"א דלכאורה לא דמי כלל שהרי הכ' **אין מרצין** דאמר ריש לקיש (אם **אין מרצין** למח צאין) אין פירושו **אין מכפרין**, אלא פירושו **אין עולין לחובת הנדר**, דקשיא ליה לר"ל דאם נפסל מלעלות לחובת הנדר הו"ל ליפסל לגמרי. אבל צהא דהשיב לו ר"א מצינו צצאים לאחר מיתה שהן כשרין **ואין מרצין**, התם פירושא **דאין מרצין** היינו **אין מכפרין**, אבל לענין כשרות הקרבן הרי אלו כשרים לגמרי ועולים לשם חובת הנדר וכדמפרשים התוס' דאין לריכין היורשין להביא אחר. וצעלמא אם קושיא דר"ל היה האין שיך להקריב קרבן בלא כפרה, א"כ שפיר היה מוכיח ר"א מצאים

לו צעלים וכמו שלשם כשר ואינו מרלה כמו כן כאן שנייה אותו מצעליו והוי כאין לו צעלים^ז:

עולתה ומתה לא יביאו יורשין חטאתה. משמע אצל אם היתה [חיה] יכולה להציא חטאתה אחר עולתה [ו]עלתה לה עולתה לשם [עולה] [חוצה]. וכן משמע צתורת כהנים צפרשת אשה כי תזריע (פ"ד ה"ג) שחם הציאה עולתה תחילה תציא חטאתה ממין עולתה^ח וכן צמסכת קונים (פ"ג). ותימה דצפרק תמיד נשחט (פסחים דף נט.) אמרינן זה צנין אז שכל חטאות קודמות לעולות* (העוף) אפילו חטאת העוף לעולת בהמה, ואפילו דיעבד קאמר דפסול מדמשני שאני עולת מזורע דרחמנא אמר והעלה שהעלה כצ"ל, והיינו דיעבד דלכתחילה חטאת קודמת כדכתיב צהדיא צקרא^ט ש"מ דצעלמא דיעבד לא. ותימן ה"ר חיים דבוא הדין דצעלמא כשר דיעבד, והא דצעי קרא צמזורע משום

פירוש ארזי הלבנון

(ו) פירוש, צסוגיא דפסחים שם איתא דר' ישמעאל צנו של ר"י צן צרוקה ס"ל דמזורע מחוסר כיפורים שרי להקריב קרבנו אחר תמיד של צין הערצים. ואע"ג דאיכא עשה דהשלמה דאסור להקריב שום קרבן אחר תמיד של צין הערצים, מוקין לה התם צמזורע עני שצציא חטאת העוף שאין צה הקטרה, ועשה דהשלמה דדוקא צהקטרה הוא דכתיב. ופריך הגמרא והא מזורע צעי נמי עולת העוף דאית צה הקטרה וא"כ אכתי איך ידחה הקרבנו עשה דהשלמה, וכי תימא דמייירי שצצר הציא העולה קודם התמיד וקודם שהציא החטאת, והא קי"ל והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה תלמוד לומר כו' אלא זה צנה אז לכל החטאות שיהיו קודמות לכל עולות הצאות עמהם. ומתקן הגמרא אמר רצא, שאני עולת מזורע דרחמנא אמר והעלה הכהן את העולה, ומדחיה ליה למכתב ואת העולה יעלה וכתיב והעלה, משמע אפילו הציא העולה קודם לחטאת יכפר. ע"כ הסוגיא ועי' צאות שאח"ז.

(ז) דכתיב "ועשה הכהן את החטאת וכפר על המערה מעוממאחו ואחר ישחט את העולה". ומאחר דכתיב להדיא דלכתחילה צריך להקריב את החטאת ראשונה, על כרחק הא דמשני שאני עולת מזורע דכתיב ציה והעלה, היינו לענין דיעבד, וללמד שאם עצר והקריב את העולה ראשונה ילא.

ודע שהתוס' צפסחים שם הוכיחו דהוי צדיעבד, דאי דלכתחילה קאמר הו"ל לשנויי צפשיעות דמייירי צשקרבא העולה כצר דכשר צדיעבד.

(ח) צחי' הר"מ מאימראן לפסחים וצספר משמרות כהונה, הקשו לפירוש הר"ר חיים דכיון דעיכוצא משמע מדכתיב "תהיה", א"כ אמאי פריך הגמרא שם מהא דזה צנה אז שיהיו כל החטאות קודמות לעולות, תקשי צפשיעות מדכתיב צמזורע צהדיא "ואחר ישחט את העולה" וכתיב תהיה לעיכוצא. ותיירנו דדוקא

דצכל הנך מקומות כשר לגמרי משום דלא שנה הכתיב לעכב, ה"נ צשינוי קודש ושינוי צעלים נימא דיהיו כשרים לגמרי.

(ד) ומתחילים תוס' דשפיר מדמינן וילפינן שינוי קודש ושינוי צעלים מצאים לאחר מיתה, דכי היכי דצצאים לאחר מיתה כיון דאינתיק שם הצעלים מן הקרבן הרי זה כשר צלא ריזיו. הוא הדין צשינוי צעלים צעלמא כיון דעוקר ומנתק שם צעליו ממנו הרי זה דומה כמי שאין לו צעלים ויהא כשר צלא ריזיו.

ולכאורה אכתי יש להקשות דהא צצאים לאחר מיתה אין זו הלכה או דין שאין מרלין, אלא כיון שמתו הצעלים שוב אין על מי לרלות. ואיך נלמד מכאן דצשינוי צעלים אינו מרלה, דילמא כיון דאיכא צעלים שפיר מרלים. וגרררר דזהו שכתבו התוס' דצשינוי צעלים הו"ל כמי שאין לו צעלים, והיינו דכיון שעוקר שם הצעלים מן הקרבן הו"ל כמי שאין לו צעלים והרי זה כקרבן הצא לאחר מיתה שאין לו צעלים ואין לו על מי לרלות.

ולענין שינוי קודש לא פירשו התוס' היאך אנו למדים מצאים לאחר מיתה. וכתיב השעמ"ק דה"נ נילף משנינו צעלים. וגרררר כוונתו דנילף צמה מצינו כמו דצעי הגמרא למילף לעיל (ד' ע"א) שינוי צעלים משנינו קודש. וככא ליכא למיפרך כל הני פירכות דהתם, דאדרבה שינוי קודש משנינו צעלים ודאי איכא למילף דחמיר טפי. וצ"ק ועוד מפרשים כתבו דשינוי קודש הו"ל נמי כאין לו צעלים, וכגון אם שחט עולה לשם שלמים ה"ז כמי שאין לו צעלים דכרי אינו חייב שלמים והו"ל כמי שאין להם צעלים להאי שלמים.

(ה) פירוש שאין צריכה להציא עולה אחרת אע"פ שהקריבתה קודם חטאתה, אלא תציא חטאת מאותו המין שהציאה העולה תור או צן יונה, ששניהם צריכים להיות מאותו המין וסגי צקך.

דכתיב ציה הווייה זאת תהיה צהווייתו יהא דמשמע עיכוזא ^(י) כדאמר פ"ק דמנחות (דף ה.). וגראה לי דילפינן חטאת ועולה של יולדת מחטאת ועולה של מזורע דגילה הכתוב דאם עשה עולה תחלה כשירה מוהעלה כדאיתא בפרק תמיד נשחט (שם), ואי לא קרא דוהעלה דמכשר היה פוסל בכל מקום ^(י) מטעם דיש מחוסר זמן לבז ציום (מנחות דף ה.). שאמר הכתוב להקריב חטאת קודם לעולה אפילו בעלמא דליכא תהיה דמשמע עיכוזא. תדע דתניא בפ"ק דמנחות (דף ה.). הקדים חטאתו לאשמו

פירוש ארזי הלבנון

מפרשין נמי הא דכתיב גבי מזורע עני "את האחד חטאת ואת האחד עולה", דדוקא נקט קרא כסדר הזה וכו"ל כמאן דכתיב בפרשת מזורע בדיא.

יח) מש"כ "היה פוסל בכל מקום", נראה דהוא לאו דוקא, דהא מלינו מקומות דלא פסל סדר ההקדשה כגון במקריב קודם תמיד של שחר דלינו פוסל דיעבד כמו שכתבו התוס' בכמה מקומות, וכגון פסח שמזותו אחר תמיד של צון הערבים ואם שחטו קודם לכן אינו נפסל בזה. וכן כל הנך הקדמות דלא כתיב זהו עיכוזא ציוה"כ דאינס מעכבות. אלא כוונתם נראה כמ"ש בשיעמ"ק (מנחות ה' ע"א) דהא דאמרין יש מחוסר זמן לבז ציום אינו אלא בדבר הבא להחיר או להכשיר, דעדיין לא הגיע זמנו שיועיל דבר זה להכשירו או להחירו, ולכך אצטרך נמי גבי יולדת למילף ממזורע דלינו לעיכוזא כיון דלהכשיר היא צאה. אצל בדבר שצא לכפר וכן שאר קרצנות שאינן מתחירין ולא מכשירין, אין בהם פסול מחוסר זמן לבז ציום.

ולשיעת ר' חיים דוקא במזורע הוא דאמרין יש מחוסר זמן לבז ציום, וכמו שכתבו התוס' שם (ד' ע"ב) ח"ל ואע"ג דמסקינן יש מחוסר זמן לבז ציום, אין לפסול בעלמא מטעם זה, דלא הוי אלא בסדר מזורע כמו שאפרש לקמן. וכוונתו למ"ש התוס' שם (ה' ע"א) אהא דמסקינן יש מחוסר זמן לבז ציום, ח"ל תימא דציומא (ס' ע"ב) מזריך חוקה שלא ישנה את הסדר, והיכא דלא כתיב חוקה לא חיישינן אם משנה. וי"ל דוקא צהא דמזורע חשיב מחוסר זמן צמה שעדיין לא הגיע זמן עהרתו. אצל סדר עזודת יום הכיפורים דלכפרה לא חשיב מחוסר זמן עכ"ל. ולשיעתו ל"צ מאי שנא צון קרצנות דמזורע דצאים להכשיר לצון קרצנות דיוולדת דנמי להכשיר הם צאים. ואולי ס"ל דעולת יולדת אינה צאה להכשיר אלא לכפר ול"צ. ועי' צאות י"ד צתירון השפ"א ובהגר"ח.

יז) בחטאת ואשם מזורע קאי, דצעי להקריב האשם בראשונה, ואם הקדים לשחוט ולקבל את דם החטאת, לא יהא אחר ממרס דזמו שלא יקרוש עד שישחוט ויחרוק את דם האשם בתחילה, אלא חטאתו פסולה ותלא לבית השריפה.

במזורע עשיר הוא דכתיב ואחר ישחט את העולה, אצל סוגיין איירי במזורע עני שמציא חטאת ועולת העוף דלא כתיב ציה אלא "והיה אחד חטאת ואחד עולה" דלא משמע דצעי חטאת ראשונה, ולהכי פריך הגמרא מהא דכל החטאות קודמות לעולות.

וגראה להוסיף קלף ציבור, שהרי הגמ' ע"כ ס"ל דליכא חילוק צון עני ועשיר, שהרי הא דמתוך שאני עולת מזורע דכתיב והעלה, הך קרא נמי מיירי במזורע עשיר דוקא, וע"כ דס"ל להגמרא דכיון דגלי בעשיר הוא הדין צעני, וא"כ הכי נמי לענין סדר ההקדשה לא שנא צון עשיר לעני דצשניהם חטאת קודמת. אלא נראה כוונתם כך, דלשיעת ה"ר חיים יש לומר דכיון דשניה לשון הכתוב צון קרצנות דעני ודעשיר, דבעשיר כתב להדיא סדר ההקדשה "ואחר ישחט את העולה" ואילו גבי עני לא כתיב אלא "אחד לחטאת ואחד לעולה" לכן היה ס"ד דצעני לא קפיד קרא על סדר ההקדשה ולא נילף עני מעשיר לענין זה. להכי פריך הגמרא שפיר דוקא מהך צנין אצ דמיניה ילפינן על כרחך דגם במזורע עני לריך להקריב את החטאת ראשונה. ומהשתא כיון דילפינן מכה הצנין אצ דאין הפרש צון עני לעשיר דצשניהם לריך להקריב את החטאת ראשונה, ממילא מדכתיב והעלה במזורע עשיר ילפינן דקאי גם אקרצנות דעני דציעבד כשר. וע"ע במהרש"א פסחים שם שכתב ליישב צאופן אחר.

ט) ולפי"ר ה"ר חיים הא דקאמר הגמרא שאני עולת מזורע וכו', דמשמע שאני עולת מזורע מכל העולות דהו לעיכוזא, ל"ל דהכי קאמר שאני עולת מזורע מכל קרצנות מזורע האמורים על הסדר, דעיכוזא איכא צהו מתהיה, אצל בעולת מזורע ליכא עיכוזא מדכתיב והעלה (תוספת קדושה בקיור).

י) ואע"ג דגבי מזורע עני לא כתיב קדימת חטאת לעולה כלל, רק דילפינן לה מצנין אצ, וכמ"ש בציאות ח', ולכאורה הא דכתיב תהיה לעיכוזא לא קאי אלא אמדי דכתיב להדיא בציאות הפרשה, כמו שכתבו התוס' במנחות (שם ד"ה שחיתה). נראה ליישב עפ"י מה שכתב צחי"ר ה"ר"מ מאימראן בפסחים (שם) דמאחר דילפינן מצנין אצ דכלל מקום חטאת קודמת לעולה, מש"כ

לא יהא אחד ממרס צדמו י"י אלא תלף לצית השריפה, וקאמר הא דמיופסיל לאו משום תהיה דהא לא קאי אשחיעה משום דלאו עבודה היא י"י אלא מטעם דיש מחוסר זמן לבו ציוס שאמר הכתוב להקדים אשם תחילה, וזה הטעם למה לא יהיה גזי חטאת ועולה בעלמא י"י, ולכך אינערק והעלה במזורע להכשיר וגמרינן מנייה בעלמא (פסחים נט.) להכשיר אס הקדים עולה לחטאת, אבל לא גמרינן מנייה בחטאת ואשם כי אס קרצנות כמותס י"י. צרוק:

לא יביאו יורשין חטאתה. הגירסא משווצת צת"כ ופירשתי צמנחות צפ"ק י"י (דף ד: ד"ה לא יביאו):
אשם דלא אתא לאחר מיתה מנא לן. תימא כיון דעולה ושלמים ניחא ליה נילף אשם מניייהו
 בהיקשא דזאת התורה י"י ולמה לי מולא שפתיך י"י. וי"ל דאדרבה הוה אמינא איפכא דנילף
 שאר קדשים מאשם י"י דלא חתו כללס כ"ה):

פירוש ארזי הלבנון

עו) כוונתם ליישב הדין דהוא דמנחות דאס הקדים חטאת
 לאשם פסול אפילו דיעצד.

עו) ז"ל התוס' שס, הגירסא משווצת צת"כ כו' "ומנין
 שאס הדין עולתו ומת שיצאו יורשין חטאתו ת"ל אחד
 לחטאת ואחד לעולה". וכך יש להיות הגירסא "יכול
 שאס הדין עולתו ומת שיצאו יורשין חטאתו ת"ל אחד
 לחטאת", פי' דחטאת קודמת לעולה, ואסמכתא בעלמא
 היא דמסילכתא הוא דנפקא לן דחטאת שמתו בעליה
 למיתה אזל עכ"ל. ובש"מ שס כתב ליישב גירסת
 הת"כ דלא אמרינן חמש חטאות מתות אלא בצבחה
 אבל צעוף לא, וצתו"כ צעוף איירי. וא"ת והלא הכא
 צעוף איירי וקאמר לא יביאו יורשין חטאתה, וי"ל
 דהיינו דוקא הכא משום דחטאת מכשיר גזי יולדת
 והכשירה עיקר, דכפרה לא שייך בה שהרי לא חטאה
 עכ"ד ועט"ש.

יו) ז"ע צתמיהתם דכיון דלענין צאים לאחר מיתה אשם
 וחטאת לא דמו לשאר קדשים, ממיילא לענין שלא לשמה
 נמי לא שייך לאקושינהו כיון דאשם צלי ריזיו לא
 מיייתין (שפ"א). וכן העיר צקר"א דלא שייך למילף
 בהיקשא אשם מעולה ושלמים שיצוא צלא ריזיו כיון
 דיש חילוק צייניהו בעלמא דהיינו לאחר מיתה דעולה
 ושלמים שצאים צנדר וצנדצה צאים גס לאחר מיתה
 ואשם דאתי לכפרה אינו צא לאחר מיתה דהיינו צלא
 בעלים, וה"ה הכא אס אין מרצה אין ראוי לצוא כלל.
 עכ"ל.

ולכאורה ז"צ דאש"ג דלא דמו על כרחך הקושן
 הכתוב ואין משיצים על ההיקש. ואולי כוונתם דהואיל
 ובשלמים לא כתוב צהדיא דכשרים ולא עלו, אלא רק
 מדמדימין לצאים לאחר מיתה, הלכך כיון דהך סברה
 לא שייכא באשם, כל כה"ג לא שייך ללמוד בהיקש. וכ"כ
 הפנ"י בפסחים (מ"ג ע"ב) ח"ל לעולם לא שייך למילף
 בהיקשא או צג"ש אלא היכא שמפורש צאחד מהם

יג) פי' הא דכתוב תהיה גזי מזורע דמשמע כל סדר
 העבודות לעיכוצא, זהו דוקא בעבודות אבל שחיעה לאו
 עבודה היא וכיון שכן אס הקדים שחיעה חטאת
 לשחיעה האשם אמאי מיופסיל. אלא ע"כ משום דיש
 מחוסר זמן לבו ציוס, כך מסיק צגמרא שס. ואש"ג
 דמייירי שכבר קיבל את הדם וקצלת הדם עבודה היא,
 כבר תירצו התוס' שס דתהיה לא קאי אלא אמיתי
 דכתוב צאותה הפרשה וקבלה לא כתיבא התם.

יד) צקר"א תמה על הוכחת התוס' דעד כאן לא אמרינן
 גזי חטאת מזורע דהוי מחוסר זמן, היינו משום דכל
 עבודותיו פסולות אס הקדים חטאת לאשם, דנפקא לן
 מתהיה, ולהכי אפילו צשחיעה נמי פסול משום דהוי
 מחוסר זמן. אבל צשאר קדימות אי לא כתיבא צהן
 עיכוצ אינן אלא למזור צלצד. שהרי אס עשה העולה
 צכל עבודתה קודם לחטאת ג"כ כשירה ולא שייך צזה
 מחוסר זמן. וכמו דחזקין צפסח שהקריבו קודם התמיד
 דצדיעצד כשר.

וכן צשפ"א כתב לדחות ראיית התוס' דאינו מוכרת,
 דשאני התם צחטאת וצאשם שאינם צאים צנדצה להכי
 מיקרי מחוסר זמן, דעדיין לא חייב צזה. אבל עולה
 דצאה לעולם צנדצה לא שייך צה מחוסר זמן. וכן כתב
 צחי' הגר"ח צתוספת ציאור, דצחקדים עולה לחטאת
 הרי לא חל שום חלות פסול של מחוסר זמן צעלס
 הקרצת הקרבן כיון דהקרבן כשר צנדצה ואינו גוגע
 הדין דחטאות קודמות אלא לענין לעלות לחוצת
 הצעלים, משו"ה אמרינן כיון דעלס הקרבן כשר הוא
 עולה נמי לשם חוצה, אבל גזי דין דהקדים חטאת קודם
 לאשם כיון דחטאת לא חזי צנדצה הרי חל פסול של
 מחוסר זמן צעלס הקרצת הקרבן, ומש"ה אינו עולה
 לחוצתו כיון דקרבן פסול הוא, עכ"ד ועט"ש. וצספרי
 צמננו הרחיבו והאריכו צציאורי השיעות צזה.

פירוש ארזי הלבנון

להכשיר ולא לפסול חלה כל חדה תיקו בדוכתיה. ולהכי מוקמינן קרא דמואל שפתיך להכשירא דאשם, דלעולה ושלמים לא אינעריך דיעינן להו מסכרה.

אבל אם נפרש דצרי התום' כפשטיה דאינעריך קרא דמואל שפתיך ללמד על עולה ושלמים דכשרים כי היכי דלא נילף להו בהיקיפא מאשם לפסול לגמרי, א"כ מהו שמקשים דדיבור שאח"ז תימא הא לא אינעריך מואל שפתיך כלל חלה לאשם דלשאר קדשים אחו מסכרה, הא לפירוש זה אינעריך מואל שפתיך לעולה ושלמים ולא לאשם. והמפרשים כאן האריכו צוה ולא מנאחי דצריהם יישבו מרווח. ויש כאן עוד פירוש אחר צעיקר קושיית התום' וגם בתירוץ, ויש לו עיקר וסמך בצפר עהרת הקודש ככתוב כל זה באות שאח"ז.

כא' בצר כתבתי למעלה את הפירושים ואת הקושיות והתירוצים שראיתי במפרשים על דצרי התום' כאן. אמנם אחר כל זאת לא נתישבה דעתי ועדיין דצרי התום' קשים צעיני כמו שאפרש בסמוך. ואכן בצפר עהרת הקודש האריך בסוגיא זו וראיתי שכבר נגע בכל הנקודות הקשות, חלה שכל דצרי צעיני זה נפלאו ממני וככל שערחתי בהם לא זכיתי לרדת לעומקם. אמנם לאחר שערחתי וכתבתי צעמי מה שגראה לעניות דעתי בפירוש דצרי התום', ומתוך הכתיבה נעשו הדברים צרורים ומאירים יותר, אמרתי שוב לערוך דצרי קדשו אולי הפעם יאירו לי פנים. ולגודל פליאתי ראיתי שזכיתי לבון ולפרש ממש כדצרי ז"ל, אמנם בסגנון ובדרך אחר ואולי גם נעיתי באיזה מקום מפירוש, אבל צעם הענין הוא אחד. והיות שערחתי מאד להגיש את הדברים בפשטות ובצהירות, לכן השארתים ככתוב לתועלת מי שיתקשה כמוני בהבנת דצרי עהרת הקודש במקורם.

זה החלי צע"ה. הנה צמש"כ התום' דנילף אשם משלמים בהיקיפא דזאת התורה ז"ע, דכוליה סוגיא משמע דלא קמא ליה הכ היקישא עד לצסוף דמסיק **חלה** אמר רבא זאת התורה וכו', וא"כ איך הקשו התום' בפשטות דלילף בהיקישא דזאת התורה להכשיר. ואע"ג דודאי כבר ידעינן להיקישא דזאת התורה לענין עצודות לשמן, דאליה לא הוה ידעינן כלל עצודות לשמן בשאר קרבנות. מ"מ לענין הכשירא דקרנן אכתי לא קים לן הכ היקישא עד לצסוף כדמוכחא בסוגיא.

עוד קשה מאי קמקשו ר' זירא ור"י בר אבא אשם לא לייתי כלל, הא לפירוש התום' מאחר דגלי לן קרא להכשיר עולה ושלמים ומאחר דכבר ידעינן להיקישא דזאת התורה, אמאי לא נילף מייניהו להכשורי אשם

צפירוש, משא"כ היכא דלא ידעינן לחד מייניהו חלה מסכרה או מכללא תו לא שייך למילף אידך מייניה כיון דלא שייך האי סכרה וכללא צאידך קרא א"כ כל חדה תיקו אדוכתיה כו' והוכחתי כן צראות צרות עכ"ד. ועי' מהרש"ם (ח"א סי' י"ד) שכתב דמדצרי התום' צפסחים שם מוכח דלא נחתי לסכרה זו, וה"ה דהו"מ לאתויי מתום' דידן.

ית' בצפר תוספת קדושה וכן צרש"ש ועוד מפרשים הקשו על דצרי התום' דמאי חזית דאקשת אשם לשלמים להכשירא, אקיש לחטאת לפסולא וכדאמר הש"ס לקמן, דהשתא הרי עדיין לא אסיק אדעתיה מיעועא דזאתה עד לצסוף. ותיקן התו"ק דע"כ השתא ס"ל לריש לקיש דלא מקשינן אשם לחטאת דא"כ עולה ושלמים נמי הוה לן להקיש לחטאת לפסולא כל זמן דלא ידעינן מיעועא דזאתה, ואע"ג דמסכרה אמרינן דכשרין ואין מרזין מ"מ הו"ל להיקשא לאפוקי מהך סכרה. חלה ע"כ לא ס"ל לר"ל להקיש לחטאת מאיזה עעם שיהיה, וא"כ שפיר הקשו התום' דנקיש אשם לשלמים להכשירא.

גם בצפר פנים מאירות כתב דקושיית התום' אולא כפי מאי דקס"ד השתא [דלא סבירא לן השתא פירכא דמאי חזית], אבל למסקנת הגמרא כי צעינן למילף אשם בהיקשא משלמים באמת פרכינן מאי חזית דאקשת לשלמים אקיש לחטאת ומכאן זה מסקינן דהכשירא נפקא לן מאותה, וקרא דמואל שפתיך אינעריך ללמד דלא עלו לשם חוצה. וא"כ למסקנא ודאי לא תיקשי תו למאי אינעריך היקשא דמואל שפתיך.

יע' בקר"א וצ"ס דס צחים הקשו היכי ס"ד למילף שלמים מאשם, הא ודאי יותר מסכר למילף אשם משלמים כיון דעיקר פסולא דשלא לשמו לא כתיב גבי אשם כלל חלה משלמים הוא דילפינן. ובספר יד דוד הקשה עוד דודאי מסכרה דשאר הקרבנות כשרים מדחתו לאחר מיתה וא"כ מהיכי תיתי לאקושינהו לאשם לפסול. ופירש כוונת התום' דמסכרה ליה לריש לקיש לפסול באשם לגמרי [מדללא אחי לאחר מיתה]. ומש"ה כתבו דקס"ד דנקיש כל הקרבנות לאשם, דמאי חזית דנקיש אשם לשלמים להכשיר נגד הסכרה, נקיש כל הקרבנות לאשם לפסול אף שהוא נגד הסכרה, דהא צע"כ ז"ל דההיקש אחי כנגד הסכרה צסום דא או באשם או בשאר קרבנות.

כ' בצפר פנ"מ וכן בצפר מים עמוקים פירשו כוונת תירון התום' דכיון דאיכא נמי לאקושי איפכא ולפסול כל הקרבנות, מש"ה לא ילפינן מהיקשא כלל לא

אשם לא ליתוי כלל. תימנה הו לא אינעריך מונח שפתיך כלל אלח (לחשם כח*) דלשאר קדשים אהו מנסרה כדאמרינן דלח לריכוי קרה דהא אהו לאחר מיתבה, וי"ל דהשתא דדר ציה מהבוא טעמא ⁽²⁾ דאע"ג דאמר ליה מודינא לך בעולה לא היה אומר כן אלח מתוך דוחק ⁽⁷²⁾:

פירוש ארזי הלבנון

הכל ממש כהמסקנא, רק צמקוס ללמוד עולה ושלמים ממולא שפתיך, ילפינן להו מסצרא.

ומתנאים טובים' דאי לאו קרא דמואל שפתיך לא הוה ריש לקיש מני להקיש אשם לעולה ושלמים להכשירה, דהו"א איפכא דאדרבה נקיש עולה ושלמים לאשם לפסולא, דכמו דעולה ושלמים מסבירא כשרים ולא עשולים, כך אשם מסבירא פסול לגמרי, וא"כ מאי חזית דאקשת אשם לשלמים לקולה, אקיש שלמים לאשם לחומרא. ומש"ה הולך ללמוד דינא דעולה ושלמים מקרא דמואל שפתיך אע"ג דאיתו נמי מסבירא.

ובל זה הקשו התוס' לרש לקיש אליבא דאמת וכפי
מסקנת הסוגיא דכבר ידעינן להיקדשה דזאת התורה.
אבל ר' זירא ור' יוחנן בר אבא דשקלו ועברו בדבריו
אכתי לא חסכו אדעתייהו הכ' היקדשה עד סוף הסוגיא
דמסיק אלם אמר רבא זאת התורה. ומש"כ מקשו שפיר
דיוקמיה לקרא בגדר ונדבה דוקא אבל אשם לא ליתי
כלל. ובכך מתיישבות כל התמיכות דלעיל, דוק וחסכת.
ואע"ג דהתוס' דדיבור שח"ז כתבו דר"ל בזאת הדר
בזה מהכיה סברא דעולה ושלמים, וא"כ לפי המסקנא
בזאת לא קשיא מידו. כבר עמד ע"ז בזה"ק וביאר
בטוב טעם עמ"ש בזה"ש בזה"ק.

(כא*) פ'י אע"ג דקרא איירי צנדר ונדצב, נימא צאם
 חינו ענין לשאר קדשים דלא זריכי תהוו ענין לאשם
 (ז"ק, טע"ק וכו' צשיטמ"ק). וצטפ"ר יד דוד פירש דשפיר
 איבא לאוקי קרא צאשם נמי, דכשאומר צהמה ז' לאשם
 הרי זה נדר ואם לא עשה כמו שנדר דהיינו שלא עשאו
 לשם אשם יהיה נדבה ולא יא' ידי אשם שחייב.

ובעיקר קטשיות התום' לזכורה סותרים דצריח
שכחצו דצביור שלפנ"ז שכחצו דליצריך מוזה שפתח
לעולה ושלמים דלח נילף מהשם לחפסולי. ע"י מש"כ
צאית ב'.

(כג) לכאורה תמוה דמנא' לבו לר' זירא ור' יצחק צר
הצא דריש לקיש הדר ציה, דילמא לא הדר ציה ושפיר
מיייתי הכ קרא ללמד על אשם כיון דלשאר קדשים לא
אילעריך קרא כמ"ש התוס'. ויתירא המפרשים
דמלישנא דריש לקיש דאמר אפתח אנא פיתחא
לנפשיא משמע לבו דהדר ציה לגמרי. וכן משמע לישנא
ד"אלא אמר ריש לקיש" שחזר ולמד לימוד אחר (כ"ד
מליו"ט ועוד מפרשים).

בהיקשא. גם קושיית התו"ק וברש"ש שהצאנו לעיל אות י"ח דמאי חזית דחקת לשלמים חקיש לחטאת, קשיא מוצא. ע"ש מה שתירלו 170חא.

גם סתירת דבריהם שכתבו דיצור שאח"ז דלא
אינטריך מולא שפתיך כלל הלא לאשם כמ"ש בצות כ'.
ותירוצ הפנ"מ גם הוא דוחק.

ובצמח כל עיקר קושיית התוס' לא נכירה, דצמח לריש לקיש לא קשיא מידי. דאיכו צמח מעולם לא הוה צמי למילף הכשירה דאשם מקרא דמואל שפתוך, אלא ממיעוטא דאותה הוא דיליף הכשירה כמסקנת הסוגיא, ורק אמוראי דלקמן ר' זירא ור' ינאחב אבא לא ירדו לסוף דבריו ומעיקרא סברי דיליף מהך קרא להכשירה, ופירש להם אצוי בדרך שקלא ועריא דריש לקיש פתח מואותה וכו' כל המשך הסוגיא עד למסקנא. אבל באמור ריש לקיש עלמו דיליף ממואל שפתוך וגו', איכו בודאי מעיקרא כבר נתכוון למסקנא דמסקינן בסיפא. וא"כ מאי מקשו התוס' דלילף הכשירה דאשם מהיקשא דזאת התורה ולמה לי מואל שפתוך.

ומכל זה נראה לי ציבור חדש פשוט ונפלא מאד
בדברי החוס', דבאמת קושייתם חלילה כפי המסקנה
דוקא. ולמסקנת הגמרא אחר כל השקלה ועריא ריש
לקיש יליף הכשירה מאותה דכתיב גבי חטאת. והא דלא
עלו לבעלים יליף מקרא דמולא שפתיך דאיידי צנדר
ובדבדה. ואשם יליף מינייהו בדיקשא חזת החורב.
בך היא מסקנת הסוגיא, וחו מאי דקאמר ריש לקיש
אפתח אנא פתחא לנפשאי מולא שפתיך וגו'.

והשתא מקשים חוס' דמונש כפי המסקנא הנ"ל, כך יש לנו ללמוד גם בלא קרא דמונא שפתיך. דהא נהמסקנא הנ"ל לא ילפין ממונא שפתיך אלא עולה ושלמים דבאים בגדר ובגדבה, ואילו אשם יליף מיינייבו בהיקשא דזאת התורה. וא"כ כיון דמודה ריש לקיש דמסבירא כבר ידעינן דעולה ושלמים כשרים ואין עולין, א"כ נימא כך גם להמסקנא דכשרים ולא עולים ידעינן מסבירא, ואשם יליף מיינייבו בהיקשא דזאת התורה, כמו דילפינן בראמת במסקנא. ולכשתיקשי מאי חזית דאקשת לשלמים אקיש לחטאת, ע"ז נתרן הא מיעט רחמנא אותה. דהא גם למאי דיליף לפי הראמת מקרא דמונא שפתיך ויליף אשם מייניבו בהיקשא, פריך עלה מאי חזית וכו' ומשני דמיעט רחמנא אותה. והכי לפי"ז

הא שאר כל הקדשים אפילו שלא לשמן בשיריין. ואם תאמר ל"ל אותה, הא מדלירי קראי לעכב צפסח וחטאת מכלל דשאר קדשים כשרין כ"י. וכי תימא נילף מינייהו"י מה להנך שכן נד כרת, וצביקשא דזאת התורה נמי לא אתו דא"כ לא ליכתוב עיכובא חלא בחד צפסח או צחטאת ואידך ליתו מהיקשא"י:

פירוש ארזי הלבנון

כ"ה קושיית ז"ל היא רק למאי דמשמע דממיעוטא דאותה פתח ר"ל לכל הקדשים דכשרים שלא לשמן ואי לאו אותה הוה אמינא דכולן פסולין, וע"ז הקשו הא שמשנין לה דכל הקדשים כשרים מדאילעריך קראי לעכב צפסח וחטאת, וזמא מנינו ודיקש ליכא למילף מינייהו. והן הן הדברים שכתבו ג"כ צה"ה לעיל צד"ה חומא. חבל למסקנא דצעולה ושלמים כתיב קרא דמואל שפתיך דכשרים שלא לשמה, ודאי דאילעריך מיעוטא דאותה למעוטי אשם דאינו צא צדור ונדבה דהו"א דלא ליתי כלל, דאין למעט אשם מדאילעריך עיכובא צחטאת ופסח דהשתא אילעריך למיכתב צתרווייהו דאי לא כתב חלא בחדא צחטאת או צפסח הו"א דנילף אידך מעולה ושלמים דכשרים, וכיון דתרווייהו לריכי שפיר הוי ילפין אשם מינייהו דפסול הוא, להכי אילעריך מיעוטא דאותה. וכ"כ הצרכה הצבה ז"ל (קרא).

ואמנם הקר"א עלמו הקשה על זה דעכ"פ גם למסקנא אכתי תיקשי דלא לכתוב חלא בחדא צפסח או צחטאת, והוה ילפין מיניה דכל שאינו צא צדור ונדבה פסולין כמו פסח או חטאת, וצלא"ה נמי הוה מקשינן לחומרא לחטאת או לפסח, ע"ש צדוריו. וגראה לייבש דאכתי איכא נמי שלמי ליצור דאינס צאים נדבה וכן צבור ומעשר, ואם כן אי הוה כתב חטאת או פסח לחודא הו"א דנקיש לכו נמי כל הנהו קרצנות חוצה לפוסלן שלא לשמן, להכי לריך למיכתב תרווייהו. כן למדתי מדברי החזו"א שצסמוך אות כ"ז, וכע"ז כתב צספר לשם צח.

כ"ו פירוש משום דפסח וחטאת לא הוו צ' כתוצים הצאים בחד, דמלך לריכי דאי כתב רחמנא צחטאת לא יליף פסח מיניה דמה לחטאת שכן צאה לכפר, ואי כתב רחמנא צפסח לא אתי חטאת מיניה דמה לפסח שפסול שלא לשם חובלין, וא"כ נילף לכל הקדשים מינייהו (מפרשים).

כ"ז מיהו לר' אליעזר דאמר אף האשם פסול שלא לשמו, ליכא לאקשוויי למה לי קרא צפסח וצחטאת, לא לכתוב כלל ואנא אמינא דהצב צדור ונדבה ליתא ולא ליראי ושאינו צא נדבה לא ליתי כלל. ד"ל דאיכא שלמי

וצהרת הקודש פירש דמש"כ התוס' דהשתא הדר ציה מההוא טעמא, היינו דוקא השתא דקס"ד דריש לקיש יליף הכשירה דאשם מקרא דמואל שפתיך. דפשיטא לכו לר' זירא ור' ינחק דלא יתכן לאוקמי קרא דמואל שפתיך צאשם לחודא ולא צדור ונדבה. דהא פשטיה דקרא צדור ונדבה איירי. ואם כן היכי יליף ר"ל אשם מהאי קרא. חלא ודאי ס"ל לר"ל דקרא איירי צעולה ושלמים, ואשם יליף מינייהו בחדא לימוד או דס"ל דגם אשם צכלל הפסוק. [וא"כ מוכח דהדר ציה ר"ל מההוא סצרה, דאי לא הדר ציה לא הוה לריך קרא להכשיר שאר קרצנות].

וצה מיושב דלא תיקשי אמא שנתפרש לעיל אות כ"א דקושיית התוס' דציצור הקודש הוה לפי המסקנא, והשתא לפי מה שכתבו כאן דר"ל הדר ציה מסצרה קמייתא ח"כ למסקנא לא קשיא מידי. אך כאמור כוונת התוס' דהשתא דוקא הוא דהדר ציה, חבל למסקנא דלא יליף ר"ל הכשירה דאשם מהך קרא, שוב ח"כ לומר דהדר ציה מסצרה קמייתא.

כ"ד יש להקשות אי הדר ציה מההוא טעמא, ח"כ מהיכי תיתי לפסול אשם, הא כתבו התוס' לעיל דקושיא דריש לקיש הוי דיהיו כשרים לגמרי כיון דלא שנה צהם הכתוב. וגם לפי מה שתיירא שם דממואל שפתיך ילפין צכל מקום דצעי שנה עליו הכתוב לעכב, ח"כ הכא דצבר ילפין ממואל שפתיך, אמאי פריך דליפסול אשם לגמרי כיון דלא שנה עליו הכתוב לעכב. וגראה לומר דמה שכתבו התוס' דהשתא הדר ציה מההוא טעמא, רלוגס לומר דהדר ציה מהילפותא דיליף עולה ושלמים מצאים לאחר מיתה, דהיך לו דוחק ללמוד זה מזה כיון דצצאים לאחר מיתה דקרבין אע"פ שאין מרצים, וזה מחמת שאין להם צעלים ואין להם על מי לרצות. משא"כ צשינוי קודש דיש להם על מי לרצות לירצו לגמרי. משא"כ מכה דאין אשם צא לאחר מיתה, התם ודאי יש לנו ללמוד דה"ה צצועע שלא לשמו יחא פסול לגמרי כיון דלא שייך אשם צלי ריצוי. ואע"ג דלא דמי דהתם צמתו צעלים אין לו על מי לרצות, הא מכל שכן הוא דיותר סצרה יש שיקרב לאחר מיתה צלי ריצוי ממה שיקרב צשינוי קודש וצעלים צלא שיעלה לשם חוצה, ודו"ק. וע"י מש"כ צראש הסוגיא צאות ח'.

מה לשלמים שכן מעוניין נסכים. לא גרסינן סמיכה דאשם נמי עטון סמיכה כ"ה כדאמר לקמן בפירקין (דף יא.). וה"ר חיים פירש דמשום אשם מנורע מלי למינקע סמיכה למ"ד צריש כל הפסולים (לקמן דף לג.) (סמיכה) [סמיכת אשם מנורע] לאו דאורייתא כ"ה):

תודה יוביח^ט. אע"ג דאשכחן עולה שצאה בנדבת ליצור שמקיימין^ל צהן את המנחה^כ, תודה ושלמים לא אתו בנדבת ליצור דהא ממעטין להו צתורת כהנים צפרשת ואם מן האלף קרצנו לזבח שלמים^ל (ויקרא נדב פק ט"ז ה"ה):

פירוש ארזי הלבנון

ליצור דאין צאים בנדבה ומודה צהו ר"ה דכשירין, והלכך צעינן קרר לחטאת ופסח. אצל השתא צסוגיין דאמר אשם לא לייחתי כלל הוא הדין שלמי ליצור וכל הנך דלה אתו בנדבה לא לייחתי, ולפיכך קשיא להתוס' א"כ לא לכתוב חטאת ופסח (חזן אש).

כח ע"י צגליון הש"ס שהקשה דגם מנסכים קשיא שהרי עולה נמי טעונה נסכים, ואי ר"ל עולת העוף תוכיה, א"כ מאי קאמר מה להכך שכן ישנן צליצור והכל עולת העוף ליתא צליצור, ואי ר"ל דשם עוף איתא צליצור, א"כ הכי נמי נימא דשם עולה טעונה נסכים. וצטעמ"ק כבר כתב ליישב כל זה דצאמת מעולת העוף פריך והא דקאמר מה להכך השווה שצבס שכן ישנו צליצור, היינו משם עולה שישנו צליצור, דעל מה מלינו אף פירכא כל דהו פרכין. והיינו כדאיתא צחולין (קט"ו ע"ג) דפירכא דפרכין על מה הכי, אין לריך שיהא צה חומרא וקולא דוקא אלא סגי צפירכא כל דהו, דהיינו כל דצר שהמלמדין אינם שווין צו לדצר הלמד מהם. משא"כ כשצאים ללמוד חדא מחדא מקל וחומר, אזי דוקא חומרא וקולא פרכין ולא סגי צפירכא כל דהו. ע"ש צסוגיא ופרש"י. ומש"ה כשצאנו ללמוד אשם משלמים דהיינו חדא מחדא, וקאמר עולה תוכיה, התם אין לפרש דמשם עולה קפריך, שהרי אין זה חומרא וקולא רק פירכא כל דהו. משא"כ כשצאנו ללמוד הכי השווה שצבס שכן ישנם צליצור, שפיר פריך משם עולה דכל מה הכי פרכין כל דהו.

ל) צדפוס ורשא הליין של תחילת הדיבור הוא "שכן ישנן צליצור".

לא) יש מדקדקים דמדצרי התוס' משמע דלא משכחת עולת נדבת ליצור אלא צקין המנחה. והעירו דכבר פלוגי צזה רש"י והרמב"ן (ויקרא א, צ) דרש"י פירש "תקריבו את קרבנכם" מלמד שעולה צאה בנדבת ליצור היא עולת קין המנחה. וכתב עלה הרמב"ן דכוונת רש"י לומר דדוקא קין המנחה חשיב קרבן ליצור, אצל אס יתגדבו רבים להציא עולה, עולת השותפין היא ולא עולת ליצור, דמה צין שנים המשתתפין צקרבן וצין עשרה ואלף שנשתתפו צה. ונפ"מ לענין סמיכה דלריך שיוסמכו צה כולן דקין עולת שותפין וכן הנסכים קרבין משלהם ולא משל ליצור. אצל הרמב"ן עמנו שם כתב דאם רוב ליצור רצו להפריש לנדבה הכי צו נדבת ליצור ואין צה סמיכה כלל, ע"ש.

צ) צאו לישיב דלכאורה היה נראה דמאי דפשיעא להגמ' דתודה ליתא צליצור, היינו משום דאין תודה צאה חובה אלא רק צגדר ונדבה, וצליצור לא משכחת אלא קרבנות חובה. משא"כ עולה ושלמים צאין חובה וצאין נדבה ומשכחת לה צליצור שצאין חובה. וע"ז כתבו

ובספר עולת שלמה וצעוד ספרים תירצו קושיות הגרעק"ה דצאמת מלינו עולת העוף קריבה צליצור לקין המנחה לפמש"כ התוס' צצצועות (י"צ ע"צ ד"ה אין) וציומא (מ"א ע"צ ד"ה והא) דהא דאין מקליין צעולת העוף וזה דוקא לכתחילה אצל אי אתרמי ממילא מקליין. וע"ע צרש"ש שתיין צאופן אחר.

דף ה ע"ב

חמאת נמי מיקרב קרבה מותרת. ואפילו הכי פסולה שלא לשמה כיון דאינה צאה לאחר מיתה לשם חטאת כי אם לשם עולה, אשם נמי כיון דאינו קרב להדיא^(*) לשם אשם אלא לשם עולה לא דמי לשאר קדשים:

חמאת אע"ג דקרב מותרת מיעט רחמנא הוא. למסקנא זו משמע שעומד מוקשה דלימא ליה רבי אלעזר* אשם נמי כו' ^(ל). [ו]נ"ל דגרסינן וחטאת צו"ו וכל זה מדברי רב ששת, והכי פירושו וחטאת אע"ג דקרב מותרת מיעט רחמנא הוא שלא תכשירנה מדאיתא^(כ) לאחר מיתה כמו מחיים, ומשום הכי אינעריך לריש לקיש לעיל אותה^(ל). והא דפריך אשם נמי כתיב ציה הוא, לאו לסתור דבריו של רב ששת קאמי, אלא הכי קאמר היכי ממעטת ליה מפסול שלא לשמן מאותה הא כתיב צה הוא לפוסלן:

פירוש ארזי הלבנון

להכשיר מדקרב מותרו לאחר מיתה, ואמאי לא השיב לו ר"א הכי.

לפי הגירסא "מדאיתא" ה"פ, כיון דגלי לן קרא ד"הוא" למיפסל חטאת אע"ג דאיתא וקריבה למותרת לאחר מיתה כי היכי דקרבא מחיים, א"כ ה"ה אשם ליפסל מאותו העעס, כיון דגלי לן קרא דמעלה זו שקריבה למותרת לא מהכי להכשירה.

וגי' ז"ק והרש"ש **מדלא איתא**, ור"ל דמש"ה מיעט רחמנא "הוא" גבי חטאת לפסולא, משום דלא איתא לאחר מיתה כמו מחיים, דמחיים קריבה חטאת ואילו לאחר מיתה קריבה עולה, וא"כ מה"ע אשם נמי ליפסל אע"ג דצא לאחר מיתה, כיון דלא איתא לאחר מיתה כמו מחיים. ולזה אינעריך לר"ל קרא דאותה להכשיר אשם.

ל) הנה לשתי הגירסאות ולשני הפירושים כוונת רב ששת מתפרשא בצורתו ענין ממש. דכיון דחטאת קרבה לאחר מיתה למותרת, ואפ"ה פסולה לשלל לשמה. מזה חזין דמה שקרב למותרו אינו טעם מספיק להכשיר בשלל לשמו, ומש"ה לא השיב ר"א לריש לקיש דאשם נמי קרב לאחר מיתה, ומש"ה נמי אינעריך לר"ל למילף ליה ממיעועא דאותה. רק בהפרש בין הגירסאות, דלהגירסא הראשונה רב ששת מוכיח בן רק מעלס דין דחטאת שלא לשמה פסולה, ולהגירסא השנייה מוסיף רב ששת את מקור הדין מדכתיב "חטאת הוא" דילפינן מייחיד דחטאת שלא לשמה פסולה.

ובקר"א ועב"ק הקשו לפירוש זה, דלמה הולך רב ששת לאתויי הך מיעועא דהוא, הא בלאו הך מיעועא נמי היו אתי שפיר דמאחר דחנינן צמתני דחטאת פסולה שלא לשמה ולא מהני מה שקרב לאחר מיתה למותרו, ה"ה באשם לא יכני. ואע"ג דאמת הוא

דאע"ג דאשכחן נמי נדבה בלצור דהיינו נדבה דקין המנצח וא"כ כיון דאיכא נדבה בלצור מנ"ל דתודה ליחא בלצור. וע"ז כתבו דאין בנדבת צור אלא עולה בלצד דממעטין בת"כ דאין שלמים צאין בנדבת צור וה"ה לתודה, זה פשוט (מלאכת יו"ט).

לג) אע"פ דבתו"כ שם איירי בשלמים דוקא ולא בתודה, מ"מ תודה נמי הוי בכלל שלמים ודין אחד להם (מפרשים). ובז"ק מוחק תיבת "תודה" שבתוס'.

ובציקר מ"ש בגמרא דתודה ליחא בלצור, ראה בספרי זמנו שמציאים קושית הגרמ"מ מפשטין ז"ל ממאתי דשצעות (י"ד ע"א) דכשמוסיפין על העיר והעזרות היו מציאין שתי תודות, ובשעמ"ק בערכין (י"א ע"ב) מצוה דהך תודות חשיבי קרבן ליצור, וא"כ משכחת לה קרבן תודה בלצור. ע"ש.

לג*) נראה שהתוס' לא כתבו בן אלא לפי פירושם בסד"ה ניתק אין כו', שהעלו שם דמן התורה ליכא רעיה באשם אלא קרב עולה. אבל לפי פירש"י קושית הש"ס בפשיעות דמאחר שאי אפשר להקריבו אפילו לשם עולה כי אם כשניתק א"כ אין ראיה כלל. ולשון מותרו לפי פירוש התוס' פירושו לאותו קרבן שעומד לכך כשנתותר והיינו שם אחר ולא לשמו הראשון. אבל לפירש"י לשון למותרו כפשוטו שאינו יכול להקריבו כי אם אחר שנתותר דהיינו צניתק משא"כ שאר קרבנות אתיין לאחר מיתה בלא ניתק כלל וק"ל (טה"ק).

לד) דמה שהשיב להם רב ששת חטאת נמי קרבה למותרת, על זה פרכי ליה שפיר דגבי חטאת שאני דמיעט רחמנא "הוא" לפסולא וגזירת הכתוב הוא גבי חטאת, משא"כ באשם דליכא מיעועא לפסולא יש לנו

מיעט רחמנא היא ^(א). בכמה מקומות משמע מדכתיב היא חטאת נפקא לן עיכובא, דלקמן בגמרא (דף י:) דרבי אליעזר אומר אף האשם א"ל ר' יהושע חטאת נאמר זה היא בשחיטה [וכו:], וצ"ק דמנחות (דף ד.) חטאת טעמא מאי דכתיב זה היא. ותימא דלקמן צפירקין (דף ז:) (גמרא) [אמר] חוץ מן הפסח והחטאת וילף לה מקראי אחריו. וה"ר חיים מפרש דלריכי תרי קראי חד לחטאת ששחטה לשם עולה וחד לחטאת חלב ששחטה לשם חטאת מזיר ומזורע, אע"ג דכולן שמן חטאת מ"מ פסולה [ד] כיון דאינן צאיין לכפר דין כמו עולות כדאמרין לקמן (דף ט:), ולא דמי לחטאת חלב ששחטה לשם חטאת [דס] דכשרה (סס). וקל"ט קשה מהא דפריך בריש מנחות (דף ג:) גבי חטאת חלב לשם חטאת מזיר ומזורע ליתכפר דכתיב זאת תורת, ומאי פירכא והלא גלי קרא דכתיב זה היא ^(ב). וגרררר דאליטריך היא גבי חטאת לגלויי אמונת חוטא ואמונת קנאות (ואשמה) דכתב (זה) [צבן] היא ^(ג) ^(ט), וכמו בפסח (והיינו) דאמר לקמן (דף ז:) גבי פסח אלא הוא למא לי לכדתניא כל מקום שנאמר זו הוא

פירוש ארזי הלבנון

והו"ל כשוחט חטאת לשם עולה, א"כ שפיר פריך דנילף מקרא דזאת תורת לאפקוי מזו הסדר. אצל אי מקרא ד"היא" ילף לה, א"כ מאי פריך.

(ט) היינו מדכתיב גבי חטאת "הוא" יתירא ילפין דכל מקום דכתיב ציה "הוא" הוי לעיכובא, ולאחויי מנחת חוטא ומנחת קנאות דמעבדי. וכן איתא להדיא בגמרא דמנחות (ד' ע"א) אלא מנחת חוטא ומנחת קנאות דפסולין שלא לשמה מנלן, חטאת טעמא מאי משום דכתיב זה היא, ה"ג הא כתיב זה היא עכ"ל. וז"ע דמלשון הגמ' שם משמע להדיא דלאו מהיא דכתיב גבי חטאת צהמה ילפין ליה, אלא מהיא דכתיב זה גופיה. ועי' צעה"ק וצק"ר א מש"כ צה.

והתוס' צמנחות שם כתבו שם תירוק נוסף וז"ל, ועוד י"ל דהוא דחטאת אחא לגלויי אחא דאשם דלא מעבד כו'. והצ"ק הגיה דצרי התוס' דידן כלשון התוס' צמנחות דהם שני תירושים. ויש מגיחים צתוס' דידן תחת תיבת "ואשמה" דז"ל "ואשם" וכוונת התוס' לשני התירושים צחדא מחתא דמהוא ילפין לפסול צמנחות ולהכשיר צאשם וכדאיתא לקמן (ח' ע"ג) גבי "הוא" דפסח.

(ט) ולכאורה קשה לתירוק זה, דמאחר דעיקר עיכובא צחטאת נפקא לן מקרא אחריו, א"כ הכא צסוגיין דצעי לאיתויי עיכובא דחטאת אמאי מיייתי קרא ד"הוא". וצמנחת כפרה תירין דנקט הכ קרא משום דצעי למיפרך צסמוך אשם נמי כתיב ציה הוא. ועי' צעה"ק שכתב דהו דוקא להפירוש הראשון צתוס' הקודם אצל לפירוש השני ליכא לפרש הכי, וע"ש מה שתירין לפי דרכו. ועוד נראה ליישב על דרך שכתבו התוס' לקמן (ט' ע"א ד"ה ושלמים) שכן הוא רגילות דמציא פסוק הפשוט יותר אע"ג דמקרא אחריו

דטעמא דמתניתין הוי משום דכתיב "הוא", מ"מ תירורא דרב ששת היה עולה כהוון גם צלא הפסוק. ואפילו הוה אחי שפיר עפי דאי פסול לה תנא צלאו קרא, ע"כ ש"מ דטעמא הוי משום דאינו צא לאחר מיתה אלא למוותרו. ועי' צעהרת הקודש שכתב ליישב זה על פי דרכו.

והנה מדצרי התוס' משמע דרב ששת פשיטא ליה דמה שפסל הכתוב חטאת שלא לשמה, אין זה גזה"כ צלא טעם, אלא התורה גילתה לנו דמה שקרב למוותרו אחר מיתה אין זו סצרה מוספקת להכשיר, ומזה יש לנו ללמוד דגם צאשם אינו סיצה להכשיר. וה צ"צ דדילמא גזה"כ היא נגד הסצרה כמו שמינינו צהצרה מקומות גזה"כ צלא טעם.

וכן הקשה הקר"א וכי משום דגזה"כ צחטאת לפסול יומא דגם אשם יהיה פסול, והיכי ילף אשם מייניה, אי צמה מיניו איכא למפרך שכן כרת ואי צהיקישא דזאת התורה א"כ תיקשי נמי מעולה ושלמים דנילף לפסול צהיקש מחטאת. ע"ש. ולולא דמסתפינא אמינא דאי לאו אותה הו"א למיפסל אשם מהיקשא דחטאת כאשם, וכדרי אליעזר לקמן (י' ע"ג) דפוסל אשם שלא לשמו מהך היקשא. וצאמת מצורר שם טעמא דרבנן דלא ילפי מהך היקשא משום מיעוטא דאותה, וכמסקנת הסוגיא דלעיל, ע"ש.

(ל) תיבת היא ע"ס וז"ל הוא (דק"ס). וכז"ל בכל המשך הדיבור.

(לח) דצשלמא אי חטאת חלב לשם חטאת מזיר ומזורע פסלינן משום סצרה וכדמשמע צגמרא לקמן (ח' ע"ג) דכיון דאינו צאים על חטא הרי הן כעולות צעלמא

כו' ^(א), ורצונו ש"י ^(ב) מוחקו משום דליתיה צזרייתא דלקמן, וצחנס מחק דשמא היא צזרייתא צתוספתא. ומיחו קלת תימא אחמי לריך תרי קראי חד לחטאת וחד לפסח ^(ג). וה"ר ילחק מפרש חד לחטאת נקצה דלא אחי מותרה גופה עולה אלא תרעה עד שתסתאצ ויציא צדמיה עולה ולהכי פסולה צשנוי קודש, וחד צשעיר נשיא דהוי זכר ומותרו גופיה הוי עולה כי הפריש שנים לאחריות ואימא דלא ליפסול צשלל לשמן ^(ד). ויש שום לריכותא דלא מלינן למילף חד מחצריה ^(ה) דאי הוי כתיב צנשיא צדידיה סגי ^(ו), ול"ע:

חגה"ה ניתק אין לא ניתק לא אמר קרא הוא בהוייתו יחא. משמע הכא דניתוק* לרעייא דאורייתא. ותימא דצפסחים צסוף אלו דצרים (דף עג.) משמע דהוי דרצנן דמפרש התם דוקא שחטו סתם דיעצד אצל לכתחילה לא גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה, ולא קאמר גזירה לאחר ניתוק אטו קודם ניתוק ^(א). ויש לומר דה"פ בהוייתו יחא קודם כפרה הלכך (איכא) [לאחר] כפרה נמי צעי ניתוק גזירה אטו לפני כפרה ^(ב). ורצונו תם לא גרים כאן ניתק אין לא ניתק לא ^(ג) וכן צפ"ק דמנחות (דף ד.) פירוש ארזי הלבנון

נפקא, ע"ש כמה דוגמאות לזה. וה"נ תפס הגמרא הלימוד הפשוט והקלר יותר.

(מא) כל מקום שנאמר צו הוא צזצחה אינו אלא לעכב. כך היה הגירסא צגמ' לקמן.

(מצ) ר"ת שלמה ילחקי (מסד"ש). והוא לקמן (ז' ע"ב) צרש"י ד"ה הכי גרסינן.

(נג) לשון התוס' צמנחות שם, ושנא אי לא כתב אלא צפסח לא הוי דרשין הכי. ועי' טה"ק שכתב לצאר הלריכותא.

(נד) ולפירוש זה אחי שפיר מאי דנקט צגמרא הכי קרא דחטאת הוא, דמזה מוכח אפילו היכא דקרב הוא עלמו לאחר מיתה פסול שלא לשמה.

(נה) פירוש דהוקשה להו ליכותא הוא צשעיר נשיא ולינף שאר חטאות צק"ו משעיר נשיא דהוא גופא קרב עולה למותרו ואפ"ה פסול, מכל שכן שאר חטאות. מש"כ כתבו דיש שום לריכותא דלא מלינו למילף משעיר נשיא. ועי' צמנחות שם דכתבו יחיד מנשיא לא ילפינן, ועי' צמסכת כריתות (נ"ו ע"א) דעביד לריכותא (צ"ק). ועי' פנ"מ חצחי אפרים.

(נו) יש להקשות למה כתבו דרך ספק אס יש לריכותא, הלא מפורש יולא מכה דלקמן (מ"ה ע"א) דמעיכותא דכתב גצי שעיר נשיא לענין דטעון לפון אין ללמוד ממנו שאר חטאת ע"ש. וה"נ כאן לענין שלא לשמה דמאי שנא, וכעת ל"ע (טה"ק).

(נז) הנה לפי גירסת הגמרא שלפנינו צפסחים שם קשה להלוס את דצרי התוס'. וכתבו המפרשים דהתוס' כאן גרסי כגירסת הרשב"ס שהוצא צתוס' מנחות (ד' ע"ב)

דכ"ג אמר רב הונא אמר רב אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם כשר לעולה, אלמא קסבר לא צעי עקירה [שיעקרנו משם אשם וישחטנו לשם עולה, דהא צסתם נמי כשר]. אי הכי לכתחילה נמי [ואמאי נקט "ושחטו סתם" דמשמע דיעצד דוקא. ומשני] גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה. ע"כ. ומזה מוכיח התוס' דניתוק לרעיה דרצנן, דאי דאורייתא הול"ל גזירה אחר ניתוק אטו קודם ניתוק. וקלת יש לתמוה דצאמת כל עלמה של גירסת הרשב"ס צזה ליישב דניתוק הוי מדאורייתא כמבואר שם צתוס', והתוס' שם הקשו עליו דדוחק הוא שמגיה הספרים. ואמנם גם לגירסתו הקשו דאכתי מוכח דניתוק דרצנן דאי לאו הכי הוה ליה לשנויי גזירה אחר ניתוק אטו לפני ניתוק וכדכתבו הכא. ופלא שלא העירו המפרשים מזה. שצ מאלתי שכבר עי"ז צאצן האל (פסח"מ פ"ד ט"ו), ועי' ש מה שכתב לדחות ראיית התוס' כאן.

(נח) כוונתם דלעולם ניתוק אינו אלא מדרצנן, והכא צסוגיין דקאמר ניתק אין לא ניתק לא וכו' אין ר"ל דילפינן ליה מקרא, אלא רק מפרש טעמא דגזירת ניתוק, דמש"ה תיקנו רצנן ניתוק לרעיה, משום דאמר קרא הוא צהוייתו יחא, דהיינו צהויית אשם יחא קודם כפרה, דהיינו קודם שנכתב צאחר, ואס ישחטנו לשם עולה פסול כיון דהוייתו אשם, הלכך גם לאחר שכבר נכתב צאחר ודהוייתו עולה, מ"מ צעי ניתוק לרעיה גזירה שנא יקריצו לעולה קודם כפרה.

וצשפ"א כאן הקשה על דצריהם, דלשם מה אילעריך קרא לפסלו קודם כפרה, ומאי ס"ד דאשם יהיה כשר לעולה קודם כפרה. אמנם צתוס' דמנחות שם מצורר יותר וז"ל, ועוד יש לפרש דגרסינן הכא שפיר ניתק אין

ולקמן ליתיה צפרק פרת חטאת (דף קטו): ולא בתמורה פרק ואלו קדשים^(ז) (דף יח), וזא לפרש עטם למה הוא כשר כיון דגמירי דזאשם רועה^(ח), ומפרש משום דכתיב הוא דמשמע צהווייתו יהא, פירוש צהווייתו מה שסופו להיות דהיינו עולה שסופו עומד לכך כשיסתאז ויפלו דמיו לנדבה. ואין לחוש אי קאי קרא אהלכתא^(ט) דכי האי גוונא אשכחן צפרק הלוקה עובר פרתו (צטורות דף טו). דאילטריך קרא ואילטריך הלכתא. והשתא הא דנקט בכל דוכתא כל שצחטאת מתה זאשם רועה, לא נקט רעיה אלא לפי שתיקנה חכמים, וכי גמירי הכי גמירי כל שצחטאת מתה זאשם קרב עולה^(י), דרעיה דרבנן

פירוש ארזי הלבנון

ובגרע"א ז"ל צין לתוס' צמיר שכתבו דאינו מסתבר דקאי קרא אהלכתא ע"ש. ובתשובת חזון נתוס' (סי' כ"ו) כתב דהדבר תלוי בצלוחתא דר"י ור"מ צמכות (י"א ע"א) גבי ספר שחפרו צפשתן דחד אמר פסול דאיתקש כל התורה לתפילין דהלמ"מ לר"ך לחופרו צגידין, ואידך כי איתקש למותר צפיד להלכותיו לא איתקש. וע"ע דבר אברהם (סי' כ"ו).

(נד) ואע"ג דהלכה נחקצלה שקרב עולה, מיהו אי לא קרא הו"א דאינו קרב הוא עלמו אלא דוקא ע"י ניתוק לרעיה עד שיפול צו מום ויקריב צדמיו עולה, ולא אתא קרא ללמד דהוא עלמו קרב עולה. ומ"מ לר"ך נמי להלכתא דקרב עולה, דאי לאו ההלכתא לא הוה ידעינן לפרושי קרא דהוא צהווייתו, דעל אחס הוויי קאי, להכי אתא ההלכתא דקרב עולה. כן משמע מלשון התוס' כאן (ע"י לעיל אות מ"ח). ובתוס' מנחות (ד' ע"ג) ובתמורה (י"ח ע"א). אומם השיעומ"ק צמנחות שם כתב לשיעור ר"ת דאי לאו קרא הו"א מתוך ההלכה דצעי עקירה שיעקרהו צפה מאשם ולר"ך שישחטנו לשם עולה ואי שחטנו סתם פסול, להכי כתיב הוא צהווייתו יהא לאשמועינן דלא צעי עקירה, וה"נ הו"א אס לא היתה נשנית ההלכה, להכי לריכי תרוייהו לאשמועינן דלא צעי עקירה וסתמא כשר. וכע"ז כתב הרמב"ן בצצועות ח"ל, ואיכא למידק לפי פירוש ר"ת למה לי למכתב הוא צהווייתו יהא לאשמועינן אשם שמתו צעליה ושנתקפרו צאחרת, הא הלכתא גמירי לה. ואיכא למימר דאי לאו קרא הוה אמינא צעי עקירה קמ"ל, ואי מקרא הו"א כל שלא נתעקר צהוויית אשם הוא קמ"ל גמרא פירושא דקרא, עכ"ל. וע"ע צתוס' פסחים שם שכתבו עוד שני דרכים צזה.

(נה) המהרש"א צפסחים הקשה, כיון דמקרא ילפינן דהוא קרב גופו לעולה א"כ אימעיט ליה מלהקריבו לדמיו, וא"כ היכי תקן ירעה ודמיו יפלו לנדבה. וסירן דמה דאימעיט מדמיו היינו קודם שיסתאז אצל לאחר שיסתאז שפיר דמי. [א"ה והיינו כדן עולה צעלמא דאם נפל צה מום מציא צדמיה עולה אחרת].

לא ניתק לא כו', ואיכא דאצד אחד והפריש אחר וגמלא הראשון, והרי שניהם עומדים, דפליגי צפרק שני שיערי דרב אמר מזה צראשון ור' יוחנן אמר מזה צשני, לא אמרינן שיהא צצירו קרב מיד עולה, דצהוויית אשם יהא קודם כפרה, הלכך ניתק צין לא ניתק לא משום דגמירי אעו לפני כפרה. עכ"ל. וא"כ לפי"ז יש מקום לומר דכיון דיש מזה צאחד מהם, ממילא קס"ד דהשני יהיה ניתק ממילא ויוכשר לעולה אף קודם כפרה כיון שעומד לכך.

עוד הקשה השפ"א צמנחות על תירוצן זה של התוס', דא"כ לא היתה הגמרא לריכה לאתויי הכ דרב הוגא כלל, דהא עיקר קרא ד"הוא" אתא למיסר קודם כפרה, רק ממילא דגמירי לרב הוגא גם אחר כפרה, והו"ל למימר "הוא" אתא למיסר קודם כפרה, ולמה לי דרב הוגא הכא, וז"ע. עכ"ל.

(נט) אלא ה"ג, אשם שניתק לרעיה ושחטנו סתמא כשר לעולה דאמר קרא הוא צהווייתו יהא (תוס' תמורה י"ח ע"א).

(ס) התוס' צצועות הוסיפו לדעת רצינו תס, דאפילו גרסינן ליה, מ"מ לא קאי אדרשא דקרא לפרש עטמא דלא ניתק לא, אלא אתא לפרש מאי עטמא כשר כששחטנו סתם צלא עקירה, אמר קרא הוא צהווייתו יהא וכו'.

(נא) פירוש, לפי הס"ד קודם דנחית להאי לימודא דהוא צהווייתו, דהא ה"כ סבור דהא דאמר זאשם רועה היינו דכך הלכתא, אצל לפי האמת דכתיב "הוא", ע"כ הכי גמירי דזאשם קרב עולה ורעיה הוא מדרבנן כמו שכתבו לצסוק (מים קדושים).

(נב) היינו דהא דסופו להיות עולה לא ידעינן אלא מהלכתא דכל שצחטאת מתה זאשם רועה עד שיפול צה מום ויפלו דמיה לנדבה ליצור. וא"כ קרא ד"הוא" דדרשינן מנייה צהווייתו יהא, קאי אהלכתא זו וצא ללמד על אותה ההלכה דצאותה הווייה שסופו להיות דהיינו עולה, צאותה הווייה יהא כצר מתחילה. ולא כתבו התוס' דצין לחוש אי קאי קרא אהלכתא.

היא יב:

נפש אמר רחמנא. ומשמע דמנפש קדריש, וכן בסוף המנחות והנסכים (מנחות קד): קתני הכל צא בשותפות חוץ ממנחה דכתיב נפש. ותימה דצתורת כהנים דריש נפש ולא ליצור קרבנו ולא שותפין^(ז). ונראה דריש דקרא מייתי בכל מקום^(ח):

ולא קניא להו והאמר רבי יוחנן. דרבי יוחנן אדרבי יוחנן הוי מלי לאקשווי יב:

דף ו ע"א

אחד מימר ואין שנים ממירין. משמע דלרבי יוחנן יורש מימר. ותימה דצפרק מי שהוליאורו (עירובין מז): קאמר רבי יוחנן רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה, וצריש תמורה (דף ג). וערכין (דף ג). פליגי זה רבי מאיר ורבי יהודה וקאמר רבי יהודה יורש חינו מימר. וי"ל משום דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם משנה (שבת מז. וס"ט) וצריש תמורה וערכין אומר הכל ממירין לאתווי יורש^(ט):
מתכפר עושה תמורה. והא דתניא צפרק קמא דתמורה (דף ט). לא יחליפנו בשל אחרים^(י), הא מפרש

פירוש ארזי הלבנון

(א) ה"ק הקשה על דצריהס, דהא צמשנה ריש ערכין וריש תמורה לא מפורש צהדיא דיוורש מימר, אלא רק מריצויה דהכל ממירין, ולמה לא צהדיא התוס' מתני' דמנחות (י"ב ע"א) דתן צהדיא והיורש סומך ומימר, ע"ש. ועי' שיעמ"ק צערכין (ח' ע"א) שהקשה למה ליה למיתני הכל סומכין לאתווי יורש כיון דתני ליה צהדיא דמנחות צהדיא, ואומר ר"י דהכל סומכין עיקר, ואידי דתני צמנחות דיני יורש דשאר מילי דמציא נסכים ומימר, תני והיורש סומך, עכ"ל. א"כ הכל ממירין עיקר ולכך מציא תוספות מהכל ממירין דזו היא עיקר ופשוט (עפ"י אמרי לרופא).

(ב) קשיא להתוס' מדאמרין התם לא יחליפנו בשל אחרים, היינו דאסור להמיר גם צקרבן של אדם אחר ואם המיר תמורתו תמורה, אלמא דתמורה שייכא בכל אדם ולא דוקא צמתכפר.

(ג) ומתראים תוס' דצל"ה היה קשה להגמרא שם היכי מלי ממיר צקרבן חצירו וכי יכול אדם להתפס דצצר שאינו שלו, ומשני התם דמייירי צאומר כל הרואה להמיר צצמתי יצא וימיר. וא"כ ממילא לא תיקשי נמי מהא דמתכפר עושה תמורה, דכיון דנתן רשות להמיר והוי על דעת המתכפר צכה"ג שפיר חלה תמורה בכל אדם. וכתבו הרב מן האחרונים דאינו מעטעם שליחות, דגבי תמורה לא שייך שליחות מכמה עעמים, אלא העעם הוא משום דצגילוי דעת ותינתן רשות סגי, ומקרא הוא דילפינן לה התם.

(ז) אין לדקדק דהא התם צמנחות קאמר מאי עעמא אילימא משום דכתיב תקריב לשון יחיד עולה נמי כתיב יקריב, לפי"ז יש לומר דמש"ה לא דריש הכא מקרבנו ודריש מנפש. ויש ליישב דהא דדריש צתורת כהנים מקרבנו לאו משום דכתיב צלשון יחיד, אלא דתיבת קרבנו מיותר דצריש דקרא צבר כתיב ונפש כי תקריב וגו' נ"ל. וכן מלאתי צספר קרבן אהרן דמיייתורא דרש וק"ל (י"ק).

(ז) פירוש, וסומך אסיפא (מזנה כפרה).

(ח) יש ליישב דר"י אדר"י לא הו"ל לאקשווי צצחמת ר' יוחנן ס"ל דקניא להו ומש"ה אין ממירין משום שותפין, אצל גבי מנחה אין שנים מתנדבין מנחה תן וכאן דנדבה אחד והצרישה מחיים, היורשים מחוייבים להקריב לכ"ע אפילו למ"ד שיעצודה לאו דאורייתא, ואע"ג דקניא להו היינו לענין זה שמכפר גם עלייהו, אצל עכ"פ מחוייבים להקריב, והא דקאמר אין צו שותפין אין צו דין שותפין שלא להקריבו קאמר. אצל השתא פריך שפיר דמוכה דקניא להו ס"ל (י"ק). ולריך להוסיף, דהו כמובן דוקא לסצרת המקשן דפריך ולא קניא להו וכו', אצל מעיקרא דפריך למימרא דקניא להו והתניא הניח מנחה לשני צניו, ודאי ס"ל להך מקשן דמהא מוכח דלא קניא להו. וע"ע צשפ"א שכתב ליישב קושית התוס' צע"א. ועי' יתר הצו.

התם כגון דאמר מריה דצהמה דהקדש כל הרולה להמיר צצהמתו ימיר^(ז):

מקופיא מבפרא. תימח דצפרק קמא דתמורה (דף י.) ילפינן דמתכפר עושה תמורה ממיר^(ז), והיה כפרה קבועה היא. וי"ל דלא יליף ממיר אלא דמפריש אינו מימר, אבל מתכפר עושה תמורה אפילו מקופיא^(ח). וא"ת [דהכא אמרינן] דיושר צקופיא גרידא קרי מתכפר ומימר, וכי הוו שנים יורשים מיקרו שותפין ולא ממירין^(ט), והא ציומא פרק הוליאוי לו (דף י:) קצעי צפר כהן גדול

פירוש ארזי הלבנון

(ד) קל"ט ז"ע צמאי דאמרי דמתכפר עושה תמורה ילפינן ממיר, והכי לא קיימא התם במסקנא הכי שהרי דחי הש"ס לילפותא דמיר. אח"ז ראייתו שב"כ גם הר"ן נדרים (ל"ו ע"ב) דצתמורה יליף לה מקראי וצגליון הוגה דל"ע. [א"כ יוש מצויאם דכ"ג גם מדברי הרמב"ם (פ"א מהל' תמורה) שכתב דין זה בקרבנות דמיר ולא כתבו צשאר קרבנות]. וי"ל דס"ל דלצת דפשטיה התם מדלר"א אר"י מסתברא דה"ע דר' יוחנן משום דיליף ממיר ולית ליה להבוא דיחויא, ול"ע (דבר אצרהס ח"א סס"ד). וכ"כ השפ"א כהן בקינור ועט"ש.

(ה) וקשה לי מנלן הכי, דילמא צאמת דוקא מתכפר ממש כמו צמיר. אלא נראה דזה נפקא להו מדיוור ממיר, ש"מ אפילו כשהוא מתכפר מקופיא, והא דיוור ממיר הוא מדרשה דקרא (מירומי שדה). ובספר תוספת קדושה פירש צענין אחר ח"ל, נראה מדצריהס דהא דמתכפר עושה תמורה לא איצטריך למילף ממיר, דמסבא ידעינן ולא איצטריך למילף ממיר אלא למקדיש אינו מימר. אבל אחר העיין צסוגיין דתמורה שס לא נראה כן. ונראה לומר דכוונתם דהא צהא תליא דלא קא מצעי לן התם אלא מי הוי צעלים דהאי קרבן, דעל כרחק חד מניייהו צעלים הוי ועושה תמורה אלא דלא ידעינן מי הס צעליו לענין תמורה, ואי הוי פשיעא לן דמקדיש לא הוי צעליו לענין תמורה ממילא דמתכפר עושה תמורה, וכן איפכא. ומהשתא יש לומר דכיון דאיפשע ממיר דאין המקדיש עושה תמורה ממילא דמתכפר הוי צעליו ועושה תמורה, ולא איצטריך למילף הכי מילתא ממיר כלל, ומש"כ נמי אפילו מקופיא נמי הוי צעליו, כיון דאיפשע דלאו צמקדיש תליא תמורה ממילא למאן דקניא ליה לכפרה אפילו לכפרה כל דהו תליא ציה תמורה, ודו"ק. עכ"ל בקינור קל"ט.

ובצ"ה"ק כתב ליבש דלע"ג דמעיקרא אמרינן דגזירת הכתוב הוא, מ"מ למסקנא דמסקינן דמקופיא מתכפרין, א"כ מנא לן לעשות דין זה לגזירת הכתוב צלא עעס, דלמא היינו עעמא דקרא משום דמה שהיורש מימר היינו מחמת שהוא מתכפר צו מקופיא, ומאחר דמה שיש לו כח לעשות תמורה אינו צא אלא מחמת שהוא מתכפר [ובדאמרינן "מתכפר עושה תמורה"] אס כן מיקרי קרבן שותפין לעשות תמורה לע"ג דלא קניא להו ממש. והא דרשאין להקריב מנחה שהניח להס אציהס, היינו משום דהתם קרבן שותפין צקנין תליא מלתא ולא צכפרה, ומאחר שאין להס קנין צמנחה צו לכך מותרין להקריבה, משא"כ לענין תמורה צכפרה תליא מילתא, מאחר ששניהס יש להס יד צו מיקרו שותפין לענין זה.

וקל"ט ראייה לדברי התוס' עפ"י מה שראיתי צספרים, דאי נימא דלמסקנא נמי צצירה לן דהוי גזירת הכתוב צעלמא דיוורא אחד מימר ואין שנים ממירין, א"כ כד פריך רב אשי "אלא אי אמרת לא קניא להו היכי מימר והאמר רבי אצבו א"ר יוחנן וכו' "

שאליו הכהנים מתכפרים אי צקציעותא מתכפרין והוו שותפין ולא מלי ממיר או מקופיא מתכפרין וכולו של כהן גדול ומלי ממיר דיחיד הוא, אלמא לא חשיב מתכפר כשהוא מקופיא מדכהן גדול ממיר, ולא מיקרו שותפין מה שאליו מתכפרין צו צקופיא. וי"ל דצשמעתין (שניהם) [שני] היורשין הוו מקופיא לכך מיקרו שותפין ולא ממירין, אבל התם כיון דאיכא השתא צבאי קרבן כפרת כהן גדול דקציעא, לא חשיבי לגציה אחיו כמו שותפין על ידי כפרת קופיא^א:

דאי ס"ד ביפרו שני למה הוא בא. תימא כמה קרצנות אדם מתנדב ומציא זה אחר זה מיד אע"פ שיפר הראשון שנעשה לשמו. וי"ל דפריך שני למה חייב להציא^א ^ב. ואם תאמר מאי קאמר שני

פירוש ארזי הלבנון

צעלים המתכפר כלל. ונפ"מ לשיטת הרמב"ם דשותפין אין ממירין ואין עושין חלות תמורה, אבל מעשה תמורה הוי וחייבים מלקות, וי"ע (הגרמ"ש שפירא ישרון י"ח). ובשפ"א כאן כתב צפשיעות דאינס שותפין כלל לענין הכפרה.

(ח) הקשו המפרשים דמאי קופיא, הא כיון דאמר קרא שאינו עולה לשם נדרו אלא רק צתורת נדבה, א"כ מש"ה חייב להציא אחר לשם חוצתו. ולכאורה ל"ק דצאמת אין כאן תמיכה למה חייב להציא אחר, אלא רק היא הוכחה, דמח שחייב התורה להציא אחר, מה ראיא דהראשון לא כיפר, דאם הראשון כיפר למה תחייב התורה להציא אחר צלא שום עעס. ועי' שעמ"ק.

(ט) לכאורה אינו מוצא, דלכתי תיקשי אותה קופיא עלמה אהא דפריך הגמרא צסמוך אלא מאי לא כיפרו למה הוא קרב, דמשמע כל עיקר הקופיא היא משום דאין לך קרבן קרב צלא ריטוי, וא"כ תיקשי הלא כמה קרצנות אדם מתנדב ומציא צזה אחר זה וכו'. והבא ליכא לתרץ כמו שחירצו התוס' דמקשה למה הוא חייב להציא, שהרי מיירי שכבר נשחט. ותירץ צעה"ק דצאמת אין כוונת התוס' כאן להקשות דמלינו קרבן קרב צלא ריטוי כלל, רק כוונתם להקשות דאע"ג דעל ריטוי די צקרבן אחד מ"מ הרשות צידו אס רואה להציא דורון יותר חשוב על ציעול עשה וכדומה צקרבנות הצאים צנדר וצנדבה, דיכול להציא כמה קרצנות וכולן מרצין ומתקצלים לאותו דורון צעלמו, ואותה פעולה עלמה שעושה קרבן אחד, פעולה זו צעלמה עושין הרבה קרצנות צחשיצות גדול יותר מקרבן אחד. והו שהקשו דאפילו אי לא שייך קרבן צלא ריטוי, שפיר יכול להציא כמה וכמה קרצנות לריטוי. ולזה תירצו דהכי פריך שני למה חייב להציא. אבל צסמוך דמקשה אי לא מרלה למה הוא צא, מקשה שפיר דלהציא קרבן שלא יהיה צו שום ריטוי זהו ליתא צעולם.

ומתכפר עושה תמורה", היה לו לתרץ דהוי גזה"כ ציורש דממיר אע"ג דאינו מתכפר, וכמו שהיה צבור צתחילה. ומלמא משני הכי אלא משני מקופיא מיכפרא, משמע דהודה לו צהך כללל וס"ל דלא הוי גזה"כ מיוחדת גצי יורש, אלא רק דגלי לן קרא "אם המר ימיר" דאפילו יורש מלי ממיר כיון דמתכפר מקופיא ומתורת כפרת קופיא זו הוא נחשצ צעלים לענין תמורה. וא"כ כד אחית להכי ממילא הא גמי דאין שנים ממירין, שצ אין לריך לומר דהוי גזה"כ מיוחדת צלא עעס, אלא עעמא גמי משום דחשיצי כשותפין דשניהם יש להם כפרה מקופיא צקרבן ושניהם צעלים על הקרבן לענין תמורה. והיינו דוקא לענין תמורה דגלי לן קרא דיוורש הוי צעלים לענין זה צכפרת מקופיא שלו, אבל צהניח מנחה לצניו לא מיקרי שותפין צכפרת מקופיא כיון דאינו תלוי צכפרה אלא צקנין וכמ"ש הטה"ק שהוצא לעיל.

וצקה"י (ס"ו) וי' כתב ליישב החילוק צין תמורה למנחה, דיש לומר דמנחה אינה מכפרת כלל דאין צה אלא אזכרה לעוצה ונחת רוח אצל לא כפרה [לצד ממנחת חוטא דמסתצרא דאינה קריצה לאחר מיתה כלל]. והלכך דוקא גצי צצחים דשייך צהו כפרה מקופיא חכות כפרה מקופיא שפיר משווי להו ליורשין צצעלים ומיקרי שותפין, אצל צמנחות דלית צהו דל כפרה אין היורשים צעלים כלל, דגוף הקרבן אינו ממון אציהם להוריטו לצניו אלא רק זכות הכפרה מוריש להו. עכ"ד עע"ש צאורך. ועי' צספר שמן המור למהר"ם רוציו ז"ל (ח"מ ס"י ט"ז) שרצה לומר ג"כ צכצרת הקה"י, אך דחה דהרי צקרבנות גמי איכא שאינס צאים לכפר כלל כגון מעשר צהמה וכיואל דמסתמא נוהג צהם גמי הכ דינא דהניח צהמה לשני צניו דאינס עושים תמורה. וכ"כ צספר יד דוד ע"ש.

(ז) יש לעיין אס הא דאין אחיו הכהנים ממירין הוא מדיון שותפין [א"ה], רק דאין מעכצין את הכה"ג מלהמיר], או משום דצמקום מתכפר קצוע אין להם דין

למה הוא זב, דלמא קאחי לכפר אמתשה דשלא לשמן דחשיז עשה י' לאחר שחיעה י"א כמו סמיכה דצסמוך, ומיכו [צזח] יש לומר דמתשה תלויה בעוצד וקרצן לא מכפר אלא על צעליה. ונראה דמאשם קדייק שאינו זב נדצה י"ב:

פירוש ארזי הלבנון

עולה על עצירת עשה, ורק מרלונו הוא מציאה צמד או צמדזה. ונראה ליישז דהא פשיעא דגזירת הכתיב הוא דחייב להביא אחר לזאת ידי חובת נדרו, אלא דהגמרא צעי להוכיח דמזה שחייבה התורה להביא אחר ש"מ דהראשון לא כיפר, שאם היה מכפר התורה לא היתה מחייבת להביא קרצן אחר ללא שום עשם וללא שום כפרה. ולזה מקשים החוס' שפיר, דילמא הא דחייבה התורה להביא אחר, הוא משום כפרה על מתשה שחישב שלא לשמה, ואע"ג דצעלמא אין חייב להביא קרצן על עצירת עשה, מ"מ הכא חייבה רחמנא להביא. וממילא אולא לה הוכחת הגמרא דראשון לא כיפר, דלעולם אימא נך דכיפר, ולא תיקשי היאך תחייב התורה להביא קרצן נוסף על חיים ללא שום כפרה, דה"נ שפיר איכא כפרה על מתשה שלא לשמו שחישב. שוב ראיתי צע"ז פירש צספר מים חיים.

וראיתי צע"ק שכתב ליישז דאע"ג דצעלמא אינו חייב להביא עולה מ"מ צכה"ג שמד עולה שכתב על כל העשין שצידו עד שעת הקרבה, ומאחר שאירע לו עכשיו ציעול עשה כזו שאין קרצנו הראשון יכול לכפר, שפיר הוא חייב להביא קרצן לכפר מאחר שקיבל ע"ע שיביא קרצן לכפר על כל עשין שלו עד שעת הקרבה. עע"ש. ולא הצנתי, דהא זה הוי עשה דלאחר שחיעה כמ"ש החוס' צסמוך, וצכה"ג אמר רבא להבן דודאי לא מכפר הקרצן, וא"כ איך נאמר שכשנדר את קרצנו הראשון נתחייב להתכפר גם על עצירת עשה זו דלאחר שחיעה. ולריך לי תלמוד.

יצ צל"ק וצב"ז כתבו דתירוק זה קאי על קשייתם הראשונה. ומסידור דצריהם נראה דקאי גם על קשייתם השניה שהקשו דלמא דשני זב לרזות על מתשה שלא לשמה, ותירוצו דמאשם קדייק דאינו זב לכפר על חייבי עשה. ונראה דה"ה דהוי יכולים לתרן על קושיא השניה דמקרבן שלמים קדייק, דאם איתא דעל מתשה דשלא לשמן הוא דמציא קרצן השני א"כ היה לו להביא עולה אש שחע שלמים שלא לשמן ולא שלמים. והחוס' דנקטו אשם היינו משום שצזח מיושצ גם קושיא הראשונה (טה"ק צקיאור ועע"ש).

ובספר אמרי לרופה, כתב דלא זבא כלל לתרן קושיא הראשונה, שכבר תירוצו שפיר, רק זבא לתרן קושיא השניה, משום דמה שכתבו דמתשה תלויה בעוצד, תינה למ"ד צעלים אינם מפגלים, אצל לר"א דאמר

י' ז"ע הא איכא זבא לאו דלא יחשב, כמ"ש הרמב"ם (ריש פ"ח מפסוה"מ) דמתשה מתשה שאינה נכונה עובר צלחו, ועל לאו אין עולה מכפרת, ואף דהוי לאו שאין צו מעשה הא גם על זה אין עולה מכפרת רק על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה כמ"ש תוס' יומא (ל"ו ע"א) וצ"ג. וצ"א תלמידי הרב החריק מו"ה אהרן ליב שטערינקלאר העירני דיש לומר דצצרת תוס' הכא דשלא לשמה היינו צמתשה גרידא ולא לריך דיבור ועולה מכפרת על הרהור הלצ כדאיתא צמדדש רבה פרשת לו וצירושלמי יומא פ"ח ה"ו (על חורה. וכן הקשה ותירן צנחלת יחושע דרש צ"י).

והנה מאי דפשיעא להו צמתשה שלא לשמה איכא לאו דלא יחשב, עי' צצת"ס (חומ"ס סי' ר"ד) שדייק מלשון הרמב"ם דדוקא צמתשה פיגול הוא עובר צזה הלאו כיון שפוסל הקרצן צמתשה, אצל צמתשה שלא לשמה אינו עובר על לאו רק על עשה כיון דמ"מ הקרצן כשר, וכן כתבו הרבה מפרשים. ועי' רש"י ריש מביילתין (צ' ע"ב) ד"ה ונדצה שכתב דעובר צלאו דלא יחשב, ואילו צריש מנחות (צ' ע"ב) ד"ה ונדצה משמע דס"ל דאינו אלא עשה. והצצרים ארובים וא"כ"מ.

אלא שצעיקר קושייתו לא זכיתי להבין עדיין, דאפילו תיתי צמתשה שלא לשמו איכא נמי לאו דלא יחשב, מ"מ הא עצירת עשה נמי איכא לדעת החוס' וא"כ שפיר מקשו דילמא מייתי הקרצן לכפר על הך עצירת עשה, ול"ע. וכפי הנראה ס"ל דלא שייך צמתשה של"ש איסור עשה כלל אלא רק ל"ת. ועי' צצק"י (סי' ה') שדן צזה. אלא שא"כ היה לו להקשות על עיקר דצריהם שכתבו דהוי עשה. ול"ל לדצרו דאין כוונתם עשה ממש, אלא ר"ל דהו"ל כמו עשה דלאחר שחיעה, ודוחק. עוד שמעיין מדצרו, דהא דעולה מכפרת על הרהור הלצ, היינו נמי צעצירת לאו גמורה שהיא צמתשה. ולולא דצרו היה אפשר לומר דדוקא על מתשה רעה וכגון חישב לאכול צשר חזיר ועלה צידו צשר עלה הוא דעולה מכפרת, אצל איכא דעצר אלאו דאורייתא ע"י מתשה אינו צכפרת עולה כיון דאינה מכפרת אאיסור לאו. ולריך תלמוד צזה.

יא) לכאורה דצריהם אינם מוצנים, דלפי מה שפירשו קושיית הגמרא דלמה הוא חייב להביא, א"כ היכי הוה מצי לשנויי דחייב להביא ע"מ לכפר אמתשה דשלא לשמן, הא לא מצינו צשום מקום חייב מן התורה להביא

אלא מאי לא כיפרו למה הוא קרב. ל"ע דהיינו קשיא דריש לקיש (לעיל ה:) דאם כשירין הם ירצו ואם חיון מרצין למה הן צאין (י) (ז):

אן דלמא לא דמיא לחטאת. תימנה דנפשע ממחני' דפ"ק דשבוטות (דף ז:) דאפילו לר' שמעון דלית ליה (שם יא:) לב צית דין מתנה עליהן שער שלא קרב (עליו) צרגל זה יקרב צרגל אחר אע"פ שמרגל (שעצרו) [שעצרו] נתכפרו כבר אעומאת מקדש וקדשיו דקודם הפרשה (דקאחי) [וקאחי] האי שער מכפר אעומאה שאחר כך (י). ויש לומר כיון שאצד וקרב אחר תחתיו, איגלאי מילתא שלא היתה הפרשתן הפרשה עד רגל אחר דשחטי ליה (י):

פירוש ארזי הלבנון

צעלים מפגלים (לקמן מ"ז ע"א) מאי איכא למימר. ובספר מראה כהן דחה דבריו דהא ר"א דאמר צעלים מפגלים לא מומעט את העוֹבֵד אלא דאף הצעלים מפגלים קאמר, וא"כ שני למה הוא צא כשהעוֹבֵד מפגל, דהוּא דוחק לומר דשני לא יצא אלא כשהצעלים מפגלים, וע"ש.

ועי' צק"א שהקשה לדצריהס דדוקא מאשם קדייק אצל מעולה ושלמים ליכא למויפשט הכ' צעיר דיש לומר דהראשון כיפר, א"כ צאשם נמי מנלן כיון דאשם לא שמענו אלא מהקישא דשלמים. ולא הצנתי קושייתא, דהא כיון דילפינן אשם מעולה ושלמים דאינו עולה לשם חובה וליריד להקריב אחר לחובתו, וצאשם על כרחך מוכח דהראשון אינו מכפר, דאל"כ שני למה הוא צא, א"כ שפיר ידעינן דה"ה נמי צעולה ובשלמים הראשון אינו מכפר דמאי שנא [נלא] הוי ילפותא מאשם אלא גילוי מילתא צעלמא הוא]. ובלא"ה לא קשה לפי מש"כ המפרשים דמש"כ התוס' דמאשם קדייק הוא לאו דוקא, אלא ה"ה דמזי למידק נמי מכל קרצנות חובה, כגון עולת חובה ושלמי זיבור, א"כ מעולה ושלמים גופייהו נמי מזי דייק דראשון אינו מכפר.

(עו) הח"ו והגרעק"א ז"ל תמכו אמאי לא הקשו התוס' מחטאת גופיה, דהבא צסוגיין פשיעא להגמרא דחטאת אינה מכפרת על עשה דלאחר הפרשה, ואילו התם צשבוטות צחטאת איירי.

ולע"ג מדוע נתעוררו להקשות כן דוקא על דצרי התוס' ולא הקשו כן על הגמרא גופא (צ"ג) דמיייתי ראיה משעירי עזרת. וצאמת כבר עמד על קושיא זו צשיעמ"ק שם צגמרא צשם תוס' הר"פ, ותיקן דלענין נדון דידן שיערי הרגלים דמי לעולה ולא לחטאת, דעעמא מאי מספקא לן צעולה משום דמכפרת על עשה עובא, א"כ שיערי הרגלים נמי מכפרים על כמה חטאים של זיבור שארעו צין רגל זה לרגל שעצר. והא דקאמר הגמרא הכא על "עשה דלאחר הפרשה", לאו דוקא עשה אלא כלומר כמו עשה דעולה. וכן תירץ הח"ג צעלמו.

(יג) העה"ק והגרעק"א ז"ל ועוד מפרשים הקשו דלכאורה לא דמי כלל לקושיא דר"ל, דהא ר"ל תמה על גוף הדין דאם לא כיפר למה הוא קרב, ועל זה מסיק דגז"כ היא דילפינן ממוצא שפתיך. אצל הכא כל השקלא ועריא הוא לבתר דכבר קמה לן דרשא דמוצא שפתיך ולא צא להקשות על גוף הדין כלל אלא רק צא לדחות הוכחת רב שישא דלא כיפרו דאי ס"ד כיפרו שני למה הוא צא, היינו דס"ל לרב שישא דלא שייך לצא צלא כפרה, ולזה פריך מה נפשך גם אם תאמר דלא כיפר הראשון אכתי יקשה למה הוא קרב, ועל כרחך יש לך לומר דצא צלא כפרה מזגירת הכתוב דמוצא שפתיך, ה"ג דילמא השני צא צלא כפרה. ועי' וצה תודה שכתב דלפמ"ש התוס' דזיבור הקודם דמאשם קפריך א"כ נוחא הל"ע של התוס'.

והלא אין בפרה אלא בדם. צפרק תמיד נשחט (פסחים נט): אמרינן כל כמה דלא אכלי כהנים צפר לא מלי מכפר דכתיב ואכלו אותם אשר כופר זהם מלמד שהכהנים אוכלין צפר ובעלים מתכפרים, אבל מכל מקום עיקר כפרה אינה אלא צדס"י:

לאחר שחיטה לא קא מיבעיא לן. צסוף הסוגיא (לקמן ז). צעי רבי ירמיה אפילו לאחר שחיטה (י"י):

דף ו ע"ב

לא כיפר מתנות הראש. פירש צקונטרס ויציא לוג אחר ויתן מתנות הראש, ולרבי עקיבא לריק להתחיל בצבחות. ותימה צסוף הוציאו לו (יומא דף סא) משמע דלכולי עלמא אין מתנות הראש מעכבות ואפילו נשפך הלוג, דפליגי התם ר' אלעזר ור"ש ורבנן צנתן מקלת מתנות שצבחות ונשפך הלוג, וקתני סיפא גמר מתנות שצבחות ונשפך הלוג דצרי הכל מתנות שצראש חין מעכבות כלל,

פירוש ארזי הלבנון

חטאת הציבור ואח"כ לקוצעו לאחר ר"ח שיראה. וצ' קריאות שם הם. אח"כ כשנאצד ועבר הר"ח, כיון שאינו ראוי עוד על ר"ח שהופרש, נעקרה הפרשתו, אבל נעקר ממנו רק הקציעות לר"ח זה אבל שם חטאת הציבור אינו נעקר דעדיין הוא ראוי לזה ויכול לשנותו לר"ח אחר. עכ"ד. ונראה כוונתו דענין קריאת השם של ר"ח זה או ר"ח אחר, אינו ענין הקדש ממש, רק בוי"ל כעין ייחוד דמייחדו למזוהו ולכפי פקע ייחודו כשאינו ראוי עוד למזוהו, אבל גוף ההקדש לא פקע כיון דאכתי ראוי הוא.

ו) והתם גופא מוכח דלא מעכב אלא כי איתא לצפר אבל כי ליתא לצפר לא מעכב כפרה כלל, אפילו למ"ד אם אין צפר אין דם בני מיילי קודם זריקה אבל לאחר זריקה דחייב אין עיכוב, ואפילו קודם זריקה מודה כשהחלצ צלצד קיים זורק את הדם אח"כ דליכא צפר לאכילת כהנים. ואין כוונתם צכאן אלא לדקדק על לשון הש"ס דקאמרינן אין כפרה אלא צדס דמשמע דאין שום דבר צקרנן שיהא לכפרה אלא הדם צלצד, והא אכילת צפר של כהנים נמי הוי ציה כפרה לצעלים וכי איתיה מכפרת, וע"ז כתבו דמ"מ עיקר כפרה דצעלים צדס הוא דהוי ושיך לומר אין עיקר הכפרה אלא צדס, ועל כרחק לא קאי ונראה לו לכפר אסמיכה כיון דעדיין לא היה צו זריקה שהיא עיקר הכפרה, ודוק (תוספת קדושה).

ו) כוונתם ציה ליישב הא דפריך רב הונא צר יהודה לרבא אימא כיפר גצרא לא כיפר קמי שמיא, ומאי קושיא הא כיון דקושעא דמילתא דחיוי יכול לכפר על עשה דלאחר שחיטה, אח"כ שפיר משיי רצא אפילו לדעת המקשה. ולהכי כתבו דלקמן צעי ר' ירמיה אפילו לאחר שחיטה, ולהכי שפיר מקשה ר' הונא צר יהודה לרבא

עז) לשון התוס' צצצועות (י" ע"א), וי"ל דהכא כיון דנאצד נעקר הפרשתו, והאחר שהופרש צמקומו כיפר על עצירות שהיה לו לזה לכפר, וכשיצא ר"ח תחול עליו הפרשה לעצירות שצברו קודם לכן. עכ"ל. ודבר זה צ"צ הידך נעקר ההפרשה לאחר שנאצד אח"כ והקריב אחר צמקומו. ואין כוונת התוס' כלל מטעם צצ צ"ד מתנה, דהא אליבא דר"ש קיימין דלית ליה צצ צ"ד מתנה. וגם אח"ל דזה שהוצרך שלא הוצרך לו הוא טעם לצעל הפרשתו למפרע אח"כ גם צתמידין שלא הוצרכו לציבור וצמותה הקטורת ובי דלית ליה לר"ש צצ צ"ד מתנה מ"מ תפקע ההפרשה למפרע מה"ע שנתצבר שלא הוצרכו לו ונתכפרו צארה. והנראה צכוונת התוס' דמטעם הקדש צצועות איתין עלה דחילו ידע שלצסוף יאצד ולא יצוא לכלל הקרבה לא היה מקדישו או שהיה עושה תנאי בהקדשו שצאם לא יצוא להקרבה אדעתא דהכי אינו מקדישו. וממילא אחי שפיר הא לגבי תמידין שלא הוצרכו לציבור וגבי מותר קטורת לית ליה לר"ש צצ צ"ד מתנה דהתם לא שייך כלל לומר דאדעתא שיתותר לא היה מקדיש, שהרי מתחילה ידע צצירור שיתותרו ששה עלאים כל שנה וכן שיתותר קטורת כל שנה שני מנים וחלי. ורק מטעם צצ צ"ד מתנה היה מקום לומר שלא הוקדשו ולר"ש לית ליה צצ צ"ד מתנה ומש"ה צקדושתן קיימי אח"כ שניתותרו (קס"י צצועות ס"י ז). מיהו אכתי לריק להצין, דא"כ שהיה זה הקדש טעות אח"כ ליפקח לחולין לגמרי. ועי' צמרומי שדה שהקשה כן על דברי התוס' כאן.

ובמקדש דוד (ס"י כ"ד אות ג') כתב צצירור דצריהם דצקרצנות ליצור איכא צ' עניינים של קריאת השם, וכגון שער של ראש חודש, שיש עליו קריאת שם לחטאת של ליצור ויש ג"כ עליו קציעות שיהיה לראש חודש זה. ויכול לעשות כצ' קציעות צזה אחר זה, לקרות עליו שם

דאין לריך להביא אחר, דבענין אחר אי אפשר לפרש^(י). וזהו דלא כתנאי דהכא^(ז). וז"ל דלר' יוחנן בן נורי נמי אין מעבדות כלל ואין לריך לעשותן^(ח), ומעיקרא ס"ד לא כיפר קמי שמיא אפילו מה שעשה כצר כגון מתנות צהונות עלמן אע"פ שנתן אין צהן רילוי גמור לפי שחיסר מתנות הראש אע"ג דלא מעבדי, כמו שאמר לעיל שקרבן שעשה לא כיפר קמי שמיא צשציל סמיכה שלא עשה אע"ג דלא מעבדת, והדר מסיק (ומתן) [דמתן] צהונות שכבר עשה כיפר לגמרי שיש צהן רילוי גמור, אבל מתנות הראש לא כיפר קמי שמיא^(י) ואין לריך לעשותן דכתיב והנותר וגו', וכן הקרבן כשר וכיפר על כל עשה שקודם לכן^(י), אבל סמיכה לא כיפר דהויה לאחר הפרשה^(י) עד שיביא קרבן אחר. אבל קשה על זה דלא הוי ליה לתרן רק התם כתיב והנותר וגבי סמיכה לא כתיב והנותר^(י). וז"ל דהתם הכי

פירוש ארזי הלבנון

כא) וסוגיא דהתם אולא אליבא דר"י בן נורי, אבל כר"ע ודאי לא אתיא, דאיכו צפירוש אמר דמעבד (מפרשים).

כב) וזה ילפינן מקרא דכתיב לכפר עליו, דמשמע אם לא נתן לא כיפר קמי שמיא על מתנות הראש. וקז"ת קשה אמאי לריך קרא לזה, וכי ס"ד דיכפר על מתנות הראש אע"פ שלא עשאו. ויש לומר דאי לאו קרא בוי"א כיון דקרא כתיב "והנותר" הרי שם לא עשאו אין צדך כלום אלא שלא עשה נחת רוח ליוצרו, קמ"ל דמ"מ עזירה היא צידו. ודוחק.

כג) ולפי פי' זה י"ל דלר"ע נמי דאמר אם לא נתן לא כיפר היינו דאם לא נתן מתנות הראש מעבדא כפרה ולריך להביא לוג וליתן מתנות הראש אבל אינו מוכרח שיחזור ויתן על הצהונות, אלא צהא פליגי דלר"ע מתנות הראש מעבדא כפרה וכיון דלא נתן מתנות הראש הוי כאלו לא כיפר כלל, ולריצ"נ כיפר מתן צהונות וגמורה עיקר הכפרה אלא שלא כיפר מתנות הראש היינו שלא קיים מצוה זו, [ודלא כרש"י שפירש דלר"ע לריך לחזור וליתן מתן צהונות] (קרא"א וע"ש).

כד) לכאורה היה להם לומר משום דהו"ל עשה דלאחר שחיטה, דהא נשיעת רצא קיימין דדחי ליה הכי לעיל.

כה) נראה כוונת התוס' כיון דלר"י בן נורי מתנות הראש לא מעבדי ואין לריך לחזור ולעשותן, שאינם אלא שרי מצוה כדכתיב והנותר, א"כ על כרחך ז"ל דסדרת המקשן היתה דמ"ה לא שייך לפרש "לא כיפר" על מתנות הראש, שהרי אינו מצוה עשה אלא שירים בעלמא, ומה שייך לומר צה "לא כיפר", וכן לריך לומר לפירש"י דסדרת המקשן היתה דכיון דשיירי מצוה הן ולא מעבדי להכי לא שייך לומר צהו "לא כיפר", אלא שלפי פירש"י התרנן משני דלעולם מתנות הראש מעבדי ולהכי שפיר שייך לומר צהו "לא כיפר". אבל לפי פירוש התוס' דגם לדעת התרנן מתנות הראש לא מעבדי א"כ קשה מאי משני לא כיפר מתנות הראש. ולא מפרש

דעפי הו"ל לדחויי דאפילו לאחר שחיטה לא מצינ' למפשט (עפ"י טה"ק).

יו) דאי נפרש כפירש"י הכא ונימא דמתנות הראש אין מעבדין מתן צהונות, דהיינו שאין לריך לחזור וליתן על הצהונות, א"כ מאי קאמר דצרי הכל מתנות הראש לא מעבדי, הא אפילו מעבדי נמי אין לריך לחזור וליתן על הצהונות, וכמו צשנשפך הדם אחר שגמר מתנות שצביכל דאין לריך ולחזור ליתן כנגד ההיכל כדאיתא התם דכל עבודה שגמרה כבר שוב אין לריך לעשותה שנית אליבא דכו"ע.

כ) והכ"מ צשם מהר"י קורקוס וכן צקרית ספר הקשו בעין זה על דצרי הרמז"ס דכתב (פ"ד מהל' מחו"כ ה"ד) שאם לא נתן מתנות הראש לא כיפר והיינו כר"ע דהכא, ואח"כ (שם פ"ה ה"ה) כתב דצנשפך הלוג מתנות הראש אינן לעיבוצא ובההיא סוגיא דיומא. וכתבו לתרן דלדעת הרמז"ס הא דאמר ר"ע אם לא נתן לא כיפר, היינו כשלא נשפך השמן, והתם צמסכת יומא דאמרין דצרי הכל לא מעבדי היינו כשנשפך. והוסיף צקרי"ס שם דאע"ג צשלא נשפך הוה משמע עפי דלא יעבדו כדאמרין צכל דוכתי כל הראוי לצילה אין צילה מעבדת צו, הכא שאני דכתיב צהדיא והנותר צשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המיטה, דמשמע כשיש שמן שלא נשפך יתן אותו על ראש המיטה ואם לאו לא כיפר כדכתיב יתן על ראש המיטה וכיפר, דמשמע אם לא נתן לא כיפר.

וצקרא"א ושפ"א הקשו על תירוצו זה וכתבו ליישב דס"ל להרמז"ס דהך דפליגי תנאי הכא מיירי כשלא נשאר שמן צעין כלל, אבל הך דיומא מיירי צנשאר שמן צכף הכהן ונשפך שאר השמן צשכלי, דצזה לכו"ע דוקא צמתנות הצהונות מעבד לריך שיהיה הלוג קיים צשעת מתן שמן, אבל צמתנות הראש אינו מעבד, ע"ש צצצריהס. וכ"כ החו"א (נגעים סי' י"צ סק"י). וע"ע צמפרשים כאן שהאריכו צה.

פירוש¹² מתנות הראש לא מעבדי דכיון שקיבל מדם האשם ומן השמן על הצהונות אינו קרוי עוד מחוסר כפורים אלא מותר לאכול בקדשים וליכנס למקדש, דמתן שמן נמי קרוי קרבן כדאמר פרק צית שמאי (קמ"ן מד): לכל קרבנס לרצות לוג שמן של מזורע¹³, ולכן לכל הפחות צריך ליתן על הצהונות¹⁴ קודם שיבא מותר בקדשים¹⁵ ז'. ברוך:

פירוש ארזי הלבנון

כיפורים, אכתי צריך להביא לוג אחר לקיים מלות מתנות הראש וכדפירש"י. (וצל"ק הגיה לשון התוס' וכתב צעה"ק שאינו ללוקר).

וראיתי מקשים דאמאי צריך שיתן לכה"פ גם על הצהונות, הא אע"ג דהלוג שמן נקרא קרבן, מ"מ יבא סגי במתן ז' שכבר נתן כנגד ההיכל, וכשם דמתנות הראש לא מעבדי אע"ג דאקרי קרבן ה"ה מתן צהונות לא יעבד. ולא הצנתי מאי קושיא, הא ודאי הוא דדוקא במתנות הראש איבא למימר דאינו מעבד משום דכתיב והנותר דאינו אלא שירי מזבח וכמו דשירי דס הקרבנות אינו מעבד, אבל מתנות הצהונות דהוי מעיקר קרבן הלוג שמן ודאי הוי לעיכובא כל שלא השלים הקרבן הקרבן.

ומכאן נראה לי גם מצורר מה שראיתי שמתחפקים צה"ל דצמתן צהונות תו לא מיקרי מחוסר כפרה, אס זכו דוקא לר' יוחנן בן גורי או דילמא גם ר"ע מודה בזה. וממ"ש לעיל נראה ברור דהוא דוקא לריב"ז דס"ל דמתנות הראש הוי שריים ולא מעבדי הכשר המזורע, אבל לר"ע דס"ל דמתנות הראש מעבדי הכשר, א"כ הו"ל נמי מעיקר קרבן הלוג שמן, ומהיכי תייתי דיהא סגי במתן צהונות להכשירו בקדשים, והלא אכתי לא נגמר הקרבן הקרבן, וק"ל. וצל"ה נמי פשיטא דאסור בקדשים לר"ע צלא מתנות הראש כיון דאכתי לא הוכשר ולא נעבר מעומאחו והיאך יבא מותר בקדשים.

(כט) אין זה חידוש דאסור לאכול בקדשים קודם מתן צהונות, דהא פשיטא שאסור כל שלא נעבר מלרעתו. אלא עיקר החידוש הוא דמתנות הראש לא מעבדי ופשוט.

ג) כתבו התוס' בשם רבינו ברוך לישב פירש"י דהא דאמרינן התם דלא מעבדא היינו דלא הוי עוד מחוסר כפרה אבל צריך להביא לוג לקיים מתנות הראש. אבל לא משמע הכי שם ציומא דאמרינן גמר מתן צהונות ונשפך הלוג דצרי הכל מתנות הראש לא מעבדי, ואי אתי לאשמעינן דלא מעבדא כפרה לאכול בקדשים א"כ למאי קאמר ונשפך הלוג, הא הכ רצותא הוי מלי לאשמעינן אפילו לא נשפך, דמיד אחר מתן צהונות

תוס' דמ"מ שפיר השיב לו התרצן דאע"ג שאינם אלא שירים מ"מ שפיר שייך לומר צה"ל כיפר", כיון שעכ"פ לא קיים מלות שירים, ואע"ג דלא מעבדי הכפרה דגבירא כלל מ"מ לא יבא חובתו כלפי שמיא שחיסר מזבח. ועל זה מקשה התוס' דכיון דלפי דעת המקשן כל ההכרח לפרש הכ דר' יוחנן בן גורי דכיפר ולא כיפר, הוא משום דאינם אלא שיריים ולא מעבדי כדכתיב והנותר, ולכן ר"ה לומר דה"ה גבי סמיכה דלא מעבדא נימא הכי. א"כ הוי להתרצן לתרץ בפשיטות דהכא גבי מזורע שאני דכתיב והנותר, וא"כ על כרחך לפרש כדקאמרת ד"לא כיפר" קאי על מתן צהונות כיון דאי אפשר לפרש צענין אחר, משא"כ צההיה דסמיכה כיון דסמיכה מלות עשה היא ולא שירי מזבח, א"כ עפי יש לך לפרש כפשוטו דלא כיפר על ציעול עשה דסמיכה. כנלע"ד ביאור דצריכה ועי' במפרשים.

כו) חחרים לפרש כפירש"י דגם לר' יוחנן בן גורי צריך לחזור וליתן מתנות הראש, רק התם צסוגיא דיומא דקאמר דלכו"ע לא מעבדי איירי לענין שאינו קרוי עוד מחוסר כיפורים.

כז) והנראה נלמד מדברי התוס' אלו דהא דמזורע קודם מתן צהונות אסור לאכול בקדשים ונקרא מחו"כ הוא לאו משום דחסר לו עלם מעשה הכשר של מתן צהונות, דלאו צהכי תלי דין מחוסר כפרה, דיסוד דין מחו"כ תלוי רק בהצאת הקרבן ולא במעשה הכשר אלא דכל זמן שלא נתן מהלוג על הצהונות הרי חסר לו עדיין עיקר הקרבן של הלוג ומשום זה הוא דנקרא מחו"כ, וזהו שהביאו דמתן שמן נמי קרוי קרבן וכו' ומשום"ה גם הלוג מעבד בהיתרו לאכול בקדשים וליכנס למקדש אבל לא משום מעשה הכשר של מתן צהונות (ר"י הלוי עמ"ס יומא סס).

כח) כוונתם לפרש אמאי מתנות השמן מעבדי ונחשב מחוסר כיפורים, דלכאורה דין מחוסר כפרה תלוי רק בהצאת הקרבן (עי' צאות שלפנ"ז) ולא מפרשים דמתן השמן נמי קרוי קרבן, ולהכי כל זמן שלא נתן השמן לכה"פ על הצהונות אכתי מיקרי מחוסר כיפורים. ומ"מ אע"ג דצמתן צהונות שוב לא מיקרי מחוסר

וליקן ולימא ליה לקרא דבי בתיבא בזה אחר זה בתיבא^ל. הא לא פריך דלימא ליה לקרא שלא חייב להציא שנים אלא כשהפריש בזה אחר זה אבל הפריש שנים בצת אחת [אינו חייב אלא אחד]^ג, שזו אינו קושיא דאפילו הפריש שנים בצת אחת נהי כשקרב האחד לא מהני השני שהופרש עמו מכל מקום יכול להפריש [אחר] אחר כך* ולהקריב ומועיל, דלעולם חייבה תורה להציא שנים. אלא הכי פריך דאע"פ מי לימא ליה לקרא דכי משתעי [שנריך להקריב שנים, דוקא כשמפריש בזה אחר זה]^ה. וקשה ליפרוך נמי דאע"פ מי לימא ליה לקרא דכי משתעי^ה ע"י לב צ"ד. וגרסה דצלאו קרא

פירוש ארזי הלבנון

הכתוב שנים. ולזה דוחים התוס' דזו אינו קושיא, דהא יש לדחות דלעולם הנריכה תורה להציא שנים, והלכך נריך להפרישם בזה אחר זה, והא"ג אס יפרישם צ"א לא יקרב השני שהפריש אלא ינעך להפריש קרבן אחר אח"כ ולהקריבו, דלעולם הנריכה התורה להקריב שנים. וכן פ"י הבה"ז.

וזה לשון הקר"א, צנוק הדבר מאי דמשמע מרש"י ז"ל ותוס' ז"ל דאם הפרישן בצת אחת מופסיל השני אי נימא דאינו מכפר על עשה דאחר הפרשה, ל"ע דהא כל מוספי המועדים חוצת היום הם ולא צאו לכפרה מיוחדת, אלא דילפינן מקראי (שזועות ט' ע"א) דמכפרי על עומאת מקדש וקדשיו, ואי מתרמי שני שעירי חוצה כאחת ובאחד יכופרו וכי צשציל זה לא יקרב השני. והכי משמע לישיגא דר' ירמיה קיבל דמן צב' כוסות שני למח הוא צא משמע דפשיעא ליה דצא הוא ואינו נפסל אלא דלמה הוא צא לר"ש דאמר דשניהם צאין לכפר, והא דלא חשבה ר"ש אלא צ' שעירי עזרת לטעמיה איל דס"ל שם (צ' ע"א) דלרגלים וראשי חדשים לאו כפרה אחת להם, אבל לר"מ ור"י שם דק"ל כוונתה דר"ח ורגלים כפרה אחת להם כמ"ש הרמב"ם ז"ל (פרק י"א מהל' סגות ה"ט) בראש השנה דאיכא צ' שעירים ל"ל ג"כ דצא השני לכפר צון זה לזה. ועי' תוס' שזועות (ח' ע"ג) דצ"ה ויכפר כתבו ז"ל דלא מסתבר לומר דצא רק על עומאת שצין זה לזה והכא אמר רבי שמעון כן, עכ"ל.

וג' ומפרש תוס' דקושיא הגמרא היא דלא מסתבר דמה שאמרה תורה לנריך להקריב שנים, היינו שנריך להפרישם דוקא בזה אחר זה. דהתורה אמרה שנים סתמא דמשמע אפילו אם מפרישם בצת אחת. ועל זה מקשה התוס' דאכתי גס לפי' זה לא אתי שפיר תירוק הגמרא דמייירי ע"י לב צ"ד מתנה, דא"כ אכתי תיקשי דהא סתמא דקרא משמע דצטין שנים בכל ענין ואפילו דלויכא צ"ד מתנה.

לד' הכ הגהה שצוגרריים היא עפ"י צה"ז וז"ק. אמנם הפני"מ והח"ג כתבו לפרש דצרי התוס' בלא הגהה זו וגרסי "אלא הכי פריך דאע"פ מי לימא ליה לקרא דכי

מותר לאכול בקדשים, דהא צנשפק ליכא נפ"מ כיון דנריך להציא לוג אחר לקיים המצוה. ועוד דמאי קאמר דצרי הכל מתנות הראש לא מעבצא ומאי ענין זה למחלוקתם כיון דלוג אחר נריך להציא אלא דקמ"ל דמתנות הראש לא מעבצא כפרה. ואי תימא דקמ"ל דאין נריך לחזור וליתן בהונות, הא אפילו אי מתנות הראש מעבצא כפרה נמי אין נריך לחזור וליתן בהונות כמו אם נשפק צמתן בהונות דאין נריך לחזור וליתן בהיכל. הן אמת דלר"ע דאמר אס לא נתן לא כיפר כתבו התוס' ז"ל ציומא שם (ס"א ע"א) דצ"ה דצרי דנריך להציא לוג ולחזור וליתן מתן בהונות וכ"כ רש"י ז"ל כאן, ומשמע לכו הכי מדאמרין דלריצ"ג כיפר מתן בהונות משמע דלר"ע לא כיפר גס מתן בהונות, אבל טעמא צעי מאי שגא דהאזות שצפנים ומתן בהונות כל חד הוי כפרה צפנ"ע ואס הציא לוג יתחיל צמתן בהונות אע"ג דכתבו ומותר השמן כ"י, ומאי שגא דמתן בהונות ומתנות הראש חדא כפרה היא (קר"א).

לא) ע"י פנ"י (ר"ה ח' ע"ג) שהקשה על גוף הברייתא, דמשקרא מאי קשיא ליה אע"פ עומא דקרא ניקו ויידרוש צמספר כל הקרצנות. ועוד דמאי קאמר על עומא שאירע צין זה לזה, ואע"פ שעות מי כתיבי בקדשים, וא"כ נקריב שעיר אחד קודם זמן התמיד של צין הערצים ויכפר על כל העומאות עד אותו זמן ואכתי למח מקריצין שנים. אלא על כרחך דשני שעירי עזרת קריצין מגזירת הכתוב. ומסיק הפנ"י דעיקר קושיית הברייתא צמה שנקראין שעירי חטאת ואין חטאת אלא מה שמכפר כפרה גמורה ולא חשבת חטאת שמכפר להלצין וא"כ השעיר השני למח נקרא חטאת ולאחרי כפרה צא כיון שכבר נתכפר בראשון דנקרא ג"כ חטאת. ועל זה משני דעכ"פ מכפר על עומא שאירעה צין זה לזה ומש"ה שניהם קרויים חטאת, עע"ש ועי' עה"ק מש"כ ע"ז.

לז' נראה כוונתם לאפוקי מפירש"י דקושיא הגמרא היא וכי קרא דאמר להקריב שנים לא איירי אלא כשהפרישם בזה אחר זה, ואילו יפרישם שניהם כאחת לא ינעך להקריב אלא אחד, והלא בכל שנה הנריך

הוא קשיא ליה משעירי עזרת שעושין כל שנה, שדוחק הוא להעמידם ולומר שהיו מפרישין אותן צה אחר זה ל^א:

סבין מושבתן למה שחן. צסוף פרק קמא דשבוטות (דף יג:) אמרין דשמואל סבר להא דר' יוחנן דהתם וצסמוך מיייתי לה אמר רבי יוחנן תמידין שלא הולכין ללצור לדברי ר"ש אין נפדין תמימים, פירוש אלא מקילין בגופן את המזבח כדקאמר התם לר' שמעון, ופירש שם צקונטרס דשמואל סבר לה להא דאמר רבי יוחנן לדברי ר"ש אין נפדין תמימים ומקילין בהן את המזבח דאמר שמואל סבין מושבתן למה שחן, פירוש סבין השוחטין סתם מושבתן לקרבן שהופרשו מתחילה כגון עולת תמיד לעולת קין אע"פ שאין זה אותו קרבן ^א כיון דמעיקרא עולה והשתא עולה. והשתא קשה ^ב מאי מיייתי התם תניא נמי הכי מצרייתא, הלא ממתני' דהתם הוא ליה לאיתויי ^א, ועוד דצבדיא מוכח צשמעתין דמילתיה דשמואל דוקא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון דאית להו לצ צית דין מתנה עליה. ויש פירושים צרש"י שמוגה בהן נראה צעיני דלא גרסינן הא דשמואל הכא דהא צפרק קמא דשבוטות מוקמינן לה אליצא דמאן דלית ליה לצ צית דין מתנה עליה. והוא דוחק למחוק כל מילתיה דשמואל מן הספרים. ועוד נראה שדברי הקונטרס סותרים זה את זה שפירש סבין מושבתן למה שחן ראויין ועומדין כגון תמידין שלא הולכין ללצור שנקחו מתרומה ישנה והגיע אחד צניסן מקילין בהן את המזבח ואף על גב דלשם תמידין נלקחו ולא לשם עולות נדצת לצור הואיל ולא חזו תו ללצור קרבי למאי דחזו משום דלצ צית דין מתנה עליהן אס הולכין הולכין ואס לאו יקילו בהן, אלמא לפירושא לא מהני תנאי צית דין למיקרב תו לתמידין, ואחר כך פירש לדברי חכמים נפדין תמימים דאית להו לצ

פירוש ארזי הלבנון

לו) פירוש שזו עולת חובה חו עולת נדצה.

לו) דצריהס מגומגמים קלת דלישנא "והשתא קשה" משמע דלפי פירוש התוס' אתי שפיר תניא נמי הכי, וצאמה לתירוצ תוס' לא גרסינן ליה כדמפרשי צסמוך. ולשון התוס' דשבוטות מדוקדק יותר שהקשו שם אהאי גירסא דגרסינן תניא נמי הכי ולא תליא צפירוש רש"י ע"ש (מס קדושים).

לח) פירוש, דהגמרא מיייתי התם סיעתא לשמואל מצרייתא דתניא ומודה ר"ש צשעיר הרגל שאס לא קרב צרגל יקרב צר"ח וכו', שמתחילתו לא צא לכפר אלא על מצח החילון. אלמא אהא הוא דקפדינן שיקרב על מצח החילון לכפר מקלת דצר שהוקדש לו, חטאת דעומאת מקדש תקרב לעומאת מקדש אע"פ שאין כפרתן שווה, ה"נ צתמידין שהוקדשו לעולת התמיד, יקרבו לעולת קין המזבח (כ"פ רש"י שם).

ועל זה מקשים תוס' דאמאי לא מיייתי הגמרא הך סייעתא ממתניתין דריש צבוטות דתנן התם הוה ר"ש אומר שעירי ראשי חדשים מכפרים על העבור שאכל את העמא, ושל רגלים מכפרים על שאין צה ידיעה לא צתחילה ולא צסוף כו', אמרו לו מהו שיקרבו זה צזה, אמר להם יקרבו וכו' כולם צאין לכפר על עומאת מקדש וקדשו, ע"כ. אלמא ס"ל לר"ש דקרב של זה צזה כיון דיש עכ"פ מקלת דצר לכפר על מה שהוקדש.

משמע ע"י לצ צ"ד", וה"פ דכיון דאינו מפורש צתורה אי מכפרי אעשה דאחר הפרשה איך כצבה תורה סתם וסמכה על לצ צית דין שיפרישו צזה אחר זה, דילמא יפרישו יחד ויקרבו שניהם, ואחד הוא שלא לצורך כפרה כלל. והצ"ז והצ"ק הצינו דזה קאי על לצ צית דין מתנה ולכן הגיבו צענין אחר. עכ"ד ועט"ש.

לה) ומפרשים תוס' דאע"ג דצגמרא נקט הקושא מקרא, אין לדקדק צכך, דצאמת צלאו קרא נמי קשיא ליה דלא מסתצרא שהיו עושים כן צשעירים שמקריבין צכל שנה שהיו מפרישים אותם צזה אחר זה, דלא מלינו רמז לזה צמשנה או צצרייתא. ולזה משני הגמרא דצאמת לא היו מפרישים אותם צזה אחר זה רק צצת אחת היו מפרישים, אלא דעכ"פ איכא תנאי צי"ד דלא תהא הפרשת האחרון הפרשה עד איכא זמן לאחר הפרשת הראשון.

וצריך להצין דאכתי תיקשי דלא מסתצר נמי שיהיה תנאי צי"ד צזה, שלא מלינו רמז לזה צשום מקום. ויש ליישב עפ"י מה דדייק הרעבצ"א (צבוטות י"א ע"א) דלישנא ד"לצ צית דין מתנה" משמע שאין צריך תנאי מפורש וכדמפורש דמי וצצרים כאלו צלצ כל אדם והיו צצרים, דמסתמא כל מה שיכולין צי"ד לתקן יתקנו, ע"כ. ונראה מדבריו דתנאי צי"ד אין צריך שיתנו הצ"ד צפירוש אלא סתמא דמילתא הוא כן.

צית דין מתנה עליהן להכשירן לתמיד שנה הצאה שאם לא הולכרו יהיו לדמיהן שיפדו אותן ממשות חולין בלא מוס ויוציאום לחולין ויפלו דמיהן למותר תרומה ואחר כך יקחו אותן מתרומה חדשה ויוכשרו לתמידים^ל. ונראה כפירוש הערוך (ערך משך) וזה לשונו סכין מושכתן למה שכן, פירוש למה שכן אם תמידין אם מוספין סכין מושכתן להיות כן, אבל ערס שמושכתן הסכין אין לומר אחיז תמיד ואחרי מוספין אלא תלויין ועומדין בתנאי לב צית דין, שכן מתנה עליהן לב צית דין אף על פי שאמרו שהן תמידין אם ירלו להקריבן לשם זבח אחר^מ רשאין, לפי שבזמן שמשך הסכין לשחיטת התמיד הרי הוא תמיד ובזמן שמשך זה הסכין לשל מוסף הרי הוא מוסף, וזה סייעתא לר' יוחנן [דאמר] שאם לא הולכרו להן [אליבא דרבנן] נפדין תמימים שלא משכתן סכין [לעולם] [מעולם]^{מא}. והשתא להאי

פירוש ארזי הלבנון

(נ) מש"כ התוס' "אם ירלו להקריבן לשם זבח אחר" נראה דאין כונתם לעולת ליצור כמו עולת מוסף, דלא לא אצטריך תנאי צ"ד דאף לר' שמעון דלית ליה לב צ"ד מתנה אמר התם דתמידין שלא הולכרו לליצור מקילין בהן את המזבח דמשיקרא עולה והשתא עולה. ואין לומר דהתם נמי העטס דהכי גמירי לה דמותר תמיד לקיץ המזבח כדכתבו התוס' בסמוך לר"ש דמותר חטאת, ליתא דא"כ בתמידין נמי לגזור לא הולכרו אטו הולכרו כדגורין התם דחטאת לאחר כפרה אטו לפני כפרה, אלא ע"כ דאף בהולכרו מותר לשנות מתמיד לקיץ המזבח דכולהו עולות נינהו. לכך נראה דכוונת התוס' אם ירלו להקריבן לשם שלמי ליצור כגון כבשי עזרת, דאי לאו משום תנאי צ"ד היה אסור דמשיקרא עולה והשתא שלמים (עולת שלמה). ועי' צחות שאח"כ הצאנו שכ"כ בתוס' הרא"ש דיכול לשנות לכל דבר מעולה לחטאת ומחטאת לעולה וכו' ע"ש.

(מא) כתב בחזו"א (מנחות ס"ו כ"ח סק"ז) דלכאורה לפי המצואר בדברים (כ"ט ע"א) דקדושת הגוף לא פקעה בכדי, אי אפשר לפרש הכא שהצ"ד מתניס דמה שיותר תפקע קדושתה, דהא זה א"א להיות, דקדושת הגוף לא פקעה בכדי, ולריך לפרש שתנאי צ"ד הוא על מה שיותר שלא יתקדש מתחילה [ואין זה שייך לצריכה ע"ש בחזו"א]. אך לפי זה קשה עוצא היאך חזרין ולוקחין את הקטורת מתרומה חדשה, דקטורת צעין שיתקדש קדושת הגוף בשעת פיעומו וא"כ האי מותר שמחמת תנאי דלצ צ"ד הוצרך שלא הוקדש מעולם בקדושת הגוף דקטורת והיכי מתכשר כשחזרין ולוקחין אותו מתרומה חדשה. ולידד מרן החזו"א לומר דהתנאי צ"ד אינו על למפרע שלא יוקדש המותר מתחילה, אלא לב צ"ד מתנה דכשיבא מותר תיפקע קדושתו מכאן ולהבא, ואע"פ שקדושת הגוף לא פקעה בכדי זהו כשעדיין ראוי למזוהו אבל כשאינו ראוי למזוהו שפיר מלא צ"ד לאתגווי (לשון קה"י שצעות ס"ה ע"ש). ועע"ש בהמשך דבריו שהביא ראייה מהתוס' דמנחות דס"ל

וצתוס' הרא"ש (שצעות סס) כתב ליישב קושייתם, דממתני' לא מני לסייעי, דמתני' תליא עעמא דמאי דכפרתן שורה על עומאת מקדש וקדשיו, אבל הכא חלוקין בכפרה דתמיד מכפר על כל עבירות כדאמרין לא לן אדם צירושלים ועבירה בידו, תמיד של שחר מכפר על עבירות הלילה, ותמיד של ערב מכפר על עבירות היום, ועולת קין אינה מכפרת. אבל מצרייתא מיייתי שפיר דתליא עעמא דמאי דצאין על מזבח החיטון ועולת קין נמי זריקתה על מזבח החיטון. והאי דאמר לכפר לאו דוקא אלא ההקדבה מיקריא כפרה, עכ"ל.

(לב) כתב הבה"ז דלפי הפירושים שמוגה בהם נראה צעניו וכו', לא קשיא, דצאמת משום הכי חזר צו רש"א. אמנם מלשון רש"י לא משמע דמש"ה חזר צו, רק חזר צו משום דשצעות מוקמינן להא דשמואל אליבא דמאן דלית ליה לב צ"ד, ומשמע דצלה"ה שפיר איבא לאוקמי למילתיה דשמואל אליבא דמאן דאית ליה לב צ"ד מתנה. ובשיעמ"ק כתב בשם רשצ"א [וצתוס' הרא"ש שצעות הוא בשם ריב"א] ליישב סתירת דברי רש"י, דצאמת גס לר"ש ס"ל לב צ"ד מתנה, אלא דבהא פליגי דלר"ש לא מהני לב צ"ד אלא שיבו כשרים לקיץ המזבח בגופן, אע"ג דלשם תמידין נלקחו, כיון דמשיקרא עולה והשתא עולה, אבל לא מהני תנאי צ"ד לפדות תמימים ולמקרב לתמידין, ולרבנן מהני לב צ"ד אפילו לפדות תמימין. מש"ה פירש"י כאן לר"פ אליבא דר"ש דלא מהני תנאי צ"ד למיקרב לתמידין, ואח"כ פירש לדברי חכמים דמהני תנאי צ"ד אפילו למיקרב לתמידין. ועל זה פריך הגמרא מי אית ליה לר"ש לב צ"ד מתנה עליהם כל כך לבעל ההפרכה ולהוציאן לחולין, והאמר ר"י לדברי ר"ש אין נפדין תמימין, דנהי דאית ליה לר"ש לב צ"ד מתנה עליהן לשנות מחוצה לדבה, מ"מ לפדותן תמימין ולהוציאן לחולין לית ליה לב צ"ד מתנה עליהם. ע"כ. וכ"כ ה"ק.

פירוש לא גרסינן תניא נמי הכי, דמילתא דשמואל כרצן^(כ), אלא גרסינן תניא מודה רבי שמעון כו'^(כ) ועממא משום דצאין לכפר על [עוממא] מקדש וקדשיו כמתניתין דהתם, וצצרייתא חידש טפי ממתניתין (והא) [צבא] דקתני שחילתו לא צא אלא לכפר על מזבח החילון לאפוקי שער הפנימי^(כ), דצעינן תרתי עוממא מקדש ומזבח החילון, ואף על גב דמשמע התם דחי לחו משום גזירה [אטו לפני כפרה] הוי מקליין בגופן אפילו צמותר חטאות הפנימיות^(כ) היינו משום דהכי גמירי דמותר חטאות לצור לעולה^(כ). ורצונו חננאל מפרש כפירוש הערוך וגרים התם תניא נמי הכי, וקאי אמילתא דרבי (יוחנן) [שמואל צ"ר ילחק] [שצעות יב]. דאמר דלרבי שמעון [דוקא תמידין] מקליין צהן בגופן הואיל ומעיקרא עולה והשתא עולה אצל לא צמותר חטאת כו'^(כ). ותימא אמאי נער עד לסוף, דלעיל הוה ליה לאתויי^(כ):

פירוש ארזי הלבנון

לאכשורינהו לעולה קודם כפרה נמי]. אלמא דמלך הדין לא צעינן חרתי ואפילו שער הפנימי ראוי מן הדין לקיץ בגופו, וא"כ ה"כ אס אצד יהא ראוי ליקרב צרגל אחר דצוה לא שייך גזירה אטו לפני כפרה דהא שתיבן חטאות.

(מו) ומתריס תוס' דהתם היינו עממא משום דהכי גמירי דמותר חטאת לעולה הוי, פירוש דוקא לשנות מחטאת לעולה יכולים להקריב, משום דכך היא הלכה למשה מסיני, אצל לא משעיר ראש חדש לשעיר רגל היינו מחטאת לחטאת, דצוה צעינן דוקא שיהיו שניהם שוים בתרתי.

(מז) פירוש דהתם (צ"א) קאמר רב שמואל בר רב ילחק אע"ג דאמר ר"ש דתמידין שנתרו משנה זו מקריבין אותם גופן לקין המזבח, זהו דוקא בתמידין שכן עולה וקין המזבח נמי עולה הוא וליכא למיגזר מידו. אצל מודה ר"ש בשעירי חטאות שניתותרו מתרומה ישנה, שאין מקליין בגופן אלא בדמיהן, ואע"ג דהלכה למשה מסיני דמותר חטאת ליצור יהא עולה, מ"מ גזרינן אחר כפרה אטו לפני כפרה. ומפרשים תוס' דלא מיייתי הגמרא הכ דברייתא, לסיועיה לר' שמואל צ"ר ילחק.

והתוס' כאן קולרו, אמנם צתוס' שצעות שם פירשו היאך משמע הכי מצרייתא ח"ל, ויש מפרשים "תניא נמי הכי" אדרש שמואל בר רב ילחק דאמר מודה ר"ש בשעירי חטאת שאין מקליין בגופן, דקתני אס לא קרב צרגל, כלומר בפסח, יקרב צראש חודש כו', ואס לא קרב ציוה"כ יקרב צרגל, פירוש בסוכות, ואס לא קרב צרגל זה של סוכות יקרב צרגל אחר, דהיינו בשמיני עזרת שהוא רגל צפ"ע, אצל טפי מרגל אחר דהיינו בפסח הצא לא מזי לאקריבי לגופיה דה"ל תרומה ישנה ולא להקין בגופו, לפי שמחילתו לא הוקדש אלא לכפר על מזבח החילון, כלומר לכפר בחטאת וא"א

דעינן לב צ"ד מתנה הוא שלמפרע לא תחול הקדושה. וכן מלאתי צתוס' הרא"ש שצצעות שכתב (שציעת צעל הערוך) ח"ל, קרבנות ליצור סכין מושכתן למה שהן ואין שם הקרבן נקבע עליו עד שעת שחיעת הסכין, שאם קראו תמיד יכול לשנותו למוסף ומעולה לחטאת ומחטאת לעולה, שתגאי צ"ד הוא שלא יחול עליו שם הקרבן עד שעת שחיעת הלכך נפדין תמימים שלא קדשו קדושת בגוף, עכ"ל.

(מב) עיין לעיל אות ל"ז.

(מג) מודה ר"ש בשעיר שאס לא קרב צרגל יקרב צראש חודש ואס לא קרב צר"ה יקרב ציוה"כ וכו'.

(מד) פירוש דלפי גירסא זו, הכ דרייתא קאי אמתני דהתם דקתני שיכולים לשנות מרגל לרגל, רק צמתני מפרש טעמא דר"ש משום דכולן צאין לכפר על עוממא מקדש וקדשיו, משמע נמי שער הפנימי של יוה"כ אס לא קרב צוה קרב צוה, דהא נמי צא לכפר על עוממא מקדש וקדשיו, ולזה חידש טפי צצרייתא דצעינן נמי צצא לכפר על מזבח החילון, דמשמע לאפוקי שער הפנימי (עפ"י ז"ק).

(מה) פי' דתנינן התם פר ושעיר של יוה"כ [דהיינו פר ושעיר הפנימיים] שאצדו והפריש אחרים תחתיהם [ונתכפר צהם ואח"כ נמלאו הראשונים], כולן ימותו [בדין חטאת יחיד דלמיתה אזלה מהילכתא]. ר"א ור"ש אומרים ירעו עד שיסתאצו וימכרו ויפלו דמיהם לגדבה [לעולת קין המזבח], שאין חטאת ליצור מתה [דהלכה למשה מסיני דחמש חטאות המתות דוקא בחטאת יחיד נאמרה ולא צליצור]. ומקשוין א"כ אמאי ירעו עד שיסתאצו, וקריבם עזמן לקין המזבח. ומשני גזירה קודם כפרה אטו לפני כפרה [פירוש, אי מכשרת חטאת ליצור ליקרב עולה לאחר שנתכפרו ליצור צאחר, אטו

דף ז ע"א

דלמא אם תימצי לומר קאמר. ורבי זירא נמי שהשיב (נמי) לרבי ירמיה על עומאה שאירעה בין זו לזו, כמו כן אם תימצי לומר קאמר^א. וקושיא ראשונה ומי אית ליה לרבי שמעון לב בית דין מתנה לא חש לתרץ, דאיכא למימר דאפרשינהו בזה אחר זה ואינו חושש בקושיא דליקו ולימא ליה לקרא כו', ועוד דהיכא דלית ליה תקנתא (ברעייה) [בקיץ המזבח] אית ליה לרבי שמעון לב בית דין מתנה^ב (כדמוכח במנחות פרק התודה). ומיהו הא מוכח [במנחות פרק התודה (דף עט:)] דהיכא דאית ליה תקנתא ברעייה לית ליה לב בית דין מתנה וכאן אית ליה תקנתא ברעייה:

תודה ששחטה לשם תודת חבירו בשרה. ועולה לשם חובה, [ו]משום שנוי צעלים לא מייפסלא דאין שינוי צעלים אלא (ח"כ) צזריקה^א. **ורב חסדא אמר פסולה.** פירוש לא עלתה לשם חובה

פירוש ארזי הלבנון

לשנותן בנדבה. אלמא אין מקייצין בגופן אלא דמיהבן. עכ"ל.

מח) פי' דאחר דמיייתי התם מילתא דר"ש ב"ר ינחק שקיל וערי הגמרא צעיינים אחרים, ורק אח"כ (צע"כ) חזר ומציא לו סיעתא מצרייתא, וזה תימא להך פירושא למה הפסיק כל כך ולא מיייתי ליה להך סיעתא לעיל לאלתר.

ח) וה"ק על עומאה שאירעה בין הפרשתו של זה להפרשתו של זה, והח"ל דמכפר גם על דלחחר הפרשה ח"כ על עומאה שאירעה בין זריקתו של זה לזריקתו של זה. ודלא כרש"י שפירש דר' זירא ודאי פליג. ובאמת ז"צ מה דחק רש"י לפרש כן. ואע"פ דמלשנו נראה דגרס במילתיה דר' זירא על עומאה שאירעה בין זריקה של זה לזה, ודלא כהתוס' דגרסו בין זה לזה, מ"מ גם לגירסתו לכאורה שפיר איכא לפרש דר' זירא השיב על הח"ל דצעוי מנייה ר' ירמיה, וז"צ. ועי' שער"ק.

ב) כוונתם לחלק דאיכא למימר דוקא גבי תמידין הוא דלא ס"ל לר"ש לב צ"ד מתנה כיון דאיכא תקנתא בקיץ המזבח, משא"כ בצעירים, דלא תיקנו קיץ המזבח אלא דוקא בתמידין. ועל זה דחו דמיהב במנחות מוכח דגם היכא דאיכא תקנתא ברעייה לית ליה לר"ש לב צ"ד מתנה וא"כ גם בצעירים שהפריש צצת אחת איכא תקנתא ברעייה [לר"ש דס"ל חטאת ליצור אינה מתה] ולית ליה לב צ"ד מתנה, וא"כ על כרחך תירון ראשון עיקר דלא חש בקושיא דליקו ולימא ליה לקרא וכו'. כן הגיהו ופירשו צלאן קדשים וצחידושי רעק"א וכן הסכימו הח"י והקד"ח, ע"ש צח"ג צאורק. אמנם צעה"ק הגיה הגירסא הישנה ומפרש צענין אחר ע"ש. וע"ע צפנ"מ.

ג) ולפ"ז בתודה שזרקה לשם תודת חבירו לכו"ע פסולה משום שינוי צעלים. ודוחק דהא פשיעא דצרייתא דקאמרה תודה ששחטה לשם שלמים וכן בשלמים ששחטן לשם תודה לאו דוקא צשחיה דה"ה בכל ד' עצודות, וממילא כד דייקין הא תודה לשם תודה כשירה ג"כ בכל ד' עצודות הוא, והאיך צעי הגמרא לומר מאי לאו דחצריה. ולולא דצריהס הייתי אומר דשם שינוי צעלים לא הונה כי אם כשמוכר להדיא שם הצעלים אחרים על הכפרה דהיינו שאמר ששחטה ע"מ שזרקנה לשם פלוני או שיתכפר צה פלוני, אבל כשאמר שעושה העצודות לשם קרבן של חבירו אף שחש זה גם צזריקה לא מיקרי זה שינוי צעלים לכו"ע. והטעם בזה דאף דהועיל צמחשצה זו שתעשה בקרבן חבירו אבל עכ"פ צריך לחשוב שיתכפר צה חבירו, ודומיא דאם היה עושה כדון צודאי מזה לחשוב לשם זובה וכדתנן צמתניתין כן, ה"ה צמתכוין לשם אחר צריך שזכיר צהדיא שם הצעלים עליו, [וכעין מה דאמרין לעיל עליו ולא על חבירו חצירו דומיא דידיה וכו'] והכא הרי לא הזכיר בהעצודות כי אם שיהיה לשם קרבן של חבירו ולא הזכיר שיהיה לשם חבירו והוי כאילו אמר הכהן הריני שוחט חורק קרבנו דמה אינו מוכח שיהיה לשמו, ואף דאם שוחט לשם צעלוי קיי"ל דסתמא נמי כשר, שם הטעם משום דסתמא לשם צעלוי קאי שהרי הקדישהו, אבל הכא הרי הצעלים אלו לא הקדישהו וכל זמן שאינו אומר צהדיא שעושה העצודות לשמו אין שמו עליהן מסתמא ולכך לא קרוי שינוי צעלים. נמלא לפי דצרינו דשינוי צעלים לא שייך כאן כלל אפילו אם חש צה צזריקה. ולפי דעת התוספות דבשאר קרבנות לא פליגי וגם רב חסדא מודה לרבה דאינו פסול משום שינוי קודש, משום שינוי צעלים ג"כ אין כאן אפילו צזריקה וכנ"ל. ונראה שכל דצרינו נכלל צרש"י ד"ה תודה ששחטה ע"ש. והרב צעל צרכת

משום דהוי שינוי קודש כשאמר תודת פלוני לשם תודה אחרת^א של פלוני^ב, אבל אמר תודה זו לשם פלוני כשרה גמורה לפי שהוא שינוי צעלים בשחיטה דכשירה גמורה:

הגה"ה רב חסדא אמר פסולת. נראה דוקא בתודה פליג^א משום דכתיב צהן קרה שלמיו. וצקונערם פירש דהוא הדין בשאר קרבנות:

פירוש ארזי הלבנון

מיהו פשטות לשון הגמרא משמע דאיירי בשוחט תודה חצירו בכל גוונא ואפילו צלותו הכס ממש, ומלשון רש"י ותוס' אין שום הכרח לפרש צעין אחר.

(ה) ר"ל לשם תודה אחרת של פלוני אחר. ודוקא בתודה של אחר, אבל אם שוחט תודה של עצמו לשם תודה אחרת של עצמו וכגון תודה של ים לשם תודה של בית האסורים, צהא ודאי לא הוי שינוי קודש וכדאמרין בסמוך מאי לאו דחצריה לא דידיה. וצפירש"י מוצא דמייירי דוקא באופן שהיה לחצירו תודה אחרת, וכן משמע בלשון תוס', והקשו הקר"א והשפ"א אמאי הוצרכו לזה, דאפילו לא היה לחצירו תודה מ"מ כיון דשחט לשם תודת חצירו הוי שינוי קודש, דהא צשינוי קודש לא צעינ מחוייב כפרה כמותו. ותיורו המפרשים כולם בסגנון אחד, דצשלמא צשינוי קודש שמחשצ לשם קרבן אחר כגון עולה או שלמים, שפיר חשי צשינוי כיון דאיכא חלות קדושה כזו צעלם אפילו אם ליכא עכשיו קרבן כזה צעולם כלל, ומש"ה סגי צשם הקרבן גרידא כדי להתפוסו עליו צמחשצתו, משא"כ בתודת רחובן דאינה קדושה צעלם אלא שחידשה התורה ששם צעליו עליו הוא שמחשיצו לקדושת קרבן אחר, אם כן כל שלא הפרישה עדיין הרי אין חלות קדושה כזו צעולם ועל מה יחול מחשצת שינוי קודש שחשצ.

(ו) מאי דמשמע לכו הכי היינו משום דלא אשכחן צשום דוכתי בשאר קרבנות דין זה צגמרא (טה"ק). וצקר"א הקשה, לא צבנתי מאיזה עעס נראה לכו הכי וידין מלינו חומר צשלמים ותודה צפסול מחשצת משאר קרבנות, ועיין לאן קדשים, עכ"ל. ולכאורה תימה על תמיכתו דהא כתבו תוס' צפירוש עצמא דמילתא משום דכתיב צהן שלמיו. אלא נראה כוונתו להקשות דאמאי לא ילפינ מנייה שאר קדשים צביקשא דחאת התורה. וזהו שסיים ועי' ל"ק. ועי' צחות שאח"ז.

(ז) אפשר לייצב פירוש רש"י משום דגבי שלמים נמי כתיב המקריב את צהן שלמיו, דמשמע נמי לשם שלמים דידיה. ושאר צחים לעינ שינוי קודש ושינוי צעלים ילפינ נמי מהיקשא דשלמים מוצאת התורה וגו', מש"ה פירש"י ה"ה לשאר צחים נ"ל (ז"ק).

הוצח השיא את דברי רש"י לכוונה אחרת וצדחק גדול עי"ש (צח תודה).

ועי' גם צקר"א שצחוק דבריו כתב דלא מיקרי שינוי צעלים כיון דלא חישצ צמפורש לשם צעלים אחרים. ולכאורה דמי כך מילתא להא שהערנו לעיל ריש פירקין גבי שוחט עולה לשם שלמים, דכיון דשחטה לשם שלמים א"כ צכלל מחשצתו ים גם שיאכל צשרו עד צ' ימים ואמאי לא הוי פיגול, ע"ש (צ' ע"א) אהא ג'. וה"נ אי מייירי שחשצ שהיא תודת חצירו א"כ ים צכלל פנימיות מחשצתו גם שיתכפר זה חצרו. ולריך תלמוד.

(ד) ים שרונים לדקדק מלשון תוס' שכתבו "תודה אחרת" דר"ל דגם בשוחט תודת פלוני אינו חשיצ שינוי קודש אלא דוקא בשוחט לשם תודה אחרת דהיינו כגון תודה של ים לשם תודה של בית האסורים. ועי' צה"ז וח"נ שפירשו בלשון רש"י דמייירי שחישצ לשם נס של חצירו, אבל השחיטה היתה לשם צעליו ממש, ורק החליף הכס. ומ"מ צתודת עצמו צכה"ג כשר אע"ג דהחליף הכס. וכן פירש הסוגיא מעצמו צספר אורים גדולים פרשת לו, ע"ש שר"ה ללמוד מזה דהמצרך הגומל על נס שאירע לו אינו יכול להוציא צצרכתו את חצירו שאירע לו גם אחר, וביציאו הגרעק"א צשו"ע (א"ח"ס סי' רי"ט סעי' ה'). ומיהו מלצד מה שקשה לייצב לשון רש"י צכך כמו שכתב צספר צחתי אפרים ע"ש, עכ"פ בלשון תוס' ודאי ליכא למימר הכי שהרי כתבו דלא הוי שינוי צעלים דאין שינוי צעלים אלא צצריקה, משמע להדיא דאי הוי שינוי צעלים צשחיטה הו"ל שינוי צעלים, ומשמע עוד מדצריהם גם אליצא דאמת דאם יחשבו כן צצריקה עצמה הוי שינוי צעלים כמ"ש צחות שלפנ"ז, אלא דמייירי ששחט לשם תודת חצירו ממש ולא לשם צעליו. וצאמת צספר יד דוד כתב דמה שהכריחו להאורים גדולים לפרש כן, הוא משום דמה דתני צצרייתא תודה ששחטה לשם וכו' מסתמא איירי צכל העצדות גם צצריקה וא"כ אמאי לא הוי שינוי צעלים, ולהכי הוכרח לפרש דמייירי ששוחט לשם צעליו ממש רק צחילוף הכס של חצירו, אבל בשאר עצדות א"כ ודאי מלין לפרש ששוחט לשם תודת חצירו ממש.

אמר רבא חמאת ששחמיה לשם חמאת בשדה. פירש רבינו תם דרצא* כרצ חסדא סצירה ליה דהא דרצה אידחי^(ט), ועעמא דתודה משום שלמיו*. משמע דר"ל דליירי ששחמיה לשם חמאת חצירו^(ט). ונראה דלאו צבכי מיירי מדלא קאמר צבדיא חצירו^(ט), אלא מיירי צחמאת חלב לשם חמאת

פירוש ארזי הלבנון

ולכאורה אם שחט שלמים לשם חצירו גם התוס' מודים לרש"י דפסול לרצ חסדא, דתודה ושלמים שווים הם. ויש לדחות קצת דכיון דאין שלמים קרוין תודה לא נוכל ללמוד דינם מתודה ודבריו הם כשאר קרצנות לענין זה. אבל צעיקר דצריהם יש לעיין הרצה דהרי אמרינן לעיל (ד' ע"ג) דהקשו כל הקרצנות לשלמים וממילא הוקשו לתודה דהוא נמי בכלל שלמים דתודה קרויה שלמים וכי היכי דצתודה גילתה התורה דחשיב זה שינוי קודש ה"ה צשאר כל הקרצנות. אח"כ מלאתי שהקשו כן המפרשים (צח תודה). וצספר אילת השחר כתב לצאר דמתיצת "שלמיו" יליף רצ חסדא דקרצן תודה של חצירו נקרא קרצן אחר, וכמו עולה ושלמים כך קרצן ראובן וקרצן שמעון הו"ל כצ' מיני קרצנות. ולפי"ז נראה דמוקד היקשא דזאת התורה איכא למילף דבכל הקרצנות פוסל שינוי קודש ושינוי צענים, אבל ללמוד דצקרצן חצירו מיקרי שינוי קודש, לענין זה לא הוקשו. וכעין מה דילפינן מקרא דתודה נקראת שלמים, וכי שייך להקיש דכל הקרצנות יקראו שלמים. וה"נ צתודה שלמיו גילתה התורה דתודה של אדם אחר הו"ל קרצן אחר וממילא הו"ל שינוי קודש, ולכן אף דשינוי קודש פוסל בכל הקרצנות מיהו לא נילף דבכל הקרצנות יש דין דקרצן חצירו הו"ל כשם קרצן אחר, עכ"ד צבילור קלת.

וע"ע צספר צבחי אפרים שכתב דאם נאמר דהתוס' ס"ל דשינוי קודש צתודת חצירו הוי דוקא צתודה שהופרשה לשם נס אחר (וכמו שהצאנו יש מפרשים לעיל אות ד'), א"כ לפי"ז לא קשיא, דהא דוקא צתודה הוי דאיכא ד' גווני תודה, משא"כ צעולה ושלמים אי אפשר לפרש שכל אחד הביא שלמיו או עולתו על דברים משונים דצשלמים פשיטא דלא שייך לפרש כן וצעולה נמי דהלא על כל עצירות עשה שעצר מציא עולה אחת. ועע"ש צבילור דצרינו.

ח) היינו ר"ת משמע ליה דהא דקאמר רצא חמאת ששחמיה לשם חמאת כשרה, היינו לשם חמאת חצירו דומיא דתודה ששחמיה לשם תודת חצירו, וקשה ליה לפי"ז דרצא לא אחי כרצ חסדא אלא כרצה, ורצה אידחי. לכך מפרש ר"ת דרצ חסדא לא פליג ארצה אלא אצודה משום גזירת הכתוב דכתוב "שלמיו", אבל צחמאת מודה דלא צעי חמאת דידיה (חק נתן).

ט) עי' צרכת הזבח ולאן קדשים מה שפירשו כפי הנוסחא אשר לפנינו דרצא כרצ חסדא ס"ל צתודה דפסול אבל צחמאת כשרה דצתודה גזה"כ הוי ע"ש. ודצריהם ז"ל נפלאים, חדא דהיכן מצינו דהא דרצה אידחי, אדרצה רצה מייתי סייעתא מצרייתא. ועוד דלמה ליה לרבינו תם למימר דכרצ חסדא ס"ל ומאי קשיא ליה אי כרצה ס"ל. [עי' צאות שלפני"ז שתיירנו צ' קושיות אלו]. ואי כשיעורם לעיל דצשאר קרצנות כו"ע מודים ומדלא אשמע לן צתודה ש"מ דכרצ חסדא ס"ל, גם זה אינו, דאשמע לן לחפוקי מרצ אחא דפוסל לקמן (ט' ע"ג) צחמאת מקרא דאותה לחמאת.

והאמת יורה דברו דכן לריך לומר **דרצ כרצה ס"ל דצתודה כשרה** וכו"ה **צחמאת, דהא דרצ חסדא אידחי מדיוקא דעעמא דשלמים לשם תודה כו' הא תודה כו'.** וצבוליה שמעתא נראה דגרסין רצ כדאייתמר לעיל צריש מכילתין (ג' ע"ג) ולקמן (ט' ע"ג), אע"ג דמאויק מיימרא משמע דגרסין רצא. וכוונת ר"ת פשוט דלרצ חסדא כי היכי דפסול צתודה ה"נ צחמאת וכו' דמשמע דמפרש צחמאת חצירו, אבל נראה להו דמיירי לשם חמאת דס וצדידיה גופא ואתיא אפילו כרצ חסדא. ולפי מה שכתבתי צדעת רש"י ז"ל דחמאת חלב לשם חמאת דס אפילו צדידיה פסול לרצ חסדא כיון דצא על חמא מיוחד י"ל דרצ חסדא נמי הכי ס"ל ועל כרחק רצ כרצה סצירה ליה (קצן אורה).

י) נראה דאין כוונת התוס' דהיה לו לרצא לנקוט אותו הלשון דנקטינן לעיל גבי תודה. דהא גם לדצריהם דמיירי צחמאת של חלב לשם חמאת של דס לא נקט

עו) ציאוור דצוריקס, דלכאורע קסע מחי שנא שווע
הטעט לשם מי שמחוייב עולה דכוי אינו מחוייב כפרה
כמוהו וכשר, אע"ג דעולה צהע על חייבי עשה, אלמא
דעשה לכו צת מינה דהטעט ה"א, ואילו השווע הטעט

דמסתמא עולה יציא^(ז) ויכפר על הכל^(ח) כו'. ח"נ דאמר הרי עלי עולה^(ט) דכשפרישנה יכפר על כל עשה שעצר כו'.

פירוש ארזי הלבנון

כ) מש"כ "דמסתמא עולה יציא" קאי חמש"כ לעיל "ובגון שלא הפרישה עדיין", והיינו כיון שיודע שעצר על עשה, מסתמא יציא עולה ויכפר על הכל. ועי' רש"י. ובספר יד דוד הקשה דמה צדק דמסתמא יציא עולה, הא עכ"פ לא הפרישה עדיין וצשעת הקרבת החטאת ליכא כאן עולה, וא"כ חטאת מכפרת על העשה. ובקרא"א הקשה עוד על דצריכה שכתבו דמסתמא יציא עולה ויכפר, דא"כ אמאי צשוחט חטאת על מי שמחויב חטאת פסולה, נימא נמי דודאי יציא זה חטאתו ויכפר. ועוד מאי פריך הגמרא לקמן למימרא דבת מינה היא והאמר רבא שחטה על מי שמחויב עולה כשרה, ומאי קושיא התם טעמא אחרינא הוא משום דמסתמא יציא עולתו. ע"ש דמחמת כן כתב להגיה דצריכה.

חמנש צטה"ק [על הגמרא] ציאר היעצ דעת החוס' דהא שכתבו דאיידי צשלא הפריש וכו', כל עיקר סברתם אינו אלא מחמת הטעם שמחלק הגמרא לקמן "מקופיא מכפרא מקיצעא לא מכפרא", והיינו דמאחר והחטאת חניה מכפרת על עשה אלא מקופיא והעולה מכפרת מקיצעא, לכך כיון שצדאי יציא עולה, שוב אינו נמשך מכפרת עולה שהוא מוכן ועומד להחכר צה מקיצעא, לכפרת חטאת שאינה מכפרת אלא מקופיא, ולהכי לא חשיבא החטאת צת מיניה דכפרת עשה צבה"ג. אבל כל כמה דלא אסקין אדעתין הא מילתא והיה סבור דחטאת ג"כ יכולה לכפר מקיצעא, ח"כ אין לחלק צכך כלל.

ולפי זה מיושב היעצ כל קושיות הנ"ל, דהא שהקשה ציד דוד דמה צכך שמסתמא יציא, הא כל זמן שלא הציא שפיר שייך ציה כפרת חטאת. ולפשמנ"ת כיון דעיקר כפרת עשה הוא צעולה דמכפרא מקיצעא, ח"כ כל זמן דמתכוין להציא עולה על עשה שעצר, חו לא שייכא ציה כפרת חטאת ואפילו חס יקריב חטאת לא מתכפר צה על עשה שצידו, דכל הכפרת עשה נמשך ומישך לגצי עולה שציא שהיא עיקר הכפרה דחייבי עשה. ומה שהקשה הקרא"א דח"כ גס צחטאת נימא דמסתמא יציא זה חטאתו, התם שאני כיון דחטאת זו ששוחט מכפרא מקיצעא, ח"כ אין כה יותר צחטאתו של האחר למשך חניה כפרתו ולא עדיפא מחטאת זו ששוחט עכשיו לשמה. ומיושב נמי מה שהקשה עוד מהא דפריך הגמרא למימרא דצת מינה, דאה"נ לפי מאי דס"ד מעיקרא דחטאת נמי מכפרא מקיצעא על

העולה, ואין צריך שיוכל להחכר צקרצן זה, דהא ודאי אינו יכול להחכר צה כיון שאינו הצעלים, וכל מה דצטיק מחויב כפרה כמותו היינו כי היכי דלהוי צר מיניה. ומשום הכי נמי צשוחט חטאת לשם מי שמחויב חטאת לא מפלגין חס אותו ששחט לשמו עצר עצירה קודם להפרשה שהפריש זה חטאתו חו חס עצר אחר שהפריש, והיינו מהאי טעמא משום דלענין זה אין שייך כלל לחלק צכך מאחר שעכ"פ צר מיניה הוא שהוא ג"כ צריך כפרה.

וכ"כ ציד דוד דלעולם רואים חת החטאת שהקריב לשם מתכפר אחר כאילו הפרישה האחר צאותו הזמן והקריבה חיקר, וחס יש עליו צאותו הזמן עצירה שאפשר לחטאת לכפר עליו חס היתה שלו פסולה דהרי הוא צר כפרה. וע"ש דמיישב עפי"ז הא דשוחט חטאת על מי שאינו מחויב כלום דפסולה משום דהו"ל מחויב כפרה כמותו, וקשה דאטו מי לא עסקין שהפריש זה חטאת והניחה, ואח"כ הפריש עולה והקריבה, וא"כ הרי החטאת ודאי חי אפשר לה לכפר על צעל העולה, מי נימא דכשר צבה"ג, חו ודאי לא משמע, אלא צכל ענין פסול. אבל לפי מה שנתבאר חתי שפיר, דנהי דלאחר הפרשת החטאת הקריב זה עולה, מ"מ צתר שעת הקרבת החטאת אזלינן, והלא חס הפרישו והקריבו זה ששחט לשמו, היה מכפר עליו. וא"כ שפיר כתבו החוס' דאי הוה מפריש העולה ואמרינן דאין עולה מכפרת על עשה דלאחר הפרשה, חע"פ שנייהם הפרישו כאחד זה חטאת חו עולה, חו אפילו זה הפריש חטאת קודם שהפריש זה עולה, נהי דלדידיה לא מכפר על עבירות דלאחר הפרשה, מ"מ לענין זה ששחט עליו רואין כל שאפשר לו להחכר עליו דהיינו חס היה מפרישו אחר עולה שלו, הרי זו פסולה, עכ"ד. וצחמט שהפנ"מ עלמו צבר הצלוע צנעימה ציאור זה דצצרי החוס' צתוך דצריו צקיאר, ע"ש.

יע) ומשמע מדצריהם דחס הפרישה צבר, אפילו זמן מועט קודם השחיטה, החטאת פסולה משום עשה דלאחר הפרשה, דאין לך אדם שאינו מחויב עולה. וחזין דהחוס' ס"ל דאפילו צזמן מועט שצין ההפרשה לשחיטה אמרינן אין לך אדם. וצפנ"מ תמה דמי הכריחם לזה, דצצרי הש"ס דקאמר אין לך אדם כו' מיייר מסתמא צזמן רצ עיי"ש. ועי' אות כ"צ.

על מי שאינו מחוייב כלום פסולה. אית* דגרסי* זהא מימרא עולה י"ה דגזי עולה נמי כתיב לכפר עליו י"ה, דאי גרסינן הכא חטאת ל"ל אידך מילתא דרצא דחטאת מכפרת על חייבי עשה, מהכא שמעינן לה י"ה כ"ה):

פירוש ארזי הלבנון

דלכשפרישנה יכפר על כל מה שעבר, והיינו משום דלא ניחא להו למימר דמסתמא יציא על מנת לכפר על כל מה שעבר כל דלא פירש כן להדיא צנדרו. ע"י צח"ג שם דכך יולא מדצריי. והעולת שלמה פירש דמטיקרא מפרשים החוס' על מי שמחוייב עולה היינו כל חייבי עולות שלא צנדר כמו צמזמורע ויולדת דמסתמא יציאו עולה לכפרתן, וצאי נמי פירשו דחייב עולה היינו צנדר דודאי יפריש עולה לנדרו. וכ"כ צמ"ק שהיא הגירסה הנכונה.

(כד) ואע"ג דחטא אחר שכבר התחייב עלמנו בעולה, פשיטא להגמרא דמכפר, שהרי אין עליו חיוב להציא עולה על עשה אלא דורון בעלמא אחר שעשה חטובה וכלקמיה, וע"כ מסתברא דהפרשתו מועיל על כל עשה שעבר קודם לזה, ואיצטעא להו רק צעשה שעבר לאחר שהפריש הקרבן על החטא שעבר (צח תודה).

(כה) פי' דיש גורסים צחק מימרא דרצא "עולה ששחטה על מי שאינו מחוייב כלום פסולה", וכן נראה דהוא גירסת הרמב"ם, ע"י צמפרשים. וכתב צה"ז דלפ"ז פסולה דקאמר היינו פסולה דלא עלתה לשם חובה, דלא גרע משינוי צעלים ממש דבעולה כשרה ולא עלתה. והנה לפי גירסא זו לא נתבאר האידך הדין צשוחע חטאת לשם מי שאינו מחוייב כלום. דיש לומר דוקא עולה דמכפרת מקיזעא על חייבי עשה והוה צת מיניה ממש הוא דפסול, אצל חטאת דלא הוי מיניה דחייבי עשה דהרי לא מכפרת אלא מקופיא, ו"ל דלא חשיב מחוייב כפרה כמותו. והא דקפריך למימרא דצת מיניה היינו דוקא לפי מאי דס"ד דחטאת מכפרת מקיזעא על חייבי עשה. וע"י עה"ק שנסתפק בזה. ובקרא"א כתב דלפי דך גירסא חטאת לשם מי שאינו מחוייב כלום אינו חשיב צת מיניה וכשרה. וכ"כ צצח תודה. ואמנם להגירסא דגרים חטאת ששחטה על מי שאינו מחוייב כלום פסולה, מכל שכן עולה ששחטה על מי שאינו מחוייב כלום דחשיב עפי צר מיניה ומחוייב כפרה כמותו (ג"ז צצח תודה ס).

(כו) עליו ולא על חצירו דמחוייב כפרה כמותו צעינן, כלעיל. וכתב צצח תודה, ודע עוד דמסוגיא דפסחים משמע דאף צפסה שאינו צא כלל על חטא דרשינן ג"כ

חייבי עשה, לפי"ז אע"פ דמסתמא יציא עולתו, מ"מ כיון דכפרת עולה וחטאת שווים דשניהם מקיזעא, אין נמשך כפרתו של זה לעולה עפי מלחטאת כיון דכפרת שניהם שווה והו"ל כמי ששוחט חטאת לשם מחוייב חטאת, ולהכי מקשה שפיר למימרא דצת מיניה. ודצרי החוס' שכתבו דמסתמא יציא עולתו ולפיכך לא שייכא ציה תו כפרת חטאת, הוא דוקא למסקנא דחטאת אינה מכפרת על חייבי עשה אלא מקופיא.

(כז) מה שכתבו "ויכפר על הכל", כוונתם דלכשיציא עולה על חטא הידוע לו, ממילא יתכפר זה גם על אלו שאינם ידועים. משא"כ הוכח שכבר הפריש עולה, כיון דאינה מכפרת על עשה שאחר הפרשה, כל זמן שלא עבר על עשה ידוע לאחר הפרשה, מסתמא לא יציא עולה, ושפיר שייך ציה כפרת חטאת.

(כח) אמנם מדצרי רש"י לקמן (ע"ז ד"ה מקופיא) נראה דפליג על החוס' ואדרבה הוא מוקים להא דעל מי שמחוייב עולה כשרה, כשהפריש כבר עולה. ומה שהוכיחו החוס' דאיירי צשלא הפריש דאי אפריש כבר את העולה הו"ל כעל מי שאינו מחוייב כלום אה"ל דלא מכפרת אעשה דלאחר הפרשה, אפשר לומר דלא אמרינן על כל שעתא ושעתא אין לך אדם מישראל שאינו מחוייב עשה, והכי משמע מלשון הרמב"ם (פסוק"מ פט"ו ה"ד) ח"ל, שאין לך אדם מישראל שלא עבר מעולם על מנות עשה, ע"כ. וכך מסתבר לכאורה ול"ע (שיעורי הגרי"מ פ' בקי"ט). אמנם צדפוסים הישנים וצשעמ"ק כתוב צרש"י ריש ע"ז שם כיון "דנדר", והיינו כא"ג שכתבו כאן החוס'.

(כט) פירוש דלעולם יש לומר גם צשלא הפרישה עדיין הוי צת מיניה ופסול, דלא אמרינן מסתמא יציא עולה. והא דחטאת לשם מי שמחוייב עולה כשרה, היינו דוקא צצנדר כבר ואמר הרי עלי, דכיון צנדר צודאי יציא עולה ויתכפר לו על כל מה שיעבור עד שעת הפרשה. כן פירשו רוב המפרשים. אצל החק נתן פירש דגם צריש דצריהם צודאי איירי החוס' שכבר נדר אלא שעדיין לא הפריש. דפשיטא דאם לא נדר לא שייכי עשה ידיה לגזי עולה. והשתא שכתבו אי נמי דאמר הרי עלי עולה, עיקר כוונתם להמשיך דצריהם שכתבו דכשפרישנה יכפר וכו', וכוונתם דכך פירש הנודר צצדיא

על חייבי עשה לא כל שבן. מהאי קל וחומר הוה לן למימר דאפילו מקיצעה מכפרה^א, אלא דאינה מכפרה הואיל ועיקרה למילתא אחריתי קאיתא^ב ואהני קל וחומר לקופיא:

דף ז ע"ב

עולה דורון היא. אע"ג דאעשה מכפרת יותר מחטאת דהא מכפרה מקיצעה^ג:

פירוש ארזי הלבנון

שמחויב עולה כשרה דהא איכא לשנויי דמיירי ששחטה על מי שמחויב עולה על עצירת מזיד. ועוד דהשפ"א לקמן (צ"ג) מציא דברי הרמב"ן בחומש (ויקרא א, ד) שכתב דמה שעולה מכפרת על עשה היינו דוקא במזיד והשוגג צעשה א"ל כפרה. ונראה לומר צזה דשפיר ילפינן ק"ו דעצירת כרת בשוגג חמירה עפי מעצירת עשה במזיד וכדאשכחן ביומא (פ"ו ע"א) דהחייב צעשה אף שעבר במזיד אס עשה תשובה מתכפר מיד אצל בחייבי כריתות אף בשוגג אינו מתכפר בתשובה לחודא, ועוד דאשכחן דהתורה חייבה קרבן על עצירת כרת בשוגג ואילו על עצירת עשה אף במזיד אינו מחויב בקרבן (יחודשי הגרימ"פ).

וצאילת השחר תיך קושית השפ"א דאפשר לומר דאס עשה תשובה כבר על העשה תו אין עליו את חומר עצירת המזיד, דהא שז, ורק נשאר עליו עדיין מקלל חטא שזריך ע"ז כפרה והוי בשוגג ושפיר תכפר עליו החטאת.

לא) הקשה צשיעורי הגרימ"פ דגבי עולת יולדת משמע לעיל (ה' ע"ג) דמכפרה אעשה מקיצעה אע"ג דעיקרה לאו לכפרה איתא אלא לחוצת היוולדת. וכתב ליישב דמה שכתבו החוס' כאן דהואיל ולמילתא אחריתא קאיתא כוונתם דדבר שעיקרו צא לכפר על דבר אחר אינו יכול לכפר מקיצעה, וא"כ עולת יולדת שלא צאה לכפרה אחרת רק לחוצת היוולדת לדורון צעלמא, שפיר מצי לכפר מקיצעה על חייבי עשה. עוד כתב ליישב דעולה שייכא לעשה וחיוצ כל עולה כאילו צא מתחילה על עשה אחרית.

זב) ואפ"ה דורון הוא לגבי חטאת דמכפרת אחייבי לאוין וכריתות (פ"ק). וצט"ק כתב, פ"ו ואפ"ה אותה כפרה מאי דאמרינן דעולה מכפרה אינו אלא לענין שיוכל לקבל פני המלך, כמ"ש רש"י ד"ה עולה דורון הוא, ועל אותה כפרה הוא דקאמרינן דחטאת אינו מכפר רק מקופיא, פ"ו דמקבל פני המלך אגב אותו קרבן שמחויב צלאו הכי, אצל עולה מכפר מקיצעה שאינו מציאה רק לכפר שיוכל לקבל פני המלך אצל לעולם דורון הוא, עכ"ל. והגר"ח פאלאג'י ז"ל צלצ חיים (א"ח ס"י ל"ג) כתב לצאר כוונת דצריהס דאע"ג דעולה מכפרה מקיצעה על חייבי עשה מ"מ הואיל

שהיה צצירו דומיא דידיה דוקא, וממילא דה"ה צשלמים וכן משמע לעיל (ד' ע"א) וע"ש צחוד"ה וישן.

כח) אצל רש"י ז"ל תימן זה וכתב דהכל מיומרא אחת היא, ע"י צד"ה שאינו וצד"ה אמר צבא. וכן הוא צשיטה מקוצלת. ואין לומר אכתי צבא גופיה למח אמר תרומייהו, זה אינו צצאריך מיומרא עטמא דמלתא הוא דאחא לאשמעינן מהיכן נפקא לן הא למידע דחטאת מכפרת על חייבי עשה וקאמר דמק"ו הוא דילפינן לה וק"ל (טה"ק).

כט) והנה לפי הגירסא דגרים חטאת, הא דפריך הגמרא למיומרא דצת מיינה היא, עיקר הקופיא היא דמאי שנא דלשם מי שמחויב עולה כשרה ואילו לשם מי שאינו מחויב כלום פסולה, ולזה משני מקופיא מכפרה מקיצעה לא מכפרה, והיינו דלעולם צת מיינה היא, רק משום דאינה מכפרת אלא מקופיא לפיכך צשחט על מי שמחויב עולה [להתוס' שידע שעבר על עשה או שכבר נדר, או לפירש"י שכבר הפריש עולה], כל כפרת חייבי עשה שלו נמשכים אחר העולה דמכפרה מקיצעה וצו צין לחטאת על מה לכפר.

אמנם להגירסא שהציאו החוס' דגרסינן עולה, א"כ הא דפריך למיומרא דצת מיינה היא, עיקר הקופיא היא דאריך אמר צבא חטאת מכפרת על חייבי עשה, והא אמר צבא על מי שמחויב עולה כשרה, ולזה משני מקופיא מכפרה מקיצעה לא מכפרה, והפירוש כפשוטו דלעולם לאו צת מיינה היא, דחטאת אינה מכפרת אלא מקופיא, ומש"ה אמר צבא דשחט חטאת על מי שמחויב עולה כשרה, דלא הוי מחויב כפרה כמותו. ואין נפ"מ צזה צין נדר והפריש העולה על העשה או לא. ולפי גירסא זו אס שחט חטאת על מי שאינו מחויב כלום אין לפוסלה דאף דצודאי עבר על עשה לאו צת מיינה דחטאת היא. כן כתב צצח תודה.

ל) צגופא דהאי ק"ו הקשה השפ"א הא כל מה שחטאת מכפרת על חייבי כריתות הוא דוקא בשוגג, והיאך ילפינן לכפר על עשה גס במזיד. ועיין צליקוטי הלכות שכתב דכל מה שחטאת מכפרת על עשה הוא דוקא אס עבר בשוגג, אלא דהוא עלמנו נדחק צהמשך הגמ' דמקשינן אהא דאמר צבא חטאת ששחטה על מי

ריצה פרקליט. אע"ג דאיכא עולת ל^א וילדת ל^א ומאורע וזר דלא מיייתי קרבן אלא לאשתריוי בקדשים ל^א כדאמר צפרק צתרא דכריתות (דף טו.) (ואפילו הס) [אפילו הכי] חטאתם קודמת לעולה ל^א, דלא חלקה תורה ל^א:

פירוש ארזי הלבנון

לד) הקשו המפרשים דמאי קשיא לכו מחטאת העוף של יולדת, והלא שנינו לקמן (י' ע"ב) כל החטאות שצתורה קודמות לאשמות חוץ מאשם מאורע שהוא צא על הכשר, ופירש רש"י ז"ל דחשיבות הוא לגביה שעתה תלויה צו ומש"ה קודם אפילו לחטאת, וא"כ ה"ה חטאת יולדת יש להקדים לעולה מפני שהוא מכשירה לאכילת קדשים. ועי' עה"ק מה שכתב ליישב.

ויש להסביר עוד דלכאורה מאי האי דמפרש ר"ש דחטאת קודמת לעולה משום דנכנס פרקליט וכו', האי צמתיתין לקמן (פ"ט ע"א) איכא טעמא אחרניא, דתנן כל המקודש מחצירו קודם את חצירו, דס החטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מרצה, ע"ש. וא"כ אמאי הולך ר"ש לטעמא אחרניא. ויש מפרשים דצאת ר"ש פליג אהאי טעמא. אמנם הרבה מן המפרשים כתבו דהתם מייירי צדיני קדימה, כששניהם ראויים לעבודה, וכדפירש"י שם "אם שניהם שחועין ועומדין לחרק", ואפילו צתמאת ועולה של שני צנ"א נמי דינא הכי דלריך הכהן להקדים ולזרוק דם החטאת קודם לדם העולה מפני שהוא מקודש עפי, אבל אם לא נשחטה החטאת עדיין, אינו לריך לשחטה ע"מ שזרוק דמה קודם לדם העולה אלא זורק דם העולה ואח"כ שוחט את החטאת חורק דמה. משא"כ צמילתא דר"ש דאייירי באדם אחד שחייב שניהם (וכמ"ש צסמוך אות ל"ו), התם אינו דין קדימה אלא הוא דין צסדר כפרת הצעלים שלריך להקריב החטאת ראשונה בכל ענין כי היכי דיכנס ויקרב הפרקליט צתחילה. וצטעם זה לא סגי היכא דהוי הקרצנות של שני צנ"א דצוה לא שייך לומר נכנס פרקליט ופשוט. וצוה מיושצ גם הא דלעיל דאמאי לא ינחא להתום צעמא דמכשיר קודם, והיינו משום דהתם מייירי דוקא צששניהם ראויים לעבודה ושניהם עומדים לזרוק, משא"כ טעמא דר"ש הוא דין צסדר הקרצת קרצנות היולדת עלמה שחייבת בכל ענין להקריב את החטאת ראשונה, וק"ל. עוד ראיתי שכתבו ליישב דאיעריך לטעמא דר"ש צתמאת העוף דתיקדום לעולת צהמה, דמלך דין מקודש ליכא, שהרי העולה מקודשת יותר מפני שהיא מין זכר כדאיתא צפ' התדיר שס. ויש עוד אריכות דברים בכל ענייני קדימת חטאת לעולה ויתבאר אי"ה צמקומו צפרק כל התדיר שס.

ולאו חוצה היא ולא לעיכובא דהא מלי פער נפשיה צתשובה לצד, לזה אמרין דדורון היא, משא"כ חטאת דמכפרת על חיוצ כרת ומצלעדיה ליכא כפרה כלל. וכתב שזהו גם כוונת צה"ז. ע"ש כל הענין צתריכות. והנה המג"א (סי' סק"ח) כתב לפרש דצרי התום' אלו דאע"ג דעולה מכפרת מקיצעא, מ"מ כשקרב חטאת ראשונה א"כ צצר כיפרה על חיוצי כריתות ועשה, וא"כ עולה דורון הוי, ע"כ. והקשו על דצרי דהא כיון שכבר הפריש העולה א"כ הו"ל כשוחט חטאת על מי שמחוייב עולה דצכה"ג לא חשיב מחוייב כפרה כמותו כיון דהעולה מכפרת לצד וכדאיתא לעיל [לשיעת רש"י]. וגם על עצירות שלאחר הפרשה ליכא למימר, דהא חטאת נמי מסתמא אינה מכפרת על לאחר הפרשה כמ"ש הפנים מחירות לעיל אות י"ח. ונראה דהמג"א גרים בגירסת הרמב"ם והתום' לעיל "עולה ששחטה על מי שאינו מחוייב כלום וכו'", דלפי גירסא זו חטאת לא חשיבא צת מייניה דמחוייב עשה כלל כיון דמקופיא מכפרת ולא מקיצעא וכמ"ש לעיל אות כ"ב וכ"ע, ועכ"פ כיון דמכפרת אעשה מקופיא לפיכך אם קרבה לפני העולה הרי צצר כיפרה על חיוצי עשה שלו וא"כ עולה דורון הוא, כנ"ל. ומשמע מזה דהיכא דחטאת מכפרת מקופיא תו לא לריך להציא עולה אחרת לכפרת העשה שלו. ואמנם צליקועי הלכות כתב דכפרת מקופיא לא מהני ולריך להציא אח"כ עולה אחרת לכפרת מקיצעא. וכבר הצאנו לעיל (ד' ע"א) אות ע"ו מחלוקת האחרונים צזה.

אמנם צעיקר מאי דמשמע מדצרי המג"א דדוקא כשהחטאת צאה עם העולה הוא דהויא דורון אבל כשצאה לצד אינה דורון אלא עיקר כפרה, עי' צמפרשים כאן וצחקרי לצ (א"ח ריש סי' א') וצלב חיים (שם) מה שתמכו עליו.

ודע עוד שהתום' צפ' חזקת הצתים (צ"צ מ"ח ע"א ד"ה יקריצ) כתבו דעולה מכפרת מקופיא. ח"ל, והא דאמר צת"כ וצצחים דעולה מכפרת על חיוצי עשה הא אמר צפ"ק דצצחים דעולה דורון הוא ולא מכפרת, מקופיא מכפרת מקיצעא לא מכפרת, עכ"ל. ועי' צמפרשים שהאריכו ליישב דצריהם דלכאורה הס היפך סוגיין דהכא.

(ג) נדל"ל חטאת (צחצי אפרים).

ואמרתם זבח פסח. האי קרא כתיב צרישא, ושומר את חודש האציב הוה ליה לאוקומי [צשינוי בעלים] צאם אינו ענין, אלא משום דכילל בה כל עצודות דכתיב ועשית פסח (מסתמא) [דמשמע] כל עשיות הלכך מוקי ליה לשינוי קודש^(א):

וזבחת פסח. בסוף התודה (מנחות פג). דריש לה צמשה לדבר שצחוזה [שהיא צאה מן החולין], והתם בגמרא [דף פג:] גמי מייתי דרשא דהכא:

ומאי ניהו שלמים. דעולה ליכא למימר, דאינה צאה מכל לאן ובקר כדפירש בקונטרס דאינה צאה נקבה^(ב). ועוד איכא לקמן (דף ט.) תלתא קראי וההוא דאם כצב מוכה צהדיא דהוי שלמים. ועוד דדוחין קדשים קלים אלל קדשים קלים ולא אלל קדשי קדשים כדלקמן^(ג) (שם):

פירוש ארזי הלבנון

שעשה תשובה נתכפר לו חטאו וכבר אין לעולה על מה לכפר, ועל זה מייתי סיעתא מדברי ר"ש, אלמא דר"ש גמי לא איירי דוקא צמחויב שניהם על אותו החטא. ויש לדחות ול"ע.

(א) מצוה מדבריהם דגם דלאורייתא שייך לא פלוג. וז"ל שדי חמד בערך לא פלוג, ומאינו צמחויב דלאורייתא דאסרה תורה צלא פלוג, ע"י להרב משל"מ (פ"ג מה' אסו"מ סוף ה"ח) דהתורה אסרה צלא פלוג, ולכן אף שכלו חדשו אין פודין פחות משלשים. ומעין זה כתב הרב החינוך בפרשת משפטים (ס"ו ס') לא נתנה תורה דצריה לשיעורין. ובספר וגש הכהן כתב דמאינו הרבה כיוצא לה מדאורייתא משום לא פלוג. ובספר נחלה לישראל כתב שצספרו משכנות הרועים (ס"ז ז') תמה על מה שכתב הש"ך דשייך לא פלוג מן התורה, שוב ראה בספר עה"ק על צחוס (דף ז') צליין על תוס' ד"ה תקדום דיש דעות צזה צים של שלמה, ולא ציין מקום דצרי היש"ש ואין פנאי לחפש. עכ"ד בקינור קלח.

(ב) פירש צשיעמ"ק דמשום דכילל צו כל העצודות, משמע עפי שינוי קודש דפוסל צכל העצודות, דשינוי בעלים אינו צד' עצודות כי אס על מנת לזרוק. וציאר הגרימ"פ דהגם דשינוי בעלים גמי איתא צד' עצודות, דיכול לשחוט ולקבל ולהוליד ע"מ לזרוק את הדם צשינוי בעלים, מ"מ קרא דכתיב דלריך עשיה לשמו קאי צמחש צעצודות הקרבן לשמו, ורק ילפינן מיניה לפסול צשלא לשמה, וצמחש צה לשם הצעלים לא שייך לשמו צכל העצודות דרק הצריקה צריכה להיות לשמו.

(ג) ולל"ע לפירוש זה דהא צקרא אין משמעות דאיירי צצא מן זכרים ומן נקבות. ולכאורה אין צורך לכך דהא חטאת ואשם אימנעו שהרי אין קרבים מן הצקר, דאשם איל וחטאת כצצה או שעירה, וחטאת כהן משיח או של צ"ד ה"ל פר ואין צא מן האלף, ועולה דצא מן הצקר ומן האלף גמי אימנעו שהרי צא ג"כ מן העוף

(לה) כלומר אע"ג דר"ש ס"ל וילדת חטאת היא אפ"ה מודה דעיקר קרבן כי מייתה לאשתריו צקדשים והכי אמרינן צהדיא שם צכריתות לר"ש וע"ש וק"ל (מלאת וי"ט). וע"ע מנפח איתן.

(א) מדבריהם משמע דר"ש דקאמר ריאה פרקליע וכו', לא איירי ציוולדת מזורע ומזר, אלא דעכ"פ גם צהני חטאתם קודמת משום דלא חילקה תורה. וכן רש"י צחומש (ויקרא ה, ח) צביא מילתא דר"ש גבי קרבן עולה ויורד שמיצא שתי צפורים אחת חטאת ואחת עולה על חטאו. מיהו צת"כ (מזורע סוף פרשה ג') מייתי לדברי ר"ש גבי חטאת ועולת מזורע, ומצוה דר"ש איירי צמזורע גמי ואפילו חטאת מזורע חשיבא פרקליע. ואע"ג דמיירי התם לענין צצרי עולה קודמים לצצרי חטאת, מ"מ מצוה שם צכל המפרשים דפרקליע היינו חטאת צצה לכפרה, ול"צ. (אמנם צחוספתא ריש פרה גמי מייתי לדברי ר"ש ושם לא חכר על אחת פסוק קאי, אף לפי נוסחת הגר"א שם אכן קאי אקרא דעולה ויורד וכדפירש רש"י צחומש). והנה זה פשוט דמילתא דר' שמעון מיירי צאדם אחד צמחויב חטאת ועולה, וכן משמע לישא דנכנס פרקליע וכו', צצשי צני אדם אחד צמחויב חטאת ואחד צמחויב עולה לא שייך לומר ריאה פרקליע ונכנס דורון אחריו. ולכאורה משמע דצאדם אחד גמי לא מיירי אלא דוקא צמחויב שניהם על חטא אחד, כגון צקרבן עולה ויורד וכדפרש"י צחומש, א"צ צקרבנות ליצור, שהרי צמחויב חטאת על חטא אחד ומלצד זה מציא עולה על עשה שעצר, לכאורה לא שייך ריאה פרקליע וכו', דהא לא שייכי אהדי כלל דכל חד צא על חטא אחר. אמנם יש לדחות דמ"מ כיון דמציא עכשיו שני קרבנות חטאת ועולה, אמרינן דקודם יקריב החטאת שיש צו מעלת פרקליע ורק אחר"כ יציא העולה דאינו אלא דורון. ולכאורה ע"כ צ"ל כן, דהא צצא דאמר עולה דורון היא, איירי צודאי גם צמי צמחויב עולה צלצד דהא עממא קאמר דכיון

וזבחת פסח לבדרב נחמן. צסיפרי פרשת עשר תעשר דריש כולו שנוי קודש, והכי איתא התם וזבחת [פסח שתהא שחיתו לשם פסח, שחטו שלא לשמו פסול], אין לי אלא זביחה שאר עבודות מניין, ואשנינו [קודש] קאי, ת"ל ועשית, יכול אף הקטר חלבו^(א), ת"ל וזבחת. ואין זה (בסוגיא) (כסוגיא) שלנו^(ב).

הוא לעבב בין הבא בין הבא. צסינוי קודש ככל עבודות^(ג), צסינוי צעלים צזביחה. אע"ג דהוא

פירוש ארזי הלבנון

שחיתו זריקה קצלה והולכה כדאמר לעיל (ד' ע"ג) כללל קמא מרבי עשיות ותו לא וכו' וק"ל לשם זבח, טה"ק.

(נג) יש לעיין כיון דמשלמים ילפינן דצין שנינו קודש צין שנינו צעלים לא עלה לשם חובה, למה לי הכך קראי לעיכוזא צפסח לפסול, חיפוק ליה גצי פסח כיון דלא עלה לצעלים לשם חובה וזריכין הצעלים להציר פסח אחר, ממילא חיפסל האי פסח, דהא ליכא אוכלין להאי פסח דצעלים לא מצי אכלו מיניה דאין אוכלין משני פסחים, ואחר נמי לא מצי למיכל מיניה דאין פסח נאכל אלא למנויו, וכיון דאין הצפר ראוי לאכילה ממילא חיפסל ליה, דצפסח היכא דאין הצפר ראוי לאכילה לכו"ע אין זורקין עליו את הדם ואפילו אם זרק לא הורגה לרצון דפליגי אר' נתן צפסחים (ע"ה ע"ג) וכ"ש היכא דצלא"ה אין זריקה מרגה לצעלים, ופסח פסול הוא. ולא דמי לשאר זבחים דמשכחת צבו שפיר דכשרין ואין מרגין, אצל צפסח לא משכחת לה כלל, וכיון דע"כ ילפינן מהיקשא דשלמים דאינו מרגה ממילא מיפסל ודו"ק (תוספת קדושה).

וצאמת כתבו כמה מן המפרשים עפ"י סברא זו ליישב דעת הרמב"ם (פסחים פט"ו ה"א) שכתב לחלק צין חטאת לפסח, דאע"ג דחטאת ששחטה לשם חולין כשרה ולא עלתה לצעלים, מ"מ פסח שנשחט לשם חולין פסול לגמרי, והקשו המפרשים דמג"ל הא. וכתבו ליישב על פי סברא הג"ל דגצי פסח לא שייך לומר כשר ולא עלה, דכיון שלא עלה א"כ אינו ראוי לאכילה ופסול, וגם הו"ל כנשחט שלא לאוכליו או שלא למנויו. והנה מסוגיין לא משמע הכי, דא"כ אמאי מנריך קרא לעכצ צפסח שלא לשמו. ובקרא"ה צפתיחה למסכתין כתב דאולי י"ל דצאמת לענין שחיתו א"ל קרא לעכצ כיון דצלא"ה ידעינן דפסול כנשחט שלא למנויו ואמנם מסוגיין מוכח דגם לענין זביחה צעינן קרא לעכצ.

ובספר שלום רב הציא משם מוהר"ם שפירא מלוצלין ז"ל [והוא צספרו אור המאיר סי' ג' בקיור] לתרץ קשיא זו עפ"י מה שחידש המהרש"ה דפסח ששחטו לשם שלמים נעקר שם הפסח ונעשה שלמים פסולים וזמן נותר דידכו כמו נותר דשלמים לשני ימים ולילה,

ובקרא כתבו לאן ובקר. ולא משכחת דצא מן האלן וגם מן הבקר ולא מדבר אחר רק שלמים דקרא (הלכה למשה וכו' הני"צ צמרומי שדה). וצטולת שלמה כתב להקשות דאכתי לוקמיה צתודה דצאה מזכרים ונקבות לאן ובקר (לקמן ט' ע"ה), ותירץ עפ"י מה דאמרין לעיל (ע"ה) מי איכא מידי דפסח לא צעי לחם ומוותרו צעי לחם.

(מ) ומהאי עממא אית לן לאפקוי כולהו זבחים וכדשנינן לקמן אכולהו, ומיהו מ"מ אינעריך לאן ובקר דצלאו הכי לא הוי דרשין להאי קרא למידי מהכי וק"ל (מלאכת יו"ט).

(מא) מקשים העולם האיד ס"ד דהקטרה שלא לשמה תפסול, והלא כיון שמרק הדם נתכפרו הצעלים, וכי לאחר שהוכשר יחזור ויפסול, וכדאמרין לעיל (ה' ע"ג) הוא ע"מנו שלא הוקטרו אימוריו כשר. ואין לומר דהתם צספרי איירי לענין מלוא, דהא לענין מלוא ודאי צעינן לשם זבח ולשם זבחה כמ"ש התוס' לעיל (ב' ע"ה). ותירצו המפרשים דהתם לענין פסול ההקטרה גופא איירי דס"ד שאם הקטיר מקצת האימורים שלא לשמן יפסלו שאר האימורים מהקטרה, קמ"ל דההקטרה ליכא פסול מחשבה כלל.

ובשם הגר"ז ז"ל מציאים ליישב דלמ"ד מחשצין מעבודה לעבודה, אי נימא דההקטרה שייך פסולא דסינוי קודש, א"כ היכא ששחט על מנת להקטיר שלא לשמה תיפסל השחיתה, דצוה לא שייך לומר לאחר שהוכשר יחזור ויפסול. להכי אינעריך קרא ללמד דלא שייך סינוי קודש צהקטרה.

ומדברי הרמב"ם משמע דא"ל מחשצת לשמו צהקטרה כלל, וכתב צבאי עזרי (משה"ס פ"ד ה"י) דו"ל דהרמב"ם יפרש הכך דספרי לענין מחשבה לכחחילה, דרק דומיא דזביחה צעינן לשמו דכיינו צעבודות הדם, אצל צהקטרה לא צעינן לשם זבח ולא לשם זבחה, ומזה נפקא להרמב"ם שיעתו שאין שום מלוא על מחשבה צשעת הקטרה.

(מצ) ר"ל דגמרא דינן ס"ל דלא אינעריך מיעוט להקטר חלבו ולא מוקים שום קרא להכי, והיינו משום דס"ל דעשית אינו כולל אלא ארבע עבודות המיוחדות

צזיחה כתיב צפרשת צא אל פרעה וקרא דועשית צפרשת ראה אנכי, מכל מקום משמע הוא זהויותו כשהוא עשוי כמלכותו כדפירש בקונטרס. והשתא הא דקאמר אשכחן צזיחה שאר עבודות מנא לן, אשינוי צעלים קאי. עוד יש לפרש דבין צשינוי קודש בין צשינוי צעלים קצעי מנא לן לעכב, דהוא קאי דוקא אצזיחה, ומדאפקיה רחמנא לשינוי צעלים בלשון שינוי קודש^(מ) אית לן לאוקומי (הא) [הוא] דצזיחה לעכב בין צשינוי צעלים בין צשינוי קודש^(מ). ושינויא דהואיל וגלי גלי לא ניחא להאי פירושא כמו לפירוש קמא^(מ):

מה שלמים בין בזביחה בין בשאר עבודות לא חלקת בהן. ואם תאמר כיון דכתיב ועשית פסח לעכב צשינוי קודש בכל עשיות, לשתוק קרא מצזיחה ותייתי משלמים, דמה שלמים לא חלקת בין צשינוי קודש לשינוי צעלים למנא אף לפסח לא תחלוק לעכב^(מ) ^(מ):

פירוש ארזי הלבנון

(ד' ע"א). ואע"ג דשינוי צעלים משינוי קודש נמי ליכא למילף, דאיכא נמי למיפרך שינוי ד' עבודות כדאמרין לעיל (ס) וא"כ לפירוש קמא נמי לא ניחא, אפשר לומר כיון ד"הוא" קאי צשינוי צעלים וילפינן מיניה עיכובא צשינוי קודש בכל עבודות וצשינוי צעלים צזיחה, אמרינן הואיל וגלי צשינוי קודש בכל עבודות ה"ה צשינוי צעלים משום דקאי צשינוי צעלים, ולא משום דילפינן משינוי קודש, וכן הוא (י"ק, פ"מ, ט"ה"ק).

(מ) ולא נמצא שום תירוצו על זה, וי"ל דאי לא גלי קרא צזיחה צשינוי צעלים, לא הוה ילפינן מהיקש כי אם צשינוי קודש לעכב, וצשינוי צעלים למנא כשלמים, ולא הוי אמרינן היקשא דלא חילקת. אצל כיון דגלי צזיחה לעכב צשינוי צעלים, על כרחך אמרינן היקשא אף צשאר עבודות, וכך משמע מפירש"י וק"ל (צ"ז). וכ"כ בספר קדשי דוד ביתר ביאור ח"ל, ועל קושייתם נלע"ד לתרץ כיון דהא דמוקמינן לקרא דועשית פסח לעכב הוא משום דלמנא ילפינן משלמים הא לא הכי הוה מוקמין ליה למנא, הרי זה כאילו לימוד דלעכב גופיה יליף משלמים כיון דעל ידי שלמים הוא דמוקמין ליה לעכב, וכיון שכן לא מלינן לומר מה שלמים לא חלקת בין שינוי קודש לשינוי צעלים למנא אף צפסח לא תחלק בין שינוי קודש לשינוי צעלים לעכב, דאימא דלא אתא הקישא דשלמים כי אם לשינוי קודש כדי למוקם ליה לעיכובא, ודו"ק. וכן הכריח הח"ג מהתוס' עמם לקמן (ח' ע"ג) דז"ה הלכך, וכ"כ בצחור"א (ס' א'). וע"ע צאות שאח"ז.

(מח) בעיקר קושיית התוס' תמכו ה"ק והפנ"מ ושאר מפרשים דהא בגמרא בסמוך מקשה אלא הוא למא לי, ומשני דאינעריך לגלויי אהוא דאשם, דהוא לא משמע לשמו אלא כשכתוב עם צזיחה או עם אחת משאר עבודות הדם ולאפקוי אשם דלא כתיב ציה הוא אלא לאחר הקערת אימורין, וא"כ שפיר אינעריך למיכתב

וע"ש צרש"ש שציאר טעמו כיון דקוי"ל נמנין ומושבין ממנו עד שישחט לכן אם שחטו לשם שלמים הרי משך ידו ממנו ע"ש. וממילא ניחא דאי לא הוה הנך קראי לעיכובא צפסח, הוה אמרינן היכא שהצעלים שחטוהו לשם שלמים כשר לשם שלמים, ולא אינעריך הנך קראי ללמד דשלמים פסולין הן.

עוד נראה ליישב, דאי לא קרא לעכב לא הוה ידענא אי כשר לגמרי אי פסול לגמרי, דעל כרחך ליכא למילף דלהוי כשלמים ממש דכשרים ולא עלו, דהא לא שייך זה צפסח כמש"ת. וא"כ ע"כ אמינא או דכשר לגמרי או דפסול לגמרי, ומש"ה אינעריך קרא ללמד דפסול לגמרי. אחר כתיב ראיתי בקר"א שכן כתב דאי לא קרא לעיכובא הו"א דכשר לגמרי, דלפוסלו אי אפשר דהא כתיב אותה צחטאת מיטעא, להכי אינעריך קרא צפסח גופיה.

(מד) ובהא דאמרין לעיל (ד' ע"א) ומדאפקיה רחמנא לקבלה בלשון הולכה למימרא דהולכה לא תפקיה מכלל קבלה.

(מה) היינו לפירוש השני דהוא לא קאי אלא אצזיחה, א"כ הא דקאמר הש"ס הוא **הוא לעכב בין הכא בין סכא**, היינו בין שינוי קודש בין שינוי צעלים, מכלל צשינוי קודש לעיכובא אפילו צזיחה כיון דאוקימנא לקרא צאם אינו ענין לשינוי צעלים. ואהא מתרבי מדאפקיה וכו' (רא"ט).

(מו) לפירושא קמא דאשכחן צשינוי קודש לעכב בכל עבודות וצשינוי צעלים צזיחה, אמרינן שפיר הואיל וגלי צשינוי קודש בכל עבודות ה"ה צשינוי צעלים בכל עבודות. אצל לאידך פירושא לא מלינו דגלי קרא בכל עבודות לעיכובא רק צזיחה בין צשינוי קודש בין צשינוי צעלים, וא"כ היאך שייך לומר הואיל וגלי גלי, דהא שאר עבודות מצזיחה ליכא למילף כדאמרין לעיל

אלא הוא למה לי. לקמן בפרק בית שמאי (דף לז:) ובפסחים פרק מי שהיה עומא (דף לז:) דריש הוא דפסח למעוטי תמורת פסח, ותרי הוא כתיבי (שמות יב, יא - יב, כז). ובפסחים בסוף תמיד נשחט (דף סג:) דריש רבי אליעזר מהוא דפסח לא הוא כשר לשם אחרים ולא אחרים כשרין לשמו, ורבי אליעזר לטעמיה^(ט) דאית ליה עכוזא זבאשם ולא מוקי ליה למימר אזל זבאשם לא נאמר זו הוא כו'.

בל מקום שנאמר הוא בוביחה. פירש בקונטרס ולא גרסינן ליה משום דליתיה בצרייתא דלקמן. ואין למחוק בשביל כך הספרים דאפשר שהיא בצרייתא בשום מקום בתוספתא^ז:

דף ח ע"א

זריקה מנלן מוכפר עליו הכהן מחטאתו. הרבה יש תימא דהני קראי דשחיטה וקצלה ושחט אותה לחטאת, ולקה הכהן, כתיבי בסתם חטאת כגון חטאת חלב בפרשת ויקרא (ד, לג-לד) גבי כשבה, והאי קרא דוכפר עליו הכהן מחטאתו כתיב בחטאת דשמיעת קול וציעוי שפתיים (ויקרא ה, ו), אזל בחטאת חלב לא כתיב מחטאתו אלא על חטאתו כתיב. ובתורת כהנים באתר פרשה עזמה דחטאת חלב דריש מקרא דמחטאתו אע"ג דלא כתיב בהיה פרשתא, וזכו תימא דשציק קרא דעל חטאתו דכתיב בהיה פרשתא. ושם משום דעל חטאתו לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב^ז. אזל תימא דלקמן משמע דכל הני קראי דהכא בחטאת חלב כתיבי דקאמר אשכחנא חטאת חלב (אזל) חטאת דשמיעת קול וציעוי שפתיים מנא לן. ויש לומר דהכי קאמר לקמן אשכחנא חטאת חלב עיכוזא [ב]שחיטה וקצלה בשנוי קדש^ז, ושאר עצודות^ז נילף כדאמר לעיל מה שלמים לא חלקת בין זביחה לשאר עצודות למזבח אף כאן לא תחלוך לעכב, וקצלה נמי לא הולך לכתוב^ז, אזל שמיעת קול מנא

פירוש ארזי הלבנון

מייני, וכדאמרין לעיל (ח' ע"ב) אזל זבאשם לא נאמר זו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין והוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר.

ב) היינו דמשלמים ילפינן למזבח בכל העצודות מזאת התורה, ולעיכוזא בשחיטה וקצלה ילפינן מושחט אותה לחטאת וגו' ולקה הכהן מדם החטאת.

ג) שאר עצודות היינו זריקה, דהולכה לא רריך דבכלל קצלה היא כמ"ש רש"י ד"ה וכפר. והקשה הפנ"מ דא"כ היו יכולים לכתוב דילפינן לה מחטאת דשמיעת קול כמו שכתבו בסמוך לענין שינוי צעלים. ותירץ הח"ג דה"נ אלא דניחא לן למילף מלא חילקת דהוי גילוי מילתא עפי מלמילף במה מצינו. ובעולת שלמה חזכי אפרים כתבו דלרווחא דמילתא כתבו התוס' כן דאפילו אם לא היינו יכולים ללמוד משמיעת קול היינו יכולים ללמוד כן משחיטה.

ד) פירוש דהוה ילפינן מצביחה דלא חלקת (בה"ז). וז"ל כמ"ש התוס' להלן ד"ה הלכך דבכה"ג זימנין דערה ובתב ליה קרא (טהרת הקודש), אי נמי דאתא לשום דרשא אחרינא (ג"ז בתוס' סס). והוא הדין דלא אינעריך לקרא דזריקה מוכפר, דהא אתיא נמי מהיקושא דלא חילקת מצביחה, אלא נקטיה משום שינוי צעלים דילפינן

זבח פסח הוא, ומאי מקשו התוס'. ובח"ג תירץ דה"נ דלפי האמת דמסיק לקמן, לא הוי קשיא לכו כלל, אלא דקשיא לכו השתא דאכתי לא ידעינן דאית לגלויי על הוא דגבי זבאשם ח"כ אמאי אינעריך זבח לעכב בשנוי צעלים, תיתי משלמים. וכע"ז כתבו צע"ק וצ"מ מעין גנים, דקושית התוס' הוא על המקשן דהקשה אלא הוא למה לי, דעדיפא הוה ליה לאקשווי דכוליה קרא דואמרתם זבח פסח הוא למה לי כיון דמצינן למילף משלמים כמ"ש התוס'. וע"ע טה"ק שם.

מע) קשה לגירסא האחרת שכתבו התוס' צדיבור שח"ז דהיינו כל מקום שנאמר הוא צביחה וכו' והיינו לגלויי אומנת חוטה ואומנת קנאות כמו שמתבאר מדברי התוס' לעיל (ה' ע"ב) דד"ה מיטע ט"ש, ח"כ קשיא לר"א מנ"ל למידרש שתי דרשות, וי"ל דלר"א כיון דאשם מעכב מהיקשא דחטאתא כאשם, ילפינן מנחת חוטה ואומנת קנאות דמעכבי מציינא (משמרות כהונה).

ס) ופירוש גירסא זו עיין לעיל (ה' ע"ב) בתוספות ד"ה מיטע (מלוי"ט).

ח) דכתיב (ויקרא ד, לה) ואת כל חלבה יסיר כו' והקטיר הכהן אותה המזבחה על אש ה' וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ויסלה לו. וכוונת התוס' משום דבסמוך ילפינן מהאי קרא לעיכוזא, וא"כ ליכא למילף

לן, דאע"ג דכתיב ציה וכפר עליו מחטאתו ודרשין לעיל לשם חטאת, היינו שנוי קדש בזריקה, ולא חלקת לא נימא בזריקה לפי שהיא עיקר כפרה^(א), ושנוי צעלים בחטאת חלב נגמר משמיעת קול^(ב) דליכא פירכא^(ג) ויש מפרשים דמחטאתו דקאמר היינו בשעיר נשיא דכתיב ציה נמי מחטאתו פירוש ארזי הלבנון

קודש כיון דמחשבה בשאר עצודות אין זה שום ענין למחשבת הכפרה, כיון דמחשב על העצודות עצמן ולא על הזריקה, לפיכך אין ללמוד שאר עצודות מעצודת הזריקה דחמירא עפי שהיא עיקר הכפרה, משא"כ בשנינו צעלים אין הפרש כ"כ בין מחשבת זריקה למחשבת שאר העצודות, דהא כל שאר העצודות הוו נמי על על מנת לזרוק שהיא עיקר הכפרה, לפיכך שפיר יש ללמוד בשנינו צעלים שאר עצודות מזריקה (למדתי מדברי העולת שלמה).

ובקרא"ל עצמו וכן בספר מראה כהן ועוד מפרשים, כתבו לחלק דעד כאן לא כתבו התוס' דלא אמרינן בזריקה דכ סברא דלא חילקת, היינו דוקא בחטאת דשמיעת הקול, כיון דלא נאמר זה עיכובא בין בשנינו קודש בין בשנינו צעלים אלא בזריקה בלבד. אבל חטאת חלב דבשנינו קודש כבר שמעינן עיכובא בכל העצודות ובשנינו צעלים שמעינן נמי עיכובא בזריקה, דהא אמרינן שפיר דלא חילקת בין שנינו קודש לשנינו צעלים ובין זריקה לשאר עצודות. וא"כ קושית הגמרא מתפרשא הכי אשכחנא חטאת חלב דכולהו לעיכובא, אבל חטאת דשמיעת קול דלא נאמר בתרומתהו אלא זריקה, מנלן שאר עצודות. וע"ע צבא"ק.

(ט) מש"כ דילפינן שנינו צעלים בחטאת חלב מחטאת דשמיעת הקול, ולא פירשו צפשיעות דגם שנינו צעלים ילפינן משלמים דלא חילקת בהם בין שנינו קודש לשנינו צעלים למאור אף חטאת לא תחלוק לעכב. היינו משום דמסקנת הגמרא דלקמן מוכחא דליכא למימר הכי, דמסקנת דחטאת דשמיעת קול ילפינן במה ה"ז מחטאת חלב וחטאת חזיר ומזורע, וקשה דא"כ אמאי אינעריך כלל למיכתב וכיפר עליו בחטאת דשמיעת הקול, נילף לה נמי במה מצינו. אלא ע"כ דלא ילפינן בחטאת חלב עיכובא בשנינו צעלים מהא דלא חילקת, אלא ילפינן לה משמיעת הקול במה מצינו, ומש"ה אינעריך למכתבא בחטאת דשמיעת הקול בהדיא. ואם תאמר דהא גופא קשיא באמת אמאי אינעריך למיכתב שנינו צעלים בשמיעת הקול, נילף חטאת חלב משלמים דלא חילקת ומינה נילף לחטאת שמיעת הקול במה ה"ז וכדילוף במסקנא. וי"ל חדא כיון דשנינו קודש גופיה הולך ללמוד עיכובא בכל עצודות משלמים דמה שלמים לא חילקת בין שמיעת לשאר עצודות למאור אף חטאת לא תחלוק זה בין שמיעת לשאר עצודות לעכב, א"כ תו

משמיעת קול ודו"ק (בה"ז). והא דלא יליף שנינו צעלים נמי מהיקשא דלא חילקת, עי' בסמוך אות ט'.

(ה) כתב הב"ח דמדברי רש"י (ד"ה אמר רב הונא) לא משמע כן, אלא משמע דגם מזריקה אמרינן היקשא דלא חילקת. וכתב ליישב דהתם בחטאת חלב בשנינו צעלים עכ"פ כבר ילפינן בכל העצודות למאור וא"כ ה"ה לעכב ילפינן מזריקה, משא"כ כאן בחטאת דשמיעת הקול דאכתי לא ידעינן שאר עצודות למאור, עכ"ד. ותמיהו עליו דהא גם בחטאת דשמיעת הקול כבר ידעינן כגולן למאור מהיקשא דשלמים, כי היכי דילפינן גבי חטאת חלב. וראה אות ח'.

(ו) ואע"ג דהאי לא חילקת היקש הוא ואין משיצין על ההיקש, מ"מ י"ל דאדרבה נקיש שחיטה וקבלה דחטאת שמיעת הקול ממש לשלמים, מה להלן כשרים דיעבד, אף כאן. והתוס' בסדרתם לא צעו רק ליתן טעם לדבר למה נימא שמסתבר יותר לדרוש כך ההיקש (ע"ה"ק ע"ש צאורק). ועי' לקמן אות ל' שהצאנו משם הח"ג דהך "לא חילקת" אינו היקושא רק ילפותא בעלמא דהואיל וגלי גלי.

(ז) קשה לי הא זריקה [בשנינו צעלים] בחטאת חלב ילפינן במה מצינו משמיעת הקול, וא"כ היכי ילפינן א"כ כל עצודות בלא חלקת משלמים דהיקשא הוא, הא דבר הלמד בצנין אז איבעיא לן לקמן (נ"א ע"ה) אי חזר ומלמד דהיקש. וגררר דילפינן משמיעת הקול בק"ו, דשמיעת הקול בלאו וחטאת חלב בכתת, ולקמן (נ"ע"ג) אמרינן דדבר הלמד בק"ו חזר ומלמד דהיקש לרב פפא (עולת שלמה). ועי' לקמן אות ל' שהצאנו משם הח"ג דהך "לא חילקת" אינו היקושא רק ילפותא בעלמא דהואיל וגלי גלי.

(ח) קשה דאכתי שנינו צעלים בשאר עצודות מנא לן, דהא מזריקה ליכא למילף מדלא חילקת כיון דהוי עיקר כפרה כמ"ש התוס'. ובצ"ק וח"ג כתבו דדוקא שנינו קודש הוא דלא ילפינן שאר עצודות מזריקה, כיון דישונו דד' עצודות, אבל שנינו צעלים דלא שייך דד' עצודות כי אם על מנת לזרוק, שפיר ילפינן שאר עצודות מזריקה. ובקרא"ל הקשה דאדרבה איפכא מסתברא, דבשנינו צעלים עפי איכא למימר דזריקה עיקר הכפרה היא וליכא למילף מינה. ויש ליישב כוונת ה"ק דבשנינו

וקאי גם אהעטת חלב י^א). וקשה דכתיב לאחר הקטרת אימורים י^ב). נראה לי צ"ל ויעוד נ"ל דלא הוה מצי למדרש מוכפר על העטתו אשר העא דכתיב בהעטת חלב, משום דהכי קאמר, על פשעו אשר העא, ולא (בשמייעת קול) מיירי בהעטת קרבנו, ולא משעיר נשיא דכתיב מהעטתו ונסלח לו והיינו מפשעו והעטתו שלו ונסלח לו י^א), אצל בשמייעת קול לא כתיב [לא] זה ולא זו י^א) אלא מהעטתו היינו מקרבנו. צ"ל:

וזריקה בשנוי בעלים בין למצוה בין לעבב. תימא דמהאי קרא [ד] וכפר עליו הכהן מהעטתו דרשין תרומתו וזריקה בשנוי קדש ושנוי בעלים, ואם כן מהעטת העטתו תיפוק ליה נמי עכובא בשנוי קדש י^א) כמו בשנוי בעלים, דאתרומתו קאי י^א):

פירוש ארזי הלבנון

דקרא איירי בשנוי בעלים באם אינו ענין, ומדאפקיה צלשון שנוי קודש שמע מינה דלתי לעכב בתרומתו כמ"ש התוס' לעיל ה' ע"ג) צד"ה הוא ע"ש. דאי לא תימא הכי אלא לשנוי בעלים דוקא כדמשמע מהעטתו דהיינו העטתו ולא העטת חצירו א"כ הו"ל להש"ס להקשות [גבי העטת מזיר עפ"י הגירסא שצטוגרייס] אשכחן לעכב בשנוי בעלים בשנוי קודש מנא לן, ומדלא פריך הכי שמע מינה כדאמרן ודו"ק (חק נתן, מ"ס עמוקים, ומו"א סי' א'). וכן פירש השיעמ"ק שם צמילתיה דרצ הונא. ובספר קדשי דוד כתב דאינו תלוי בשנוי הגירסאות, רק דס"ל להתוס' דכיון דצקרא כתיב שנוי קודש ושנוי בעלים דזריקה, ולצטוק כתיב עיכובא דהוא, הו"ל כאילו שנה עליו הכתוב לעכב, והעיכוב קאי אכוליה קרא דהיינו שנוי קודש ושנוי בעלים. וע"ע עה"ק ועולת שלמה שתירצו צאופן אחר.

עו) ובאמת צריך להבין אמאי לא סגי צילפותא דשנוי בעלים ויולף מינה שנוי קודש צק"ו, דהא שנוי בעלים קיל שאינו צד' עצודות ואינו צצצור כצחיד וכדלעיל ד' ע"א). ובספר תוספת קדושה עמוד ע"ז וכתב ליישב משום דאיכא למיפדך אהאי ק"ו מה לשנוי בעלים שכן פסול צפסח אף שלא צזמנו כדאיתא צפסחים, תאמר בשנוי קודש שאינו פסול צפסח אלא צזמנו. ובחזו"א (סי' א') כתב דליכא למיולף עיכובא צצצורה מק"ו משנוי בעלים, משום דהוי למד מן הלמד דשנוי בעלים גופא לא כתיב בהעטת חלב אלא ילפין לה צמה מלינו מהעטת דשמייעת הקול כמ"ש התוס' לעיל. וכתב עוד ח"ל, עוד י"ל דכל דלא אשכחן עיכוב בשנוי קודש צשום עצודה בהעטת, לית לן למיולף משנוי בעלים, דדילמא שנוי בעלים הוי שנוי עפי. ונראה דשאר עצודות חוץ מזריקה אין שייך כלל ללמוד שנוי קודש משנוי בעלים דהא אין שנוי בעלים פוסל צשאר עצודות אלא על מנת לזרוק, והכא בשנוי קודש צעין למיפסל צשאר עצודות אף צמחש צשחיעה ענמה, ומילתא דליתא בשנוי

ליכא למיולף שלא תחלוק אף בשנוי בעלים. כן פירש הפנ"מ. וכוונתו נראה כמ"ש לעיל ה' ע"ג) אות מ"ז ע"ש.

י) אצל העטת מזיר ומזורע ליכא למיולף משמייעת קול, דאיכא למיפדך מה להעטת דשמייעת קול שכן מוכפרת אצל הני לא אהו לכפר כלל ודו"ק (לשם צצח).

יא) פירוש דשעיר נשיא היינו נמי העטת חלב, אלא דיחיד מציא כצשה ונשיא מציא שעיר.

יב) דגבי שעיר נשיא כתיב (ויקרא ד, טו) ואת כל חלבו יקטיר המזצחה כחלב צצח השלמים וכפר עליו הכהן מהעטתו ונסלח לו. ועי' לקמן אות מ"ח מה שהצטנו משם העולת שלמה ליישב קשיית התוס' צזה.

יג) ר"ל דגבי העטת חלב דכתיב מהעטתו אשר העא, וכן גבי שעיר נשיא דכתיב מהעטתו ונסלח לו, מוכחא מילתא דהוי פירושא דהעטתו היינו על העא שלו. אצל בשמייעת קול דלא כתיב לא זה ולא זה, הוי פירוש על העטתו על קרבן העטת שלו (הרא"ט).

יד) פירוש דלא כתיב אשר העא ולא ונסלח לו (צצח"ז).

טו) ואינו מצין תמייה זו, צשלמא שנוי בעלים ילפין שפיר מהאי קרא לעיכובא דשנה עליו הכתוב לעכב, דעליו משמע עליו ולא על חצירו דהיינו שנוי בעלים, והעטתו נמי משמע העטתו ולא העטת חצירו דהיינו שנוי בעלים, ומש"ה ילפין מיניה עיכובא בשנוי בעלים. אצל שנוי קודש ילפין מתיצת העטת יתירא דמשמע דוקא לשם העטת, וצזה לא שנה הכתוב, ומש"ה לא ילפין מיניה עיכובא בשנוי קודש (ה"ק). וי"ל ליישב דתמייהתם היא לפי יש ספרים [לקמן צמילתיה דרצ הונא וע"ש צצחוס'] דגרסין אס אינו ענין לשנוי קודש תגהו ענין לשנוי בעלים, דמוי"ו יתירא דרשין כאילו כתוב העטת צ' פעמים, וא"כ שנה עליו לעכב, וילפין צין לשנוי קודש צין לשנוי בעלים,

ועשה את חמאתו שיהו כל עשיותיו לשם חמאת, אשכחנא שנוי קדש שנוי בעלים מנא לו, אמר רב הונא בריה דרב יהושע חמאת חמאתו. כך גירסת הקונטרס. ולגירסא זו מוקי צרישא לעכז שנוי קדש קודם שנעמיד למזבח שנוי בעלים צאס אינו ענין. ואינו משמע כן צבולי פירקא לעיל (דף ג) גבי שלמים^(א) ופסח^(ב) (לעיל ז) דקאמר אשכחנא שנוי קדש שנוי בעלים מנא לו ומוקי צרישא שנוי בעלים צאס אינו ענין קודם שיעמיד קרא לעכז. ומיהו י"ל דשאני הכא דכבר אשכחנא קרא לזריקה שנוי בעלים^(א). ואית ספרים דגרסי אב אינו ענין לשנוי קדש דנפקא ליה מהתם תניהו ענין לשנוי בעלים^(ב) אשכחנא למצוה לעכז מנא לו אמר רב הונא בריה דרב יהושע חמאת חמאתו^(ג). ולגירסא זו לא לריבין תו לקרא דלעיל צריקה^(ד) (כ), וניחא נמי הא דגרסין לעיל כדאמר רב הונא צריה דרב יהושע

פירוש ארזי הלבנון

הגמרא שם לא הדרה מהלימוד דחמאת חזיר לענין מזבח שנוי בעלים, אלא רק מהילפותא דחמאת חמאתו דילפינן מינה עיכובא, ע"ש. שוב ראיתי בפג"מ (על הגמרא) שכתב לגירסת התוס' ה"ג גבי מזורע מוקמינן קרא דועשה הכהן שנוי בעלים וכיפר על המזבח לעכז וכשלמים דלא חילקת ע"ש. ולדבריו י"ל דה"ג גבי מזורע לא גרסין אשכחן שנוי קודש שנוי בעלים מנא לו וכו' וכמ"ש גבי חמאת חזיר.

(כ) ואין להקשות דלפי גירסא זו אכתי עיכובא שנוי קודש מנא ידעין, י"ל כיון דפשעא דקרא ד"ועשה את חמאתו" איירי שנוי קודש, וכדאמרין אס אינו ענין לשנוי קודש תניהו ענין לשנוי בעלים, ממילא ילפינן נמי עיכובא שנוי קודש, וכמו שכתבו התוס' לעיל (ח) ע"כ ד"ה הוא) דמדאפקיה רחמנא לשנוי בעלים בלשון שנוי קודש אית לן לאוקמי עיכובא בין שנוי בעלים בין שנוי קודש (מפרשים).

(כא) פירוש דתו לא רריך למילף כלל זריקה שנוי בעלים מקרא דכיפר עליו מהחמאתו דכתיבא בחמאת דשמיעת הקול, דהא מהחמאת חזיר ילפינן לכל העבודות שנוי בעלים הן למזבח והן לעיכובא.

(כב) ר"ל קרא דחמאת דשמיעת הקול דדרשין מיינה עליו ולא על חזירו וחמאת חמאתו [לענין שנוי בעלים צריקה], אבל מ"מ אינעריך הך קרא לגופיה ללמוד מוכיפר עליו למזבח צריקה שנוי קודש, דאי לא נכתב כלל הייתי מוקי ועשה אותו דכתיב בחמאת חזיר למזבח שנוי קודש, וחמאת חמאתו למזבח שנוי בעלים, לגירסא זו מוקמינן בתחילה שנוי בעלים קודם עיכובא שנוי קודש, ושחיעה וקצלה דכתיבי בחמאת חלז הייתי מוקי לעכז, ושאר עבודות הייתי יליף משלמים דלא חילקת. אבל שנוי בעלים לא היה לנו לימוד לעכז. ואין לומר דהשתא נמי נאמר איפכא [היינו, דלפי האמת דדרשין צריקה שנוי קודש למזבח מוכיפר עליו דכתיב בחמאת דשמיעת הקול, אכתי

בעלים ליכא למילף מיינה, עכ"ל. והא דלקמן (י) ע"א) דילוף רב אשי ק"ו משנוי בעלים לשנוי קודש לענין מחשבין מעבודה לעבודה, אחי שפיר לדברי החז"א, דענין מחשבין מעבודה לעבודה היינו ממש כענין שנוי בעלים דמחשב שחיעה על עבודה אחרת, והוי ממש דומה בדומה. אבל לתירוק התו"ק לעיל קשיא, וכבר העיר צמחמו על זה ולא תירך כלום.

(י) ואע"ג דגבי שלמים צאמת ליכא עיכובא, מ"מ מוכח מהתם דדרשין שנוי בעלים קודם שמדרש עיכובא, שאלי"כ היה לו לדרוש הפסוק השני גבי שלמים לענין עיכובא ולא לענין שנוי בעלים. ועי' טה"ק שהקשה דמאי ראיא היא משלמים דילמא הא דלא דריש עיכובא משום דכבר ידע דדרשן קרא דמזל שפתיך דמיינה ילפינן דליכא עיכובא ע"ש. ועי' לעיל (ד) ע"כ) דד"ה אימא דמשמע מדצריהס דאדרבה בשלמים מסתברא יותר לדרוש עיכובא בתחילה קודם שמדרש שנוי בעלים, וכן העירו כאן הח"י והק"א. ועי' שם אות כ"ג מש"כ ליישב.

(יח) פירוש וכיון דלא אינעריך למזבח שנוי בעלים אלא בשאר העבודות ולא צריקה, מסתבר עפי דנוקי ליה לעכז שנוי קודש אכל העבודות, דלישנא דועשה משמע דקאי אכל העבודות. ועוד דאי מוקמינן ליה שנוי בעלים א"כ למה לי למוכתב צריקה כלל שנוי בעלים בפני עצמו, הא כבר נפקא לן הכל מועשה וגו'. או דשאר עבודות שנוי בעלים לא הוה סברא כל כך כמו שנוי קודש לעכז, אבל צריקה שנוי בעלים למזבח מסתבר עפי מלעכז שנוי קודש, דהרי צאמת עיקר שנוי בעלים הוי צריקה (לשם זצח ועוד מפרשים).

(יט) ול"ג תיבות אשכחן שנוי קודש שנוי בעלים מנא. והנה לפי גירסת התוס' קשה מהא דצבי למילף בסמוך מחמאת מזורע, דהתם נמי צבי למילף עיכובא שנוי קודש קודם שילמד שנוי בעלים, וע"ז לא מלאנו גירסא אחרת. ועי' בשעמ"ק שעמד על זה וכתב דצאמת

הטאת הטאתו, דמשמע דעיקר מילתא לא איתמר אהיבא, והיינו משום דלצסוף לא קיימא^(ט):

מנחתם ונסכיבם בלילה מנחתם ונסכיבם אפילו למחר. לאו מהאי קרא [ל] חוד קדריש^(ז):

הילבך מצוה משלמים והנך קראי לעבב. ואם תאמר למה לי למכתב צולוהו, לכחוב (צבך) [צחד] ואינך כולוהו אתו מדכתיב זאת תורת החטאת תורה אחת לכל החטאות כדלקמן (דף ט):

פירוש ארזי הלבנון

בשמיעת הקול לזריקה בשניו צעלים, שהרי אי לאו הכך ילפותא לא הוה דרשין וי"ו יתירא דכתיב צחטאת מיר לענין עיכובא צזריקה אלא רק לענין מלוא. וא"כ אמאי לא אמר רב הונא עיקר דרשתו התם גבי חטאת דשמיעת הקול.

ויש להקשות דהא ודאי גם לגירסת רש"י תו לא לריבין לוא"ו יתירא דכתיב צחטאת דשמיעת הקול, שהרי מעלין ולא על חצירו ידעין זריקה בשניו צעלים למלוא, וא"כ וי"ו יתירא דכתיב צחטאת מיר אתי לעיכובא או איפכא. ובעה"ק ועולת שלום תירצו דהא פשיטא להתוס' דלמסקנא הכך עליו ולא על חצירו לריבין דלרשא אחריתי דחצירו דומיא דדידיה במחויב כפרה כמותו, וא"כ לא אייתר דלרשא אחרתא. ודוחק דכל כי האי הו"ל להתוס' לפרש, ומי"מ חיפשתי ולא מלאתי לעת עתה תירוק אחר מרווח יותר.

ולאחר העיון נראה עוד להסביר כוונת התוס', דבשלמא לפי פירושם לא אינטריך כלל להך דרשא דשניו צעלים מקרא דחטאת שמיעת הקול, לא למלוא ולא לעיכובא, כיון דילפינן הכל מועשה את הטאתו שיהו כל עשותיו לשם חטאת למלוא, ומי"ו יתירא ידעין עיכובא בכל העבודות. וא"כ אתי שפיר דלא קאמר רב הונא עיקר דרשתו דחטאת דשמיעת הקול, דבאמת לא אינטריך הכך קרא לשניו צעלים כלל. אצל לפי פירש"י דאכתי אינטריך והקריב עליו את הטאתו דשמיעת הקול לשניו צעלים צזיחה למלוא מדרשא דעליו ולא על חצירו, א"כ אמאי לא קאמר רב הונא דלרשתו אהתם דכתיב וי"ו יתירא למילף עיכובא בשניו צעלים צזריקה כדמסיק הגמרא לעיל, ואמאי אמרה דוקא גבי חטאת מיר דכתיב צתריה. ואין לומר משום דצחטאת מיר כתיב גס שאר עבודות בשניו צעלים, דהא באמת לא אינטריך שאר עבודות בשניו צעלים כיון דכבר ידעין זריקה בין למלוא בין לעיכובא בשניו צעלים א"כ יש לנו לומר מה שלמים לא חילקת בין שניו קודש לשניו צעלים בין צזיחה לשאר עבודות למלוא, אף חטאת לא תחלוך לעבב, וכמו שבאמת כתב רש"י כאן גבי חטאת מיר. ועיין עוד לעיל (ח ע"ב) אות מ"ז.

כד) כוונתם דאפילו צלילה לא איתא מהאי קרא, רק מקרא אחרתא דבר יוס ציומו מלמד שצתות ה', כמו

נאמר דועשה את הטאתו דגזי מלורע נוקי למלוא בשניו קודש וחטאת חטאתו נוקי למלוא בשניו צעלים, ושחיטתו וקבלה חריקה דכתיב צחטאת חלב נוקי לעיכובא, ותו אין לנו ילפותא לעיכובא בשניו צעלים, זה אינו דא"כ קשה נשתוק צזריקה ויילף מכא לא חילקת. [ובאמת מקבלה קשה דאמאי אינטריך, נילף נמי מדלא חילקת, אצל זה קשה גס לפי האמת וכבר עמדו ע"ז תוס' לעיל (ח ע"א) אות ד']. ולכך אינטריך לגופיה לזריקה בשניו קודש צחטאת חלב ומיניה ילפינן צחטאת מיר למלוא, ועל כרחק קרא דועשה את הטאתו דכתיב צמיר אתי למלוא בשניו צעלים וחטאת חטאתו לעיכובא בין בשניו קודש בין בשניו צעלים, כמו דילפינן לעיל מהא [ר"ל כמ"ש התוס' גבי פסח דכיון דאפקיה לקרא צלשון שניו קודש אית לן לאוקמי עיכובא בין בשניו צעלים בין בשניו קודש], וא"כ לא אינטריך קרא דשמיעת הקול כלל למלוא ולעיכובא בשניו צעלים. ואף דהאי קרא כתיב צחטאת דשמיעת קול ואינטריך לגלות בשניו צעלים דלא יוכל זה ללמוד מחטאת חלב ומיר דאין באין צדלות, מי"מ השתא לא קמא ליה עדיין הכך פירכא (פנ"מ צחוספת נופך).

כג) פירוש מדקאמר לעיל כדאמר רב הונא חטאת חטאתו [למילף עיכובא בשניו צעלים צזריקה], משמע דעיקר דרשא דרב הונא לא איתאמרה אקרא דחטאתו דשמיעת הקול [דא"כ הו"ל למימר אמר רב הונא], אלא חטאתו דכתיב צחטאת מיר דהכא. וא"כ בשלמא לפי גירסת התוס' דהשתא ילפינן מועשה את הטאתו דכתיב צמיר לענין כל העבודות למלוא בשניו צעלים ומחטאת חטאתו [וי"ו יתירא] דכתיב צמיר ילפינן עיכובא בכל העבודות בשניו צעלים, א"כ לפי"ז תו לא לריבין כלל להך ילפותא דחטאת חטאתו [וי"ו יתירא] דכתיב צחטאת דשמיעת הקול. ושפיר קאמר התם כדאמר רב הונא, כיון דבאמת רב הונא לא אמר למילתיה גבי חטאת דשמיעת הקול. משא"כ לפי גירסת רש"י דהשתא לא ילפינן מחטאת חטאתו [וי"ו יתירא] רק לענין עיכובא בשניו צעלים צזריקה ולמלוא צשאר העבודות [ועיכובא צשאר עבודות בשניו צעלים ילפינן מהיקושא דלא חלקת בין זריקה לשאר עבודות כמ"ש רש"י], א"כ אכתי אינטריך לילפותא דחטאת חטאתו דכתיב

בשמיטה דמזוג. ויש לומר דזמסקנה לא קאי. ואע"ג דצפרק דס חטאת (לקמן דף צג.) תנן תורה אחת לכל החטאות, היינו במילתא דכתיבה התם אשר זה מדמה על הצדק^(א). ומיבו איכא דאית ליה כך סברה לרבי שמעון צריש מסכת מנחות^(ב) (דף ג.) ואם תאמר למה לי למכתב בחטאת חלב עיכובא בכל עבודות^(ג), לכתוב בחדא ונימא מה שלמים לא חלקת למזבח אף חטאת לא תחלוק [לעכב] כדקאמר לעיל^(ד) (דף ז.). ויש לומר דכי האי גוונא זמנין דערה וכתב ליה קרא^(ה), אי נמי אחי דרשא אחריונא. ואם תאמר מנא לן בחטאת מזיר עיכובא בשניו בעלים^(ו) (לג.) ויש לומר מחטאת חטאתו, אע"ג דלעיל לא קאי עיקר פירכא סמיך אותו^(ז) מי גמירי מהדדי:

פירוש ארזי הלבנון

דזריקה גם למסקנה, מדקאמר "וכך קראי לעכב" משמע דהיינו הכך קראי שהביא לעיל לענין חטאת חלב צקלה זריקה. וע"ש דצדריי שהאריך יותר.

(כט) קושייתם כאן הוא דלא כמו שפירשו לעיל דד"ה זריקה מנלן דזאמת הכי קאמר אשכחן חטאת חלב משום דלא חילקת בו (קמן אורה).

(ל) אין להקשות כיון דאף עיכובא נלמד משלמים בדיקשא א"כ איך נלמד שאר חטאות צמה הלד, הלא דבר הלמד בדיקשא אינו חוזר ומלמד צדנין אב כמו שהקשו התוס' (ע"ב) דד"ה ה"ג. יש לומר דהיינו לומדים עיכובא בעבודה אחת, ואח"כ היינו למדים חטאת דשמיטת הקול משלמים דלא חילקת וק"ל (פ"מ). ובח"ג כתב ליישב דזאמת הכי ילפותא דלא חילקת וכו' לא מיקרי בדיקשא אלא גילוי מילתא בעלמא הוא. חדע דהא לעיל צהאי סוגיא מקמי דיענין בדיקשא דזאת התורה הוה אמרינן לימוד זה דלא חילקת וכו' כמבואר בפירש"י (ד"ה אמר רב הונא), וא"כ שמע מינה דגילוי מילתא הוא ודו"ק, עכ"ל.

(לא) דצרי התוס' יהיו מוציאים עם דצרי התוס' בשבועות (כ"ב ע"ב) ד"ה איבעית אימא וכו' שכתבו לתוך למה לפעמים אמרינן סברה הוא למה לי קרא קרא ולפעמים אמרינן להיפך איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברה, דיש לחלק שיש דצריש שאין הסברה פשוטה כל כך וזריך הפסוק להשמיטנו הסברה. מעתה מוצין מה שכתבו כאן זמנין דערה וכתב ליה קרא וכו' ודו"ק (פלי גולה). א"ה לא הצגתי מאי איריא דצרי התוס' כאן עפי מכל מקום דאיתא בש"ס מילתא דאיתא צק"ו ערה וכתב ליה קרא.

(לב) אין לומר דילפינן משלמים דמה שלמים לא חלקת צין ש"ק לש"צ למזבח אף חטאת מזיר לא תחלוק צין שניו קודש לשניו בעלים לעיכובא, משום דלא אמרינן לא תחלוק אא"כ גלי קרא בחד עבודה לעיכובא ילפינן שאר עבודות מינה בלא תחלוק, אבל היכא דלא גלי קרא

שכתבו התוס' צמנחות (מ"ד ע"ב) ד"ה מנחתם. והאי קרא אחיה רק לאפילו למחר. והתוס' קולרו כאן וסמכו על מה שכתבו שם צמנחות ע"ש. ובספר ז"ק הצין פירוש זר צמונחת. מיהו הא גופא קשיא כיון דגם צמיר כתיב ומנחתם וסביהם למה לי תו מנחתו וסכו. [וגם זה תירצו התוס' שם דצבור שאח"ז דמיתורא דקרא דריש ע"ש] (שפ"א וכו"כ צו"ש). ודע שהתוס' צמנחות שם כתבו דהך דרשא דמנחתם וסביהם דריש מקרא דכתיב גבי עזרת ולדעת רש"י מקרא דפרי החג דריש ליה, וכתב הל"ק כאן דהא דאולטרין למילף כן גם צמיר היינו משום דלא נימא דוקא צנסכי ליצור הוא ולא צמיר דקרצן יחיד.

(כו) פירוש כיצום צגדים כתיב בזהבי פרשתא דזאת תורת החטאת, אבל שניו קודש לא כתיב בחטאת כלל רק מיתורא דקרא דריש. ועי' צמנחות (ג' ע"ב) תוס' ד"ה לר"ש כו' (צ"ק).

ולא הצגתי לשם מה לריך היה הל"ק לומר דמיתורא דקרא קדריש, דאפילו אם היה כתוב בזהבי, כיון דלא כתוב להדיא בקרא דזאת תורת לא הוה דרשינן ליה. ואמנם לשון התוס' לקמן (ט' ע"ב) ד"ה איתיציה וכן לשון התוס' צריש מנחות משמע קלת כהל"ק דהעיקר תלוי אם נאמר בפירוש או לאו, אבל ע"ש אות כ"ט מש"כ הגרעק"א על דצרי התוס'.

(כז) עי' דצדרי התוס' שם דד"ה לר"ש ה"ג.

(כח) לכאורה ז"ל דקושייתם היא רק אקבלה דלא לריך למכתב, דהא זריקה לא כתיבה בחטאת חלב כלל אלא בחטאת דשמיטת הקול, וא"כ אלטרין לגופיה דליכא למילף חטאת דשמיטת קול מחטאת חלב שכן כרת ובמ"ש צגמ' צסמוך (ריש ע"ב). ומש"כ התוס' לעיל בפשיטות דזאמת קבלה לא אלטרין למכתב ו"ל דסמכו על תירוצם כאן דערה וכתב ליה קרא ובמ"ש לעיל אות ד'.

ובספר קדשי דוד כתב דהתוס' קא מקשו גם על זריקה משום דמסוגית הש"ס נראה דלריך לילפותא

דף ח ע"ב

חטאת דעבודת בוכבים אתיא מחטאת חלב שכן ברת במותה. יש ספרים שכתוב בהן חטאת דעבודת כוכבים ועומאת מקדש וקדשיו. ואינו נראה, דאע"ג דברת כמותה מכל מקום איכא למיפרכי מה לחטאת חלב שכן אינה צאה גדלות, כדפרכין לעיל גבי חטאת מזורע (י):

שמיעת קול. דלא כתיב (לחטאתו) [על חטאתו] גבי עבודה מנלן עכובא, אצל כתיב (לחטאת) [על חטאתו] על דברים אחרים (י) ואין צדך כלום:

פירוש ארזי הלבנון

מזורע ותייתי מהבך מה להבך שכן אין צדין גדלות, לא הוי פירכא למסקנא, ועממא רבה דדבר, דלעיל דלא ידעיין מהיקשא דזאת התורה שפיר פרכין מה להבך שכן אין צדין גדלות, וכונת הפירכא דאיכא למימר דבמזורע דחזין דהתורה חסה על דל שאינו צריך להביא קרבן עשיר, יש לומר דהתורה חסה גם על עשיר צה אס שחטו חטאתו שלא לשמה שתיבה כשרה ועולה לחובה, אע"פ שעל גוף הקרבן [שצריך להביא בהמה] לא הקילה התורה לעשיר כלל. אצל לפי מה דמסיק דלמזורע ידעיין לשמה צדינו קודש וצדינו צעלים מהיקשא דשלמים, וממילא ה"ה בחטאת מזורע, שהרי כל חטאות הוקשו בהיקשא זו כמו שכתבו התוס' ד"ה והבך, ג"כ ידעיין מהאי היקשא שאינה עולה לצעלים לחובה. משו"ה אס היינו צאים ללמוד עתה חטאת מזורע משאר חטאות שפסולה שלא לשמה, אין אנו יכולין לדחות כלל מה להבך שכן אין צדין גדלות, דמאי נפ"מ לו אס חטאתו שנעשתה שלא לשמה פסולה או שלא עלתה לו לחובה, הא צין כך וצין כך צריך להביא חטאת אחרת, ומאי חס רחמנא עליה איכא למימר צה. ומש"ה פירכא זו שכן אין צדין גדלות ליתא. וממילא גירסת הספרים מיושבת, דחטאת דעומאת מקדש וקדשיו שפיר יש ללמוד מחטאת חלב שכן ברת כמותה, ומשו"ה שפיר אמרה הגמרא והבך היינו חטאת דשמיעת קול וצטוי שפתים אחיין צמה הכד, היינו מחטאת חלב וזויר, דאי פרכת מה לחטאת חלב דברת חטאת זויר תוכית, מה לחטאת זויר שכן יש עמה דמים אחרים חטאת חלב תוכית, ולא שייך למיפרכי מה להבך שכן אין צדין גדלות. אצל לגרסת ספרים דידן והבך כולו אחיין צמה הכד וע"כ דגם לחטאת דעומאת מקדש וקדשיו אין ללמוד חלא צמה הכד, דליכא למילף מחטאת חלב שכן אינה גדלות, וע"כ ס"ל להני ספרים דגם למסקנא יש למיפרכי פירכא זו, שפיר הקשה ר"ת ז"ל שא"כ אפילו צמה הכד א"א ללמוד דמה להבך שכן אין צאים גדלי דלות (נציא אפרים, בקיור קצת).

(ז) ר"ל קרא דוהביא את אשמו "על חטאתו" אשר חטא נקבה מן האלף כשצב או ששירת עזים לחטאת

צד עבודה לעיכובא לא אמריין לא תחלוק, וכ"כ רש"י לעיל (ז' ע"ב) ד"ה וכשלמים (ז"ק). והפנ"מ כתב בכוונת התוס' דאי ילפיין חטאת זויר מדלא חילקת, א"כ לישתוק גם במזורע קרא צדינו צעלים. ונראה כוונתו כמ"ש ה"ק, רק שהביא ראה לזה, שאס נאמר דלא כה"ק חלא גם היכא דלא כתיב עיכובא צדינו צעלים אמריין לא תחלוק, א"כ גם בחטאת מזורע היה לנו ללמוד כן ולמה כתב התוס' עיכובא, חלא ע"כ דכל שלא גלי קרא צדא עבודה לעיכובא לא ילפיין חלא תחלוק. ואמנם לעיל (ז' ע"ב) נראה דדעת התוס' דאפילו לא כתיב עיכובא צדינו צעלים כלל ג"כ אמריין לא תחלוק, וע"ש אות מ"ז.

(ג) קשה לי לפמש"כ התוס' לעיל (ד"ה זריקה וכו') דמקרא דוכפר דכתיב צשמיעת הקול גמריין צינו צעלים בחטאת חלב צכל עבודות מדלא חלקת משלמים, א"כ זויר נמי נילף צשמיעת הקול. ולפמש"כ שם [ראה לעיל אות ז'] דמק"ו ילף צשמיעת הקול ניחא דדוקא חטאת חלב גמריין צק"ו שכן ברת, אצל זויר ליכא למגמר חלא צמה מנינו ותו לא גמריין כל עבודות צמה לא חלקת משלמים בהיקשא, דדבר הלמד צדין אצ מצטוי לן לקמן (י"א ע"ה) אי חזר ומלמד (עולה שלמה). ובספר מים קדושים כתב דקושייתם כאן היא להבך יש מפרשים שהביאו התוס' לעיל (ד"ה זריקה) דמחטאתו דקאמר היינו חטאת דשעיר נשיא. מיהו לפי"ז לא הצנתי דא"כ כי היכי דילף מחטאתו דשעיר נשיא לענין צינו קודש וצינו צעלים צזריקה, ה"נ נילף מחטאתו דשמיעת הקול דמאי שנא, וקושיא צמקומה עומדת דנילף חטאת זויר מחטאת דשמיעת הקול.

(ד) ר"ל על פירכא דפריך "ותו מי גמירי מהדדי". ובחינם הגיבו (רש"ש ועוד).

(ה) לדעתי גרסת ספרים חלו היא עיקרית ועל ידי גירסא זו ניללנו מקושיית ר"ת הגדולה (צחד"ה ה"ג) דאין נוכל ללמוד הבך כולו צמה הכד דמה להבך שכן אין צדין גדלי דלות תאמר בהבך. ולענ"ד נראה דהפירכא דפרכין לעיל על לא לכתוב רחמנא בחטאת

ה"ג הנך בולחו אתיין במה הצד^ל). הקשה רבינו תם מה להנך שכן אין צאין גדלי דלות^ל תאמר בהנך^ל). ויתירן כיון גדלי דלות גופיה פסולה שלא לשמה היינו מנחת חוטה דפסולה שלא לשמה כדתנן צריש מנחות (דף ג.) ומפיק לן מדכתיב כי חטאת היא^ל, אין סברה שמה שצאין גדלי דלות יגרום להם צעשירות להיות כשירין שלא לשמן כיון שהדלי דלות ענמן פסול. וקשה א"כ לעיל דפריך גבי מזורע מה להנך שכן אינן צאין גדלות תאמר במזורע, מאי קושיא והלא דלות [במזורע] היינו חטאת העוף וחטאת העוף פסולה שלא לשמה כדתנן צפרק קדשי קדשים (לקמן דף סד.) ומפיק ליה צתורת כהנים (פ"ח ה"ט) מחטאת היא, וכיון דפסולה גדלות היאך יש לה לגרום צעשירות הכשר שלא לשמה (מ"א מ"ג מ"ג). ואם תאמר והא צחטאת חלצ למדה משלמים צהיקש למורה, והיכי ילפינן שאר

פירוש ארזי הלבנון

אין לו פדיון ולא משתנה הקרבן, לכן מה דבאח גדלי דלות אין זה פירכא כלל לפסולא דשלא לשמו. ע"כ תוכן דבריו.

(מ) כוונתם דמדרשא דחטאת היא ילפינן פסולא דשלא לשמה במנחת חטאת דשמיעת הקול ככל העבודות, אע"ג דאכתי לא ידעינן פסול כל העבודות צחטאת צהמה דשמיעת הקול. והקשה החזו"א (סי' א') דהא ודאי לא עדיפא מנחה מחטאת צהמה ידידיה, ואי שלא לשמה אינו פוסל צחטאת דשמיעת קול אלא צזריקה, ה"כ דאינו פוסל במנחה אלא צהקערת קומץ שהוא תחת זריקה. והניח צ"ע.

(מא) הקשו הצ"ח והפנ"מ, דלא היה להם להקשות מהא דלעיל, אלא מהא דהכא גופא, דלתירוק ר"ת אמאי אינעריך למילף צמה הצד מכולהו, לילף רק מחטאת חלצ ומזיר, דכי פרכת מה להצד השור שצבס שכן אין צאין גדלות, הלא אף גדלי דלות פסול שלא לשמו, ואין סברה שיגרום צעשירות להיות כשרים. ואף אם נאמר דהאמת כן דלר"ת סגי צילפותא מחטאת חלצ ומזיר, מ"מ קשה דלמה לי למילף מצמה הצד, לילף מדלי דלות גופיה דהיינו ממנחת חוטה שהיא פסולה שלא לשמה ה"כ חטאת עשירות פסולה שלא לשמה. וצ"ח תירץ דאיכא למימר דצחסי ממנחות לא ילפינן דאיכא למיפך כדאיתא צריש מנחות, וה"כ חטאת צהמה מחטאת העוף לא ילפינן. והפנ"מ תירץ דאי הוה אמרינן דצעשירות כשרין שלא לשמה, לא הוה דרשינן "חטאת היא" לפסולא דמנחת חוטה, אלא הוה דרשינן "חטאת היא" לומר "היא" גדלי דלות כמו צעשירות דכשרה שלא לשמה. ע"ש צדצרו כי קולרתי (ויש שם ע"ס דצמקום "היה" צעשירות צ"ל "היא" צעשירות). וע"ע צעולת שלמה שדחה קושית הצ"ח והפנ"מ דגבי שמיעת קול שפיר פרכין שצאין גדלות, דשם מציא שני תורים לחטאת ולעולה תחת חטאת צהמה, ועולה כשרה שלא לשמה, וכיון דגדלות איכא קרבן שכשר שלא לשמו

וגו', לא קאי אעבודה אלא אצבאת חטאת, ואין צרך כלום (צ"ח, ז"ק). ואמנם סיפא דהך קרא גופיה דכתיב "וכפר עליו הכהן מחטאתו", משמע שפיר שינוי קודש צזריקה וכדאמר צגמ' לעיל (ע"א), אצל החוס' שם כבר כתבו ליישב זה דלא יקשה מסוגיא דהכא, ע"ש צדצריהם ד"ה זריקה מנלן.

(ל) דלגירסת הספרים [לעיל צתוד"ה חטאת] דגרסי חטאת ע"ז ועומאת מקדש וקדשיו חתיין מחטאת חלצ שכן כרת כמותה, לא גרסינן הכא אלא "הנך חתיין צמה הצד", כיון דליכא אלא תרתי שמיעת קול וציעוי שפתיים, וצתרתיו לא יתיישב מלת כולהו, דמלת כל לא יתיישב אלא על לכה"פ שלשה וכמ"ש החוס' צכחוצות צההיה דצצעור לינשא. אצל לחוס' דידן דלא גרסי אלא חטאת ע"ז איתא מחטאת חלצ א"ש הגירסא והנך כולהו דהיינו שמיעת קול וציעוי שפתיים ועומאת מקדש וקדשיו, וק"ל (יתר הצד).

(לח) היינו צג' הנך חטאות דשמיעת הקול ציעוי שפתיים ועומאת מקדש וקדשיו, אם אין ידו משגת שתי צפורים דקרצן דלות, מציא מנחת חוטה דהיינו דלי דלות. משא"כ במזורע ליכא אלא קרבן דלות דהיינו שתי ציפורים, אצל מנחה ליכא.

(לט) האור שמה (פסחמ"ק פט"ו ה"ג) כתב ליישב דהא דאמרינן לעיל גבי חטאת מזורע מה להנך שכן אינן צאין גדלות, היינו משום סברה דכיון שהקרצן קצוע ואינו משתנה לסוג אחר, מסתברה נמי לפוסלו צשינוי השם. משא"כ במזורע שאם העני מחלל קרבנו לכביסתאצ ומציא מהדמים עוף וכמו דדריש מקרא דמחטאתו וכדתנן צשילחי כריחות, ואין הקרבן קצוע, לכן יש לומר דלא פסיל ציה שינוי השם. ולפי"ז אחי שפיר מה דלא פריך אשמיעת קול שכן צבא גדלי דלות, דמשוף אינו מציא עשירות האופה אף אם העני, דעוף

חטאות צמה הלד, הא צעיא היא לקמן פרק אחיו מקומן (דף ג.) אי דצר הלמד צהיקש חוזר ומלמד

פירוש ארזי הלבנון

יתירא אתי ללמד דכל מקום שנאמר צו "הוא" פסול שלא לשמה כמו חטאת חלב. וא"כ ה"ה צהטאת העוף, אע"ג דכתיב צה חטאת היא, לא משמע מזה עיכובא אי לאו קרא יתירא דכתיב צהטאת חלב. וא"כ לא קשיא על ר"ת, שהרי צילפותא דלעיל דצעין למילף חטאת חלב מחטאת מזורע וחטאת מזורע מחטאת חלב, דאכתי לא הוה ידעינן פסול שלא לשמה צהטאת חלב ממקום אחר, א"כ "חטאת הוא" לאו יתירא דמיצעי ליה לעכב בכל העבודות, וממילא לא שמעינן צהטאת העוף ומנחת חוטא דפסולין שלא לשמה. משא"כ בסוגין דהכא דכבר ידעינן עיכובא צהטאת חלב, א"כ "חטאת הוא" יתירא הוא, וע"כ דאתי ללמד על מנחת חוטא וחטאת העוף דפסולין. א"כ לפי מה שכתבו התוס' ריש מנחות דעבודות לשמן למזבח צהטאת העוף ילפינן מהיקישא דזאת התורה, ועיכובא מדכתיב היא. א"כ בסוגיא דלעיל דאכתי לא ס"ד למילף מהיקישא דזאת התורה, ממילא לא ידעינן נמי עיכובא צהטאת העוף, ולהכי פריך התם שפיר מה להבך שכן אינן צאין צדלות (עיי' קר"א, ט"ז, מראה כהן, שפ"א ועטרת אליהו).

וצעיקר קושיית התוס' על ר"ת מהא דחטאת העוף, כתב הקר"א דאינו קשה כ"כ, חדא דקרא דחטאת היא דכתיב צהטאת העוף נאמר צדלות דשמיעת הקול וליכא למילף מזורע מינה דליכא למיפך שכן מכפרת, ועוד דשמיעת הקול גופא לא שמעינן אלא הזאה, ד"חטאת הוא" כתיב גבי הזאה, וכמו שנאמר צהטאת צעשירות צזריקה פסול שלא לשמו לנוסחא דילן בגמרא דילוף מוכפר כו' מחטאתו, להכי פריך שפיר שכן אינן צדלות. אמנם למסקנא דילפינן כוליה חטאות צמה הלד, ה"ה דחטאת העוף פסולה בכל העבודות. וכן הקשה החזו"א (סי' א') וע"ע אות מ' דה"נ קשה על קושיית ר"ת גופיה ממנחת חוטא.

וצספר מים עמוקים כתב ליישב קושיית התוס' על ר"ת, דהא דפריך לעיל ממזורע מה להבך שכן אינן צאין צדלות, לא פריך מזה דשצביל שצאה צדלות יגרום ההכשר, אלא הכי קאמר דחטאת מזורע אינו קצוע כחטאת חלב, ובין דצדלות אינו מציא צמה הלכך אינו חמור כל כך לפסול דהא לפעמים לא צאה כלל, וזה גורם ההכשר. אבל לצטר דמשני זאת תורת וכו', דצמזורע נמי פסולה אף דאינו קצוע, השתא ילפינן שפיר נמי כוליה צמה הלד דאף דאינו קצוע פסולין, ואי

אף צעשירות יתכשר שלא לשמו, משא"כ צמזורע אין חטאת העוף צאה צדלות אלא תחת חטאת צמה וכיון דחטאת העוף פסולה שלא לשמה היאך יש להכשיר משום זה צעשירות, ע"כ. ולא הצנתי הא גם צשמיעת הקול אע"ג דליכא למיפך מחטאת העוף כיון דליכא נמי עולת העוף דכשרה, מ"מ אכתי ליכא לאותו צי ממנחה דדלי דלות, וכן מצוה להדיא צלשון קושייתם שכתבו "הלא אף צדלי דלות פסול שלא לשמו".

מצ) צשטמ"ק תירך על קושייתם ח"ל, וי"ל דהואיל דאין כל הקרצנות הצאין צדלות פסול צשלא לשמו דהא ליכא עולת העוף, מש"כ פריך שפיר (תוס' ר"פ ותוס' טו). והקשו המפרשים דלכאורה אינו מוזן, שהרי עולת העוף דמזורע עני אתי תחת עולת צמה, ולהכי כמו דעולת צמה שלא לשמה כשרה ולא עלתה לשם חובה ה"נ עולת העוף כשרה, אבל חטאת העוף דמזורע עני דאתי תחת חטאת צמה שלו לעולם פסולה, וזה שפיר הקשו התוס' דכיון דחטאת העוף פסולה היאך יש לה לגרום צעשירות הכשר שלא לשמה לחטאת צמה שלו. וצמשמר הלוי האריך צזה, ותורף דצרי דלדעת השטמ"ק צחצח צמזורע עני גם עולת העוף שלו היא תחת חטאת צמה שלו (ולא תחת עולת צמה שלו), וכמו שמיניו צקרבן עולה ויורד (דשמיעת קול וציעוי שפתים ועומאת מקדש וקדשיו) שחת חטאת צמה צעשירות מציא חטאת ועולת העוף צעניות. ולזה כתב השטמ"ק דלכן אי אפשר ללמוד חטאת צמה דמזורע עשיר מקרבן דמזורע עני, כיון דע"פ עולתו כשרה, וכיון דגם העולה דעניות צאה תחת החטאת דעשירות, א"כ שמה גם צעשירות תהיה החטאת כשרה שלא לשמה. אבל התוס' ס"ל כפשועם של דצרים דדוקא חטאת העוף היא שצאה תחת חטאת צמה, ואילו עולת העוף צאה תחת עולת צמה, וא"כ שפיר הקשו היאך יש לה לגרום צעשירות הכשר. שכת"ד צקילור נמרץ ע"ש צדצרי המשמחים דמפרש מילתא צטעמא צצאורך ציאור.

מג) המפרשים כתבו ליישב קושיית התוס' על ר"ת, דצסוגין דלעיל דאכתי לא ידעינן עיכובא צהטאת חלב, א"כ גם צהטאת העוף לא ידעינן עיכובא, דאע"ג דכתיב צה היא, לא משמע מזה עיכובא רק לאחר דידעינן דצהטאת חלב מעכב, וכמו שכתבו התוס' לעיל (ה' ע"ב) צד"ה מיעט דפסול שלא לשמה צמנחת חוטא ילפינן מדכתיב "חטאת הוא" יתירא גבי חטאת חלב (דהיינו צשעיר נשיא דהוא נמי חטאת חלב), דקרא

צננין אב. לאו פירכא היא כלל, דכולהו חטאות נמי ילפינן למזבח משלמים (מ), ולעכב הוא דולפינן בשאר חטאות מהכך דכתיב עיכוזא בגופייהו. ואם תאמר וחטאות הלצור כגון שיערי ראשי חדשים ומועדות מנלן, הא לא אתי צמה הלד דמה להכך שכן שנוי בעלים פוסל בהן מה שאין כן בקרבן לצור, כדאמר לעיל (דף ד.) דשנוי בעלים ליתא בלצור כביחוד, אע"ג דלא שייך שנוי בעלים בלצור מ"מ פירכא עוצה היא כדאשכחן (י"ב) צ"ק דקדושין (דף ה:) מה לכסף שכן פודין בו הקדשות ומעשר שני תאמר

פירוש ארזי הלבנון

אליך פירכי דפריך התם, והלכך אע"ג דלא חשיב פירכא כ"כ מ"מ נקיט לה כדאי אינך פירכי.

וצאילת השחר כתב ליישב בדודאי מה דבשינוי קודש ילוייר יותר מבשינוי בעלים זה גופא הוי פירכא, אבל אם באנו לעשות פירכא דמה להכך שפוסל בהם שנוי בעלים ולא בקרבנות ליצור, דנמצא דהקולא היא מה שכשר בהם שנוי בעלים, ע"ז יש סברא לומר דאין זה פירכא כיון דלא ילוייר בהם שנוי בעלים ולא שייך לומר שכשר בהם שנוי בעלים, עכ"ל. ולא הבנתי, דה"נ בקרבן יחיד נימא דהחומרא הוא מה שילוייר בו שנוי בעלים ולא מה שפוסל בו שנוי בעלים. וא"ע.

ונראה לנאח עפ"י דרכו. דיש להבדיל בין שני סוגי חומרות. יש חומרא שהיא מכה הגדון עלמו, כמו על דרך משל (לקמן ס"ג ע"א) מה לאשם שכן מיני דמים [תאמר במנחה שאינה מיני דמים], היינו דאשם מכה עלמו ומעטס הווייתו יש לו יתרון וחשיבות שהוא מיני דמים. אבל יש חומרא שאינה מכה הגדון עלמו אלא מחמת דינים שיש בו, כמו ע"ד משל (לקמן מ"ח ע"ב) מה לאשם שכן קדשי קדשים, או מה לאשם מזרע שכן יש עמו דמים אחרים. דהתם אין החומרא מכה עלמו, אלא מכה הדין שאמרה תורה שהוא קדש קדשים, או שיש עמו דמים אחרים.

ובהנה זה פשוט כשאנו אומרים דאשם חמור ממנחה מפני שהוא מיני דמים, בזה לא שייך לומר דהוי פירכא דלא שייכא מאחר דמנחה לא שייך דמים. דהא זהו גופא מה דבעינן למימר דאשם שהוא מיני דמים חמור ממנחה שאינה מיני דמים. וה"נ בגדון דלעיל דפרכין מה לשנוי קודש שכן ישנו בליצור, התם החומרא והקולא הם במחשבה עלמה דמחשבת שנוי קודש שייכא גם בקרבן ליצור משא"כ שנוי בעלים, ומש"ה ליכא למימר דהוי פירכא דלא שייכא, דהרי זו היא גופא הפירכא דמחשבת שנוי קודש חמורה עפי משום דשייכא בין ביחוד בין בליצור.

אמנם זהו דוקא כשאנו דנים חומרא או קולא שמבכה הגדון עלמו כדלעיל, משא"כ היכא דהחומרא והקולא הם מחמת דיני התורה, וכמו בגדון דהכא מה לקרבן יחיד שפוסל בו שנוי בעלים, דבזה אין החומרא מלד

פרכת דהכך קילי מחטאת שכן באין דלדי דלות, לאו פירכא היא כיון דלדי דלות גופא פסולה אין סברא שיגרום ההכשר.

(מד) לא זכיתי להבין דלמאי לריכי לזה, הא אין ילפינן צמה הלד העיכוז דהעיכוז כתיבא בגופיה בחטאת, וכיון דלמדנו העיכוז מכה צמה הלד, לענין מאי שייך ללמוד למזבח כיון דאפילו מעכצין (חי' רעק"א). פי' כוונתו דלמאי הולרכו התוס' לומר דשאר חטאות נמי ילפינן למזבח משלמים, הא אפילו ליכא בזה מזבח מ"מ שפיר איכא למילף בזה עיכוזא מחטאת חלב חיר ומזרע דכתיבי בזה עיכוזא בגופיה.

ולכאורה יש ליישב בפשיטות דחומת בחטאת חלב לא כתיב בהדיא עיכוזא בגופיה, רק כתיב ושחט אותה וכו' לענין מזבח, אלא מאחר דלענין מזבח כבר ילפינן משלמים, על כרחק מפרשין דמזבח יתירה דכתיבא בחטאת חלב גופיה לענין עיכוזא, והלכך אי לא הוה כתיב מזבח להדיא בשאר חטאות, לא הוי מלי למילף עיכוזא מחטאת חלב, כיון דבגופיה לא כתיב עיכוזא אלא מזבח. והגם דעל כרחק מפרשין ליה לענין עיכוזא וכמאן דכתיב עיכוזא בגופייהו, זהו רק משום הילפותא משלמים, וא"כ סוף סוף על כרחק לריך אתה להיקשא דשלמים. ולכאורה דומה הדבר קצת לפלוגתא דתנאי לקמן (נ"ז ע"א) אי הימנו ודבר אחר חשיב היקש, עיין שם, ולריך תלמוד.

וצאילת השחר כתב ליישב דכל זמן שלא נלמוד גם למזבח לא נוכל ללמוד לעכב, דמצינן למיפך מה להכך שיש בהם גם מזבח. ובעטס העטנה דאם זה מעכב למאי נפ"מ ללמוד למזבח כיון שאפילו מעכצין, יש לעיין דהא שייך שיהיה רק עיכוז ולא מזבח, והיינו דשייך שאם יחשוב שלא לשמה יפסל ומ"מ לא יהא מזבח לחשוב לשמה, וכמו שמתנו בפגול וחזק למקומו דמחשבה לאכול חזק למקומו או חזק לזנוז פוסלת אע"פ שאין מזבח לחשוב שיאכל במקומו ובזמנו, עכ"ל.

(מה) לכאורה לא היו לריכים לזה, דכלא"ה מוכח כן מהא שהביאו דפריך לעיל (ד' ע"א) מה לשנוי קודש שישנו בליצור כביחוד. ובספר עולת שלמה כתב דהתוס' לא הביאו מדלעיל משום דשם איכא למימר דממין

בחופה^(ט), וכן פרק החובל (ב"ק דף פח). מה לאשה שאינה צמיחה. ועוד קשה חטאות פנימיות לרצי שמעון דאמר (לקמן מג. וס"ג) כל שאינו על מצבה החיון אין זו משום פיגול, איכא למיפרך מה להגך שכן פיגול פוסל בזה תאמר בחטאות הפנימיות^(ט). ויש לומר דפר העלם דבר של זכור כתיב חטאת הקהל היא ודריש מינה צת"כ (ספ"ו) שפסול שלא לשמו^(ט), אם כן אשכחן זכור^(ט) וגם פנימי (לעכז^(ט)), ולמנוח ילפינן משלמים:

פירוש ארזי הלבנון

(ט"ז ע"א) מה לצעל מוס שכן עשה זו קרב במקריב תאמר צעומאה שליתא בקרב היינו צבחה צחייה, ופירש"י ז"ל משום דצבחה צחייה אינה מקבלת עומאה, וחזין מה דגם מה שהוא נמנע המליאות בלעד [זה שאין עומאה פוסל בקרבן היינו צבחה הוא משום דלא מקבל עומאה כלל] נחשב פירכה. וק"ל יש לפלפל ולדחות דשאני התם דמניעת המליאות הוא ג"כ מלד הדין דמפני שהדין הוא שאין צע"ח מק"ע ממילא הוא נמנע המליאות שיהא נפסל מחמת עומאה, ומפני שהדין הוא שצמה כשרה בכל מקום ממילא הוא נמנע המליאות של מחשבת חוץ למקומו. וקראתי, והמעטין יבחר (קהלות יעקב סי' מ"ה).

(מ) קושייתם היא למאן דסבר דר"ש נמי לא יליף תורה אחת לכל החטאות אבל למאן דאמר דר"ש יליף תורה אחת [דיליף כל החטאות זה מזה] שהציאו התוס' (לעיל ע"א) דצ"ה הלכך, לא קשיא מידי (משמרות כהונה והלכה למשה).

ואע"ג דלקמן (י"ד ע"א) קאמר מודה היה לפסול, היינו בזה דקיי"ל פסול שלא לשמן ילפינן פיגול מק"ו כדאיתא התם (רש"י). ונראה דצ"ל דר"ש אע"ג דמודה לענין פסול, מ"מ איכא למיפרך שכן מפגל זה משא"כ הך דאילו אלא פוסל.

(מח) יש להקשות לפי מש"כ התוס' לעיל (ע"א) ד"ה זריקה דלכך לא דרשין קרא דעל חטאתו משום דכתיב לאחר הקטרת אימורין, וכן אמרו לעיל בגמרא (ח' ע"ב) גבי אשם משום שלא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין לכך אינו מעכב, א"כ כהן צפר העלם דבר האיד דרשו ממנו צת"כ עיכובא, הלא גם זה לא נאמר בתורה אלא לאחר הקטרת אימורין. והנה על הת"כ גופיה היינו יכולין לומר דלאסמכתא בעלמא הוא דדרש ליה התם כמו שיש צבחה דוכתי צת"כ דרשות כאלו שהם רק לאסמכתא, אבל עיקר דרשה מחטאת חלצ ילפינן, אבל לדברי התוס' שתפסו את זה לדרשה גמורה מחמת קושייתם א"כ קשה כנ"ל (טה"ק).

ובספר ראש המצבה תירץ דלאו מתיבת "היא" דריש ליה, רק מדקריא רחמנא חטאת כדדריש צפרה אדומה

עלמו של קרבן, אלא רק מחמת דינו. א"כ צזה לכאורה היה מקום לדחות דהא לא חשיב חומרא, דמה שהתורה לא החמירה בדינו של קרבן ליצור לפסלו בשינוי צעלים, אין זה משום קולא דקרבן ליצור, אלא משום דלא שייך בו שינוי צעלים. ולזה הציאו התוס' דגם צכה"ג שייך למיפרך וכדאשכחן בקידושין דפריך מה לאשה שכן אינה צמיחה וכו', היינו דאשה קילא מעבד כיון דמליני צה קולא בדיניה דליתא צמילה, אע"ג דלא שייך צה מילה. ומה שהקשיתי לעיל דה"ג גבי קרבן יחיד נימא דהחומרא הוא מלד מה שיוייר צו שינוי צעלים [צבחה"ג הוי חומרא מכה הקרבן עלמו ולא מחמת דינו], יש לומר דצמחת אין צדק שום חומרא, דהא כל זמן שלא אמרה תורה פסולא דשינוי צעלים, אין צדק [דהיינו צמה שיוייר צו שינוי צעלים] שום מעלה ויתרון. ורק משום דפסלה צו תורה שינוי צעלים אז הו"ל חומרא. נמלא דאין צו שום חומרא מחמת עלמו אלא רק מלד הדין שהתורה פסלה צו שינוי צעלים. כנ"ל לעת עתה ועדיין קלת רפיא בידי ולריך תלמוד.

(מח) לכאורה אפשר לחלק דגבי חופה אפילו אילו היה מליאות של אפשרות לפדות צו הקדש ומע"ש, נמי לא היה מועיל מלד הדין, שהרי אמרה תורה כסף זה אינו כסף, ונמלא דמלד דחופה א"ל צמליאות לפדות צו הוא ג"כ דחוי מתורת פדיון מלד הדין. וכן מילה צאשה שאפילו אילו היה צה מליאות של מילה היתה פעורה, שהרי אמרה תורה המול לכם כל זכר, ונמלא דגם מלד הדין היא דחוי ממוצות מילה, זה נחשב פירכה עובד. אבל הא דצ"ל צור ליכא שינוי צעלים אין צה מקרא מפורש שדין שינוי צעלים אמור ביחיד ולא בציבור, רק אן ממילא ידעינן שאין שינוי צעלים צ"ל מפני שאי אפשר לעשות צו מחשבת שינוי צעלים לפי שכולם צעלי, ונמלא שרק מפני שהוא נמנע המליאות אינו דין שינוי צעלים, ואפשר שכה"ג אינו פירכה כ"כ.

אולם אשכחן לקמן (י"ד ע"א) מה לחון לזמנו וכו' שכן נובה צבחה, פי' אכל מחשבת חוץ למקומו ליתא צבחה שהרי כל מקום הוא מקומו, ולכאורה גם זה אינו נדחה מדין מחשבת חוץ למקומו אלא מפני שאין כהן מליאות חוץ למקומו ומ"מ עדיין מה פירכה. וכן אשכחן לקמן

חגה"ה בשאר ימות השנה לשמו פסול. היינו קודם הפסח דצעי עקירה^(כ) או כגון דנדחו צעלים לפסח שני, אבל אח"כ לא דפסח בשאר ימות השנה שלמים ושלמים לשם פסח קשחיע^(ל) (כ)^(ז), כדאמר צפרק תמיד נשחט (פסחים דף סד). וצפרק שני דחולין (דף ל). ומיהו איכא למ"ד צסוף אלו דברים (פסחים דף עג): דצעי עקירה^(כ):

פירוש ארזי הלבנון

(ג) זהו דוקא לגירסת ר"ת שהציאו התוס' צפסחים (ס"ד ע"א ד"ה טעמא). אבל לגירסת רש"י שם משמע דגם לאחר הפסח אע"ג דלא צעי עקירה, אם שחטו לשם פסח פסול, ודוקא בשחטו סתמא כשר בלא עקירה (מפרשים). וכן מפורש במאירי שם (ס"ב ע"ב). ועי' קר"א שכתב דהוא מחלוקת אמוראים בירושלמי. וע"ע קר"א (סוף עמוד זה) שהקשה לשיטת התוס', דמאי שנא מעקירה דאשם שניתק לרעה דמשמע צפסחים דדוקא אם שחטו סתם כשר לעולה, אבל שחטו לשם אשם פסול, ומאי שנא גבי מותר הפסח דכשר אפילו אם שחטו לשם פסח משום דהו"ל כשחטו שלמים לשם פסח. ומציאות משם הגר"ז וכו' צחז"א וצק"י ועוד, דשאני מותר אשם ממותר הפסח דאילו מותר אשם לית ציה שום קדושת קרבן אחר, רק הדין הוא דצעי לעיקרו לשם עולה ואז תפוס ציה קדושת עולה, או אפילו שחטו צסתמא כשר דסתמו לשם עולה הוא עומד והו"ל כשחטו לשם עולה. משא"כ קרבן פסח מתחילת הקדשו הוא קד, שהוא פסח צזמנו ושלמים בשאר ימות השנה ופתח ציה קדושת שלמים מתחילת הקדשו, והלכך כיון שבער צזמנו או שנתו סליק מנייה קדושת פסח ותפוס ציה קדושת שלמים דפתח ציה מתחילה, ומש"ה אפילו שחטו לשם פסח הו"ל כשחטו שלמים לשם פסח דכשר.

(נד) בשאג"א (סי' מ"ג) כתב דעכ"פ איכא חיסור לשחטו לשם פסח שלא צזמנו, שהרי כמה פעמים הזהיר הכותב שלא לשחטו את הפסח שלא צזמן י"ד צין הערצים, והו"ל לאו הבא מכלל עשה דוקא צין הערצים ולא צזמן אחר. וגם לאו גמור איכא לשחטו את הפסח שלא צזמנו לשם פסח ולא לשם שלמים, כדאמרין לקמן (כ"ט ע"א) מניין למחשב צקדשים שהוא לוקה ת"ל לא יחשב כו'. ע"ש.

(נה) פירוש אפילו אחר הפסח צעי עקירה. ולמ"ד זה מייירי הבא אף אחר הפסח, דכל כמה דלא עקר ליה משם פסח אכתי שם פסח עליו ופסול לשמו (מפרשים). ויש לדקדק למ"ד דפסח בשאר ימות השנה לא צעי עקירה ודוקא קודם פסח הוא דצעי עקירה, א"כ דינמא האי קרא דמרצי אפילו אי שחטיה לשם עולה או אחכ קרבן הוי שלמים, לא קאי אלא בשאר ימות השנה

צספרי חטאת היא מגיד שאם נשחטה שלא לשמה פסולה.

וצעולת שלמה תירן דדוקא גבי אשם לא דרשינן הוא לעכצ, משום דאפשר לומר דאתא לדרשא אחרינא כדאמר התם אלא הוא למה לי לכד"ה וכו', ומסתבר טפי לומר דאתא לדרשא זו כיון דכתיב לאחר הקטרת אימורים. אבל צחטאת הקהל דהוא מיותר לגמרי, ע"כ אתא לעכצ אע"ג דכתיב לאחר שרפת הפרים. וצוה מיושב נמי קושית התוס' לעיל (ע"א) ד"ה זריקה וכו' שהקשו איש מפרשים דפירשו דמחטאתו היינו צשעיר נשיא, הא כתיב לאחר הקטרת אימורים עי"ש, ולפמש"כ א"ש דהתם נמי מיותר לגמרי וע"כ אתא לעכצ צשינו צעלים, עכ"ל.

(נו) הקשו המפרשים דלמ"ד כל שצט ושצט מציא פר, א"כ שייך שינוי צעלים צליצור איכא דמחשב לשם שצט אחר. ועי' לעיל (ד' ע"א) אות כ"ט שהבאנו משם הקרן אורה שתירץ דחשיב צקרצן יחיד, אכן מדברי התוס' כאן מוצא דחשיב קרבן ליצור. עי' אילת השחר, וע"ע משמר הלוי (סי' כ"ג אות ג') שהאריך קצת צזה. ועי' מש"כ לעיל שם אות כ"ע.

(נז) על כרחך לאו מפר העלם דבר לחודא אתיין כל קרצנות ליצור, דהא אכתי איכא למפרך כמו דפרקינן לעיל (ד' ע"ב) לענין דלא נוכל למילף משלמים משום שטעונין סמיכה, וה"ה פר העלם דבר טעון סמיכה, משא"כ כל קרצנות ליצור אין טעונין סמיכה כדאיתא צמנחות (צ"ב ע"א). אלא ע"כ דשאר קרצנות ליצור ילפינן מצניייהו דפר העלם דבר ופסח, דאי פרכת מה לפר העלם דבר שכן טעון סמיכה, אמרינן פסח יוכיח, ואי אמרת מה לפסח שכן שינוי צעלים פוסל צו פר העלם דבר יוכיח (טהרת הקודש).

(נח) וקשה לישחוק מחטאת חלב ויגילף מצניייה, ממזיר ומזורע ופר העלם. וצ"ל ערה וכתב ליה קרא או לדרשא אחריתי כמ"ש תוס' לעיל (צד"ה הלכך) לגבי שאר עבדות (משמרות כהונה).

(נצ) פירוש לפי שטעמו לפסח כשיצוא, או לפסח שני איכא שנדחו הצעלים (צ"ק).

לשמן פסול. כתוב בקונטרס דלא (חזו למילתייהו) [חזי למילתיה] י"י^ט. ורצינו ש"י הגיה כדאמר בפסחים (דף סא.) שחטו קודם חלות פסול שנאמר צין הערצים, וכמה פעמים שנה הכתוב בקציעות זמנו בארבעה עשר צין הערצים י"י, וסוגיא דהש"ס נמי משמע לקמן בגמרא (דף יא:) הפסח ששחטו שחרית דמצין הערצים נפיק^ט, ואין לומר דנפיק מדדרשין הכא לזבח שלמים שאריך

פירוש ארזי הלבנון

זבחר ימות השנה שקודם לכן. וי"ל כמ"ש למעלה זבחר ימות השנה פשיטא ולא לריך קרא. וזבחרת הקודש (להלן) וכן במרומי שדה כתבו זבחרת לענין פסולא דקרצן פסח לא לריך שינוי לעבד כיון דהו"ל מחוסר זמן. אלא דקרא אינערך ע"מ שלא נכשירו לשם שלמים, דכיון שאם היה שוחטו לשם שלמים היה כשר קס"ד דגם בלא עקירה הוי שלמים, ואם כן גם ששחטו לשם פסח כד"א שיהיה כשר, כמו שכתבו החוס' (דציבור שלפ"י) ששחטו לאחר זמנו לשם פסח דהו"ל כשוחט שלמים לשם פסח וכשר. ולזה כתב רש"י דמאחר שגיה עליו הכתוב בקציעות זמנו ע"כ לכך שינה עליו לומר דפסול לגמרי ששחטו קודם זמנו לשמו, וע"כ אחא להורות דציעין עקירה וגם לשלמים פסול כששחטו לשם פסח. וכ"מ בשיעומ"ק ע"ש.

ויש מפרשים דשאני קרצן פסח משאר קרצנות הקבוע להם זמן, דהתם הזמן הוא הגורם והקבוע את שם וקדושת הקרצן דהא מוספים של שבת וחג שלא צומנם לא שייך בהם שם מוסף כלל. משא"כ בפסח קס"ד דקרצן צפנ"ע הוא דשם קרצן פסח עליו מ"מ, ואי לאו דשנה הכתוב צי"ד צין הערצים הו"א דיבא כשר לשם קרצן פסח רק דלא עלה לצעלים לשם חוצת הפסח. וקל"ה צדמיון לזה כתב צפנים מאירות על דברי רש"י ד"ה ה"ג, עי' אות ס"ע. וע"ע בשיעומ"ק.

ס) התם לא מוכח אלא דמצין הערצים נפקא לן דקודם חלות פסול, ולא הוזכר שם הא דשנה עליו הכתוב לעבד, וא"כ לכאורה אכתי וי"ל ככתוב בקונטרס דכיון דקצב ליה זמן צי"ד צין הערצים לפיכך פסול לשמו קודם זמנו משום דהו"ל מחוסר זמן. ותירץ צעה"ק דבוכחת החוס' היא מהא דפריך התם [למ"ד דמכשיר היה צן צתירא צפסח ששחטו שחרית לשמו] והא כתיב צין הערצים, ומכאן קושא זו מסיק דלעולם מודה צן צתירא דפסול ששחטו שחרית לשמו ע"ש. והשתא אי נימא כפירוש הקונטרס דעעמא דפסול שלא צומנו לשמו הוא משום מחוסר זמן, א"כ אמאי לא דחי התם דלעולם מכשיר צ"צ ששחטו שחרית דזיעצד דלא הוי מחוסר זמן ממש כיון דמקל"ה היום ראוי (וכדס"ל דך סברא התם לענין שחטו שלא לשמו). אלא על כרחך י"ל

דלא צעי עקירה ומאליו הוא שלמים, מש"ה אפילו שחטו לזבח אחר כשר כמו שלמים, אצל קודם פסח דצעי עקירה ובלא עקירה שם פסח עליו דילמא ציעין דוקא שיעקרו לשם שלמים דהוי כוותיה, אצל אם עקרו לשם זבח אחר מנלן דהוי שלמים. וי"ל דעל כרחך לא אינערך ריבויא דלזבח דלכל דשחט הוי שלמים אלא קודם הפסח דצעי עקירה, דלאחר הפסח דלא צעי עקירה ומאליו הוא שלמים פשיטא דלכל דשחט הוי שלמים כיון דשם שלמים עליו והוי כשלמים ששחטן שלא לשמן. אלא ודאי אחי לקודם הפסח ואחי לאשמעין דאפילו עקרו לשם זבח אחר שלמים הוא דלא ציעין אלא עקירת שם פסח ממנו (קדן אורה).

נו) ברש"י לפנינו ליתא, אמנם בפסחים שם כתב רש"י ח"ל, פסח זבחר ימות השנה, כגון שהפרישו קודם לכן ימים רבים וקי"ל דכשר לשלמים ואם שחטו לפסח פסול דלאו זמניה הוא. עכ"ל.

נז) פירוש ולא ציעין שינוי לעיכוב שהרי הוא מחוסר זמן וכל מחוסר זמן בכל מקום פסול בלא שינוי לעיכוב. ועיין בתוס' מנחות (ה' ע"א) ד"ה ואי אין מחוסר זמן ע"ש וק"ל (טהרת הקודש).

נח) לכאורה תמוה למאי לריך קרא לעבד, הא קודם זמנו לאו זמן פסח הוא והו"ל מחוסר זמן. וכי אם הקריב קרצנות מוסף שבת או חג שלא צומנו, או יולדת ומאורע שהצילו קרצן קודם זמן חיובם, אע"פ ציעין שינוי לעבד דפסול.

ופירושו המפרשים דצאמת לענין אם שחטו קודם י"ד לא ציעין קרא לעבד, רק לענין י"ד עלמו כיון דמקל"ה היום ראוי להקרבת הפסח וקס"ד אין מחוסר זמן לצו ציום, א"כ כיון דכבר רמי עליה חיובא דפסח מ"י"ד שחרית ורק הוא דין צעצודת הפסח דאין הקרבתו כשרה אלא לאחר חלות (ובדמשמע מלשון הרמב"ם), הלכך אינו חשיב מחוסר זמן והיה כשר דזיעצד אי לאו דשינה עליו הכתוב לעבד. ועי' במפרשים על אחר שהאריכו בזה הרבה, ובמקדש דוד (קרצן פסח ס"ה סק"ה). ולפירוש זה ק"ק מה שכתבו החוס' צסוף דצריהם ואין לומר דנפיק מדדרשין הכא לזבח שלמים וכו', וקשה דמהיכי תיתי דקרא קאי צי"ד דוקא ולא

שיעקרונו סא) לזבח שלמים סב), דלילמא הני מילי למזבח סג) אצל לעכב לא:

ואם מן הצאן קרבנו. פירש בקונטרס לאו קרא יתירא דריש אלא ממשמעות דקרא משמע ליה הכי. וזהו תימא דאי לא מיייתי קרא יתירא מנא ליה לאוקומי צפסח סד). ונראה דמיייתורא דריש סה)

פירוש ארזי הלבנון

הערצים לעכב שלא יהא כשר אף לפסח, דקס"ד אין מחוסר זמן לבו ציוס. וז"ל דס"ל להחוס' דמשמעותא דקרא הכי הוא, **ואם מן הצאן קרבנו** [דמוקמין ליה צפסח קודם זמנו], **לזבח שלמים**, דהיינו שכך דינו להחכשר, ע"י עקירה דוקא, ומכלל הן אחת שומע דכלא עקירה פסול.

וצב"ה"ק כתב ליישב עפ"י שיעחו (ע"י לעיל אות ו"ט) דמה שכתב רש"י דילפינן עיכובא מדשנה עליו הכתוב בין הערצים, אין כוונתו דכלא שניה הכתוב היה כשר לשם פסח, דלענין פסח פשיעא דפסול משום מחוסר זמן, רק דעכ"פ היה ס"ד דיהיה כשר לשלמים, ולהכי שנה עליו הכתוב דלשם שלמים נמי פסול. ולפי"ז שפיר כתבו החוס' כאן דלילמא מקרא דלזבח שלמים הוא דילפינן שריך דוקא שיעקרונו לשם שלמים. ע"ש דדבריו וכן במרומי שדה.

סג) אין כוונתם דיהיה מזבח לכתחילה לשחטו לשם שלמים, רק כוונתם דאם שוחטו קודם זמנו מזבח לעקרו משם פסח. וראיתי למי שכתבו דמדברי החוס' משמע דס"ל דפסח קודם זמנו מותר לשנותו לכתחילה לשם שלמים, דאי אסור לכתחילה, א"כ מאי "למזבח" איכא יותר מששוחטו לשם פסח כיון דלשם פסח נמי כשר דיעבד. אצל צאמת נראה שאינו ראיה כ"כ, שהרי לא כתבו החוס' כן רק על ה"ז דלשם פסח כשר דיעבד, וא"כ ע"כ לריבוי לפרש דמאי דכתב דקרא "שלמים", היינו לכתחילה. אצל לפי האמת דלשם פסח פסול לגמרי ה"כ לשם שלמים יהיה אסור לכתחילה.

וכ"כ החוס' רי"ד בקידושין (י"ה ע"ב) דאע"ג דקיימא לן השוחט את הפסח קודם זמנו לשם שלמים כשר, מ"מ אסור לעשות כן לכתחילה אלא לריך לשומרו לשם פסח. עכ"ד. והנה מלשנו נראה קצת דיש כאן איסור מחודש של שימור למא שהקדשו, מיהו אפשר לפרש טעם שימור זה משום איסור מחשבה בקדשים. ולריך תלמוד. ולענין לשחטו לשם פסח שלא בזמנו ודאי איכא איסור כמו שכתב השאג"א ע"י לעיל אות נ"ד.

סד) פירוש דכולה פרשה לא איירי אלא בשלמים והלכך אינעריך לכתוב דין שלמים כמו ואם מן הצאן (שטמ"ק).

סה) צפסח לשם זבח כתב ליישב טעמו של רש"י. משום דאי מיייתורא קדריש כפירוש החוס', א"כ מאי האי

דקיס ליה להגמרא דלאו משום מחוסר זמן גרידא הוא דפסול, אלא משום דשנה עליו הכתוב בין הערצים לעכב. ע"ש דדבריו ציתר ביאור.

וצה נמי מיושב מאי דקשיא לכאורה בהא שהצאו החוס' ראייה לפירש"י מהגמרא דלקמן דמבין הערצים נפיק. ולכאורה תמוה, דכלא משנה מפורשת היא צפסחים (ס"א ע"א) וכבר הביאנו החוס' לעיל צסמוך, **שחטו קודם חלות פסול משום שנאמר בין הערצים.** אמנם לפי דברי עה"ק הג"ל לא קשיא מידי, דממתיני דהתם ליכא ראייה דפסול מטעמא דשנה עליו הכתוב, דהא איכא למימר דפסול משום מחוסר זמן כמו שנחצהר (הערת יד"י הר"ב דצלקי הי"י).

סא) משמע מדבריהם דמהך קרא הוא דילפינן דלריך עקירה. וכן משמע בגמ' דפריך אימא שלמים אין מידי אחרינא לא, ע"י פירש"י. אמנם צב"ה"ק כתב שאין כוונתם לעקירה דוקא, דזה לא מוכח מקרא דלזבח שלמים, רק כוונתם דעכ"פ מוכח מהך קרא דאם שחטו לשם פסח פסול, וכמו שמפרשים הם לקמן צמסקנא דמריצה ומיעט וריצה וליף ליה, דשמעינן מינה מיהא מיעוטא דלשם פסח פסול, וכמו שכתב רש"י לענין כלל ופרט וכלל דמיעוטא אחת לשוחט לשמו. וכן כתב צשטמ"ק דלמסקנא דילוף ליה צריצה ומיעט וריצה, ממעטין לשמו.

והנה צסוק סוגיין מסקינן דתלתא קראי כתיבי להכשיר פסח שלא בזמנו, חד לעצרה שנתו ועצר זמנו חד לעצרה שנתו ולא זמנו, וחד ללא עצרה שנתו ולא זמנו. וא"כ כמו צעבר זמנו ילפינן דהוי שלמים אפילו בלא עקירה, ה"כ קודם זמנו נימא דהוי שלמים בלא עקירה. או נימא דגם לאחר זמנו ניצטי עקירה משם פסח כמו קודם זמנו. וצפשויות ז"ל דסצרה היא דלעולם לריך עקירה כדמשמע קרא לזבח שלמים, אלא משום דאחר שעבר זמנו או שנתו שז אינו ראוי לפסח, הרי הוא נעקר מאליו ואין לך עקירה גדולה מזו ומש"כ אין לריך עקירה אחריתו. אצל כל זמן שראוי לפסח כל דלא עקר ליה צהדיא אכתי שם פסח עליו ולריך עקירה.

סב) והקשו המפרשים היכי ס"ד למולף מהא דפסול לגמרי, הא לא שמעינן מהתם אלא דפסול לשלמים כל איכא דלא עקר ליה, ומ"מ אכתי אלעריך למכתב בין

דל"ה הוה לריק למכתב לזבח (ה)שלמים דאשלמים קאי. [ועיי"ל] דצסמוך [דף ט.] דריש כצב לרבות פסח לאליה ופירש רבינו ש"י (גד"ה כצב) דמיותר מדכתב צתר הכי בשלמים ואם (מן העז) [עז] קרבנו מכלל דעד השתא איירי כצב. וה"ל מלמד דלעיל אס מן הבקר (קרבנו) [הוא מקריב] מכלל דהכא צלאן מיירי^ס, אס כן [מן] הלאן מיותר הוא^ס למותר פסח^ס. צרוך:

אי הוה כתב לזבח השלמים^ס בדקאמרת. הוה ליה למימר אי הוה כתב לזבח דקאמרת, דשלמים לא לריק כלל^ט:

פירוש ארזי הלבנון

פסח דהוא דצר השוה בכל הלאן ואם כצב ואם עז נימא דאיצטריך לשום דרשא. ולעיקר קושית הרב המזכר י"ל דרצ חנא בגדתא פריך שפיר, דאי אמרינן דקרא איירי בשלמים גרידי ניחא דהא דכתב מן הלאן אינו יתור פשוט כל כך, דאורחיה דקרא הכי הוא דכיון דכתב למעלה מן הבקר כתב ה"ל מן הלאן, אצל אי אמרינן דצמוחר פסח איירי לא לריק קרא לומר אס עז דהא צגופיה כתיב כפרש"י, וזה היתור פשוט הוא יותר, ודו"ק. עכ"ל.

ס"ט נראה דל"ל לזבח ושלמים, וכן הוא גירסת הגמרא בדפוסים הישנים. ורש"י שכתב ה"ג וכו' צא לאפוקי מגירסא זו. והעטס שמאן צדק גירסא עי' פנ"מ.

ע' פנ"מ שכתב ליישב דצאמת גס למאי דס"ד השתא דכל דשחיע ליה ליבוי כוותיה, מ"מ שפיר אצטריך למיכתב שלמים, דאי לא כתב שלמים אלא רק זבח, הו"א שכשר שלא לשמו צשאר ימות השנה, אך דינו כפסח, כמו שאר קדשים דכשרים שלא לשמן. ולהכי איצטריך שלמים ללמוד דלכל מאי דשחיע ליה ליבוי כוותיה.

ובשיעורי הגרמ"ד כתב ליישב דאיצטריך למיכתב שלמים לכגון האי דאמרינן צסמוך דאף אס שחיעו לשם עוף או לשם מנחה הוי עקורה, דצח ודאי אי אפשר ליה ליבוי כוותיה ממש, ולכאורה אס ישחטנו לשם עוף או לשם מנחה יהיה שלמים, וא"כ שפיר צעינן לתיבת שלמים למילף האי דינא דצאופן שאינו יכול להיות כאותו זבח ששחטו לשמו נעשה שלמים. ע"ש דצבריו. והדברים מיוסדים על דברי הגר"ז ז"ל המובאים צסענסיל ח"ל, אלא לזבח ריבוי הוא. וז"צ כיון דלזבח ריבוי הוא ומרצה הכל, מה זה דנקט הקרא בשלמים. וצסמוך דאמר צגמי אימא כל דשחיע ליה להוי כוותיה אמר רצין וכו' ע"ש צגמרא, דלכאורה קשה כיון דיכול לעקור גס לשם צבור אצל לא לשם חטאת, א"כ כשעקר לשם חטאת אמאי הוי יותר שלמים מצבור, הלא צין לשלמים צין לצבור לריק עקורה. והנראה צזה דגס להס"ד דאפשר לעקור לשם צבור

דפריך הגמרא לקמן ומי מלית אמרת צצמוחר פסח כתיב והא מדכתב אס כצב אס עז מכלל דלאו צצמוחר פסח כתיב. וצשלמא לפירוש רש"י דמשפטיה דקרא קדריש, א"כ שפיר פריך דעל כרחק פשטיה דקרא לא מלי איירי צפסח אלא בשלמים גרידא, אצל לפי' התוס' דפשטיה דקרא בשלמים קאי ורק מייטורה קדריש, א"כ לכאורה לא קשיא מידי. ואכן צבר עמד על זה צשיעמ"ק שס ע"ש מש"כ ליישב שיטת התוס'.

סו לכאורה אין הגדון דומה לראיה, דהתם פירש רש"י שפיר דכיון דכתיב אס מן הלאן קרבנו, תו לא לריק אס כצב. אצל הכא היכי הוה ליה לכתיב אי לא הוה מתחיל אס מן הלאן, ועל מה הוי קאי כל הפרשה. ואין לומר דאי הוה כתיב אס כצב צלחודא נמי הוה שפיר מלי למכתב כל הפרשה ולא איצטריך מן הלאן. אין לומר כן, דא"כ לא הוה מליין למידרש מיינה דרשא דלקמן מאס כצב, דהשתא לא הוה אס כצב מיותר דהא איצטריך לגופיה דאי לאו אס כצב היכי הוה מלי למיכתב כל הפרשה. וז"ע (לשם זבח, וכ"כ טה"ק ושפ"א).

סז לא הצנתי מה הורכז לזה. הא צלא"ה מן הלאן מיותר הוא, דהא כתיב אס"כ אס כצב אס עז, ואין ידעין דהוא מן הלאן. וכך ראייתי שפירשו צשיעמ"ק ובשפ"א. וז"ע. ועי' צאות שלפנ"ז.

סח אין לדקדק לפ"ז מאי פריך לקמן רצ חנא בגדתא ומי מלית אמרת כו', והא מדכתב אס כצב אס עז מכלל דלאו צצמוחר פסח כתיב דא"כ אס כצב אס עז מיותר, הא השתא דצשלמים כתיב נמי מיותר לזבח השלמים ומן הלאן. [וכן גס הקשה הפנ"מ וכתב ויש ליישב]. ואפשר ליישב דתוס' ס"ל דהכי פריך דלמא צצמוחר אס כתיב ולא דוקא דצר השוה צכל הלאן קאמר. ורש"י דפירש לקמן דפריך דלמא בשלמים גרידא כתיב אול לשיעור דכתב כאן דלאו מייטורה קדריש (צ"ק). וכתב ע"ז צחי"ג, וק"ל איך אפשר לפרש כן דהשתא נמי קשה אס כצב אס עז, דהא אס אינו צא מן העז, אלא מאי אית לך למימר אס כצב אס עז איצטריך לשום דרשא, א"כ אי הכי נוקי קרא צצמוחר

אלא לזבח רבויא הוא. משמע ליה לגמרא שהוא רבויא כדאמר (ב"ק דף סג.) **צכל כללא כל רבויא,** דמשמע ליה לחלק בין כל לצכל, [ה"ג משמע ליה לחלק בין זבח ובין לזבח] (ע"ה) הילכך לא דרשינן ליה צכללא ופרעא אלא צריצה ומיעט. ובקונטרס האריך בפירושו (ג):

דף ט ע"א

דוחין קדשים קלים. נראה דבין רבי יוסי צר' אבין ורבי אבהו צינייהו צכור, דלרבי אבין ליכא למיפרך מצבור דאין נאכל לכל אדם (א"ג):

פירוש ארזי הלבנון

צכלל ופרע וכלל. דאלת"ה א"כ ה"ג צכל מקום דדרשינן צריצה ומיעט וריצה דמרצין הכל, תיקשי א"כ מיעטא למא לי. ועי' תוס' צ"ק (נ"ד ע"ה). סוף דבר לא זכיתו לרדת לעומק דבריו.

(עג) הא דהאריך רש"י צזה, עיין במפרשים דצא ליישב הא דהדר פריך הגמרא אימא לכל דשחיע ליה להוי כוותיה. עיין פנים מאירות וחק נתן.

(ה) דתתן לקמן (נ"ו ע"ג) הצבור נאכל לכהנים.

(צ) מי יתני להבין אמאי נאיד רבי יוסי צרבי אבין מעעמיה דרבי אבין. לבאורה היה זה אביו שאמר דוחין קדשים הנאכלין לכל אדם אלא קדשים הנאכלין לכל אדם ואין דוחין קדשים הנאכלין לכל אדם אלא קדשין שאין נאכלין לכל אדם. למא לא ניחא ליה צזה לרבי יוסי צרבי אבין, ומה הוסיף צעמא דיליה. ומש"כ התוס' דאיכא צינייהו הקושיא מצבור, כמדומה שאין זה תשובה על שאלה זו, שלא מפני זה נחלקו צעעמיהם, וכי צא רבי יוסי צרבי אבין לומר טעם דיליה כדי שיהיה אפשר להוסיף קושיא מצבור ג"כ, הלא יכול להישאר צעעמיה דאצוה ולא יהיה קושיא מצבור. אלא שהתוס' אומרים אחרי שאמר טעם אחר י"ל דאיכא צינייהו הקושיא מצבור, אצל לא מפני זה נחלק צעעמו. וא"כ לריך לי רצ להציגני מאי צינייהו צעעמא ובספרא, ולא רק מאי צינייהו למעשה אחרי שנחלקו צעעמיהם (משמר הלוי תנינא ע"ש מש"כ ליישב ע"פ דרכו). ובספר תוספת קדושה כצ ע"ח ו"ל, והנראה לומר דלא ניחא ליה [לר' יוסי צר' אבין] משום דפסח לא מיקרי נאכל לכל אדם כיון דאינו נאכל אלא לנמויין, משא"כ שלמים דנאכלין לכל אדם ממש. וכיון דצחק מילתא גופא לא דמי פסח לשלמים ממש, לא שייך לומר צזה דוחין, כיון דלא להאי דמי לגמרי ולא להאי דמי לגמרי לענין זה, וניחא ליה עפי צה דקדשים קלים, דצענין זה דמי ממש לשלמים, ולחטאת ואשם לא דמי כלל ודו"ק.

עוד הקשה צמשה"ל שם, על לשון התוס' שכתבו נראה דבין ר' יוסי צר' אבין ורבי אבהו צינייהו

ויחול עליו דיני צכור, מ"מ זה פשיעא דדין מותר הפסח הוא דוקא שלמים, ולזה הוא דכתיב צקרא שלמים, אלא דיש עוד דין דכשעקרין ליה לשם צכור חל עליו דין צכור אצל אס עקרו לשם חטאת, כיון דאי אפשר לחול עליו דין חטאת, ממילא הוא דחל עליו דין שלמים ולא צכור, משום דמותר הפסח קרצ שלמים. עכ"ד.

(עא) כן הגיהו ל"ק ח"ג ושאר מפרשים עפ"י דפוסים ישנים. ופשט דברי התוס' מורה דפליגי על רש"י וסבירא להו דילפינן ליה השתא צריצה ומיעט וריצה. וכך הבינו הרבה מן האחרונים. ולדבריהם חתי צפעעות קושית הגמרא דפריך השתא אימא לכל דשחיע ליה ליחוי כוותיה, דאע"ג דלעיל כצ שנין דא"כ לכתיב צזה ושלמים (או שלמים חצח לגי' רש"י), מ"מ השתא דדרשינן צריצה ומיעט וריצה תו לא הוי מלי למוכתב הכי.

אמנם הח"ג כתב דלא צאו לחלוק על רש"י אלא בדבר זה, דלרש"י לא אמרינן ריבויא אלא א"כ יתורא הוא, אצל התוס' ס"ל דאפילו אינו יתורא אלא ממשמעות ידעין דהוא ריבויא כמו שחילקו צש"ס בין כל לצכל דכל משמע ריבויא וצכל משמע כללא, ה"ג יש לחלק בין זבח לבין לזבח, דצח שם הוא ולכך הוי כללא אצל לזבח פועל הוא דהיינו לזבח ולכך הוי ריבויא כפרש"י שהן שני תיבות צבוקות, דצח לא פליגי ארש"י. דאי לא תימא הכי א"כ קשה מאי פריך ואימא לכל דשחיע ליה וכו' הא הו"ל למימר אי הוה כתיב לזבח כדקאמרת דשלמים לא לריך כלל אלא כמ"ש ודו"ק, עכ"ל.

ולא זכיתו להבין, דהא צדאלי לפי פירוש התוס' חתי שפיר עפי דפריך אימא לרכל דשחיע ליה וכו'. דהא כיון דילפינן צריצה ומיעט וריצה לרצות כל הזבחים, א"כ נרצה כל הזבחים נמי לענין זה דכל דשחיע ליה להוי כוותיה. ומה שהקשה דא"כ לא לכתיב שלמים כלל, לבאורה לא קשיא מידו, דהא איצטרך שלמים למידרשה צריצה ומיעט וריצה, ולמעט לשם פסח (כמ"ש צעעמ"ק), וכמ"ש רש"י צזה דדרשינן לעיל

דלא ליבעי נסכים. הוה מלי למימר דלא ליבעי תנופת חזה ושוק^א:

למאי נפקא מינה למילקא עליה בלא יגאל. תימא היכי לקי אחר שחיטה חלה יגאל, הא אמרינן בצבורות צפרק כל פסולי המוקדשין (דף נג:) דלאחר שחיטה מדרבנן^ב:

העשירי זה מעשר. אחתי דרשינן מינה (ב"מ דף ז.) עשירי ודאי ולא עשירי ספק^ג:

פירוש ארזי הלבנון

מפרכסת כחיה, ע"ש. וא"כ לפי"ז אחתי יקשה קושיה התוס'.

והרש"ש וכן בספר ראש המוצא תירצו דסוגיין איירי למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף דלדידיה מתחילת שחיטה נעקר משם פסח אך כל זמן דלא נגמרה השחיטה עדיין חשיבא כחיה לכל דבריה ואיתא בלא יגאל. ועי' מראה כהן.

והבמ"ח (מ"ה שס"א) כתב ליישב דבאמת מחלוקת אמוראים היא בצבורות שם ורצא דוקא הוא דס"ל דלא עובר חלה יגאל אחר שחיטה, אבל לר' שמואל צ"ר יחזק החם אין לנו לימוד על זה ולדידיה עובר חלה יגאל אף לאחר שחיטה, וסוגיין דהכא כר' שמואל צ"ר יחזק. וכ"כ במרומי שדה ע"ע שם.

ובשפ"א כתב ליישב דהא דלא עבר חלה יגאל אחר שחיטה יליף לה רצא החם בצבורות מלא ימירנו כו' לא יגאל, כי היכי דתמורה מחיים כן לא יגאל רק מחיים ע"ש, והשתא י"ל דהמקשן שהקשה ואימא מעשר ואימא תמורה, הכל קושיא אחת, רק הגמרא מסדר זה בחר זה, והמקשן הקשה דאימא אי שחטו לשם מעשר יהיה מעשר ולשם תמורה יהיה תמורה, נמלא דבס"ד דיהיה תמורה כששחטו לשם תמורה, א"כ משכחת תמורה לאחר שחיטה, ושם גס לא יגאל יהיה אחר שחיטה, ורק למסקנא דדוקא שלמים נעשה ולא תמורה, א"כ לא מלינו תמורה רק מחיים, להכי ליכא איסור דגאולה רק מחיים, משא"כ בס"ד דהכא, עכ"ד.

ובספר חזון נחום כתב ליישב דהא דאמר ולמילקא עליה, היינו מכות מרדות, והביא בשם הליכות עולם דמלינו עוצב צש"ס דאמר לוקח והוה מכת מרדות ע"ש (יד דוד ועש"ס).

ובספר קבלת יעקב אלגאזי (תוד"ר אות רס"ה) כתב ליישב עפ"י דעת הרמב"ם ורש"י דדוקא בעל מוס הוי מדרבנן לאחר שחיטה, משא"כ בתם דראוי להקריב אף לאחר שחיטה הוי איסור מכירתו דאורייתא עיי"ש. וכ"כ בחידושי מרן ר"י הלוי (סוף הלכות צבורות) דבבעל מוס דוקא הוא דליכא איסור מדאורייתא לאחר שחיטה כיון דע"י השחיטה איקלשא ליה קדושתיה דמשחתי לאכלית זרים. וע"ע בספר על תורה מש"כ ליישב עפ"י"ז לשון הגמרא דבתחילה קאמר "למילקא" עליה בלא

צבור וכו', ומה זה הלשון נראה, וכי מה חידוש יש בדברי התוס' הללו, פשיטא מאי קמ"ל הלא פשיטא שצבור אינו נאכל לכל אדם וממילא לרבי אין ליכא למיפדך מצבור, ומה חידשו כאן התוספות ומה באו ללמדנו. ובי' יאיר עיני, עכ"ל ע"ש.

ובאילת השחר לגמרא דוחין קדשים הנאכלים לכל אדם וכו' כתב לצאר כוונת התוס' דאפשר שיעקר החילוק בין נאכלים לכל אדם לבין שאינם נאכלים, הוא לא צמח שנאכלים חלה צמח שהאכילה מוסיפה צכפרה [ובדאמרינן (פסחים נ"ט ע"ג) כהנים אוכלים ובעלים מתכפרין], וחוה שכתבו התוס' "נראה" דאיכא צינייהו צבור, וכוונתם דע"ג צבור אינו נאכל לכל אדם, מיהו אין בו תוספת כפרה באכילת הכהנים וא"כ שמה לא שייך בו הפירכא דאינו נאכל לכל אדם.

ג) לכאורה היו יכולים להקשות גם מסמיכה, וכמו שהקשו לקמן ד"ה אי נמי. עוד קשה דהו"ל למימר נפ"מ דשלמי פסח אינם נאכלים חלה ליום ולילה, כמ"ש התוס' לקמן דז"ה ושלמים, לאפקוי צבור ומעשר דנאכלים לשני ימים ולילה אחד. ועוד קשה דהו"ל נפ"מ דשלמים צזריקה ומעשר צשפיכה למ"ד הכי (מפרשים). וע"ע להלן אות ו' ואות ז'. ועוד קשה דהו"ל נפ"מ פשוטה לענין שם הקרבן, דאי עקרו לשם מעשר יהא לריק לעצוד שאר עצודותיו לשם מעשר ולא לשום קרבן אחר. ועי' מש"כ בזה להלן אות ע'.

ד) עי' שיעמ"ק בשם ריב"א שתיקן דמייירי צמפרכסת, דמכי שחט ליה אתעקר משם פסח ועדיין הוא חי ואיתא בלא יגאל, ובדאמרינן בחולין (ל' ע"א) שחט צה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה. וכ"כ ה"ק ועוד מפרשים. וכן כתבו התוס' צבורות (שם) צחירולס הראשון דמפרכסת חשיבא כחיה לענין תמורה ומכירה, ע"ש. ועי' חזו"א (שם סימן כ"ג ה') שתמה על זה.

והנה כבר העירו המפרשים דבאמת לתירוק השני צתוס' (צבורות שם), דוקא צשחיטה שאינה ראוייה הוא דחשיבא כחיה, ובגון ישראל צעמאה ונכרי צעהורה, אבל היכא דנגמרה השחיטה כהלכתה שוב לא חשיבא

אי נמי דליתביה לכהנים. הוה מלי למימר נמי דלא צעי סמיכה^(ז), כדדרשין צת"כ וסמך ידו על ראש קרבנו ולא זכור ומעשר ופסח (מנחות דף נג:):

פירוש ארזי הלבנון

(ו) יש לדקדק, הא משמע בגמרא דעקירת שמו צשחיעה תלויה כדאמר "שחיעה לשם זכור כו'", ואם כן בלא"ה לא צעי סמיכה דאין סמיכה אלא מחיים. ואפילו שחיעה לשלמים לא צעי סמיכה למאי דס"ד השתא. ואם נאמר דלאו דוקא שחיעה דה"ה דעקר שמו צפה אחד, ובראשו הדבר תלוי אם רוצה להקריבו לשם שלמים יעקרו צפוי לשם שלמים וכן לשם זכור, והיינו דשייכא סמיכה גציה, אחיא דצריכה שפיר, אלא דאם כן מאי הקשו לעיל בד"ה למאי נפק"מ דהא ליכא לאו דלא יגאל אחר השחיעה, ולפי ה"ל אין כאן קושיא דלמילקא עליו בלא יגאל דקאמר היינו דעקריה צפה לשם מעשר. וכן נראה למאי דס"ד השתא דלאו דוקא צשחיעה מיעקרא, דאי דוקא צשחיעה אם כן לוצה אינו מיותר כלל דאינטריך לאשמעין דדוקא צציהה לשלמים הוי שלמים ומגן דמדידי אחריתא נמי מיעקר. וכבר כתבתי לעיל גם כן צזה (ק"ר).

וראיתי מתיראים עפ"י מה שהבאנו לעיל (ה) ע"צ אות י"ג) יסוד הגר"ז והחזו"א והקב"י ועוד, דצקדושת פסח לעולם פתיכה ציה קדושת שלמים, וא"כ אע"ג דעקירה לא הוי אלא צשחיעה, מ"מ כיון דדעתו לשחטו ולעוקרו לשם שלמים שפיר מלי סמך עליו לפי שצטעם קדושתו אית ציה נמי קדושת שלמים וראוי לסמיכה. ועי' משנת ר' אהרן (סי' ה') בצריכות.

ובהנה לעיל אות ד' הבאנו דברי השיעמ"ק לענין לאו דלא יגאל, דאפילו לאחר שחיעה חשיבא כחיה לכל דבריה ומש"ה שייך צה מלקות על המכירה. ולפי זה לכאורה יש לומר דה"ה לענין סמיכה, כל שעדיין מפרכסת מלי למיעצד סמיכה. שוב ראיתי צספר מקור חכמה שנסתפק צזה, והציא ראיה מהגמרא לעיל (ו) ע"ה) אמר רצא עשה דסמיכה קאמרת שאני התם דכל כמה דלא שחיע צעמוד וסמוך קאי אימת קא הוי עשה לאחר שחיעה כו', ופירש"י צעמוד וסמוך קאי ואכתי כל כמה דלא שחיעה לא עבר עליה עכ"ל, ומצואר דסמיכה שייך רק קודם שחיעה ואם לא סמך קודם שחיעה שוב לא יוכל לסמוך ועבר על עשה דסמיכה. אמנם לפמש"כ הרש"ש דסוגיין אחיא למ"ד ישנה לשחיעה מתחילה ועד סוף, שפיר איכא לאוקמי שסמוך תיכף לתחילת השחיעה ערס גומרה. שו"ר צחי הגר"ם כן שמהריך קאת צזה, ע"ש.

וע"ע צחי אפרים שהציא משם הלל"ה צפסחים (דף ט' ע"ה) דהסמיכה כשלעצמה הוי עקירה מעליא, דאין

יגאל, ואילו אח"כ גצי תמורה קאמר "למיקס" עליה בלא יגאל, והיינו משום דתמורת מעשר אינה קריבה והו"ל כמו בעל מוס, ע"ש.

(ה) כוונתם דכיה דהכא דריש העשירי זה ולא אחר, מ"מ דרשין נמי עשירי ודאי ולא עשירי ספק, דאפילו לא כתיב רק עשירי משמעותו עשירי ודאי, והכא דריש ה"ה יתורה, דהו"ל לכתוב עשירי יהיה קודש, וכתיב העשירי (ראש המזבח, ועט"ש צאודק).

ח"ל ס' מנחת יעודה, ולכאורה יש לומר דהא דעשירי ודאי ולא ספק לאו דרשא היא אלא דכך הוא משמעותא דקרא דהתורה דיצרה רק מודאי ולא מספק, כמו שכתב החוות דעת ז"ל (סי' ק"י) כהא דרצ גידל צסועה (דף ג"ט), וחוה טעמו של הרמב"ם ז"ל דכל הספיקות מדאורייתא לקולא עיי"ש. אבל זה אינו, דעל כרחק איכא איה דרשא צזה דעשירי ודאי ולא ספק, דאם רק משמעותא דקרא הוא א"כ אמאי לא החמירו חכמים צעשירי ספק כמו שהחמירו בכל הספיקות. ועל כרחק דכאן איכא יתורה דקרא דדרשין עשירי ודאי ולא ספק ולא החמירו חכמים, כמו שכתב הע"ז ז"ל (א"ה ס' תפס"ה). ואע"ג דצבי ספק ממזר גזרו חכמים דילמא אצלה לגבייהו, לריך לומר דאין לדמות צזה גזירות חכמים, דלפעמים גזרו אע"ג דהתורה התירה מיתורה דקרא. והא דצאמת הצריכה התורה להתיר עשירי ספק אע"ג דכל הספיקות מה"ת לקולא, אין לומר דלכך הצריכה התורה להתיר כדי שלא יוכלו חכמים לאסור, זה לא יעלה על הדעת, כמו שכתב הגו"צ שם (סי' ס"צ). ולריך לומר כמו שכתב החזו"ד ז"ל דהצריכה התורה להתיר ספק ממזר אפילו חד צחד, וכמו כן הצריכה התורה למעט עשירי ספק דלא נימא כל דפריש מרובא פריש כמו שכתב השיעמ"ק ז"ל (צ"מ דף ו' ע"צ), עכ"ל. וצספר פני אריה הציא צשם אציו פירוש נחמד לדברי התוס' כאן עפ"י מה שכתבו לעיל בד"ה דוחין ח"ל נראה דצין ר' יוסי צר' אצין ורצו אצין איכא ציונייהו צכור דלרצו אצין ליכא למיפרך מצבור וכו'. נמצא דלר' אצין אין לריך לימוד למעועי צכור, וא"כ אית ליה למילף להיפך מעשר מצבור צג"ש עברה עברה, ולמה ליה קרא העשירי קודש זה מעשר וכו'. לה כתבו התוס' דצאמת אכתי דרשין מונייה העשירי ודאי וכו'. עכ"ל. וכ"כ צספר דרכי יוסר.

דילמא במותר אשם בתיב. תימנה הא כתיב הכא לזבח השלמים, ואילו מותר אשם קרב עולה^(א). וי"ל דהאי דכתיב לזבח השלמים לאו שיהיה לזבח השלמים אלא שיעקור שם אשם ממנו לשוחטו לשם שלמים^(ב) או לשם זבח אחר כדדרשינן ליה (לעיל דף ח): צכלל ופרע^(ג), ולעולם קרב עולה, ואתא קרא למימר דבעי עקירה^(ד):

פירוש ארזי הלבנון

שם קרבן פלוני, אצל כאן שמעולם לא קרא עליו שם שלמים מש"ה אין איסור לשחטו לשם קרבן אחר. ע"כ תורף דבריו ע"ש. ולכאורה כוונתו דכיון דילפינן ליה מקרא דמואל שפתיך תשמור, א"כ דוקא כשהקדישו מעצמו הוא דאסור לשנות. אצל א"כ צאמת לא זכיתי להבין, דהא למסקנא ילפינן ליה מקרא דאש זבח שלמים קרבנו שחא צביחה לשם שלמים, ובעי הגמרא ואימא לתיבוצא, ולזה מיייתי קרא דמואל שפתיך תשמור וכו' ללמדנו שאינו מעכב ומדבה יהיה ע"ש. וא"כ כיון דמקרא דאש זבח שלמים הוא דילפינן ליה [ולא ממואל שפתיך], מהיכי תיתי לחלק בין הקדישו מעצמו לבין קידשו שמים.

גם לשון הרמב"ם משמע שדיו כשלמים ממש, שכתב פסח שעברה שנתו ושלמים הצאים מחמת פסח הרי הם כשלמים "לכל דבר" עכ"ל. וז"ל. ועי' עוד צחילת השחר כאן בענין זה.

(א) המפרשים נתחצצו בדברי התוס' אלו, דהא הכי כלל ופרע וכלל דלעיל לא קאי למסקנא. ועי' צפנ"מ ומראה כהן שכתבו להגיה. אמנם הח"י פירש לפי הנוסח שלפנינו ח"ל, ר"ל דלעיל דרשינן מה הפרע מפורש שלא לשמו והוא כשר אף כל וכו', דהיינו לענין עקירה לכל הזבחים. ולא שיהיה הוא עצמו כן דהא אינו קרב אלא צתורת שלמים כדאמרין דוחין קדשים הנאכלים וכו', וה"ה הכא דאמרין דילמא צמותר אשם כתיב הא דכתיב לזבח השלמים לא שיהיה לזבח השלמים דהא קי"ל מותר אשם קרב עולה, אלא שיעקור שם אשם ממנו, וה"ה דילפינן צריצוי ומיעוט, דאי לא הכי הא איכא למפרך אי מה הפרע מפורש דבר הצא צמר ומדבה אף כל וכו'. אצל ליכא למפרך אימא לכל דשחיע ליה ליכוי כוותיה, דהא קי"ל מותר אשם קרב עולה, ועוד דוחין קדשי קדשים אצל קדשי קדשים ואין דוחין קדשי קדשים אצל קדשים קלים ודו"ק, עכ"ל.

ובספר קדשי דוד מפרש כוונת התוס' לכלל ופרע וכלל דוקא. ח"ל, פירוש כיון דקי"ל דמותר אשם יקרב עולה אש כן קרא דאמר לזבח השלמים לאו לענין הקרבה קאמר אלא דבעי עקירה צמותר אשם לשם שלמים או לשם זבח אחר וילפינן צכלל ופרע וכלל כדאמרין לעיל לה' חזר וכלל, וכך דרשינן מה הפרע

לך עקירה גדולה מזו. והיינו משום דעמיד צה מעשה ולא רק דיבור צעלמא. וא"כ לפי"ז שפיר כתבו התוס' דצוחע לשם שלמים אפילו קודם שחיעה יכול לסמוך, דזכיר גופא עקירתו. ועי' שפ"א וכן צחי' הגרז"ס מה שכתבו ליישב, ובעיני לא זכיתי לרדת לעומק דצריכה. ועי' צמורמי שדה ובעולת שלמה.

(ז) לא ידעתי אמאי השמיטו תוספת חזה ושוק דלא צעי רק צשלמי יחיד (חי' רעק"א). עוד הקשו המפרשים דהול"ל נפ"מ לענין שתי מתנות שכן ד', דצבור ומעשר ופסח אין טעונין אלא מתנה אחת, משא"כ שלמים דניתנין שתי מתנות שכן ארבע. ועי' לעיל אות ג'.

(ח) עי' צמראה כהן שכתב דזה קאי לפיר"ת לעיל (ה' ע"ב) ע"ש. ואין צו לורך דפשוט דגם לפירש"י מותר אשם קרב עולה מהלכה למשה מסיני, אלא דלפירש"י לאחר רעיה דוקא. ועי' לעיל צה והוא פשוט (תוספת קדושה). ועי' שטמ"ק.

(ט) יש להעיר קצת לפירוש זה, כיון דהדין הוא דמותר אשם קרב עולה, א"כ מדוע נקט קרא דין עקירתו לשם שלמים. ואף כי יהיה הדין אמת דכל קרבן שיעקרו לשמו חשיב עקירה והוי עולה, מ"מ לכאורה עיקר דין עקירה הו"ל לאשמועינן דיעקרו לשם עולה. וי"ל דאי הוה אשמועינן עולה, היה משמע דלכתחילה צעי לעוקרו לשם עולה דוקא, קמ"ל דלכתחילה יכול לעוקרו לאחר קרבן שירצה. ואף כי זהו חידוש, מ"מ צהכרה משמע כן מהתוס' דלפי הכי ס"ד דמוקמינן לקרא גצי אשם, לכתחילה יחא שרי לעוקרו לכל קרבן שירצה. ואמנם לפי המסקנא דמפרשינן להך קרא גצי מותר הפסח, אין מכאן הוכחה שיוכל לעקור הפסח לכתחילה לכל קרבן שירצה, ד"ל דצעי לעוקרו דוקא לשם שלמים, או לכה"פ אחר שחיעה דנעקר לשלמים יהיה חייב לשוחטו דוקא לשם שלמים [ועפי' י"ל דקודם הפסח אפילו לשם שלמים יהיה אסור לעוקרו לכתחילה, וכמ"ש לעיל (ה' ע"ב אות ס"ג)]. וכן הבינו הקר"א והשפ"א, והקשו לפי"ז אמאי לא קאמר צגמרא נפ"מ פשוטה לענין שם הקרבן, דאש שחטו לשם צבור או מעשר יהיה אסור לשנותו לשם קרבן אחר.

וצט"ה"ק נמי הקשה כן, וכתב ליישב דאע"ג דאסור לשנות צקדשים, ל"ל דהיינו דוקא היכא דכבר קרא עליו

ושלמים הבאין מחמת פסח לבל מצות שלמים. פירש בקונטרס חגיגת ארבעה עשר. וכן לקמן סוף כל הפסולים (דף לו.) גבי תודה שנאכלת ליום ולילה מנין לרבות שלמי מזיר ושלמי פסח תלמוד לומר שלמיו, ופירש בקונטרס שלמי פסח חגיגת י"ד. וקשה דצפסחים צאלו דברים (דף ע"א: ושם) דריש מקרא צהדיא דחגיגת י"ד נאכלת לשני ימים ולילה אחד י"ז, [וצתורת כהנים (זו פ"ג פ"ב ה"ח) צפרשת וצשר זבח תודת שלמיו מרבי חגיגת י"ד לשני ימים ולילה אחד] ושלמים הבאין מחמתו ליום ולילה י"ז. ונראה דודאי שלמי פסח דכל הפסולין (דף לו.) היינו מותר הפסח כי ההוא דתורת כהנים. וצפסחים פרק האשכ (דף פט.) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם דקאמר ונייתי מותר הפסח דנאכל ליום ולילה, וצפרק קמא דראש השנה (דף ה.) קרי למותר הפסח שלמי פסח דחשיב פסח לכל תאחר, ופריך פסח זימנא קציעא ליה כו', ומשני מאי פסח שלמי פסח סד"א הואיל ומחמת פסח קאתו [כו'], ועל כרחין לאו היינו חגיגת י"ד, דכיון דקתני פסח לא שציק מותר הפסח דמיקרי פסח עפי דהיינו פסח

פירוש ארזי הלבנון

הוא גופא קושיית הגמרא, מנא לן לדרוש הוא צהויתו יהא דעשה מעצמו עולה, אדרבה מדרוש מקרא דומן האן דאיו נעשה עולה אלא כשעוקרו לשם שלמים או לשם זבח אחר.

ועי' קר"א שהעיר על תירוק התוס' כאן שהוא דחוק, דלמה לי קרא להכי, הא צפסחים פליגי צזה צסצרא אי צעי עקירה אי לא ולמ"ד צצעי עקירה ממילא ידענא דכל שעקרו לשם אחיה צזה הוי עקירה, ואי אתי לאשמעינן דאפילו עוקרו לשם צזה אחר הוי עקירה ויקרב עולה, א"כ למה לי קרא דכתב רחמנא לצזה שלמים, לכתוב לצזה לאוד ואנא ידענא דלשם כל הצחים הוי עקירה. ועי' צחי' הגרי"מ מ"ש"כ ליישב.

יב) התוס' צפסחים שם האריכו יותר, דצאמת פלוגתא דתנאי היא וכן תימא התם (ע' ע"א) ס"ל דחגיגת י"ד נאכלת ליום ולילה, ויליף ליה מקרא דלא ילין לצקר צזה חג הפסח. ועל זה הקשו התוס' מצרייתא דלקמן דיליף שלמי פסח דנאכלין ליום ולילה מקרא דצשר צזה תודת שלמיו, ואי כפירש"י דהיינו חגיגת י"ד, א"כ ההיא צרייתא כמאן, דהא לרבנן נאכלת לשני ימים, ולכן תימא נמי דנאכלת ליום ולילה היינו מקרא דלא ילין, וצצרייתא דלקמן נפק"ל מדכתוב צזה תודת שלמיו. [ועי' פנ"י צפסחים שם מ"ש"כ ליישב פירש"י].

יג) לשון התוס' צפסחים, וצתורת כהנים משמע להדיא כפי' ר"י דדריש התם האי קרא דצשר צזה תודת שלמיו לשלמים הבאים מחמת פסח, וצתה הכי מיייתי ההיא דשמעתין ודריש מלא ילין מן הצשר אשר תזבח צערב וגו' דחגיגה הבאה עס הפסח הכתוב מדבר שתאכל לשני ימים ולילה אחד, אלמא משמע דההיא דלעיל איירי צמוותר הפסח שקרב שלמים.

מפורש שהוא שלא לשמו דהיינו דצעי שיעקרו שלא לשמו אף כל לשלא לשמו יאל לשמו שאם עשאו לשמו שהוא אשם פסול, דהיינו דצעי עקירה לשם צזה שיהיה. ואין להקשות דאם כן איכא למיפרך כדפריך לעיל אי מה הפרט מפורש דבר הצא צנדר ונדצה וכו' יאל חטאת דאיו צא צנדר ונדצה, דצשלמא לעיל דאיירי צפסח שהוא שלא לשמו פסול והכתוב צא להכשירו שלא לשמו כשיהא שלא צזמנו, אזי איכא למפרך הכי שלא להכשירו צעקירת שמו אא"כ שחטו לשם הצא צנדר ונדצה כעין הפרט, אבל הכא דאיירי צאשם דדינו כשר שלא לשמו ואדרבא צא הכתוב לומר דצעי שיעקרו שלא לשמו, ליכא למיפרך תו אי מה הפרט מפורש וכו' אף כל הצא צנדר ונדצה וכו', דאשם שלא לשמו כשר וכ"ש מותר אשם, אלא דכוונת הכתוב הוא יאל לשמו כמו שכתבתי. ואתי שפיר דנקטו דיליף צכלל ופרט ולא קאמרי מרצוייא דצזה כמו דמסיק הש"ס לעיל, דמשמעות רצוייא הוא דצא להכשיר גס לשאר צחים, וצשלמא לעיל דאיירי צפסח דדינו שלא לשמו פסול אתי לישנא דרצוייא שפיר דמרצה גס לשם שאר צחים דכשר ולאו דוקא לשם שלמים, אבל הכא דאיירי צאשם דדינו כשר שלא לשמו הוי אתי לישנא דרצוייא להכשיר גס לשאר צחים והא אשם עצמו שלא לשמו כשר, אבל כלל ופרט אתי שפיר דהיינו מה הפרט מפורש שהוא שלא לשמו אף כל צעי שיהיה העקירה שלא לשמו, יאל לשמו דאם עקרו לשמו דהכוונה שמוותר אשם חשב עליו לשם אשם לא דהיינו דצעי שיעקרו שלא לשם אשם לגמרי ולא יקרב כהלכתא שהוא עולה דקדו"ל.

יח) תמורה לי הא לעיל (ה' ע"ב) תוד"ה ניתן כתבו צשם ר"ת דקרא דהוא אתי צהויתו יהא, שיהא מיד עולה, וא"כ הא צאמת מההוא קרא ילפינן דלא צעי עקירה, וי"ע (חי' רעק"א). וצאילת השחר תירן דלפירוש ר"ת

ממש ומוקי לה בחגיגת י"ד. ושלמים הבאין מחמת הפסח דשמעתין נמי היינו מותר הפסח⁽⁷⁾, אע"ג דכבר תנא פסח שעיברה שנתו, האי שלמי פסח הוי לא עיברה שנתו ולא זמנו או עיברה זמנו ולא שנתו⁽⁸⁾, אע"ג דמקרא אחרינא נפקי⁽⁹⁾, הכי רגילות התנא כמו (צ"מ דף ל). והתעלמת דדריש פעמים שמתעלם כגון זקן ואינה לפי כבודו וכהן והוא צבית הקצרות [ושלו מרובה משל חצירו, אע"ג] דקרא לא אחי אלא לזקן ואינה לפי כבודו. וצפרק מי שהיה עומא (פסחים דף לו:) פירש צקונטרס דהיינו תמורת פסח עלזמו, ואע"ג דדרשינן התם הוא קרב ואין תמורתו קריבה, הא מוכח התם דכל היכא דפסח קרב גם תמורתו קריבה⁽¹⁰⁾. ולקמן פרק צית שמאי בתחלתו (דף לו: ד"ה שמעתין) נדקדק. וכן משמע⁽¹¹⁾ דפריך מותר הפסח ליחוי תודה למאי [הלכתא] להטעינו לחם מי איכא מידי כו', ולימא להיות נאכל ליום ולילה כמו תודה⁽¹²⁾, אלא שמע מינה מותר פסח נמי צלחו הכי נאכלים ליום ולילה⁽¹³⁾ דהיינו שלמי פסח. י"ל דר"ק:

פירוש ארזי הלבנון

תמורתו. כן הוא צמשה פסחים שס, ועי' לקמן (ל"ז ע"ב) תוד"ה שמעתי שתמורת פסח קריבה.

יח) כוונתם להוכיח דשלמי פסח נאכלים ליום ולילה. ולריך ציאור, דהא צוה לא פליג רש"י, ועי' פסחים (פ"ט ע"א) דרש"י ד"ה ויתוי שכתב דמותר הפסח נאכל ליום ולילה. ואולי רזונם צוה דאי מפרשין כרש"י דצרייתא מייירי בחגיגת י"ד א"כ אין לנו מקור אחר דמותר הפסח נאכל ליום ולילה. וי"צ.

מיהו צאמת דעת הרמב"ם משמע דמותר הפסח נאכל לשני ימים, וכן נראה דעת התוס' ציומא (כ"ט ע"ב). והאחרונים האריכו צוה, עיין עליהם. ועי' צאצן האזל (ספ"ד מהל' פסח) שכתב לצאר דהך מילתא תליא בצלוגתא דתנאי אי פסח צשאר ימות השנה צעי עקירה או לא, דלמאן דצעי עקירה מותר הפסח אע"ג דהוי שלמים אצל עכ"פ לא נעקר מתחילתו ונשאר דינו כפסח דהוי ליום ולילה, אצל הרמב"ם פסק דלא צעי עקירה ומתחילתו נמי הוי שלמים ומש"ה נאכל לשני ימים. ולילה אחד כשלמים.

יע) לכאורה יש לדחות ראיה זו, דכד פריך לעיל ליחוי מעשר או צבור או תודה, היינו דיכיה לגמרי כמותו לכל דיניו. וא"כ כיון דכבר דחי בגמרא דלא מצי למיחוי תודה דמי איכא מידי וכו', א"כ שוץ אינו יכול להיות כתודה ממש, וממילא אע"ג דאפשר להיות נפ"מ אחרת, לאו מידי הוא כיון דלא הוי כתודה ממש. וכסברה זו ראיתי אה"כ בשפ"א בגמרא לעיל גבי תודה. ע"ש.

כ) נראה לומר דזה שכתבו התוס' דשלמים הבאין מחמת פסח נאכלין ליום ולילה, הוא רק צפסח לפני זמנו או שנתו לאחר הפסח דעדיין ראוי לפסח, דהפסח שלא קרב צראשון יקרב צשני, רק דין הוא צפסח דאם אינו קרב צזמנו הוא שלמים, ואין זה מדן

יד) קצת קשה דמי הכריחם לפרש דשמעתין איירי צמותר הפסח עד שהורכו לידחק ולומר דהכי רגילות התנא וכו'. ואמאי לא פירשו כרש"י. ויש לומר דכוונת התוס' הוא לומר דשלמים הבאין מחמת פסח דשמעתין מליין לפרש דהיינו מותר פסח, וצודאי דכפירוש רש"י אחי שפיר צפשיעות, אלא דגם מליין לפרש דאיירי צמותר הפסח ואפ"ה לא תקשה דכבר תנא פסח שעברה שנתו וכו'. וזה מדוייק צלשון התוס' שכתבו מתחילה ונראה דודאי שלמי פסח דכל הפסולין איירי צמותר הפסח, ור"ל דההיא דכל הפסולין צודאי איירי צמותר הפסח, אצל דשמעתין מליין לפרש הכי וכהי וק"ל (שערי ציון).

עו) אין להקשות דכיון דס"ד השתא האי חילוקים, מאי מקשה והא מהבא נפקא מדשמואל נפקא ואכתי מדרב נחמן נפקא וכו', והא איכא למימר דאיתעריכו תלתא קראי וכו' כדמתרין הש"ס הכי לקמן [וכן הקשה הפנ"מ]. די"ל דהמקשה ס"ד דצברייתא קא ילפא כל הני מהאי קרא אס כצש ואם עז כדנקטה להו צרייתא, ולכן פריך והא מהבא נפקא, ותריך דתלתא קראי לריכי וכו', והא דקא יליף להו צצרייתא מהאי קרא הכי רגילות התנא וכו' וכמו שכתבו התוספות (שערי ציון, זרעו של אברהם).

עז) פי' אע"ג דצעי לקמן ג' פסוקים פסוק לכאור"א, וביאך כוללם כאן צפסוק אחד. ע"ז מתרזים דהכי רגילות התנא, אע"ג דהתם ילפינן כל אחד מקרא אחרינא אפ"ה כולל כל הג' צפסוק והתעלמת, ה"ה הבא וק"ל (צרכה הצח).

יז) כגון שאבד הפסח והפריש אחר תחתיו, ונמנא לאחר הקרבת השני, הרי דין הראשון יקרב שלמים, ואם המיר צו אף תמורתו קריבה שלמים. אצל אס נמנא קודם הקרבת השני, הוא אינו קרב אלא דמיו, וכן

דף ט ע"ב

חד לעיברה שנתו וזמנו. הוא הדין שנתו בלא זמנו^(כ), ואע"פ שזשעה שהקדישו לא היה ראוי לפסח דכשיגיע זמנו תעבור שנתו^(כ*), דאפילו מפרים נקיבה לפסחו או זכר בן שתי שנים תורת שלמים עליו כדתנן צמי שהיה עמל (פסחים דף יז:). ירעה עד שיסתאב וימכר ויציא צדמיו שלמים^(כ*).

פירוש ארזי הלבנון

והנה אף להגמרא מנריך ג' קראי משום דלא ילפינן חד מחצריה, מ"מ מסתברא דאחר שגילתה התורה דכולהו היו בכלל מותר הפסח שיהא קרב שלמים, דכולהו אמרינן דשיך מה דריצתה התורה לזבח לרצות כל זבח, וע"כ אם שחטו אפילו לשם חטאת ואשם ג"כ קרב שלמים. ודע עוד דבגמרא שם (לעיל ח' ע"ג) משמע דאפילו שחטו לשם חטאת העוף או לשם מנחות ג"כ תורת שלמים עליו דאיתרבי ממנה דכתיב לה' כל דלה' ואפילו לעופות ואפילו למנחות. ואפילו לפי המסקנא דמשני לזבח ריבויא הוא לא נתמעט עופות ומנחות, דלא גרע ריבויא ממאי דהוי דרשינן ע"י כלל ופרע וכלל דהתם בודאי זבח לאו דוקא והוי מרבינן מנחות לכו"ע דהוא זב צדור וגדצה, ע"ש בגמרא, וכ"ש השתא דיש ריבוא. ואין שום סברא לחלק בין מנחות לעופות, ואף דכתיב לזבח הכוונה לכל מה ששחטו ואפילו לעופות ומנחות יהיה ג"כ לזבח שלמים (לקוטי הלכות). וע"י לעיל (שם) שצפ"א שנסתפק בזה.

(כ) התוס' לא ציררו כוונתם, אם ר"ל דכי היכי דגזי מקדיש נקבה לפסחו לא קרבה הוא עצמה אלא יצא צדמיה שלמים, הוא הדין דבעברה שנתו ולא זמנו יקרב צדמיה שלמים, אבל הוא עצמו לא יקרב. או שמה כוונתם דבעברה שנתו ולא זמנו יקרב הוא עצמו שלמים ולא צדמיה, דשאני נקבה לפסחו והמקדיש זכר בן שתי שנים, דמתחילת הקדוש לא היו ראויים ולפיכך לא קדשו אלא לדמיה, אבל במקדיש זכר בן שנה אע"פ שעד זמן הפסח יהיה כבר בן שנים ולא יהיה ראוי, מ"מ שזעה שהקדישו היה גופו ראוי, רק שהיה מחוסר זמן. וראיתי בספר ישר ועוז על מס' מנחות (פ"ג ע"ג) שפירש כוונתם דה"ל לא יקרב הוא עצמו לשלמים אלא צדמיו. גם בקה"י כאן (סיומן י') כתב בפשיטות דאין הפרש צנייהם וכי היכי דמקדיש בן שתי שנים אינו קרב אלא לדמיו, ה"ה כשיעבור שנתו לפני הפסח אע"פ שזשעה הקדש הוא בן שנה.

והא דתנינן בצרייתא לקמן (י"א ע"א) הפסח שעברה שנתו ושחטו צדמיו לשמו, ר"א פוסל ור' יהושע מכשיר, והיינו דכיון שעבר זמנו הרי זה מותר הפסח דקרב שלמים, והו"ל כשחט שלמים לשם פסח דכשר. והנה זהו ממש כהליוור שכתבו התוס' דעברה שנתו קודם

מותר דהא קודם הפסח ודאי אינו מותר וכשר לשלמים, וכיון דראוי הוא לפסח דינו דנאכל ליום ולילה כדון פסח. אבל פסח שמתו צעליו או שמשכו כולן [את ידם] דאינו ראוי עוד לפסח משום דהניחוהו יחידיו, וזה דנעשה שלמים הוא מדין מותרות דמותר פסח הוא לשלמים, בזה נראה דנעשה שלמים גמור כיון דפקע ממנו שם פסח, דכל מותר נשתנה דינו לגמרי, וכמו מותר חטאת ואשם דנעשה עולה, נעשה עולה לכל פרטיו, וכיון דמותר פסח שלמים, נעשה שלמים גמור כשאר שלמים דנאכלין לז' ימים ולילה (מקדש דוד ס"ג סק"א). וע"ע שם (בס"ה) שכתב לחקור אי שלמי פסח הוא מין קרבן צפני"ע הנאכל ליום ולילה וכמו שלמי מיר דנאכלין ליום ולילה, או הוי כשאר שלמים וזה דנאכלין ליום ולילה הוא רק משום דמתחילה כשהיה פסח היה דינו דנאכל ליום ולילה לכן נשאר בו זה הדין אף כשנעשה שלמים, דזמן אכילתו אינו משתנה מתחילת הקדשו אף כשמשתנה לקרבן אחר. ונפ"מ למותר הפסח שהומם וחיללו על אחר, אם זה האחרון נאכל ליום ולילה. אם נאמר דשלמי פסח הוא מין שלמים צפני"ע כמו שלמי מיר א"כ החילול הרי הוא כמוהו, אבל אי נימא שהוא כשאר שלמים רק כיון שהיה קודם פסח נשאר בו זה הדין דנאכל ליום ולילה א"כ החילול שלא היה עליו זה הדין נאכל לז' ימים כשאר שלמים דע"י חילול חל על השני רק שם הקרבן של הראשון אבל דינו הפרטים של הראשון אינו חל על השנייה. ומסיק שנחלקו בסברא זו התוס' והרא"ב^ד, ע"ש.

(כא) לכאורה לפי זה מנגן בלא עיברה זמנו ושנתו דהוי שלמים, הא בלא"ה אינעריך תלתא קראי, חד לעיברה שנתו בלא זמנו דלא חזי לפסח מתחילת הקדשו וחד לעיברה שנתו אחר זמנו וחד לעברה זמנו לחוד, אבל קודם זמנו מנגן. וי"ל דקראי משמע דמייירי בראוי לפסח כמו שכתוב ואם מן הלאה קרבנו כו' ועברה שנתו קודם זמנו לא היה ראוי להקריבה כלל (קין אורה).

(כא*) והיינו מאי דאיתא לעיל בצרייתא אם כבש לרצות פסח שעברה שנתו, ולא חילק בזה בין אם עבר זמנו או לא, ואפילו אם שחטו צעת שחיעת הפסח ג"כ תורת שלמים עליו כיון דלא חזי אז לפסח. וכ"כ הרמב"ם.

אִתִּיבִּיהָ רַב מִשְׁרָשָׁא לְרַבָּא בּוּ. תימא מאי קושיא הא רבא הוא דמפרש טעמא דר"ש צריש מנחות (דף ג:) מזאת תורת⁽²⁾. ואומר ר"ת דהכא גרסי' רבא ורבא לעטמיה דמשני התם כאן צשינוי קודש כאן צשינוי צעלים⁽²⁾. ועוד י"ל דאפילו גרסין רבא רואה ליישב דצרי רב לכולהו אמוראי דהתם⁽³⁾. ולפירוש ר"ת קשה דנראה דרב משרשיא תלמידו של רבא היה ולא של רבא. ועוד י"ל שרואה רבא ליישב דצרי רב משמיה דמצוג אפילו כרבין דפליגי עליה דר"ש⁽⁴⁾ דלית לכו זאת תורת, ורב משרשיא כשהקשה לו מר"ש היה יכול להקשות ממתני' דמנחות, אלא ניחא ליה למיפרך מצרייתא דאפילו לר"ש דמכשיר לא מזאת תורת מכשיר. וכן משמע מפירוש הקונטרס⁽⁵⁾. ואע"ג דצפרק דס חטאת (לקמן דף 35) דרשינן תורה אחת לכל החטאות וליכא מאן דפליג⁽⁶⁾ היינו צמידי דכתיבא צהדיא צחטאת גופה⁽⁷⁾ דרשינן ליה לכו"ע כגון (הני) [האי] דפרק דס חטאת אצל שינוי קודש לא כתב צחטאת⁽⁸⁾. וצריש אחזרו מקומן (לקמן דף מה) דדריש תורה אחת לכל האשמות וקאמר הניחא למאן דאית ליה תורת אלא למאן דלית ליה תורת, היינו לר"ש ולרבין צריש מנחות (דף ג:) לרבא⁽⁹⁾:

לְשֵׁם חֲטָאת נֹזֵר לְשֵׁם חֲטָאת מְצֻרָע. לעיל (דף ז:) איכא שמעתא אחריתי (דרב) [דרבא] דמחלק בין שוחט [לשם חטאת] לשוחט לשם עולה. ושם פירשתי תרתי דרבא למה לי (ע"ש צד"ה אמר רבא):

פירוש ארזי הלבנון

(כד) וס"ל דטעמא דר"ש הוא משום סצרא דמעשיה מוכיחין דקדקני, ולא משום זאת תורת, כמ"ש צאות שלפני^ז.

(כה) היינו לרבא ולרב אשי התם דלא ס"ל דרשא דזאת תורת ומפרשים דצרי ר"ש מטעם אחר.

(כו) היינו רבין דמתני' דריש מנחות דפסלי מנחות שלא שלא לשמן, ולא דרשי זאת תורת להכשירה.

(כז) צד"ה טעמא כו'.

(כח) היא קושיא חדשה, דמאחר דחזין צריש מנחות דלכולהו אמוראי (מלכד רבא) לא דריש ר"ש זאת תורת, ומכל שכן רבין דהתם דפסלי מנחות שלא לשמן לא דרשי זאת תורת, א"כ קשה מהא דפרק דס חטאת דדריש זאת תורת וליכא מאן דפליג.

(כט) נלע"ד דלישנא קלילה הוא, וכוונתם למה שכתבו לעיל (ח' ע"א) ד"ה הלכך מזה, דקאי רק אמילתא דכתיב התם אשר יזה מזמה על הבגד (ח' עק"א). ועמש"כ שם אות כ"ו. ועי' מזה כפרה שהבין דצרי התוס' כפשוטו והאריך להקשות. וע"ע צאות שאח"ז.

(ל) פירוש לא כתב צהדיא אלא מדרשא דקרא ושחט אותה שתבא וכו' (רא"ט). ודלא כמ"ש צאות שלפני^ז, וע"ע לעיל (ח' ע"א) אות כ"ו דיש צזה צ' פירושים.

(לא) פירוש הכ סוגיא דאחזרו מקומן אולא אליצא דרבא דס"ל דפליגי ר"ש ורבין צדרשא דזאת תורת, ודלא כרבא ורב אשי דס"ל דלכו"ע לא דרשינן תורת.

זמנו ואעפ"כ הוא עלמנו קרב לשלמים. כבר דחה הקה"ו שם דהך צרייתא ס"ל דצעלי חיים חזין נדחים ע"ש צדצריו הגפלאים.

ועדיין יש לשאול, דילמא דוקא לאחר שעצרה שנתו הוא דנדחה ושוב אינו קרב אלא לדמיו, אצל משעה שהקדישו ועד קודם שתעצור שנתו, יקרב הוא עלמנו לשלמים. או דילמא כיון דמתחילת הקדשו אינו ראוי לפסח, חשיב דחוי מתחילת ההקדש ולעולם אינו קרב אלא לדמיו. וז"ב.

(ג) פירוש, דצריש מנחות פריך בגמרא מדר' שמעון אדר' שמעון, דצחדא צרייתא קאמר הקומץ מנחת חוטה שלא לשמה פסולה, וצחידך צרייתא (הך דמייתי צסוגיין) קאמר כל המנחות שנקמאו שלא לשמן כשרות ועלו לבעלים שאין המנחות דומות לזבחים וכו'. ומשני רבא כאן צשינוי צעלים הואיל דלא מייבכרא מחשבתו פסולה, כאן צשינוי קודש הואיל ומעשיה של המנחה מוכיחין שהוא מכבז כשרה. ורבא משני כאן צקומן מנחה לשם מנחה אחרת כשרה משום דכתיב זאת תורת המנחה תורה אחת לכל המנחות, כאן צקומן מנחה לשם צזה פסול דלא כתיב זאת תורת המנחה חצת. (והתם מקשינן עליה דרבא דהלא ר"ש טעמא קאמר מפני שמעשיה מוכיחין, ומשני לה ע"ש). ולזה מקשים תוס' דמאי פריך הכא רב משרשיא לרבא מזאת תורת המנחה וכו', אדרבא מכאן סיעתא לרבא דאיכא נמי מפרש טעמא דר"ש משום זאת תורת המנחה.

ושחט אותה לחמאת. לעיל צפירקין (דף ה.) דרשין ליה למילתא אחריתי^(א). ושמה הכא דריש מדלא כתיב ושחט לחמאת אותה^(ב):

על מי שמחוייב חמאת דעומאת מקדש וקדשיו מהו. מיכו גרע ממי שאינו מחוייב כלום^(ג):

פירוש ארזי הלבנון

לא שייך כפרתו של זה צזה, שהרי המקריב חמאת חלב, אינו מתכפר צה על חויצא דעומאת מקדש שלו. ולריך להוסיף, דאע"ג דגם צחמאת חלב ודם אינו מתכפר על חויצ שניהם צחמאת אחת, מ"מ שייכי זה צזה לגמרי כיון שכפרת שניהם שוה לגמרי דשניהם חמאת קצועה, ולאפוקי מחמאת עומאת מקדש וקדשיו דאינו קצוע כמותה. כנ"ל צכוונת דצריהם. וצבה"ק הקשה דאכתי מאחר שאין לך אדם מיישראל שאינו מחוייב עשה א"כ נהי דכששחט חמאת על מי שמחוייב עולה כשרה, היינו משום שהעולה מכפרת מקיצעא והחמאת אינו מכפר רק מקופיא, משא"כ כאן שגם אותו חמאת שמציא על עומאת מקדש וקדשיו הגם שהוא מכפר ג"כ על עשה [מק"ו] דעל כריתות מכפרת על עשה לא כ"ש וכדלעיל (י' ע"א)] הא מ"מ אינו מכפר מקיצעא כי אם מקופיא, וא"כ ליבוי כמו חמאת ששחטו על מי שמחוייב חמאת שאפילו צבר הפריש השני חמאת שלו אפ"ה פסולה, עכ"ד. והניח ציש ליישב.

ובצח"ה הגרז"ס האריך צכל זה מאד, וכתצ דעל קושיא זו גופא הוא דנסוצים דצרי התום, והיינו דהיה קשה לכו שהרי גם חמאת דעומ"ק מכפרת על עשה מקופיא, וא"כ הו"ל ממש מחוייב כפרה כמותו. ועל זה הוא ככתבו התום דעכ"פ גרע ממי שאינו מחוייב כלום, וכוונתם ליישב דכמו דאמרין לעיל גצי חמאת ששחטה על מי שמחוייב עולה דכשירה משום דכיון דיציא עולה ויכפר על עשה מקיצעא תו לא שייך גציה חמאת דמכפר אעשה רק מקופיא, הרי דהיכא דהקרצן שיציא יכפר יותר (על עשה) מהקרצן ששחט עצורו, לא שייך הך קרצן גציה. כן גם הכא אע"ג דעל עשה לא יכפר הקרצן שיציא (דהיינו החמאת עומ"ק) יותר מהך חמאת, מ"מ כיון דהקרצן שיציא יכפר יותר מעל עשה, דהיינו גם על עומ"ק, תו לא שייך גציה הך חמאת משום דמכפר אעשה, עיי"ש אריכות דצרי. [ועי' גם צמרומי שדה שפירש קושיית התום צסגנון זה].

ולענ"ד לא זכיתי להצין דצריהם, דאי משום הא שפיר איכא למימר דקמיצעי' לן הכא צאופן שכבר הפריש עולה (או שלא הפריש לרש"י ולתום) כל חד כדלית ליה) ואין לו עוד שום חויצ עשה לכפר, דצכה"ג חמאת לא שייכא גצי עשה כלל. ולא צעי הגמרא

(ג) פירוש, הא פשיעא להו דמתציצת לחמאת ודאי ליכא למידק לפסול חמאת חלב ששחטה לשם חמאת דם, דאדרבה משמע צלצד שיהיה נשחט לשם חמאת כל דהו, וכמ"ש רש"י ז"ל (דף ג' ע"ב) ד"ה התם ע"ש, אלא ע"כ דהכא מיתורא דאותה קדייק דצעיין שיהיה נשחט לשם אותה חמאת דוקא. ועל זה הקשו שהרי לעיל (ה' ע"א) דרשין ליה למילתא אחריתי למעוטי אשם ע"ש, ותירלו דהכא דריש מדלא כתיב ושחט לחמאת אותה, פירוש דאי משום דרשה דלעיל היה ראוי לכתוב אותה לצסוק דתחילה היה לריך לכתוב דין לשמה צחמאת ואח"כ היה לו לכתוב אותה לומר שזה שאמרתי לך לפסול כשנשחט שלא לשמו דוקא צחמאת הוא דפסול, ומדכתיב אותה צרישא ש"מ דאתא נמי להורות על הך דהכא דצעיין שישחטנה לשם אותה חמאת, ועל הך דהכא לחוד לא מלי קאי, משום דמלת אותה יותר משמע למעוטי קרצן אחר שלא יהיה דינו צזה, ומש"ה תרתי שמעיין מיניה (ט"ה"ק ע"ש צאורך וע"ע צס' משמרות כהונה).

(ד) וליכא למיפקר כוליה להכי הוא דאתא, דא"כ לכתוב ושחט לאותה חמאת (שטמ"ק). וע"ע סוף אות שלפנ"ו.

(ה) נראה כוונת דצריהם, דלכאורה קשה אמאי לא חשיב מחויב כפרה כמותו, הא אפילו מחויב עשה חשיב מחויב כפרה כמותו, וכדאמרין לעיל (י' ע"א) שחט חמאת על מי שאינו מחויב כלום פסולה דאין לך אדם צעולם שאינו מחויב עשה, אלמא אע"ג דהקרצנות שונים זה מזה הן צשום וכן צעיקר כפרתם, מ"מ חשיב מחוייב כפרה כמותו משום הך דמיון פורתא דתרווייהו מכפרי אעשה, וא"כ כל שכן הכא גצי חמאת דעומאת מקדש וקדשיו דשמן וכפרתן שווין [דכא הו"ל שם חמאת כמו חמאת חלב], ודאי יחשב מחוייב כפרה כמותו אע"פ שאינו קצוע כמותו. וכיו"צ הקשה השטמ"ק לעיל (י' ע"א) ע"ש.

ולא ככתבו התום דמ"מ הכא גרע ממי שאינו מחוייב כלום. ופירשו ה"ק וצה"ז כוונתם, דמחוייב עשה עדיף, שכן אם מקריב קרצן חמאת, מכפרת החמאת על חויצ עשה שלו מלצד מה שמכפרת על החמא שהוצאה צעצורו, ונמלא דשייכא ממש כפרתו של זה צזה. משא"כ צחמאת עומאת מקדש וקדשיו, התם

מחשבתין מעבודה לעבודה. כדאמר כגון משחיתה לזריקה^(א) (כמו שינוי צעלים), אבל משחיתה לקבלה לא דהא מפיגול יליף לה^(ב) ל^(ג), וק"ו דרב אשי (לקמן י.) דיליף משינוי צעלים [נמני] לא הוי אלא משחיתה לזריקה כמו שינוי צעלים^(ד). ותימא דלקמן (דף יג.) דפריך וקבלה מי פסלה כו' ומשני כאן במחשבת שלא לשמן כאן במחשבת פיגול, אמאי לא משני אידי ואידי במחשבת שלא לשמן

פירוש ארזי הלבנון

צ"ש"י לקמן, עכ"ל. והוסיפו המפרשים שכן מצוה צירושלמי אליצא דר' יוחנן דגם צשוחט על מנת לקבל מהני (צ"ה דפסחים) ודלא כהתוס'. ומכל שכן דסברי כן הרמב"ן והרשב"א שהצלו צלות שלפניו. וע"ז צצחי אפרים וצחמדת דניאל, ובשאר מפרשי הש"ס כאן שהאריכו.

וצאילת השחר כתב לישב דעת התוס', דאפשר דמה דילפינן מפיגול דמחשבה על אח"כ נתפסת כבר עכשיו וגורמת פסול, הרי זה חידוש ולא שייך ללמוד רק על ידי צמה מלינו, וכיון דצפיגול לא מלינו דבר זה אלא צמחש על זריקה, לא ילפינן מניה רק צמחש על זריקה, ולכן לא קשה דנימא דון מינה ואוקי באתרה, דהני מילי לענין הפסול אבל אין יכולים לחדש דמהני צמחש על אח"כ רק מה שמלינו, עכ"ל.

(נ) והא דאוסר ר' יוחנן צסמוך צשוחט על מנת להקטיר לעבודה זרה אע"פ דצשינוי צעלים לויא פסול צמחש על ההקטרה, פירשו צקה"י וצעוד מפרשים משום דלענין איסור תקרובת ע"ז לכו"ע מפיגול הוא דילפינן לה. דדוקא גבי מחשבת שלא לשמה הוא דמסקינן דליכא למילף מפיגול דמה לפיגול שכן נוהג בכל הזבחים תאמר בשלא לשמה שאינו נוהג אלא צפסח וחטאת, אבל לענין מחשבת ע"ז שנוהג נמי בכל הבהמות שפיר נלמד מפיגול. וכן פירש רש"י צסמוך (ד"ה דילפינן) דחוק מפניו מפיגול הוא דילפינן לה, אבל בשלא לשמה דמשינוי צעלים יליף לה לפוס מסקנא דרב אשי ליתא אלא כמו צשינוי צעלים דלא שייך אלא צמחש על הזריקה.

(ז) כתב הראש יוסף (חולין ל"ט ע"א) דנפ"מ צין ר' יוחנן דיליף ק"ו מפיגול לצין רב אשי דיליף ק"ו משינוי צעלים, דלר' יוחנן צשוחט ע"מ להקטיר שלא לשמה נמי פסול כמו צפיגול צמחש להקטיר אימורים למחר. אבל לרב אשי דיליף ק"ו משינוי צעלים, לדודיה צשחט להקטיר שלא לשמה כשר דומיא דשינוי צעלים דליכא כי אם כי אם צמחש על מנת לזרוק.

זה פלא, דהא צמקטיר גופיה שלא לשמה אינו פוסל, ואיך יתכן צשוחט על מנת להקטיר יהא פסול. וצאמדת המשנה למלך (פסחים פ"ט ה"א) והקרא"א צסוגיין כתבו צפשיעות דשוחט על מנת להקטיר שלא לשמה כשר, וכן

צשוחט לשם מי שמחוייב חטאת עמו"ק ואין עליו עוד שום חיוב אחר.

ואגב, חידוש ראיתי צצחי אפרים שכתב דדוקא צחטאת חלב לשם חטאת עומדת עמו"ק הוא דליכא שינוי צעלים, משא"כ אם שחט חטאת עמו"ק לשם חטאת חלב, יפסל צשינוי צעלים, כיון דשחט לשם מחוייב כפרה אלימדת מיניה, ע"ש.

(ז) ודע דלאו דוקא משחיתה לזריקה, דה"ה מקבלה לזריקה או מהולכה לזריקה, ולא מיעטו התוס' אלא צמחש מעבודה לעבודה שאינה זריקה אבל צמחש צאחת משלש עבודות לזריקה צמחשין דומיא דפגול, ומק"ו דרב אשי נמי ללמד, זה פשוט (משלי"מ פסה"מ פט"ו ה"א).

(ח) פירוש וצפיגול לא מהני משחיתה לקבלה דצעינן שיחשוב צעבודה זו לעבודה אחרת שהיא אכילת אדם או אכילת מזבח (צ"ק). וכמצוה לקמן צגמרא (י"ג ע"א) דצברים המציאים לידי אכילה הכתוב מדבר.

ודע שהרמב"ן והרשב"א ועוד ראשונים צחולין (דף ל"ט ע"א) כתבו דפיגול שייך אפילו כשחישב על קבלה או הולכה, ולשעס פשיעא דשייך בכל ד' עבודות דומיא דפיגול עצמו.

(ח) קשה על דצריהם, דהא מאי דלא מהני גבי פיגול צמחש על הקבלה, היינו משום דפיגול לא שייך אלא צמחשבת אכילת אדם או אכילת מזבח, ומש"ה לא משכחת לה אלא צמחש על עבודת הזריקה או על האכילה חוץ לזמנו. משא"כ צמחשבת שלא לשמה דשייך צד' עבודות, יליף דמהני צמחשבת גם משחיתה על הקבלה.

ח"ל לקועי הלכות (צצח חודה), ולעני"ד נראה דלעטס הראשון דילפינן מפיגול, הוי פסול אפילו צשוחט ע"מ לקבל, דאמרין דון מינה ואוקי באתרה, היינו דילפינן משם רק דמחשבה מועלת מעבודה לעבודה וממילא צעניינו קבלה חריקה שוין צזה וכי היכי דמהניא צמחשבת צשוחט ע"מ לזרוק ה"ה צשוחט ע"מ לקבל, דמאי שנא. ושם לענין פיגול דלא מהניא צשוחט ע"מ לקבל חוץ לזמנו, היינו משום דלענין פיגול צעינן שחיהי צמחשבת דוקא על ענין אכילת המזבח וכמו שמצוה

וקצלה דלח* עשה זה מחשבה כמעשה כגון ששוחט על מנת לקבל שלא לשמן**), וזריקה (לח) עשה זה מחשבה כמעשה**). ונראה לי דלקמן מיירי שחישב בעבודה עלמה אם קבל [לגמור הקצלה] שלא לשמן פסול***) ואם קבל [לגמור הקצלה] חוץ לזמנו כשר***), ואם זרק לגמור הזריקה חוץ לזמנו

פירוש ארזי הלבנון

לשמן פסול ואם קיבל חוץ לזמנו כשר עכ"ל. ולפי גירסא זו נלע"ד פירוש דזריהם פשוט וזרור, שהרי לישראל דמתניתין בזה סוגיא דהתם (דף י"ג ע"א) לא מיירי מעבודה לעבודה ולא מתחילת עבודה לגמור עבודה כלל, אלא מיירי כפשוטו בזה עבודה ממש, דתנן התם הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן, קיבל והלך חרק שלא לשמן וכו' שהוצא נפסל בארבעה דברים בשחיטה ובקיבול ובהילוך וזריקה, ע"כ. ופשטא דמילתא ודאי איירי במקבל שלא לשמו באופן הפשוט דבשעה שמקבל הדם מחשב ששוחט הקצלה שלא לשמה, ועל זה פריך הגמרא שם וקצלה מן פסלה והתניא וכו' קצלה לא עשה זה מחשבה כמעשה כו' אלמא קצלה לא פסלה זה מחשבה, ומשי כן במחשבת שלא לשמה כאן במחשבת פיגול, היינו מתניתין דתנן "שהוצא נפסל בקצלה" מיירי במחשבת שלא לשמה שמחשב שלא לשמה בשעת קצלת הדם, כפשטיה דמתניתין דאיירי במחשב בעבודה עלמה, ואילו דרייתא דתניא דקצלה לא עשה זה מחשבה כמעשה איירי במחשבת פיגול דהיינו במחשבת חוץ לזמנו.

והתוס' כאן בקושייתם הבינו כוונת הגמרא דמחשבת פיגול לא פסלה בקצלה היינו שמחשב בשעת שחיטה על הקצלה שיקבל חוץ לזמנו, דהיינו מעבודה לעבודה, ועל כן הקשו דכיון דזרייתא [דקצלה לא עשה זה מחשבה כמעשה] על כרחך מתפרשא מעבודה לעבודה, א"כ הו"ל להגמרא להעמיד הכ דרייתא במחשבת שלא לשמה דומיא דמתניתין, דהא בכה"ג אינו פוסל שלא לשמה בקצלה נמי כמו שכתבו בתחילת דזריהם. ועל זה תירצו התוס' להגמרא צ"ל להעמיד דזרייתא ממש באותו גוונא דאיירי המשנה, דהיינו במחשב בעבודה עלמה. וזהו שכתבו, **ונראה לי דלקמן מיירי במחשב בעבודה עלמה**, ר"ל לומר דהא דמוקי הגמרא להך דרייתא במחשבת חוץ לזמנו, מוקי לה דומיא דמתניתין דאיירי במחשב הכל בעבודת הקצלה עלמה, דהיינו **שלא לקבל חוץ לזמנו**. ודומיא דהכי מפרש במחשבת חוץ לזמנו, **ואם קיבל חוץ לזמנו כשר**. זה יתכן בשני אופנים, או דבשעה שמקבל הדם מחשב שמקבל חוץ לזמנו, דבזה ודאי כשר דהא לאו מחשבה היא שהרי חזקן דזמנו הוא שוחט וכדפרש"י ד"ה הריני שוחט חוץ למקומו. או דמיירי במקבל על מנת לגמור הקצלה חוץ לזמנה (כהגהת ה"ק), דבזה נמי כשר כיון דלא שייכא מחשבת

משמט להדיא בתוס' לקמן (י' ע"א) דז"ה מקום. ועיי' בזבחי אפרים שכתב להוכיח כדעת הראש יוסף מהא דלקמן בסמוך השוחט על מנת להקטיר חלבה לע"ז אסורה, ואע"ג דהתם נמי במקטיר לע"ז אין הבהמה נאסרת ואין תיאסר ששוחט ע"מ להקטיר, ע"ש. אמנם כבר דחו רמיה זו, כמ"ש לקמן (דף י' ע"א אות ז').

מ*) פי' ומתניתין דתני דקצלה פוסלת מיירי שחישב בקצלה עלמה, שקיבל שלא לשמה.

מא) וכן הקשה השיטמ"ק לקמן בסוגיא התם, ותירץ דלכא לא משני הגמ' כן, משום דהא לא אתי אלא לר' יוחנן אצל לריש לקיש דס"ל אין מחשבין מעבודה לעבודה, לא אתי שפיר, דלדידיה אפילו שוחט ע"מ לזרוק שלא לשמה כשר.

מב) דברי התוס' אלו קשים עוצה, וכבר נתחבטו בזה המפרשים. ומה שכתבו **שלא קיבל ע"מ לגמור הקצלה שלא לשמה פסול**, ומשמע מדזריהם דאפילו אם סוף סוף גמר הקצלה לשמה, מ"מ פסול משום מחשבת שלא לשמה שחישב בתחילה, קשה שהרי כבר כתבו דריש דזריהם דאפילו למ"ד מחשבין מעבודה לעבודה, ה"מ במחשב לזרוק אצל במחשב לקבל שלא לשמו כשר, דלא ילפינן אלא דומיא דפיגול, וא"כ מאחר דלא יליף רק מפיגול וצפיגול גופיה כשר כה"ג בקצלה, מנלן לפסול שלא לשמו בכה"ג. ועיי' עה"ק כאן וחז"א (ס"א סקכ"ה) ועוד מפרשים שנתקשו בזה והניחו בקושיא.

עוד קשה עוצה על דזריהם, שהרי הקשו אמאי לא מוקי כוליה בשינוי קודש, ותירצו להגמרא מוקי לה באותה עבודה עלמה דמחשב מתחילתה על גמרה. ואינו מובן, דלכתי תיקשי על הגמרא גופיה דלא לוקים ליה במחשב בעבודה עלמה ומוקי כוליה בשינוי קודש מעבודה לעבודה וכדקשו התוס' מעיקרא. ומאחרי הכרח הולכיה הגמרא להעמיד באוקימתא משונה כזו ולא אוקימתא כפשטיה, בקושיית התוס'. ועיי' עה"ק שעמד על זה ותירצו דחוק.

ונראה ליישב כל זה עפ"י הנוסחא שדפוסים הישנים, ובאמת לפלא ציינו שלא העירו על כך המפרשים, דזגירת התוס' אשר שדפוסים הישנים ליתא כלל תיבות "לגמור הקצלה" [שצוגאריים], ועד דאתי ה"ק שהגיה כן, היתה הגירסה בתוס' **"ונראה לי דלקמן מיירי שחישב בעבודה עלמה אם קיבל שלא**

פסול^(מ) וכן מקטיר לגמור ההקטרה למחר דהוה פסול חי לאו דמעטיה קרא לקמן (ס) משום דאין מעבדת כפרה. אבל^(נ) לכת' לפרושי לקמן מחשבת פיוגול דלא פסלה בקבלה כגון שוחט על מנת לקבל דמן חוץ לזמנו, דשגלה לשמן נמי לא פסלה דמעבדה לעבודה ילפין מפיוגול, ואי במקבל על מנת לזרוק חוץ לזמנו הוה פיוגול. אלא כדפרשין בחיוב צעודה עלמה. ברו"ך. ובלאו הכי^(ס) תימא דהוי מזי למימר קבלה לא עשה זה מחשבה כמעשה לענין שינוי צעלים^(ט):

דף י ע"א

ריש לקיש אמר מותרת. מודה ר"ל דחייב מיתה כדאמרין בפרק ארבע מיתות (סנהדרין סא). מידי דהוה אמשתחוי להר דהר מותר ועודו צסיף^(א). ושחיתה מומר לא חשיב^(ב) כדפירשתי בפ"ק

פירוש ארזי הלבנון

חוץ לזמנו בקבלה. ומסיימי התוס' ואם זרק לגמור **זריקה חוץ לזמנו פסול וכו'.** זהו סיוס הצרייתה שם זריקה עשה זה מחשבה כמעשה, דזה ההפרש בין קבלה לזריקה, דמחשבה על הקבלה עלמה לא משכחת לה פסול במחשבה חוץ לזמנו בשום אופן. ואילו בזריקה במחשבה זריקה עלמה משכחת לה פיוגול באופן שמחשבה מתחילת זריקה על גמרה. וכאן היו מוכרחים התוס' לזייר באופן זה שמחשבה מתחילת הזריקה על סופה, משום שזהו האופן היחיד בו משכחת לה פיוגול באותה עבודה. שהרי אם יאמר הריני זורק חוץ לזמנו על אותה עבודה שעושה עכשיו, פשיטא שכשר שהרי עכשיו צמנו הוא זורק והוי ליה כמלחק בעלמא. כנלע"ד נכון מאד.

(מג) התוס' היה להם גירסא אחרת צסוגיא התס. עי' להלן אות מ"ז.

(מד) האחרונים הקשו כאן על דצריהם מהא דקיי"ל אין מפגלין בחלי מתיר, ומהא דאין הקטרה מפגלת הקטרה, עי' קר"א וחזו"א, ועי' צמגח"א ובשאר אחרוני הזמן. ואי"ה עוד נדבר בזה במקומו.

(מה) התוס' חוזרים ומפרשים בתוספת נוסף הא דכתבו לעיל דעל כרחך מייירי התס במחשבה צעודת הקבלה עלמה. דממה נפשך אי מייירי במחשבה צשעת שחיתה על הקבלה שתהא חוץ לזמנה, א"כ גם במחשבה שלא לשמו אינה פוסלת כמו שכתבו צריש דצריהם, ואי מייירי צשעת הקבלה מחשבה על הזריקה חוץ לזמנו, א"כ ודאי פוסלת, דמחשבת פיוגול פוסלת מעבדה לעבודה לכי"ע בכל ד' עבודות. אלא ע"כ מייירי דמחשבה בקבלה עלמה על מנת לקבל חוץ לזמנו וכדפרשין.

(מו) נראה פי' ובלאו הכי, היינו דגם בלאו חידושא שכתבו התוס' בתחילת דצריהם דמחשבה שלא לשמו לא מהני משחיתה לקבלה [שמחמת חידוש זה הוקשה להם דלוקי כולהו במחשבת שלא לשמה], מ"מ תיקשי דהגמרא שם הוה מזי לאוקי המשנה והצרייתה

(מז) והנה מסקנת התוס' דסוגיא דהתם מוקי לצרייתה דקבלה לא פסלה, דוקא במחשבה צעודה עלמה ולא מעבדה לעבודה. אך עיין צסוגיא שם (ו"ג ריש ע"ב) דמוקי הגמרא להדיא להדיא צרייתה דאמר הריני שוחט על מנת לקבל דמה למחר. ודלא כדפירשו התוס'. וכתבו המפרשים דע"כ היה להתוס' גירסא אחרת. ובאמת דפוסים הישנים גרסין התס הריני מקבל על מנת לקבל דמה למחר, [וכן גרס שם צפנ"מ ע"ב]. וזה כהגת הל"ק כאן בתוס': **אם קיבל ע"מ לגמור הקבלה**. וראה עוד צשינויי נוסחאות מהד"ז זכר חנוך שם דלגירסא זו אתי שפיר שינת הראשונים שהבאנו לעיל (אות ל"ז) דצשוחט ע"מ לקבל או להוליך חוץ לזמנו נמי הוי פיוגול.

(א) הקשו המפרשים דמה דמיון הוא בין הא דריש לקיש להא דמשתחוי להר. דהתם מה שלא נאסר בהר, הוא משום גז"כ דמחזור אינו נאסר, אבל ע"ז מיהא מיקרי ואין כאן חסרון צחטא דע"ז, ולהכי שפיר הוי העובדו צסיף. משא"כ צנדון דהכא הרי מה שלא נאסרה הצחמה הוא מחמת שלא עבד צצחיה עלמה לע"ז, דהא ס"ל לה"ל דמחשבה מעבדה לעבודה לאו כלום היא, וא"כ שפיר י"ל שאינו חייב מיתה.

וכבר עמד ע"ז המהר"ם ז"ל צסנהדרין שם, וכתב דל"ל דהא דגברא חייב קעלא, לאו משום דמדמיון ליה למשתחוי להר, אלא משום סצרה דגברא צר קעלא דהא שחיתה לורך זריקה היא והו"ל כעובד ע"ז, צשחיתה. והא דמדמה ליה הגמרא למשתחוי להר,

דחולין (דף יד.) גבי שוחט בשצת^א. ואין לתמוה והיאך נהרג, דילמא מימלך ולא זריק לעצודת כוכבים, כדאמר בפרק ד' מיתות (סנהדרין סא.) דניסת שאמר אלך אעבוד פטור דמימלך ולא עבד. דהכא ודאי לא מימלך כיון דעצד מעשה שחט על מנת לזרוק^ב. ועוד הכא אפילו ידוע ודאי שלא יזרוק חשיב עוצד עצודת כוכבים בשחיעה [זו] כששוחט על מנת לזרוק^ב:

מקום שאם אמר הריני שוחט שלא לשמן בו. וא"ת שוחט שלא לשם אוכלין צפסח יוכיח דשוחט שלא לשם אוכלין פסול ושוחט ע"מ לזרוק שלא לשם אוכלין (כ) שר"י. ויש לומר דלא דמי [דשאני] התם דזרוק עלמו שלא לשם אוכלין כשר^א:

פירוש ארזי הלבנון

(ה) ויינו משום דשחיעה לורך זריקה הוא והו"ל עוצד ע"ז בשחיעתו. ע"י אות א' ואות ד'.

(ו) קשה לי, הא יש לומר דמה לשוחט שלא לשם אוכלין דאינו נוהג אלא צפסח, אצל פסולי שינוי קודש דנוהג בכל הזבחים עכ"פ לענין שלא הורגה פוסל מעצודה לעצודה ולע"ג (חי) רעק"א. וצט"ק כתב דה"ס שח"י יכולים לתוך קו. וע"י תוס' פסחים (ס"א ע"ג) ד"ה רבה שהקשו דהיא גופא נילף משינוי צעלים, שמחשבת אוכלין תפסול צריקה כי היכי דשינוי צעלים פוסל צריקה, ותיירא דמה לשינוי צעלים שכן נוהג בכל הזבחים משא"כ מחשבת אוכלין דאינה פוסלת אלא צפסח בלבד.

(ז) פירוש, משום דאין מחשבת אוכלין צריקה. ולכאורה יש להקשות על תירוק התוס', דמה צריך דזרוק עלמו שלא לשם אוכלין כשר, והלא גבי שוחט על מנת להקטיר לע"ז חזין לר' יוחנן דנאסרת אע"ג דמקטיר עלמו אינו אוסר.

ובקר"א כתב לחלק דהא דאין הצהמה נאסרת ממקטיר עלמו לע"ז, אין זה משום קלישותא דהקטרת ע"ז, אלא היינו משום דכיון שהצהמה כבר הותרה בשחיעה היאך תחזור ותיאסר. משא"כ בהקטרה שלא לשמה הא דאינו נפסל היינו משום קלישותא דהקטרה דאין צבוחה לפסול שלא לשמה.

ודומה לזה כתב צקה"י (סי' ח) דודאי הקטרה שמופקעת מדין פסול שלא לשמה ה"נ כששוחט ע"מ להקטיר שלי"ש לא עדיף ממקטיר שלא לשמה דכשר, אצל הקטרה לע"ז צעלמא צאמת אינה מופקעת מדין תקרובת ע"ז, דהא אותה חלב הנקטר ודאי נעשה תקרובת ונאסר, ורק הצהמה עלמה שכבר נשחטה ולא נעשה בה שום מעשה צופה לא נאסרה, משא"כ בשוחט על מנת להקטיר חלצה שפיר נאסרת הואיל ואיתעבד מעשה צופה דהיינו מעשה השחיעה. עע"ש בכל דברי הקה"י צאורך ביאור.

היינו דלא תיקשי האיך יתכן דגזרתי יתחייב קטלא ובהמה תהיה מותרת, ועל זה מיייתי דאשכחן כה"ג צמשתחווה לבר דהר לא מתסר וגזרתי צסיף (וכיו"צ צחז"א וי"ד כ"ו י"ג. וע"ע בחי' הגר"ז באן).

(ב) פירוש אע"ג דחייב מיתה אפ"ה מותרת באכילה ולא חשיב שחיעת מומר, כדאמרינן בחולין שם השוחט בשצת אע"ג דמתחייב צנפשו שחיעתו כשרה (ז"ק).

(ג) שם פירשו התוס' העעס דמשום דצפסח אחת לא חשיב מומר. וע"ש צא"ר ראשונים שכתבו עוד טעמים בזה.

(ד) נראה לומר דאין כוונת תוס' דנהרג רק צעד רגליו כמו צניסת. דא"כ לא יהיה שייך כלל לדמותו למשתחווה לבר כיון דאין חיוצו מחמת מעשה שחיעתו אלא מחמת רגליו לעצוד צריקתו. אלא כוונתם דכיון דודאי לא מימלך הוי מחשבתו מחשבה גמורה לע"ז (יחודשי הגר"ז). ומיושב בזה ג"כ קושיית הקר"א על דצריכה ע"ש.

ולריך להבין צאמת אמאי לא אמרינן דנהרג מדין ניסת על אמירתו בלבד, דמאי שנא מהאומר אלך ואעבוד דנהרג. ומלאתי צרש"ש (סנהדרין ס' ע"ג) שעט"ז, וכתב ליישב דלולי איירי בלהכעיס דאינו נהרג על אמירתו.

ולכאורה קשה כיון דלאו מדין ניסת קעלינן ליה אלא מדין עוצד ע"ז, היאך נהרג על מה שהיה צבוחתו לעשות ולא עשה. ופירשו המפרשים דגם לתירוק זה כמו לתירוק שלאחריו, ס"ל להתוס' דמעשה השחיעה הוא לורך זריקה וחשיב עוצד ע"ז בשחיעתו, אלא שלתירוק הראשון דוקא צמשתחווה גמורה דלא הדר ציה הוא דאמרינן דחשיב עוצד ע"ז בשחיעה זו, ולתירוק שאח"כ ס"ל דכל שאומר על מנת לזרוק דמה לע"ז חשיב עוצד ע"ז בשחיעתו, אע"ג דידעינן ודאי דלא יזרוק.

לא תאמר בזריקה ותייתי בק"ו משחיטה וקבלה. תימא אמאי לא פריך שכן עטונות לפון וישן צחטאות הפנימיות^(א). וכי תימא משום דצשלמים קיימא, אס כן מאי לריך למילף מצינייא גילף בק"ו מקבלה שאין חייבין עליה צחוק^(ב) ואפילו הכי פסלה זה מחשבה. ועוד למה לי קרא בזריקה לשינוי צעלים דדרשין לכפר עליו, תיתי מצינייא משחיטה וקבלה^(ג). ועוד קשה אמאי אין מחשבת אובלין צפסח בזריקה, תיתי בק"ו משחיטה שכשירה צור כיון דלא פרכין מלפון וחטאות הפנימיות, ומיכו דילמא [תכוסו] מיעוטא הוא^(ד) ואע"ג (דשלל) [דגגי שלל] למנויין דהיינו שינוי צעלים כתיב נמי [תכוסו] ולא ממעטין זריקה, לא דמי^(ה) (עיין פסחים דף סא.).

פירוש ארזי הלבנון

דמאן דלא פריך לפון ס"ל כחד מהכך ילפותות ולא ס"ל כהתירוח הג' שם דזריקה מדרב אשי נפקא. עוד קשה דאף אי יימא מאחיה עעם שיהיה דהעיקר כעעם הג' שם דזריקה מדרב אשי נפקא, אכתי לא תקשי קושית התוס', דהא למאן דס"ל דלא פרכין לפון ה"נ לא היינו למדים קבלה מכלל ופרע וכלל אלא זריקה בלבד, כדאיתא התם דקבלה לא דמיא לכלל משום דאין חייבים עליה צחוק ע"ש, וא"כ על כרחך איצטריך למילף מקרא דרב אשי דואת האיל יעשה למילף זריקה, דהשתא ע"כ כלל ופרע וכלל אחת לרצוין קבלה. ומה מקשים התוס'. מיהו זה נראה ליישב דמאן דס"ל דלא פרכין לפון, היינו דוקא לענין פירכא דצמח האד, דלא פרכין פירכא כל דהו, אצל מ"מ לענין ילפותא דקעין הפרע שפיר ילפין מלפון כיון דסוף סוף הוי דומה בצאחה דמיון להפרע, משא"כ לענין פירכא דק"ו לא מהני דמיון צעלמא שאין צו לז חומרא או קולא, וק"ל. ועי' עוד צעולת שלמה עהרת הקודש ועערת אליהו.

יא) הקשה הפנ"מ, דילמא איצטריך קרא מיותר לשינוי צעלים ללמד דמחשבתין מעבודה לעבודה צעליות. דהכא ליכא למיפרך לישתוק קרא מיניה ותייתי מק"ו דרב אשי.

ובתצו הכ"ג והיד דוד ועוד מפרשים ליישב, דלא קשיא דהא כל עיקר מחשבת שינוי צעלים אינו אלא מעבודה לעבודה דהיינו צעושה אחת מן העבודות על מנת לזרוק שלא לשם צעלים, אצל אס מחשב על השחיטה עצמה או על הקבלה שלא לשם צעלים אינו חל, דשינוי צעלים אינו בכל הד' עבודות אלא בזריקה דוקא דלא שייך שם צעלים אלא על הכפרה כדפירש"י (צ"ה שחט לשם פלוני), וא"כ הא דכתב רחמנא צשחיטה וקבלה שינוי צעלים אינו אלא בגוונא דמחשבתין מעבודה לעבודה ולא איצטריך קרא בזריקה להכי.

יב) פירוש תכוסו [לשון שחיטה] דמשמע דוקא צשחיטה מחשבת אובלים הוא דפסלה ולא בזריקה (פ"ק). ועי' לעיל (דף ד' ע"א) אות ח'.

ח) משמע דהתוס' לא גרסי הכ' דאיתא צגמרא ואידך פריך וכי עד צשלמים קיימין. ומש"ה הקשו ותירונו כן מעלמס. (וכן ליתא בגירסת הגמ' שצבת"י, הוצא צש"ס מהדורת זכר חתך). ובצ"עמ"ק תיקן גירסת התוס' דכ"ל, תימא מאן דלא פריך כ"י הפנימיות משום דצשלמים קיימא. (ותיבת וכ"ת שצתוס' ליתא צדפו"י ווספס ע"י צה"ז).

איד שיהיה לכל הגירסאות קשה, לשם מה הוצרכו התוס' להקדמה זו צכדי להקשות קושיותם. הא אף אי לא צשלמים קיימין מ"מ תיקשי מאי איצטריך למילף מצינייא ולא סגי למילף מקבלה לחוד. ובשפ"א תירץ דלמאי דלא ס"ד דצשלמים קיימין, א"כ אי מקבלה לחוד, היה אפשר למיפרך מה לקבלה שכן צעי כלי שרת משא"כ זריקה דיש פעמים שאינה עטונה כלי דהיינו צחטאות שהיא צלצצ, ולכך הקשו התוס' דוקא למאי דס"ד דצשלמים קיימין אמאי לא יליף מקבלה לחוד. וה"ה שהיו יכולים להקשות אמאי לא יליף משחיטה לחוד. ובצמ"ק שצ"עמ"ק כאן הקשה כן משחיטה ע"ש תירונו. וע"ע צעולת שלמה וצצחי אפרים.

ט) כדאיתא לעיל (ד' ע"ג) מה לשחיטה זריקה שכן עבודה שחייבים עליה צחוק, ועי' פירש"י שם.

י) פירוש לעיל (ד' ע"ג) איצטריך קרא לזריקה [היינו דמסקין התם אצ"א זריקה מדרב אשי נפקא] משום דס"ד דילפין מכלל ופרע מה הפרע מפורש דבר העטון לפון וישנו צחטאות הפנימיות, שחיטה וקבלה אין זריקה לא, ולזה מקשים התוס' דהא התם נמי צשלמים קיימא דילוף משלמי חיר (פ"ק).

ובכאורה קשה, דצמ"ת איכא התם צגמ"ג שיעות צזה, היינו שיעת צצא (או רצ אשי גני' דידן) דכולהו עבודות אחו מואת האיל יעשה, ולדידיה אין לריך כלל לילף זריקה מואת האיל יעשה. וכן לשיעית צצניה שם דכולהו עבודות ילפין מכלל ופרע וכלל דשקולין הם ויצאו שניהם, לדידיה נמי לא איצטריך קרא מיוחד לזריקה. וא"כ לא קשיא קושית התוס', דאיכא למימר

והדר ביה רבה לגבי דרב נחמן מקל וחומר דרב אשי. [היינו] לרצקן^(ז), דאליצא דר' שמעון ליכא קל וחומר דאיכא למיפרך מה לשינוי צעלים שכן נוכח צמנחות תאמר בשינוי קודש שאינו נוכח צמנחות לרבי שמעון (מנחות דף כג):

דף י ע"ב

חמאת נאמר בה היא. בכמה מקומות משמע דמכתיב היא נפקא לן עכובא. ותימא דלעיל (דף ז): נפקא לן מקראי אחרינא. ולעיל (דף ה: בד"ה מיעט) פירשתי:

הרי הוא אומר בחמאת באשם. באשם מלורע כתיב^(ח). והוה מלי למילף אשם מחמאת בגזירה שוה (דעון עון) [דעונו עונו] מחמאת דשמיעת קול, דהא למותר* נדבא גמירי (ו^ה) ין ג"ש למחלה כדאמר בריש מנחות^(ט) (דף ד), אלא אי לאו היקשא הוה ממעט אשם מחמאת^(י):

מה להצד השוה שבהן שכן צד ברת. ואע"ג דאשם תלוי נמי צד על כרת, אינו צד לכפר אלא להגן ולכי מתידע [ליה] מייתי חמאת. וה"ג הוה מלי למימר שכן באין צלצור:

מחמאת דשמיעת הקול. וליכא למיפרך מה לשם חמאת שכן כרת^(י) דחדא מחדא לא פרכין כל דכו"ה^(כ) (חולין קטז):

פירוש ארזי הלבנון

(ז) הכ גמרא דמנחות אולא אליצא דרצקן דס"ל אשם שלא לשמו כשר, ואע"ג דלענין מותרות ילפי אשם מחמאת בגז"ש דעונו עונו, מ"מ לענין פסול שלא לשמו לא ילפי מהך גז"ש, וכי תימא אין גז"ש למחלה, גלי רחמנא גבי חמאת ושחט אותה לחמאת אותה שלא לשמה פסולה אצל שאר קדשים שלא לשמן כשרים. ע"כ הסוגיא. ולכאורה זכו דוקא לרצקן דאשם שלא לשמו כשר, אצל לר"א דפסיל אשם שלא לשמו ולא דריש מיעוטא דאותה כדאיתא בסמוך "הכא חמאת לאו דוקא", א"כ לדידיה שפיר מלי למילף מהך גז"ש דעון עון מחמאת. לזה כתבו התוס' דדוקא כלפי היקשא דכחמאת באשם לא דריש ר"א מיעוטא דאותה, אצל אי הוה יליף מגז"ש דעון עון אפשר דגם ר"א היה מודה דמיעוטא דאותה מפיק מגז"ש. ועי' צאות שאח"ז.

(ז) הקשו הגרמק"א והקר"א ועוד, דכי היכי דאין היקש למחלה ה"י אין גז"ש למחלה, ואי לא מהני מיעוטא דאותה לאפוקי מהיקשא ה"י דלא מהני לאפוקי מגז"ש, דמאי שנא.

והמרומי שדה ועול"ש כתבו דהתוס' ס"ל דהיקשא אלימא מגז"ש ואזלי לשיטתם לקמן (מ"ה ע"א) ע"ש בד"ה דכו"ע היקשא עדיפא, וא"כ שפיר כתבו דלא אלימא הכ מיעוטא לאפוקי מהיקשא אע"ג דאליס להוילאו מגז"ש.

(ח) לכאורה יכולים היו להקשות כן כבר לעיל גבי הא דמשני צמנחות החלונות קאמרין, דאמאי לא פריך מה לשם חמאת שכן נכנס דמה לפני ולפנים. וז"ב.

(יג) פי' לא דמי משום דכל עיקר שינוי צעלים אינו אלא צוריקה משום דשם צעלים הוא על הכפרה (מפרשים). וראה לעיל אות י"א.

(יד) כוונתם דהא דהדר ביה רבה, היינו דוקא אליצא דרצקן צמנתי דריש מנחות דשינוי קודש פוסל גם צמנחות, אצל לר' שמעון אין שינוי קודש פוסל צמנחות כדאיתא התם בצרייתא, וא"כ לדידיה ליכא ק"ו דרצ אשי דאיכא למפרך מה לשינוי קודש שכן אינו צמנחות. והא דלא כתבו התוס' כן לעיל גבי ק"ו דרצ אשי גופיה, היינו משום דרצ אשי צמנחות שם פליג ומפרש דר"ש צאמת לא פליג בזה ומודה דשינוי קודש נוכח צמנחות נמי, ע"ש.

והעיר הקר"א דלגירסא שלפנינו צסוגין דגרסין רצב קלת קשה, דהתם צמנחות מפרש רצב עעמא דר' שמעון משום סברא דמחשבתו ניכרת שהוא מכזב, שהרי אין מנחה דומה להצרתה, וא"כ אין זה משום קולא דמנחות אלא משום סברא דמחשבה אינה מועלת במקום שמעשיו מוכיחים. אצל אי גרסין רצב (וכגירסת השעמ"ק כאן) אתי שפיר עפי, דרצב שם צמנחות מפרש עעמא דר"ש משום גזה"כ דכתיב חאת תורת המנחה תורה אחת לכל המנחות. ע"ש צדברי הקר"א.

(טו) נראה דהתוס' גרסי כחמאת האשם, וכן נמלא צשעמ"ק כתי' וציפ"ע, ועי' צח"ג צטה"ק ושאר אחרונים.

ומה עולה שהיא בליל ב'. תימנה כיון דלתי האי ק"ו ומפיק מהיקישא י' אס כן תהא עולה פסולה שלא לשמה יע"ט ק"ו מחעתא שאינה כליל ב', וכי תימנה מה לחעתא שכן מכפרת פסח יוכיח כ"ה. ומינה כיון דכתיב אותה צהעת לא קשה ב'. ותימנה לסברתו דעציד קל וחומר מעולה שהיא כליל,

פירוש ארזי הלבנון

אחר זמן רב מלאתי צספר למודי ה' (לימוד קל"ז) שעט"ז ועי' שם צתוס'. ופלא שהתוס' כאן לא הזכירו מה כלל.

כא) הקשו כל המפרשים, דהא איבא למיפרך מה להלך השור שבהם שכן לא כרת ובלעיל, וכן פריך הגמ' לקמן (י"ב ע"ג) אהאי ק"ו ממש (כמ"ש צאות שלפניו). ועי' מ"ש לעיל (אות י"ט) צשם צה"ז והקר"א ולדבריהם אתי שפיר דקושיית התוס' קאי אתחילת הסוגיא דלכתי לא אסיק אדעתין דך פירכא שכן לא כרת.

והצ"ח כתב ליישב דכיון דמסקין דר"א יליף לה מחעתא דשמיעת הקול א"כ ליבא כרת. והקשו עליו דמ"מ לא כרת איבא (היינו צשם חעתא איבא כרת) ולכתי איבא למיפרך דמה לחעתא ופסח שכן לא כרת דעל מה הלך פרכין כל דהו. ועוד אי כדברי הצ"ח דגבי חעתא דשמיעת הקול לא שייך פירכא דכרת, א"כ הדרא קושיא דלעיל לדוכתא דאמאי אמר לי ר' יהושע חזרני חלילה, הא שפיר איבא למילף צמה הלך מחעתא דשמיעת הקול ופסח, דתו ליבא למיפרך מה לחעתא ופסח דאיבא צהו לא כרת, דצחעתא דשמיעת הקול לא שייך כרת לדברי הצ"ח. אלא ודאי גס צחעתא דשמיעת הקול איבא לא כרת וכמשנ"ת. וכן רמז לכל זה הצ"ח.

עוד כתב צ"ח ליישב דהרי התוס' מקשו הכא לר"א דס"ל אשם נמי פסול שלא לשמו, וא"כ תו ליבא למיפרך לא כרת, דהא צאשם ליבא לא כרת. ואע"ג דאשם תלוי צא על ספק כרת, כזר כחצו התוס' לעיל (ד"ה מה להלך) דכיון דעיקרו אינו צא לכפר לא מיקרי לא כרת. וראיתי מקשים על דברי הצ"ח ממ"ש התוס' לקמן (סוף דף י"ב ע"ג) שהקשו לר"א יליף לפסול עולה שלא לשמה מחעתא ופסח ואשם, דהשתא ליבא למפרך לא כרת דהא אשם אינו צא על הכרת (והיינו ממש כקושייתם הכא לפירוש הצ"ח). ותיירא שם דמ"מ גצי אשם איבא קאת לא כרת דאיבא אשם תלוי, דדוקא כלפי חעתא ופסח לא שייך צאשם לא כרת, אצל כלפי עולה דלא שייך צה כרת כלל שפיר שייך צאשם לא כרת. וזהו דלא כהצ"ח. מיהו נראה דאין קשה כ"כ דאיבא למימר דהתוס' הכא לא ס"ל כהתוס' התם, אלא ס"ל דגצי אשם לא שייך לא כרת צשום פנים ומש"ה הולכנו לתירוק אחר. וכ"כ בצספר מראה כהן צקיזור.

ב) כוונתם למיעוטא דלעיל (ה' ע"א) ושעת אותה לחעתא אותה לשמה כשרה שלא לשמה פסולה, הא

יח"ט ולעיל דפריך מה להלך השור שבהם שכן לא כרת, אע"ג דאיידי צחעתא דשמיעת הקול כדמסיק הכא, מ"מ שפיר פריך משם כרת, דהתם הוי חדא מתרתי דפרכין כל דהו.

יט) דברי התוס' קשים להצין, דהלך הגמרא הכא קאי אתחילת דברי ר' אליעזר דיליף צמה מלינו מחעתא דצא על חטא כו', ואמאי כחצו התוס' דקאי אמאי דיליף ליה מהיקשא. גס על לשון רש"י כאן (צד"ה ולימא ליה ר"ה) קשה דמשמע דקושיית הגמרא קאי אמסקנא דיליף ליה ר"ה מהיקשא.

והקר"א כתב דהוא לאו דוקא, רק עיקר כוונתם להקשות דכמו דיליף ר"ה לפסול אשם שלא לשמו צמה מלינו מחעתא ופסח, כמו כן יליף לפסול עולה צק"ו מחעתא ופסח. ואע"ג דאיבא למיפרך מה לחעתא ופסח שכן יש צהן לא כרת, מ"מ השתא אייריין אתחילת הילפותא דצעי ר"ה למילף לפסול אשם צמה הלך, דלכתי לא אסיק אדעתיה פירכא דלא כרת. אלו תורף דבריו ולכך גס נכתוב בצספר צה"ז צקיזור, וזה דחוק מאד צלשון התוס' שכתבו 'מפיק מהיקשא'.

וצחק נתן וצס' יד דוד ועוד מפרשים כתבו דהתוס' הכא מקשו לפי המסקנא דצרייתא דיליף ר"ה מהיקשא, ואע"ג דהגמרא כאן קאי אתחילת הסוגיא, מ"מ ודאי גס לפי המסקנא דיליף ליה מהיקשא מודה ר"ה דאשם דמו למטה, וא"כ לאצוי דלא ידע דרשא דלקמן דאותה דמה למעלה ואין אחר דמה למעלה, על כרחך יאמר טעמא כדאמר הכא ק"ו מעולה דדמה למטה וכי'. זהו תורף דצריהם.

יע"ט) דלתי ק"ו דעולה שהיא כליל וכו' ומפיק מהיקשא דלאת התורה דילפיין מיינה הכשריה כשלמים.

ס) והיינו ק"ו דצן עזאי לקמן (י"ב ע"ג) דס"ל עולה שלא לשמה פסולה, ויליף לה צהאי ק"ו שכתבו התוס' כאן דמה חעתא שאינה כליל כו', ופריך הגמ' שם מה לחעתא שכן מכפרת, פסח יוכיח, מה לפסח שכן זמנו קצוץ, חעתא תוכיח וכו' הלך השווה וכו', מה להלך השווה שכן יש, צהם לא כרת. צן עזאי לא כרת לא פריך.

שלא לשמו נמי ליכשר באשם כ"ו, ותו לימא חטאת יוכיח כ"ז:

פירוש ארזי הלבנון

למימר חטאת העוף יוכיח דהא חטאת העוף נמי פסולה שלא לשמו. כך הקשו כל המפרשים. ועי' צרה"ז שכתב לצי אומר לי שמן ותימא לסבצתו כ"ו ועד סה"ד הוא הג"ה מאחה תלמיד עושה. והל"ק והפנ"מ ועוד מפרשים כתבו ליישב דהתוס' מקשו למאי דקסליק אדעתיה דאציי מעיקרא למילף ק"ו לאשם דדמו למטה בק"ו מעולה, ואע"ג דאיכא על זה פירכות, וכדחיי לבסוף מה לעולה שאין לדמיה קולצבה. וא"כ להך ס"ד דאציי דלא ידע אכתי להך פירכות תיקשי לילף נמי בכה ק"ו לאכשורי אשם. והח"י כתב שאין חירוק זה נכון, ועי' יתר הבז מה שהקשה על זה. ובספר מראה כהן תירך דכיון דר"א פוסל נמי אשם מיר ומזורע דאינם אלא להכשיר ולא לכפר, מנ"ל דיפסלו, לילף ק"ו מעולה. והעולה שלמה כתב ליישב דס"ל להתוס' דהך פירכה שכן מכפרת לא שייך למיפרך אלא גבי דם שבה לכפרה ולא בשחיטה, ומש"כ הקשו בשחיטה אמאי כשר באשם שלא לשמו, ילף ק"ו מעולה. ועע"ש.

כד) ר"ל היכי ציי אציי למילף אשם מעולה בק"ו דאין דמו למעלה, לימא חטאת תוכיח שאינה כליל ודמה למעלה, אף אני אציא אשם. גם כזה כתב הרב צרכת הצצה ח"ל, ול"ע דהא איכא למימר מה לחטאת שכן אש נכנס דמה לפנים פסולה, ושכן דא כרת ושכן צאה ציצור, משא"כ אשם, וכמו שכתבו התוס' בסמוך (י"א ע"א ד"ה אשם) וכו' עכ"ל. הנה מש"כ מה לחטאת שכן אש נכנס דמה לפנים פסולה זו אינה פירכה דר"א סבר אף אשם שנכנס דמו לפנים פסול. גם הא דפריך שכן דא כרת ושכן צאה ציצור, כ"ל דגם הני לאו פירכי ניהו כיון דלא ילפינן אלא מחטאת אחד, ומחטאת יחיד דשמיעת קול הוא דילפינן שאין זה כרת ואינה ציצור, לא פרכין מה לשם חטאת שכן יש צו שם כרת ושכן צאה ציצור דהא פירכה כל דהו היא וחדא מחדא לא פרכין כל דהו. והא דכתבו התוס' לקמן (שם) לא שייך למימר חטאת תוכיח דאיכא למימר מה לחטאת שכן דמה למעלה ושכן דא כרת ושכן צאה ציצור, אע"ג דהתוס' נמי חדא מחדא יליף, עיקר פירכת התוס' היא מה לחטאת שכן דמה למעלה שהיא פירכה גמורה אלא דנקטי הני פירכי אחרוני דדרך אגב ודו"ק (חק נתן).

שאר קדשים שלא לשמן כשרין. וקשה דע"כ ר"א לא סבירא ליה הכ מיעוטא, דהא איכא יליף אשם מחטאת לפסולה, וכדאמר בגמ' בסמוך לר"א הוה אותה לאו דוקא. כן הקשו המפרשים ועי' צה"נ שהניח צ"ע. והקר"א כתב ליישב דהני דר"א לא יליף מיעוטא דאותה למעוטי אשם, היינו משום דשניהם צאים על חטא, משא"כ לענין עולה דאינה צאה על חטא מודה ר"א דממעטין לה מאותה.

ובזה נ"ל ליישב מה שקשה אמתניתין דריש מכילתין דתנן אמר ר"א החטאת צאה על חטא והאשם צא על חטא וכו', דאמאי נקט צמשה כפי הה"א דילוף צמה מלינו ולא נקט היקשא דכחטאת כאשם וכדמסיק בסוגיין. אצל לפי דברי הקר"א אתי שפיר, שכן כל עיקר מאי דמקיש ר"א אשם לחטאת ולא ממעט ליה ממיעוטא דאותה, היינו משום דצא על חטא כחטאת, ולהכי נקט צמשה עע"ש.

וכתב בספר זכתי אפרים דהנה לעיל (ה' ע"א) הקשו התוס' למאי איצטריך מיעוטא דאותה הא בלא"ה נמי לא הוי ילפינן שאר קדשים מחטאת ופסח לפסולה, מדאיצטריך למיכתב תרוייכו, עי"ש בדצריהם שהניחו בקושיא. וכתבו המפרשים (צ"ה וקר"א, ע"ש אות כ"ה) דקושיית התוס' שם לא קאי אמסקנא, דלמסקנת הסוגיא ודאי נוחא דאיצטריך אותה לענין אשם דלא ניימא ליפסל שלא לשמו דנקשה לחטאת ופסח דאינם צאים נדבה וכדמסיק בגמרא שם (ה' ע"ג). והשתא בשלמא לרבנן לא קשיא, אצל לר"א דס"ל אשם פסול אכתי תיקשי קושיית התוס' למאי איצטריך מיעוטא דאותה [וכן הקשה תוס' עוד בשעמ"ק]. ולפי מה שמתרצים התוס' כאן אתי שפיר דלר"א נמי שפיר איצטריך 'אותה' למעוטי עולה להכשירה דלא תימא ילף מק"ו לפסולה.

כג) בתחילה הקשו התוס' לאציי דילף מהאי ק"ו למיפסל עולה בק"ו מאשם, ותירצו דאיכא מיעוטא דאותה לאכשורי עולה. ועכשיו מקשים איפכה, דכיון דליכא למילף למיפסל עולה א"כ ילף איפכה ונכשיר אשם בק"ו מעולה. דאע"ג דהוקש לחטאת, מ"מ אתי ק"ו ומפיק מהיקשא.

וקשה על דצריהם, דהא איכא למיפרך מה לעולה שכן אינה מכפרת כדאיתא בגמרא. דצח תו ליכא

חג"ה כל דמים שנבנסו להיכל לבפר פסולים. לא דמי להא דאמר (לקמן דף סג. ומנחות דף ח. ושם) [שלמים ששחטן] צהיכל כשירות (כ) לא יהא עפל חמור מן העיקר (כ) (כ). דהני מילי היכא דכתיב אל פתח אהל מועד שתלה הכשירו צהיכל (כ) [י"א שתלה הכתוב צאהל מועד]:

דף י"א ע"א

אשם שאינו בליל לא כל שבין. לא שייך למימר חטאת תוכיה, דאיכא למימר מה לחטאת שכן דמה למעלה ושכן לד כרת (כ) (כ) ושכן צאה צלצור (א):

פירוש ארזי הלבנון

גלי לן קרא דהכשירא דמקום השחיטה תלוי בקדושת ההיכל דכתיב "ושחטו פתח אהל מועד" דמשמע שהשחיטה בעזרה מהני משום קדושת 'אהל מועד' שבה (שהעזרה היא שייכא להיכל ועפילה לו), והלכך צוה ודאי אמרינן לא יהא עפל חמור מן העיקר ופשיעה שצאהל מועד עזמו שהוא עיקר מקום הקדושה יוכשר מעשה השחיטה, דלא יהא עפל חמור מן העיקר.

אצל צשאר דברים דלא גלי לן קרא דהכשירא תלוי בקדושת ההיכל, ובגון דס קדשים דכשר בעזרה משום דשם הוא מקום קצלתו ובהכי הויא מזוהו, צוה שפיר איכא למימר דנפסל צניסה להיכל, דאע"ג דהעזרה צודאי עפילה להיכל שהוא עיקר הקדושה, מ"מ מאן לימא לן דהכשר הדס תלוי בקדושת המקום, דילמא דוקא בעזרה הוא כשר אי משום דזכו מקום זריקתו, או משום טעם אחר שיהיה, וא"כ לא קשיא ממאי דפסליה קרא צניסותו להיכל דצוה לא שייכא ק"ו דלא יהא עפל חמור מן העיקר.

(ח) ע"י צתוס' לעיל (י' ע"ז ד"ה מחטאת), שכתבו דליכא למיפדך מה לחטאת שכן לד כרת, דחדא מחדא לא פרכין כל דהו, וא"כ ה"נ דהוי חדא מחדא לא פרכין כל דהו ומאי קשיא להו. ובספר למודי ה' (לימוד קל"צ) הביא דיש שרצו להוכיח מדברי התוס' אלו דדוקא צחדא מחדא הוא דלא פרכין כל דהו אצל צויכיה כהאי גוונא שצא לצעל הק"ו שפיר פרכין ציה כל דהו (וכתב שכ"ה דעת מהרש"א בצעצועות). וע"ש שדחה הראיה, דצחמת עיקר פירכת התוס' כאן היא מהא דדמה למעלה, ואגב כן כתבו שאר פירכות דשייכי צסתם חלב, וכ"כ הח"ג הוצא לעיל, וכן צספר מים עמוקים ועוד מפרשים.

(צ) הא דכתבו שכן **לד כרת**, ולא כתבו שכן כרת. משום דסוף סוף הוי מקשה מחטאת דשמיעת קול דליכא כרת. אצל לפי"ז ק"ק מאי מקשו שכן צאה צלצור, הא צוה נמי איכא לאקשווי מחטאת דשמיעת קול שאינה צלצור. ול"ל אה"ג דגם מש"כ **צאה צלצור** כוונתם שיש צו לד צאה צלצור דצשם חטאת איכא חומרה

(כה) וא"ת לר"ע דפוסל כל דמים, היכי מכשרין שלמים שנשחטו צהיכל. הא לא קשיא דאין הדס נפסל מעלם המלאתו צהיכל, אלא דוקא צניסותו וכדרך צניסה, אצל הצואו להיכל צדרך משופש כגון דרך גגין ועלויות אינו נפסל צכך אע"ג דהשתא הוא מזוי צהיכל. כך איתא צסוגיא לקמן (פ"ג ע"ג), ועוד משמע לשון המשנה שם דדוקא צמכניסו על מנת לכפר צהיכל הוא דנפסל, וע"י צעולת שלמה לקמן שם.

(כו) לא נהירא כ"כ מאי קשיא להו. דודאי לא קשיא להו מדם חטאת גופיה אמאי פסול, דהו ודאי לא קשיא מידי, דהא קרא כתיב לפסלו צהדיא. גם מדברי ר"ע דפסול שאר דמים לא קשיא מידי, דלר"ע נמי גלי קרא צהדיא צשאר דמים דומיא דדס חטאת, וכיון דפסיל ליה קרא ודאי לא אמרינן להכשיר מסצרה. רק נראה דקשיא להו אהך סצרה גופא דאמרינן גבי חצר ועזרה לא יהא עפל חמור מן העיקר, על זה קשיא להו דנילף מדם חטאת לכ"ע או משאר דמים לר"ע דליתא להך סצרה כל עיקר. שוב ראיתי שכ"כ רוב המפרשים.

(כז) צספר משאת המלך הביא צשם הגר"ז ליש צקושת התוס' דלא דמי, דצחמת גבי דס שנכנס להיכל אין פסולו מזד המקום, שהרי צהכניסו דרך משופש כשר (בדלקמן פ"ג ע"ג) ואין המקום גורם להפסול, רק דין מיוחד של ציאה ויהי זה פסול מיוחד שפוסל מה שהצואן לפניס, וכיון דאינו פסול של מקום א"כ לא שייך להקשות ע"ז לא יהא עפל חמור מן העיקר, ע"ש צצרייו.

ולענ"ד לא זכיתי להצין, דאע"ג דלא מייפסיל אלא מזד מעשה ההכנסה, מ"מ המקום ודאי גורם, דהא לא מייפסל אלא צהכנסתו למקום ההיכל דוקא, ואם יציאו כדרך ציאה ממקום למקום צתוך העזרה עזמה, ובגון ללשכות הפתוחות לעזרה, אינו נפסל צכך, וא"כ אמאי נפסל צהצאה למקום ההיכל, לא יהא עפל חמור מן העיקר.

(כח) נראה כוונתם דדוקא גבי שחיטה הוא דאמרינן הך ק"ו דלא יהא עפל חמור מן העיקר, משום דגבי שחיטה

מנחת חומא הרי היא בחמאת. אין זה למד ממלמד^ז, דאע"ג דחמאת ילפין למלוא משלמים לעיל [דף ח]. מכל מקום עכוצא בגופיה [כתיבו] [כתיב]^ח. **ומנחת** נדבה באשם לאו משום דמאשם ילפא למלוא, דמנחה גופה איתקש לשלמים כאשם, אלא למימרה דלא הוי כחמאת^ה (*):

בא לעובדה ביד עובדה בימין בחמאת. דכתיב זה אלצב דילפין [לקמן כד]: מגזירה שוב ממלוא דאלצב הוי ימין. וא"ת הלא איצביא לן פרק אחרי מקומן [לקמן דף ג]. אי ילפין היקש מגזירה שוב. ואי מלוא חולין^ו [הוא] הוה אתי שפיר. [ולא] קשה^ז למ"ד דצבי למד קדש ומלמד קודש פרק אחרי מקומן [ג"ז שס]:

פירוש ארזי הלבנון

(ו) בחז"א (סי' ה' אות ה') פירש כוונתם דמלוא חשיב חולין, ר"ל דילפין ממחן דהוונת שנותן הכהן צימיו וזה אינו קדשים אלא חולין, עכ"ל.

ו"ל הקדש^י (סי' מ"ה), ו"צ מהו ספקן של התוס' צה. והנה זה ודאי שהלוג שמן של מלוא הוא קדשים וכדאמרין (דף מ"ד ע"ג) לכל קרבנס להביא לוג שמן של מלוא והוצא לעיל בתוס' (ו' ע"ג), אך אע"פ שהחפלא הוא קדשים מ"מ דין אלצב למחן דהוונת הוא דין מדיני הטהרה של המלוא שהוה חולין וי"ל דהא דצקדשים אין למדין למד מן הלמד זהו צלימוד הלכות ככשרות הקדשים וצדיני עצודתן לנצור, אצל הכה דדין האלצב הוא מדיני טהרה למלוא שהוה חולין אע"פ שטהרתו הוא בחפלא שהוה קודש מ"מ דיני חולין מקרי, וצכה"ג שפיר למדין למד מן הלמד, או דאמרין כיון שדין האלצב הוא בסדר עצודת הלוג שמן שהוה קדשים שפיר אית ציה כללא דאין למדין למד מהלמד. וזהו ספיקא של התוספות. עכ"ל. וצמהד"ח נדפס על הגליון הע' ושצ ראייתו בתוס' לקמן (ע"ז ע"ג) ד"ה לוג דמשמע לכאורה דגם מתן דהוונת היא עצודה. עכ"ל.

ובגליוני קה"י על דברי התוס' כאן כתב, כנראה דמספקא להו אי ליפורי מלוא הם קדשים או מכשיר חולין, ועי' תוס' ישנים יומא (דף ס' ע"א ד"ה משום דהו). [א"ה שם כתבו התו"י דליפורי מלוא לאו קדשים הם אלא מעשה חוץ]. ועי' עוד במפרשים כאן, ובספר משמר הלוי סי' כ"ט האריך מאד דצדי הקה"י ובכלל הענין צמתיקות כדרכו.

(ז) ה"ק גרס **וקשה למ"ד דלא צבי למד קודש ומלמד קודש**. והיינו דלקמן פליגי אמוראי צה, דאיכא למ"ד דוקא צשהלמד והמלמד שניהם קדש אזי אין למדין למד מן הלמד, אצל אס המלמד חולין שפיר למדין. ואיכא למ"ד דגם צשהלמד חולין אין למדין. וכוונת התוס' כך, אי נימא דמלוא חולין הוא א"כ אתי שפיר למ"ד דוקא צשהניהם קודש הוא דאין למדין. אצל אכתי קשה למ"ד דאף צשהלמד חולין אין

דצאה צצצור. [ולכאורה צלא"ה ז"ל דצאה צצצור הוי פירכא כל דהו ולאו משום חומרה נקט לה, דהא עולה נמי צאה צצצור ואין דמה נפסל צפנים].

(ג) ויש להוסיף עוד שאר פירכי דצגמרה לעיל שכן איכא ד' מתנות על ד' קרנות ואלצב וקן וחודה, וכדלעיל. וכיון דאיירי הכה אלצב דרבנן יש להוסיף נמי חומרה דפסולה שלא לשמה (שפ"י מפרשים).

(ד) צשעמ"ק לעיל (ט' ע"ג) הקשה כן אדר"ה גופיה צתחולת הסוגיא דצבי למילף עיכוצא צאשם מהיקשא דחמאת, דהוי למד מן הלמד. ותיירן כתיירן התוס' כאן דאשם גופיה למלוא משלמים יליף ולא איצטריך למילף מחמאת אלא לענין עיכוצא דכתיבא צגופיה. ועי' עהרת הקודש ע"ד התוס' כאן מש"כ צה.

(ה) צפנ"מ פירש כוונתם דמאחר דלענין מלוא כצ ילפין מהיקשא דשלמים לכל המנחות דצבו לשמן, הלבך לא איצטריך למילף מחמאת רק עיכוצא דכתיבא צגופיה ומש"ה לא הוי למד מן הלמד. ושצ מקשים על דצרי עלמס, דאי ילפין כל המנחות למלוא משלמים א"כ למה ליה לאקושי מנחת נדבה לאשם, ומתיראם דצחמת לאו משום דמאשם ילפא אלא למימרה דלא הוי כחמאת. ועי' לעיל (ה' ע"ג) בתוס' ד"ה הכך וצהע' מ"ד שס. ועי' צתוס' מנחות (צ' ע"ג) ד"ה מנחת חומא.

(ה*) פי' להכי איתקש מנחת נדבה לאשם, דלא תימא דכל המנחות הוקשו לחמאת ואפילו מנחת נדבה תהא פסולה שלא לשמה. קמ"ל מנחת נדבה הרי היא כאשם דכשר שלא לשמו. וראיתי צספר יתר הצו על התוס' צמנחות (צ' ע"ג) שהקשה על דצריהם דהא לרבנן כי היכי דמכשירין אשם ממיעועא דלוחה, מה"ע נכשיר נמי מנחת נדבה, ואמאי לריך היקושא דאשם לכשורי. עש"כ.

חבי גרסינן עיקר קרא לבר' יהודה בריה דרבי חייה הוא בו'. תימא דזריש מנחות (דף 3:) משמע דלידך דרשא עיקר דפריך אציי מכדי מחשבה דפסיל רחמנא היקישא הוא^(א):

הורעתה כה פסח ונתת בך בשלמים. דזמן שלמים פסח לשם שלמים כשר ואילו בזמן הפסח שלמים לשם פסח פסולים, והלא יש פסוק צפסח לפסול שלא לשמו ואילו בשלמים אין פסוק^(ב):

דף י"א ע"ב

אמר ר' אליעזר לא אם אמרת בחטאת. [כלומר וא"כ] דין הוא שאחרים כשרים לשמו. [וקשה] נהי דלא דמי לפסח מ"מ ק"ו איכא וא"כ [נימא] יפסלו נמי מהאי דינא [ד]מותר חטאת צא עולה כמו [מ]דינא דמותר פסח צא שלמים. וי"ל (דאעיקר) [דעיקר] עעמו סמוך [אקרא] כדאיתא בפסחים^(ג) (דף 33:). וי"ל דהא לא חס אמרת דקאמר רבי אליעזר לדברי רבי יהושע קאמר אליצא דרבי יוחנן^(ד). ורבינו תם מלא צספר ישן צרישא דשמעתא רצה אמר צאחרים לשם חטאת^(ה) ומלא צאחרים

פירוש ארזי הלבנון

מחשבה איירי חס לא ילפינן מהיקישא דזאת התורה, רק מהיקשא דכחטאת כאשם. ואולי משום הכי מייאנו התוס' כאן צתירון זה. וכ"כ צספר חיים צרלנו.

(ט) צריך להבין, דמשמע שהקושיא ח"כ הורעת כה פסח וכו' קאי על עגס הדין דלא יתכן שיבא דין שלמים לשם פסח חמור מדין פסח לשם שלמים. אבל קשה דא"כ מאי אהני הא דחזרו ודנו דין אחר, והלא אכתי קאי הדין כאשר היה והורעת כה פסח. ויתיר צשעמ"ק דלפי כך ליטנא דחזרו ודנו דין אחר אין אנו חוששין מאלותה פירכא דהורעתה, הואיל ונפקא לן הפסול מק"ו דמותר, אבל מעיקרא דהציא מוצרצא דפסול גורס פסול, הוה פריך שפיר לסתור הסברא.

(י) התם צגמרא פריך נימא הואיל וצזמנו פוסל שלא צזמנו נמי פוסל אמר רב פפא שאני התם דאמר קרא ואמרתם זבח פסח הוא, הוא צבויתו, לא הוא לשום אחרים ולא אחרים לשמו, צזמנו שהוא פסול לשום אחרים אחרים פסולין לשמו, שלא צזמנו שהוא כשר לשום אחרים אחרים כשרים לשמו. ועי' צתוס' שס שכתבו דמ"מ אליעזר ק"ו דר"א דהכא דע"י הק"ו משמע ליה דהוא צבויתו יבא לא הוא לשם אחרים ולא אחרים לשמו ועל ידי כך דריש דשלא צזמנו דכשר לשם אחרים אחרים כשרים לשמו דהא איתקוש אהדי, אבל אי לאו ק"ו לא הוה דרשינן חלא לא הוא לשם אחרים ותו לא, עכ"ל. ועי' טה"ק.

(יא) שהרי מתשובת ר' אליעזר משמע דמודה דהנשחטים לשם חטאת כשרים, דח"כ הו"ל להשיב אגא נמי פסולנא צנשחטים לשם חטאת, ואילו ר' יוחנן קאמר דלר"א הנשחטים לשם חטאת נמי פסולים. לזה כתבו התוס' דלר' יוחנן ל"ל דר"א לדברי ר' יהושע קאמר

למדים, דאף אי מזורע חשיב חולין אין למדים למד מן הלמד ותיקשי כנ"ל היכי ילפינן מנחה דהיקישא מחטאת דילפא צגז"ש ממזורע. כך ציאר דברי התוס' לפי הבהת ה"ק וכ"כ צבה"ז ושעמ"ק.

אבל הרבה מפרשים הקשו אהך גירסא, דהא צבהיא סוגיא דלקמן (י' ע"א) מפורש צהדיא דלמ"ד דלא צעינן למד ומלמד קודש, איכו ס"ל דדבר הלמד צגזירא שוב חוזר ומלמד צהיקש (אפילו כשהלמד וגם המלמד הם קדש), וא"כ לדידיה ודאי לא קשיא מידי. ע"ש צסוגיא. וכ"כ התוס' לקמן (כ"ה ע"א) דאי מזורע חשיב חולין כו"ע מודו דחוזר ומלמד צהיקש. ולכן כתב ציפה עינים דגרסינן כפי שהוא לפנינו **ולא קשה למ"ד וכו'**, ופירוש דצריהס דאי מזורע חולין הוא אחי שפיר לכר"ע, דלמ"ד לא צעינן למד ומלמד קודש לדידיה לא היה קשה כלל מעיקרא דהא איכו ס"ל דדבר הלמד צגז"ש חוזר ומלמד צהיקש, וכל הקושיא היה למ"ד דצעינן שניהם קודש, וכיון דהכא המלמד הוא חולין א"כ שפיר ילפינן למד מן הלמד אף לדידיה. וכן פירש צה"ג, אלא שגורס דצצריהס **ולא קשה למ"ד דלא צעי וכו'**, וכונתם לפי גירסא זו דאפילו אי נימא דמזורע חשיב קודש, מ"מ לא קשה למ"ד דלא צעינן למד ומלמד קודש, דהא איכו ס"ל דאפילו צשעניהס קודש דבר הלמד צגז"ש חוזר ומלמד צהיקש כדאיתא צסוגיא התם. וע"ע צחילופי גירסאות ושאר מפרשים.

(ח) כפי שצ"ן צמסה"ש, התוס' צמנחות (צ' ע"ב) כצז תירצו דהא דקאמר התם מכדי מחשבה דפסל רחמנא היקשא הוא, אין הכוונה להיקשא דכחטאת וכאשם חלא להיקשא דזאת התורה דאיתקשו כל המנחות לשלמים צצבו עבודות לשמן, ע"ש. ואמנם ליטנא דקאמר אציי התם מחשבה דפסל רחמנא וכו', משמע דלענין פסול

צו"ו, ורצה לא צא אלא לפרש דצרי רצי יוחנן ור' יוחנן עלמנו מודה דבאחרים לשם חטאת פליגי ולא אמר אמרו דצר אחד אלא באחרים לשם פסח:

הג"ה אי אפילו בלשמן ב'. ותימא השתא נמי דפליגי בשלא לשמן אני יכול לעשות כר"י" לכן צתירא שיפסול י"ד לשמו שחרית ולפרש עעמו משום דמקלחו ראו. וי"ל דמחזי אינו חושש משום דשום תנא לא מכשיר פסח שחרית אלא זה י"ז:

הג"ה אחד בבקר ולא שנים בבקר. צעלמא דרשינן אחד (מן) המיוחד שבעדרו" (מגילה דף כח.):

דף יב ע"א

ובין הערבים דבתיב בקמורת ונרות למה לי. צין הערבים דתמיד ניחא ליה" (דאילעריך) לכדאמר צריש תמיד נשחט (פסחים דף נח.) דזימניה מכי ינטו לללי ערב:

ואם איתא בוליה ראוי הוא. ולא מזי לתרן דנקט מקלחו ראוי משום רצי יהושע. משום דהכי פריך מנא ליה לר' אושעיא דצן צתירא מכשיר פסח שחרית, אי משום דפסול שלא לשמו דלמא עעמא משום דמקלחו ראוי דהא חזיקן הכא דעטס עוצ הוא, אצל לדצרי ר' אושעיא דאינו תופסו לעטס עוצ" ח"כ מאי פריך רצי לרצי יהושע הלא צבולו ראוי הוא תליא מילתא:

פירוש ארזי הלבנון

דאילעריך צין הערבים דתמיד למילף דזמן הקרבתו מכי ינטו לללי ערב, דהיינו מו' שעות ומחלה. והיינו דגבי תמיד של שחר פליגי אמוראי בצרכות (כ"ז ע"ב) אי קרב עד סוף ד' שעות או עד סוף ו' שעות. וא"כ אי משום דרשא דאחד צבוקר ולא שנים צבוקר, הו"א דחוקף כשעבר זמן תמיד של שחר מתחיל זמן תמיד של צין הערבים ויקרב מתחילת שעה ה' או מתחילת שעה ז' כל חד כדאית ליה. קמ"ל צין הערבים דהיינו מכי ינטו לללי ערב שהוא משש שעות ומחלה.

והקשו המפרשים, דבאמת נעייט לללי ערב מדאורייתא הוא מו' שעות ואילך, ודקיי"ל משש שעות ומחלה זהו מדרצן צעלמא, וא"כ אכתי קשה למ"ד דתמיד של שחר עד ו' שעות צין הערבים למה לי. ועי' קר"א ותוס' קדושה. וצחי' הגרמ"ד כתב דמשמע מדצרי תוס' דמשש שעות ומחלה דאורייתא הוא. עי' שם צעמוד הקודם שהאריך בזה.

צ' ואע"ג דר' אושעיא גופיה הוא דאמר לעיל עטס זה דאי הוו פליגי בלשמו הו"א דר' יהושע מודה לכן צתירא משום דמקלחו ראוי. על כרחך לאו משום דס"ל דהוא עטס עוצ, דא"כ מנ"ל באמת דצן צתירא מכשיר לשמו. אלא ודאי אין כוונתו רק דהיינו יכולים לעשות כך אצל אליצא דאמת אינו עטס מספיק דוקא צבולו ראוי תליא מילתא.

וה"ק לדידי אפילו אחרים לשם חטאת פסולים אלא לדידך חודי לי מיהת צפסח.

יצ' זהו תירוצו אחר למאי דקשה אדר' יוחנן (ע"י צאות שלפני"ז). ודבאמת גס ר' יוחנן ס"ל דר"א לא קאי אהטאת, וזהו גופא צא רצה לפרש, דמה שאמר ר' יוחנן "יוסי צן חוני ור"א אמרו דצר אחד" כוונתו דוקא באחרים לשם פסח. וגרסינן צמילתיה דרצה כמו שאלא ר"ת צספר ישן "ובאחרים", דחוספת הוא"ו מורה דרצה צא לפרש דצרי ר' יוחנן דלעיל מיניה.

יג' צעמ"ק גורס "צדצרי צן צתירא" ותיבת כר"י נמחק. אצל צספר לשם צח מיישב הגירסא "כר' יוחנן לכן צתירא", שכ"ה דעת ר' יוחנן לקמן צסמוך (י"ב ע"א) דלכן צתירא לשמו פסול ואעפ"כ פוסל שלא לשמו משום דמקלחו ראוי.

יד' ולית הלכתא כותיה הלכך ליכא למיחש דילמא אחי למיעטי צדצרי (שעמ"ק).

טו' כוונתם דלא תקשה לר' יהושע דדריש צין הערבים ממש ח"כ למאי אילעריך מיעועא דאחד צבוקר. לזה כתבו דצעלמא דרשינן וכו' (חק נתן ומי"ט ושאר מפרשים).

טז' היינו דלכאורה קשה אמאי לא פריך הגמ' מצין הערבים דתמיד, דמאחר דרשינן אחד צבוקר ולא שנים צבוקר ממילא ידעינן דמלכותו צין הערבים. ומתוך תוס'

הג"ה אי דאפרשיה האידנא דחוי מעיקרא הוא. ללא דמי מחוסר כפורים ללא חשיב דחוי קודם הבאת קרבנו^א, דאין זמנו עד שיעבר ויעבול, אבל האי לא חזי לפסח ושלמים אע"פ שהיה זמן שלמים^ב:

רב פפא אמר אפילו תימא מאורתא לילה אין מחוסר זמן. צריש מנחות (דף ה.) משמע דרז פפא ס"ל יש מחוסר זמן לצו ציום^ג. ולריך לחלק בין מחוסר זמן דהכא להתם^ד:

לילה אין מחוסר זמן. וכן משמע (צצרייתא) [צכריתות] (דף ח.) וצחגיגה (דף ט.) לרבי יוחנן, וכן צמנחות פרק שתי הלחם (דף ק.) וצמיר (יח.) וציומא פרק אמר להם הממונה (דף כט.):

לילה לקדושה יום להרצאה. הקשה הרב רבי יוסף דצתמורה (דף י.) משמע דתם צמעי תמימה קדוש דקדושה חלה לעובר צמעי אמו, והיאך קדוש צין לצר פדא צין לרי' יוחנן^ה, והא לילה לקדושה דוקא אבל קודם לכן לא^ו:

פירוש ארזי הלבנון

להקריבה, הא כל שאסור באכילה לישראל אסור להקריבו, דכתיב ממשקה ישראל מן המותר לישראל. ומשני רש"ל אין מחוסר זמן לצו ציום והלכך כיון דהא מותרת היום לישראל לאחר שתקרב מנחה אחרת, לא חשיב מחוסר זמן. ופריך ליה רב פפא מדתניא גבי קרבנות מזורע שאם הקדים שחיעת חטאתו לשחיעת אשמו חטאת פסולה (לפי ששינה סדר הקרבתם). ואי ס"ד אין מחוסר זמן לצו ציום אמאי פסולה וכו'. ע"כ תורף הסוגיא. ומשמע להדיא דלרז פפא יש מחוסר זמן לצו ציום, והכי קאמר הכא דאפילו הקדישה צלילה לא הוי מחוסר זמן.

ו) התום' סתמו דצריהם, וצשעמ"ק כתב לצר דהתם מייירי בהקדמת העבודות אבל הכא מייירי בהקדמת ההפרשה. וכע"ז כתבו התום' צמנחות שם. ונראה ביאור הדברים כפי שראיתי בצמנחות, דשאני התם בהדיא דמנחות דהוי מחוסר זמן מחמת חסרון מעשה, דזמן שחיעת חטאת מזורע לא הוי אלא אחר מעשה הקרבת האשם, וכן גבי מנחת העומר זמן הקרבת המנחה הוא דוקא לאחר מעשה הקרבת העומר שע"י הותר החדש, ובהא ס"ל לרז פפא דלא אמרינן אין מחוסר זמן לצו ציום שיחשב כאילו כבר נעשה המעשה ההוא. משא"כ הכא דמפריש קרבן קודם שהגיע זמן הקרבנות דאינו אלא מחוסר זמן גרידא חימנא ממילא אחי, צזה גם רב פפא מודה דלא חשיב מחוסר זמן.

ז) היינו דפליגי התם צר פדא ורי' יוחנן אי חלה קדושה על העוצרין, ומסיק שם (דף י"א ע"א) אצ"י תם צמעי תמימה דברי הכל קדים גופיה, כי פליגי צמעי צעלת מוס פליגי וכו' ע"ש. והיו שכתבו התום' דתם צמעי תמימה קדוש וכו' והיאך קדוש צין לצר פדא צין לרי' יוחנן.

ג) היינו דלכאורה תיקשי נמי מכל מחוסר כיפורים צעלמא דמפריש קרבנו קודם שיעבר ויביה ראוי להקריבו, אמאי לא הוי דחוי מעיקרו.

ד) פירוש דלא חשיב דחיה אלא צשפצר הגיע זמן הראוי להקרבנותו ונדחה מהקריבה, ומש"ה צקרבן דמחוסר כפורים כל זמן שלא הגיע זמן הקרבנותו אין כאן דחיה שהרי אחי לא נראה להקריבה ולא נדחה מעולם. משא"כ קרבן פסח, כיון דיש צו גם דין שלמים שהרי ראוי להקריבו כל השנה לשלמים, וגם עכשיו הוא זמן שלמים ואע"פ אי אפשר להקריבו מלד דין קרבן פסח שעליו, א"כ חשיב דחוי מלד קרבן שלמים שצו שנדחה מהקריבה צומן הראוי לו.

ועי' קר"א שהקשה דהא דפסח קרבן שלמים צשאר ימות השנה הוא גזה"כ דילפינן לעיל (ח' ע"ב) מאם מן הללן קרבנו וכו', אבל צי"ד קודם חלות דצצר הגיע זמנו של פסח שצו אין צו שם שלמים אלא שם פסח לחודיה, ומא זה שכתבו דנדחה מלד שלמים שצו.

וליישב זה מציאים משם הגרי"ז וחז"א וקב"י ועוד מפרשים, וכבר הצאנו דצריהם לעיל (ח' ע"ב אות ל"ג) דהתום' ס"ל דכל קרבן פסח מעיקר הקדושה פתיבא ציה נמי קרבן שלמים (ולא שאחר הפסח נשתנה דינו להיות שלמים), ואפילו למ"ד פסח שלא צזמנו צעי עקירה, זכו אינו צצציל להעיל עליו דין שלמים, אלא לדחותו מדין פסח שצו. וא"כ שפיר כתבו התום' דהוי דחוי מלד דין שלמים שצו. וע"ע בצמנחות כאן שהאריכו צזה.

ה) התם צמנחות קאמר רש"ל מנחת העומר שנקמלה שלא לשמה כשרה וקריבה, ומי"מ אינה מתרת את החדש ולריך להציא מנחה אחרת תמורתה. ופריך הגמרא דכיון דאינה מתרת את החדש היאך מותר

יום להרצאה. תימח תיפוק ליה מציוס לוותו (לקמן י"ח ע"א) ולמח לי דכתיב ציוס השמיני (י). וי"ל דא' לא כתיב אלא והיה שבעת ימים תחת אמו הוה אמינא אס שחט זבילה אס עלו לא ירדו, והשתא קמשמע לן דהוי מחוסר זמן^א ותדד [אפילו לר"ש] דאין פסולו בקודש^ב. וצפ' בתרא (לקמן ק"ב) נמי משמע דאס עלה ירד [ד]תן מחוסר זמן ששחטו בחוץ אינו זכרת, דאס^ג עלו לא ירדו [הא] מוכח התם [קט]. דקרי מתקבל לפתח אהל מועד וחייב כרת בחוץ. ולר' יהודה דלמח (לקמן דף פד) בשחיטת לילה אס עלה תרד^ד י"ל למ"ד צפרק בתרא (שם קב) אין לילה צמח^ה השתא שהוא מחוסר זמן אס

פירוש ארזי הלבנון

(א) היינו מחוסר זמן להקריב דאינו נותר לגבזה עד יום השמיני, ואעפ"כ לענין קדושה שרי להקדישו זבילה לא הוי מחוסר זמן. וכבר הראו המפרשים מקום לדברי רש"י בשבת (קל"ז ע"א) ד"ה הוה אכליו, שכתב זבילה אינו מחוסר זמן להקריבה, רק העטם דיוס שמיני להרצאה ולא זבילה הוה משום דכתיב ציוס לוותו.

(א) היינו דפליגי ר' יהודה ור' שמעון (לקמן פ"ד ע"א) גבי נשחט זבילה, דלר' יהודה אס עלתה תרד ולר' שמעון לא תרד דכל שהיה פסולו בקודש אס עלה לא ירד. והשתא קמ"ל קרא דזביל שמיני לא הוי פסולו משום איסור לילה גרידא, אלא פסול משום מחוסר זמן צגופו, ומש"ה תרד אפילו לר' שמעון כיון דמחוסר זמן לא היה פסולו בקודש, ואע"ג דכבר הקדישו מצעד לילה מ"מ לא חשיב פסולו בקודש כיון דאכתי לא היה גופו ראוי להקריבה.

(ב) פי' אי ס"ד למימר דאס עלו לא ירדו, אס כן תיקשי, דהא מוכח התם דכל הפסולים שאס עלו לא ירדו קרי מתקבל לפתח אהל מועד וכל המתקבל צאהל מועד חייב כרת על שחיטתו בחוץ. וא"כ היכי תן התם דמחוסר זמן בחוץ אינו זכרת. אלא ע"כ מוכח דמחוסר זמן עס עלה ירד.

ודע שהתוס' לקמן (נ"ט ע"ב) צד"ה עד שלא נצנה המזבח, כתבו דהא דכל שאס עלה לא ירד קרי מתקבל צפנים, זהו דוקא צהעלה למזבח, אבל צשחט פסולין בחוץ אע"ג דצפנים אס עלו לא ירדו, הא לא מיקרי מתקבל צפנים ופעור. ועי' צמפרשים שם.

(ג) היינו, תינה לר' שמעון קמ"ל קרא דמיוס השמיני זביל שמיני פסול מחמת מחוסר זמן ותדד, אבל לר' יהודה דס"ל צלא"ה דשחיטת לילה תרד, א"כ למאי אילערין קרא דמיוס השמיני.

(ד) היינו דפליגי התם רצ ושמואל אי יש פסול לילה צצמת יחיד, וא"כ למאן דמכשיר לילה צצמה שפיר

(ח) ואע"ג דהתוס' לקמן (ק"ד ע"ב צד"ה היתר) ס"ל דהמקדיש מחוסר זמן חל ההקדש צדיעצד וא"כ לשיטתם אפשר היה לתרן דמיידי התם שהקדיש צאיסור. מ"מ התוס' צתמורה (י' ע"ב) כבר הוכיחו דאף לכתחילה שרי להקדיש עובר צמעי צהמה. ותירצו התוס' שם דקודם שגולד מלי מקדיש ליה משום דילפינן התם צתמורה (כ"ה ע"ב) מקרא דכתיב גבי צכור יוכל לא יקדישו צצען ת"ל אשר יצוכר לה' משיצוכר לה' אי אתה מקדיש אבל אתה מקדיש צצען אמו, וילפינן מיינה לשאר קדשים דאפשר להקדיש עובר. כן פירש הגרעק"א צגלה"ש שם. וצשטמ"ק כאן כתב ליישב דלא שייך מחוסר זמן אלא כשגולד מדכתיב גבי מחוסר זמן 'שור או כצ גר' כי יולד, דלא ממעט ליה קרא אלא כשגולד הא צמעי אמו קדיש ולא שייך ציה מחוסר זמן.

(ט) צספר פנ"מ הקשה על דצריהס, דודאי אילערין ציוס השמיני ללמד זבילה לא הוי מחוסר זמן. שהרי עיקר הילפותא הוה מדשרי להקדישו זבילה אע"ג דמחוסר זמן הוה ופסול צגופו לענין הקריבה [וצכל הז' ימים אסור להקדישו מה"ע], שמע מיינה זבילה לא הוי מחוסר זמן. אבל אי לאו קרא דציוס השמיני, אע"ג דהוי ידענא דאסור להקריבו זבילה משום ציוס לוותו, מ"מ מלד פסול לילה גרידא היה שרי להקדישו כיון דפסול חסרון הזמן אינו צגופו, וכמו שאר קרצנות דמותר להקדישן זבילה או אפילו ימים רבים ערס הגעת זמן הקרצתן כמו קרצנות המועדות וקרצנות מחוסרי כיפורים. וא"כ אי לאו קרא דציוס השמיני ללמד זבילה לא הוי מחוסר זמן הו"א דפסח לצן צתירא אסור להקדישו זבילה כיון דפסול להקריבה צגופו. וכעין דצרים אלו כתב כאן צספר עולת שלמה עיי"ש. ומש"כ דפסח שלא צזמנו ויחשב פסול צגופו, היינו מלד דאסור להקריבו שלמים אע"ג דהוה זמן שלמים כמ"ש תוס' לעיל ועי' אות ד'.

שחט [ב]לילה אחר שזיעי פסול אף צצמה. וקשה למאן דאמר יש פסול לילה צצמה^(ט), יש לומר דמודה אף ר' יהודה דצצמה שחיעת לילה לא תרד^(י):

חג"ה קדושה ואינה קריבה. לא דמי לרגלה של זו עולה דתמכר ללזרכי עולה (תמורה דף יא:) דהתם אינה דחוייה כיון דזידו לקדשה י^(י) י^(י):

פירוש ארזי הלבנון

דודאי אי הוה דעתו לחזור לא הוה ממיר ולכן המיר, שאם היתה דעתו לחזור לא הוה ממיר. וצט"ק כאן הקשה בן מדעתו ולא הזכיר דברי חס' הללו ע"ש.

יע) ראיתי צספר מנחת אברהם שהקשה אמאי חשיב צידו, והלא משעה שמכרה ללזרכי עולה שוב אין צידו להקדישה ומאותה שעה תידחה. ותיקן צס"ג הגר"ג אדלשטיין ז"ל דמייירי שמוכר למי שהפריש כבר מעות לקרצנו והשתא כשימוכר לו הצהמה על אותן המעות הוי חילול דרך מקה ומיד כשהלוקח זוכה הצהמה הוקדשה על ידי הפדיון מן המעות וצב"ג לא נדחתה הרגל כלל מהקרבן דמיד צשעת המכירה קדשה כל הצהמה, עכ"ד. ומדצריהם נראה דפשיטא לכו דלא מהכי מה שציד הלוקח להקדישו משעת לקוחה ואילך, אלא לזרז שיהיה צידו של המקדיש הראשון דוקא, וכמו צצמה של שני שותפין דהוי ליה דחוי אע"ג דזידו של השותף להקדיש חליה השני, אלמא צעיין שיהא צידו של המקדיש הראשון דוקא.

ובה"ט אע"ג דבדדאי יש חילוק בין זל"ז, דגבי מקדיש רגלה הוה צידו של הצעלים בכל שעה להקדיש את כולה, וגם לכשמכרה מעתה ואילך יש צידו של לוקח להקדישה כולה, ולכן שפיר חשיב צידו. משא"כ גבי שותפין התם מעולם לא הוה ציד המקדיש הראשון להקדישה כולה, ומש"ה חשיבא דחוייה. מ"מ חילוק זה לא נהירא דמהיכא תיתי דניצטי שיהא דוקא צידו של המקדיש הראשון ואמאי לא סגי מה שציד השותף להקדישה תיכף ומיד לאחר שהקדישה הראשון. ויש מסבירים עפ"י חילוקו הידוע של מרן הגר"ז ז"ל בין דחוי מעיקרא דהוא ריעותא צעלם הקדושה, לבין נראה ונדחה. ע"ש צמנחת אברהם וצט"ק מפרשי זמנינו שהאריכו בזה.

ועל דרך הפשט י"ל העטם משום דההקדש לא הוה על דעתו של השותף, וכל שאינו על דעתו אין זה מיקרי צידו. ודמי להא שכתבו התוס' לקמן (ל"ד ע"ב ד"ה כל שצידו) גבי מומר דאע"ג דזידו לחזור מ"מ אינו חשיב צידו כיון שאין דעתו לחזור. הצחנו דצריהם לעיל אות י"ח. בן נראה לענ"ד פשוט. אמנם לפי"ז נמצא דהיכא דנתרצה השותף מתחילה להקדישה בין שניהם, שפיר דמי, ואין כאן דחוייה כלל כיון דזידו של כל אחד להקדיש

אילעריך ציוס השמיני למיפסל ליל שמיני צצמת יחיד משום מחוסר זמן.

עו) היינו אכתי קשה למאן דפוסל צצמה למאי אילעריך קרא אליבא דר' יהודה. ותירצו דאע"ג דר' יהודה ס"ל צעלמא דשחיעת לילה תרד, מ"מ מודה דצצמה לא תרד. וא"כ י"ל כהתירוק הקודם דאילעריך קרא לאשמעיין דליל שמיני הו"ל מחוסר זמן ותרד אפילו צצמה.

עז) הטה"ק והמלאי"ט והגר"ז ז"ל תמכו דמנ"ל להתוס' דצמה מקדשת פסולין, והלא הך דינא דאם עלו לא ירדו ילפינן לקמן מדכתוב כל הנוגע צמזח יקדש, דהצמח מקדש פסולין ליקרב, והיינו דוקא צמזח דקדיש אצל צצמה כיון דלית בה שום קדושה מהיכי תיתי לומר דמקדשת פסולין.

וצט"ק כתב ליישב עפ"י המצואר צשלהי מסכתין דמוחר להכניס אצרי צמה קטנה להקריב צצמה גדולה, וא"כ משכחת לה צב"ג, דמצח דצמה גדולה יש עליו כל קדושת המצח אף לענין דמקדש פסולין. וכע"ז כתב צחי' הגר"ז והוסיף עוד דאפשר דכוונת התוס' דמייירי שמשלה בהן האור דלא ירדו, דדין משילת אור נראה דשייך גם צצמה קטנה דהוא מדין הקטרה ולא מדין קדושת מצח. והאחרונים האריכו צצואר דצ"ו.

וצאור שמה (פסוה"מ פ"ג הכ"ה) כתב דאפשר שהדבר תלוי בצלוגתא דר' שמעון ור' יוסי לקמן (ק"ה ע"ב), דלר' יוסי העלאת קרבן צצמה קטנה צשעת היתר הצמות צעי מצח דוקא, וא"כ קדושת מצח אית ציה ומקדש פסולין, ואילו ר"ש ס"ל דלא צעי מצח ויכול להעלות אפילו על הסלע או על האבן וא"כ אינו מקדש פסולין. ע"ע שם. אצל צצה"ק כבר עמד ע"ז וכתב דאפילו למאן דצעי מצח דוקא מ"מ מנגן לתת עליו קדושת מצח שיקדש פסולין.

יח) ואמרינן לקמן (ל"ד ע"ב) כל שצידו לא הוה דחוי. והקשו שם התוס' מהא דצסמוך דא"ר יוחנן הפריש קרבן והמיר דת וחזר צו, הואיל ונדחה ודחה. והא התם נמי צידו לחזור ואפ"ה הוה דחוי. ותירצו דמומר אין קרוי צידו, כיון שאין דעתו לחזור. וע"ש ציד דוד צצואר

ש"מ בעלי חיים נדחין. וא"ת מאי קמ"ל ר' יוחנן, מתני' היא צפרק מי שהיה עומא (פסחים 14:)
המפריש נקבה לפסחו כו' ואמר'י' עלה בגמ' (שם 14:). ש"מ תלת^א. וכי תימא משום דאיכא
פלוגתא דתנאי צבעלי חיים נדחין צפרק שני שעירי (יומא דף 87:). ואשמועינן ר' יוחנן דצבעלי חיים נדחין,
הא א"ר יוחנן חדא זימנא^ב. וי"ל דמפריש נקבה דחייב צידים^ג ואפילו [רצ] מודה התם דצבעלי

פירוש ארזי הלבנון

את חלקו. ולא משמע כן מדברי התוס' בקידושין (דף ז'
ע"א ד"ה וזמר) שהקשו אמאי נקט ר' יוחנן חזר ולקחה
ולא נקט צהמה של שני שותפין שהקדיש כל אחד חליה
ע"ש. ומקושייתם משמע דאפילו אם דעת השותף השני
להקדישה ג"כ, מ"מ אם מקדישים כל אחד חלקו בזה"ז
חשיב דחוי. וכן דקדק מדבריהם במקדש דוד.

ו"ל לדבריהם הא דלא חשיב צידו של השותף, היינו
משום דאי אפשר למיעבד הכי שיקדיש השני חובק עם
כלות הקדשו של ראשון, דאי אפשר לזמנא, ועל כרחך
איכא רגע כמימרא דאינו צידו של השני להקדיש
ומש"ה חשיבא דחויא אפילו בכה"ג. (וגם אם נמלא
דרך שיוכלו להקדיש בזה"ז ע"י תנאי או כל דרך אחר,
מ"מ קושיית התוס' הוה דנימא שותפין שהקדישו
בזה"ז דומיא דהקדיש חליה וזמר ולקח חליה, ובכה"ג
לא משכחת לה בלא דיחוי כמו שנבאר). וע"י מקדש
דוד שהקדיש על דברי התוס' הנ"ל דא"כ היכי משכחת
לה קרבן שותפות בעלמא, דאין לומר שהקדישו שניהם
בזה"א דהא קו"ל אי אפשר לזמנא וכו', ותיירך דמייירי
שהפרישו כ"א מעות לעולתו ואח"כ לקחו צהמה
בשותפות דצבת אחת נתחללו המעות על הצהמה. ע"ש
סו"ס דהוא דוחק.

ולענ"ד יש לפרש כוונת דברי התוס' דנימא ר' יוחנן
צהמה של שני שותפין, היינו באופן שלא נתרצה השותף
השני מלכתחילה (ומש"ה גמ' לא חשיב צידו), וכל
קושייתם היתה דלמה ליה לר' יוחנן למימר דחזר
השותף ולקחה, לימא דהשותף השני נתרצה להקדישה
אח"כ. ולפי"ז שפיר משכחת לה קרבן שותפין
בשהקדישו בזה"ז וא"ל לאוקמיא דוקא בשהפרישו
מעיקרא כל אחד מעות לעולתו (וע"י להבין סוף אות
כ"ג מש"ה בשם ה"ד דוד, ע"ש שכתב דשותפין שנתראו
מנו להקדיש בזה"ז ע"ש).

ס) ואע"ג דאיכא למימר דתמורתה כיולא צה אחי
לאשמועינן דלא שמעינן ממתני', מ"מ הש"ס דדייק
ממילתיה דר' יוחנן שמע מינה תלת, לידוק ממתניתין,
ומאי אינצריך למידק ממילתיה דר' יוחנן (תוס' יומא
ס"ד ע"ג).

כא) היינו התם ציומא פליגי רב ור' יוחנן גבי צבעלי
חיים נדחים, וא"כ כבר אמר ר' יוחנן חדא זימנא

דהלכתא כהך תנא. כך פירשו המפרשים. וצ"ס עהרת
הקדוש וצמשמרות כהונה ועוד ספרים פירשו דמ"ש
התוס' דכבר אשמועינן ר"י חדא זימנא כוונתם להא
דאמר ר' יוחנן בכל מקום הלכה כסתם משנה, וא"כ
מזה שמעינן דהלכתא כמתני' דפסחים דהמפריש
נקיבה לפסחו, ע"ש בדבריהם.

כב) ולא פירשו התוס' מאי שנא הכא גבי שותפין דלא
מיקרי דחיה צידים, והלא סוף סוף הוא עלמא דחאה
ע"י הקדשו ודמיו ממש למקדיש נקבה לפסחו דע"י
הקדשו נדחית מליקרב. ואחר העיון צמפרשים נראה
דשאני נקבה לפסחו דאין קדושת קרבן פסח יכול לחול
עליה, והוי ליה כמקדישה מלכתחילה על מנת שלא
ליקרב, ומש"ה חשיבין ליה דחיה צידים. משא"כ הכא
דמקדיש צהמה הראויה לעולה, וההקדש אכן חל על
חליה אלא דלא מצי למיפשע על כולה מחמת חלקו של
שותף. מש"ה אע"ג דהדיחוי נעשה ג"כ מחמת הקדשו
של זה, מ"מ לא חשיבין ליה כל כך דחיה צידים, דסוף
סוף לא מחמת עלם מעשה ההקדש הוא שנדחתה, אלא
מחמת חלקו של השותף המונע התפשטות הקדושה.
ונראה שזהו גם כוונת התוס' ציומא (ס"ד ע"ג) שחילקו
דגבי מקדיש נקבה לפסחו הוי דחיה גמורה דלא ראויה
לעולם לפסח שהוקדשה לשמו, משא"כ בזהך דשותפין,
ע"ש.

ועל דרך זה היה מקום לפרש גם כוונת דברי התוס'
צפסחים (ע"י ע"ג) שכתבו דגבי שותפין כיון דדרך
הקדשו דחי לה לא מקרי כל כך דיחוי צידים. ובאמת
צ"ס עה"ק מפרש כן ככוונתם. אמנם הרבה מופשרי
הש"ס וכן התו"ט צפסחים הציוו שכונת התוס' שם
לחלוק על התוס' שלנו וס"ל דגם גבי מקדיש נקבה
לפסחו לא חשיב דחיה צידים כיון דהו"ל דחיה דרך
הקדש.

ואעתיק עוד דברי ה"ד דוד כאן ח"ל, עיין בשער
המלך (קרבן פסח פ"ד ה"ה ד"ה ושוב) שתמה דמה חילוק
בין המפריש נקיבה לפסחו לצהמה של שני שותפין,
וכמו דמפריש נקיבה הוה דחיה צידים ה"ה צהמה של
שני שותפין הוה דחיה צידים. והוא ז"ל כתב דהמפריש
נקיבה דחאה צידים ממה שהיתה ראויה באותו פעם,
אבל צהמה של שותפין הלא בלא"ה לא היתה ראויה

חיים נדחין. ומיהו קשה מאכל חלב והמיר דתו (להלן ע"ג) דהוי דחייב צידים^ב, ועוד דהוי נראה ונדחה ולמה ליה לרבי יוחנן לאשמועינן^ד. ולריך לדקדק בכל הכך מימרות דר' יוחנן^ב הכך תלת דבעלי חיים נדחים ובשני מקומות דפליגי רב ור' יוחנן דההיא דצפרק שני שעיירי ובההיא דלקמן פרק קדשי קדשים (לקמן דף נט.) גבי מנחה שנפגם:

ושמע מינה יש דיחוי בדמים. פירש בקונטרס דדבר שאין בו אלא קדושת דמים, [ד]לא תימא שאין דחוי (מעיקרא^ב אין בו) אלא בקדושת הגוף^ב. וא"ת א"כ דחוי מעיקרא ודחוי דמים הכל אחד דכל דחוי מעיקרא אין בו אלא קדושת דמים^ב. וי"ל דמשכחת לה בקבל דם בכלי שיש בו מים דראשון ראשון דחוי וחזר ונהפך למראה דם^ב ע"ל, וצ"ל התערובת (לקמן דף עה.) אמרי' דדם לתוך מים

פירוש ארזי הלבנון

התוס' אכתי סברי דלא שייך דיחוי מעיקרא בקדושת הגוף כלל וכדמפרשי ואזלי. ובשעמ"ק גרים לה וז"ל.

(כז) לשון התוס' בקידושין צרור יותר וז"ל, וש"מ יש דיחוי דמים, פי' יש תורת דיחוי דדבר שאין קדוש אלא לדמיו, כגון זו שמתחילה לא הקדישה אלא לדמיה שתימכר ויקדשו דמי חליה, שהרי ליקרב להלאין לא היתה ראויה, ואפ"ה חל עליה תורת דיחוי לידחות מעל המנחה לעולם ולא אמרינן אין דיחוי אלא דדבר שהוקדש לגופו ליקרב כ"ל, עכ"ל.

(כח) דאם היה בו קדושת הגוף אזי אפשר היה להקריבו ולא היה דחוי כלל. וא"כ קשה דלא לימא ש"מ תלת אלא תרתי דדיחוי מעיקרא ודיחוי דמים חד הוא.

(כט) ר"ל דלעולם משכחת לה דיחוי מעיקרא דלא הוי קדושת דמים אלא קדושת הגוף, וכגון דדם שכבר קדש ליקרב, אלא שבשעת קבלתו בכלי נדחה מהקרבן ע"י ציטולו במים, ואח"כ חזר ונראה ע"י שנתרבה על המים וחזר לו מראית דם, אע"ג דחשיב ליה השתא דם מעליה, מ"מ פסלינן ליה משום דיחוי. וא"כ אי לאו דאשמועינן דיחוי דמים, הו"א דדוקא בקדושת הגוף הוא דשייך דיחוי ולא בקדושת דמים. [והעיר מהרש"א (צפסחים שט) דאע"ג דדחוי מעיקרא דהכא ממיילא שמעינן מינה נמי דיחוי דמים, מ"מ נפ"מ בדוכתא אחריתא דמצינו זה בלא זה].

(ל) על דברי התוס' כאן ישנן ד' הערות מפורסמות, ונציאם אחת לאחת.

ההערה הראשונה, דהלא הדם בעודו צלואר בהכמה כבר היה עומד ונראה לקבלה, ורק לאחר מכן כאשר נתצטל במים נדחה, וא"כ לא הוי דיחוי מעיקרא אלא נראה ונדחה. וכתב המקדש דוד (סי' ל"ג אות ב') ליישב דכל זמן שלא נתקבל הדם בכלי לא שייך בו תורת דיחוי כיון דלא נראה עדין להאזנה, ורק משעת קבלה שייך בו תורת דיחוי ומש"ה כשנתצטל במים בשעת קבלה חשיב

להקריב החזי והרי כבר היתה דחוייה ממיילא, עיי"ש. ואפשר לומר דהעטם גבי נקיבה דהרי לעולם אינה ראויה לפסח ולהכי הובע שפיר דחייב צידים אצל גבי שותפין לא מיקרי דחייב צידים שהרי תצורו היה יכול ג"כ להקדיש חזיו שלו והיה ראוי להקרבנה דהרי שנים מתנדבים עולה ושלמים אחד וכדאיתא בצוק פרק י"ג דמנחות (דף ק"ד ע"ג) ועיי"ש בשער המלך על הסוגיא, עכ"ל. ועוד יש בכל זה אריכות במפרשים כאן וציומא וצפסחים ע"ע.

(ג) הקשה הבה"ז דילמא גבי מומר אתא לאשמועינן דאע"ג דיש צידו לחזור אפ"ה הו"ל דחוי, וכדעביד ליה הש"ס לריכותא זו לקמן. ובח"ג הקשה עוד דילמא גבי מומר אתי לאשמועינן דאע"ג דהדחיה אינה מחמת הקרבן אלא מחמת הצעלים אפ"ה הו"א דחיה. וכתב ליישב דגם זה כבר אשמועינן ר' יוחנן לקמן פרק קדשי קדשים (דף נ"ט ע"א) גבי מנחה שנפגם דהתם נמי צידו לתקן המנחה והדחיה נמי אינה מחמת הקרבן. ע"ש. ומ"מ אכתי מקשים המפרשים דמחך דמנחה שנפגם לא שמעינן דהו"ל דחוי רק צמחוסר מעשה, ואכתי אינעריק לאשמועינן גבי מומר דהוי דחוי נמי בשאינו מחוסר מעשה. וע"ע צמח"ק ושפ"א.

(ד) ר"ל כיון דכבר אשמועינן ר' יוחנן דאפילו דיחוי מעיקרו הוי דיחוי אע"ג דלא אתחזי כלל, כ"ש גבי מומר דנראה ונדחה ודאי שוב אינו נראה וק"ל (ח"ס).

(ה) פי' דקשיא להו אמאי דהני תלת מימרות דר' יוחנן דהיינו דהמה של שני שותפים ואכל חלב והמיר דתו ואכל חלב וגשתעה, לא הוכר פלוגתא דרב דהדיא, ובההיא דפרק שני שעיירי ובההיא דפרק קדשי קדשים הוכר פלוגתא דרב דהדיא, ודו"ק דזהו הדרך הנכון בפירוש דצריכה (ח"ס).

(ו) ה"ק מוחק תיבת מעיקרא וכן ליתא בתוס' בקידושין וצפסחים. ולגאורא הוא מוכרח דהא השתא

ראשון ראשון צעל לא) ולענין כיסוי אינו כן דאין דחוי אלל מלות^(ג). וה"ר חיים מפרש יש דחוי צדמים שדוחה *תמורתה שלא לקרב (ואמרי' כאן) [ולא אמרינן כיון] דאין קדושה חלה לדמים לא אלימא להתפוס התמורה לדחותה מקדושתה לעשותה כיוצא בה^(ג). וכפירוש זה משמע מתוך גירסת פירוש ארזי הלבנון

(ומ"מ לא חשיב נראה ונדחה, עיי' בהערה השניה שהצאנו דבריו).

לא) השתא מציאים התוס' ראייה לדבריהם דדם שנתקבל בכלי מלא מים וכו' פסול משום דחוי. דתנן התם דם שנתערב צמים אס' יש צו מראית דם כשר, ואמרינן עלה בגמ' דהני מילי צשנפלו מים לתוך דם, אבל אס' נפל דם לתוך מים, ראשון ראשון צעל, ואע"ג דלצסוף רבה הדם על המים וחרו ונהפך למראית דם אינו חחר ונייעור, משום דכשנתצבל בתחילה כבר נדחה מהקרבן ושיב אינו קרב.

וכנה צגמרא שם לא מפורש צהדיא טעם הפסול משום דחוי, ולכאורה היה אפשר להסביר צאופן אחר (דגבי דם לא אמרינן חחר ונייעור, או דצכה"ג חשיב פסול צקצלה עלמה). ולזה מציאים תוס' הא דמסוים שם "ולענין כיסוי אינו כן דאין דחוי אלל מלות". דמזה מוכח דעטם הפסול גבי דם קדשים הוא משום דחוי ולא משום טעם אחר. וכן פירש צעה"ק כוונת התוס' (ודלא כהצ"ק דמוחק תיבות ולענין כיסוי וכו').

לב) וא"ת אכתי קשה נהי דאשכחן דדחוי מעיקרא דלא הוי דחוי צדמים, אבל דחוי צדמים לא אשכחן דלא הוי דחוי מעיקרא, וא"כ לאשמעינן דחוי מעיקרא ולא איצטריך לאשמועינן דחוי צדמים. וי"ל דאשכחן נמי דחוי צדמים דלא הוי דחוי מעיקרא כגון המפריש נקבה לפסחו וילדה זכר דחוי קדושת דמים דאין פסח צא מנקבה ולא הוי דחוי מעיקרא שברי הולד ראוי ליקרב. כן כתבו התוס' צפ"ק דקידושין (דף ד' ע"ג) ד"ה ש"מ צעלי חיים, ע"ש (חק נתן). וצעה"ק כתב דהתוס' כאן פליגי צזה על התוס' דקידושין הני"ל, ע"ש.

לג) צריך להצין, כיון דצעלמא דין התמורה כדון עיקר הקרבן, מהיכי תיתי לומר דתמורה הנעשית על צהמת קדושת דמים תחשצ צה הקרבן עפי מהקרבן צצה מחמתו. והתוס' צתמורה (כו"ז ע"א) הקשו כעין זה על הגמרא שם, ותייראו דקס"ד דלזלינן צתר דעת המקדיש שיהי דעתו להקריב ע"ש. וצזה יש לצאר לשון הר"ר חיים כאן, דקס"ד דוקא צקדושת הגוף דאליס, אזי יש צכה קדושת הקרבן להתפוס ולהחיל לגמרי כל דיוניה על תמורתה, אף דין הדחוי אע"פ שהוא כנגד דעת המקדיש. משא"כ צקדושת דמים דקלישא קס"ד דלא

דיחוי מעיקרא. וכן צחזו"א (קמא סי' ל"ד סק"ד) כתב להוכיח מהגמרא לקמן (כ"ד ע"א) גבי מצח שנפגס, דכל פסול דם צתחילתו חשיב דחוי מעיקרא ע"ש.

ההערה השניה, דאכתי קשה מהא דאמרינן לקמן (כו"ה ע"ג) גבי קצלה דאוייר שסופו לנוח כמונה דמי ומיד כשהגיע הדם לאוייר הכלי כבר חשיב כנתקבל וראוי להזאה, וא"כ אכתי הו"ל נראה ונדחה. וכ"ה צחידושי הגר"י ע"ש.

וצספר דם צחים כתב ליישב דלא חשיב אויר שסופו לנוח כיון שסופו להתצטל צמים (וכ"כ השפ"א). עוד כתב ליישב דאפילו אי חשצין ליה כנתקבל צכלי, מ"מ כל זמן שהוא צאוייר הכלי אינו ראוי להזיה, ומש"ה לא חשיב נראה ונדחה. ועוד כיון דלתחילה אסור לזרוק עד שיקבל כל הדם, לפיכך אינו חשיב ראוי להזיה.

ההערה השלישית, הקשה צשער המלך (ק"פ פ"ד ה"ו) וכן צשפ"א וצס' דם צחים, דמאחר שיהי צידו להמשיך ולקבל עד שירצה הדם על המים, כמו צצחמת אירע לצסוף, א"כ צכה"ג לא חשיב דחוי, וכמ"ש התוס' לעיל גבי רגלה של זו עולה דכל שצידו לתקן לא הוי דחוי.

ונראה ליישב, דכיון שמתקבל הדם צהדיא אל תוך המים, הו"ל כמאן דחיי ליה צידים, וכל דחוי צידים לא מהני מה שצידו לתקן. (וכ"כ עה"ק לתוס' לעיל ד"ה הגה"ה, דלא מהני צידו לתקן היכא דחיי ליה צידים).

ההערה הרציעית, הקשו המפרשים (חי' הגר"י, וכ"ה צחזו"א וצשפ"א וכע"ז צתוס' הרא"ש קידושין), דלכאורה צמתקבל הדם צכלי שיש צו מים פסול גם צלה טעמא דדיחוי, משום דהקצלה עלמה היתה צפסול וכתן לקמן (כו"ה ע"א) נשפך על הרצפה ואספו פסול, וילפינן ליה התם מדכתיב מדם הפר - דם מן הפר יקצלו, ולהכי צנשפך על הרצפה ואספו פסול כיון שלא נתקבל לחלחר מן הפר אל תוך הכלי. וא"כ ה"נ הואיל ומתחילה כשנתקבל מהפר נתצטל מיד צמים ונדחה מהקצלה, השתא כשחחר ונייעור בתוך הכלי הרי זה כמי שנתקבל מאליה ולא נתקבל מוצאר הצהמה לכלי.

וצספר דם צחים כתב ליישב דכיון דאוייר שסופו לנוח הוי כמונה וכמאן דנתקבל צכלי דמי, א"כ כבר היתה כאן קצלה גמורה ורק אח"כ נתצטל, והרי זה כמי שנתקבל צכלי ואח"כ נשפך על הרצפה ואספו דכשר.

הספרים דכריתות דגרסי' התם (דף כז.) כך ש"מ צעלי חיים נדחין דקתני ואינה קריצה וש"מ קדושת דמים מדחה דקתני ותמורתה כיוולא זה^(ל) וש"מ יש דחוי בדמים דקתני קדושה למאי לדמים, ודחוי מעיקרו לא קתני התם^(ל). ומיהו ה"ר חיים גרים דחוי מעיקרו ולא גרים יש דחוי בדמים^(ל) וכן יש כמה ספרים. ולפירושו קשה מההיא דמפריש נקבה לפסחו (פסחים כז.) דלא קאמר התם תמורתה כיוולא זה ואמר'י עלה יש דחוי בדמים^(ל), וכן צפרק צתרא דכריתות (דף כח.) דקאמר ר' אלעזר אמר ר' אבשיעא מעמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשחתו והעני כו' ^(ל) דקאמר ש"מ תלת, ולא שייכא תמורה [דאין תמורה צעופות]. **ורבינו ש"י**^(ל) פירש צתשוצה כמו שפירש [כאן], וכתב דבר זה למדתי פירושו ממס' כריתות (דף כז.) דגרסי' התם צלשון זה ש"מ קדושת דמים מדחה^(ל), כלומר ש"מ אפילו

פירוש ארזי הלבנון

דשפיר איכא לפרשה כמו **יש דחוי בדמים** דהכא, וכמו שבאמת פירש רש"י התם ו"ל התם ו"ל קדושת דמים מדחה ויש דחוי בדמים חדא מילתא היא אלא שבשניה לשון הגירסא, עכ"ל. אמנם צט"ק פירש דהר"ה לפירוש הר"ר חיים היא דוקא מגירסא זו [דהיינו מלשון **קדושת דמים מדחה**], ועי' מש"כ צאות ל"ד.

(ל) היינו דהתם צפסחים דייקון ממתני' דהמפריש נקבה לפסחו, שמע מינה תלת שמע מינה כדבכא, וקאמר התם שמע מינה יש דחוי בדמים. והתם ודאי ליכא נפרש כפירוש הר"ר חיים דמדחה תמורתה מלהיקרב, דמהיכא שמעינן זה ממתני', הא לא קתני התם תמורתה כיוולא זה.

(לח) פירוש מעמא מקדש עשיר שהפריש קן צמקוס כבש, שרצה להקריב קרבן עני, ואח"כ העני. הואיל ונדחה ידחה. דכיון דבשעה שהפריש את הקן היה עשיר ולא היה ראוי להקריבו ונדחה, ידחה לעולם. ואמרין עלה בגמרא שמע מינה תלת כו' וש"מ קדושת דמים מדחה. והתם ודאי ליכא לפרש כפי' הר"ר חיים דלענין תמורה קאמר, דהא לא שייך תמורה צעופות.

(על) הוא רבינו רש"י ז"ל, הוצאח תשובה זו בפירש"י פסחים (נ"ח ע"א ד"ה ושמע מינה), ופירש שם כפירושו כאן.

(מ) משמע דמלשון **קדושת דמים מדחה** הוא דיליף רש"י לפירושו זה. ונ"צ דלעיל הביאו התוס' ראייה מלשון זה לפירוש הר"ר חיים דקדושת דמים מדחה תמורתה מלהיקרב. ועוד, הא רש"י עצמו צכריתות שם כתב דאין הפרש צין לשון **יש דחוי בדמים** לצין לשון **קדושת דמים מדחה**, דחדא מילתא היא.

וגראה (כמ"ש צט"ק וע"ע מהרש"א צפסחים שם) דעיקר כוונת רש"י לאפוקי מפירוש רבינו חננאל דמיייתו התוס' להלן שפירש יש דחוי בדמים היינו שאפילו הדמים [שיפדה בהם את הקרבן אח"כ] גם הם נדחים

אלומא להתפס דין דחוי על התמורה כנגד דעת המקדים שהקדישה על מנת להקריבה.

(לד) לפנינו שם ליתא להך דקתני ותמורתה כיוולא זה, אצל צשעמ"ק שם מציא גירסא זו. וכן מ"ש צסמוך יש דחוי בדמים דקתני קדושה למאי לדמים, ליתא שם אצל צשעמ"ק שם גרים לה.

(לה) נראה ציאור הדברים, דאיכא שתי הערות על הגירסא דכריתות, ההערה הראשונה על הכפילות, דקתני "יש דחוי בדמים" וקתני "קדושת דמים מדחה", דלכאורה היינו הך, אלא ע"כ לפרש "קדושת דמים מדחה" היינו שמדחה את תמורתה מליקרב (כפירוש הר"ר חיים).

ההערה השניה דלא קתני התם "דחוי מעיקרא" דקתני הכא צצחים. ועל כרחק ז"ל דהיינו משום דכבר קתני "דחוי בדמים", וכמ"ש תוס' לעיל דכל דחוי מעיקרא הוי גמי דחוי בדמים.

והשתא מאחר דהך תלת ש"מ דכריתות מסתמא הן הך תלת ש"מ צצחים, דתרווייהו קאי אמילתא דר' יוחנן, א"כ ז"ל דמאי דנקט בגמרא דידן "דחוי בדמים" פירושו כמו "קדושת דמים מדחה" דכריתות, דהיינו שמדחה תמורתה. דאם נפרש כמו "יש דחוי בדמים" דהתם, א"כ חסר לן הך ש"מ ד"קדושת דמים מדחה". וחסו שכתבו התוס' דמגירסא דכריתות משמע כפי' הר"ר חיים.

שוב ראיתי צט"ק שלא כך פירש, ולדבריו לפי גירסא זו שהביאו התוס' אין כלל ראייה לדברי הר"ר חיים, דדילמא האי יש דחוי בדמים דהכא הוא כדחוי בדמים דכריתות ולא כקדושת דמים מדחה, ע"ש צדבריו. והגלע"ד כתבתי.

(לו) מלשון התוס' שכתבו ומיהו וכו', משמע דלפי גירסא זו אדאז ראיית התוס' לפירושא דרבינו חיים. דמלשון **קדושת דמים מדחה** גרידא לא משמע מידי,

שלא קידשה מתחילה להקרבת גופו אלא קדושת דמים, כגון הקדש חליה וחליה שני חולין [דחוי^{מא}] ליקרב לגופו בתחילת הקדשו, אינו קרב עוד לעולם דהואיל ונדחה ידחה. ולא תימא אין דחוי בקדשים אלא בדבר הקדוש לגופו ונדחה מהקריב, אבל קדושת דמים לא אלימא לומר ציה תורת דחוי ואי אחיה לה שעת הכשר הקרבה כגון הכא דחור ולקח חליה [תקרב]. והכי נמי פרשין ליה^{מב} יש דחוי בדמים כגון נקבה לפסחו [ד]לא חזיא גופא לפסח חליה וכי אקדשה לדמים אקדשה, ואידי דדחוייה היא דלא חזיא לאקרובי גופא לדבר דהוקדשה לה אמרי' תדחה מלקרב לעולם אפילו לאחר פסח, [אע"ג] דכל מותר הפסח הוי שלמים ונקיבה לשלמים מיוחדת חזיא, דקתני מתני' דמיה לשלמים אבל איכי גופה לא, אלמא אלימא קדושת דמים לומר צה תורת דחוי, ולא אשכחין תנאי דפליגי צה מילתא^{מג} מיהו (צה מילתא) עובא אתא לאשמועינן [עכ"ל]. **ורבינו חננאל** מפרש יש דחוי בדמים כלומר (דדמים) [הדמים] דחוי, (והדיחוי בדמים) שלא יקריב מן הדמים קרבנו שהיה בדעתו להפריש^{מד}, כמו יש דחוי בדמים דמי שהיה עמא (פסחים דף נח). דתנן התם גבי מפרש נקבה לפסחו ירעה עד שיסתאב וימכר ויציא בדמיו שלמים^{מה}. **ור"ש**^{מז} נמי פירש כן התם יש דחוי בדמים

פירוש ארזי הלבנון

(מד) ודלא כפירש"י כאן שכתב דלר' יוחנן הבהמה תרעה ולוקחין בדמיה אחרת. וא"ת לכך פירושא הכי שמעינן לכך מילתא מדברי ר' יוחנן, הא איכו לא הוכיח דדבריו כלל מה יעשו בדמים. כבר פירש הרעב"א בקידושין דלכך פירושא דייקאן ליה מדקאמר ר' יוחנן התם אינה קריבה, משמע דאין לה תקנה ליקרב לעולם.

(מה) דוקא שלמים, אבל קרבן פסח לא יציא בדמים אלו. אלמא גם הדמים עצמם נדחים מליקרב למה שהוקדש הקרבן בתחילה. ויש להקשות דצשלמא התם כיון דנדחו הדמים מופסח, יקרבו שלמים כדן מותר הפסח צשלמא. אבל צהיה דר' יוחנן גבי מקדש חליה, לאחר קרבן ידחו הדמים. הא אם הקרבן שנדחה היה שלמים, תו לא מצי ליקח צהם שלמים, ואם עולה היה לא מצי ליקח צהם עולה. וא"כ איך קרבן יקח. וצקה"י כאן (סי' י"א) הביא דפירוש הר"ח הנדפס שם בפסחים מצואר דלא גרים כלל צמשנה יפלו דמיו **לשלמים**, אלא גרים יפלו דמיו **לנדבה** (וכ"ג המשנה צמשניות וצירושלמי וכ"ג הרמב"ם צפ"ה המשנה), והיינו דיקח צהם עולה לנדבת קין המצבה. (וכן מצואר צראשונים צתמורה (כ"ו ע"א), ע"ש צמאורי וצתוס' ר"ד וע"ע צחי' ר' דוד צפסחים שם). וא"כ ה"נ גבי הקדש חליה וכן בכל מקום דאמרין יש דחוי בדמים לפי פ' הר"ח יקרבו הדמים לעולת קין המצבה. ואפילו אם הקדשים מתחילה לעולה מ"מ יקרבו לקין המצבה ולא מיקרי שקרצים לדעת מה שהוקדשו בתחילה. אמנם אכתי למש"כ התוס' צשיעת הר"ח עדיין ל"צ. ועיין צמפרשים כאן שהאריכו.

מלהיקרב לאותו הקרבן, ולזה הביא רש"י לשון הגמרא צבריתות דאמר קדושת דמים מדחה, דהך לישינא ודאי לא מתפרשא כפירושא דרבינו חננאל. אבל ודאי אין צלשון **קדושת דמים מדחה** לסתור פירוש הר"ר חיים, וצודאי לא היה כוונת רש"י לדחות או לסתור פירוש זה.

(מא) יש כאן חסרון צדפוסים והשלמנו הלשון כנדפס צרש"י פסחים (י"ח ע"א).

(מב) בתחילת דבריו קאי רש"י ומפרש מילתא דר' יוחנן גבי שני שותפין דקאמר ש"מ יש דחוי בדמים וכו', והשתא מוסיף רש"י דה"נ פירושא דסוגיא צפסחים גבי מקדש נקבה לפסחו דקאמר ש"מ יש דחוי בדמים, היינו משום דהמקדש נקבה לפסח אינה ראוייה ליקרב ואינה קדושה אלא לדמיה, והואיל דנדחית צשעת הקדישה אע"פ שחזרת וגראית לאחר הפסח, דהא מותר הפסח לאחר הפסח שלמים הוי ונקבה ראוייה לשלמים, אעפ"כ הואיל ונדחתה בתחילת הקדישה נדחית לעולם, וכדקתני מתני' התם המקדש נקבה לפסחו יפלו דמיה לשלמים, והיינו דוקא דמיה אבל היא עולמה אסורה ליקרב.

(מג) הא דמסיים רש"י ולא אשכחן תנאי וכו' עד ומיהו עובא אתא לאשמועינן, נראה שהצירים חסרים ולא הוצאו צמלואם, וכוונתו ליישב דך קושיא שהקשו התוס' צרים הציבור דמאי קאתי ר' יוחנן לאשמועינן הא מתניתין היא צפסחים דשמעינן מינה נמי יש דחוי בדמים ולא אשכחן דפליגי תנאי צהא, ועל זה מסיים רש"י מיהו עובא אתא לאשמועינן וכו'. והצירים חסרים כאמור אך ר"ל דר' יוחנן אחי לאשמועינן שאר צברים כגון צע"ה נדחים ותמורתה כיוצא צה וכו'.

אפילו הדמים דחויין שאין מביאין מהן פסח שהיה דעתו כן בשעת הפרשה. מיהו אינו כן אלא מביא מן הדמים פסח כדמיה פרק בתרא דכריתות (דף כה). המפריש נקבה לפסחו ירעה עד שיסתאב ותימכר ויביא בדמיה פסח. ומתוך כך צרייתא רבינו שמואל מוחק צפרק מי שהיה עמא (פסחים דף נח). שלמים וגרים יביא בדמיה פסח, חמנס אין גירסא זו נכונה דאם כן היכי קאמר בגמרא ש"מ יש דחוי מעיקרו (ויש) דחוי בדמים (וצעלי) חיים נדחין, הלא כי נמי צעלמא אין דחוי אין יכול להקדיש איבי גופה פסח שהרי נקבה היא וצפסח כתיב זכר תמים בן שנה^(ט), א"כ על כרחך התם פרק מי שהיה עמא גרסי' שלמים. **ור"ת** אומר דאין למחוק הספרים, דצאלו קדשים (תמורה יט). אמרי' המפריש נקבה לפסחו תרעה ויביא בדמיה פסח, נשתיירה אחר הפסח תרעה עד שסתאב וימכר ויביא בדמיה שלמים, ומתני' דמי שהיה עמא צבה"ג מיירי בנשתיירה אחר הפסח^(ט), ופירוש של יש דחוי בדמים הוי יש דחוי בדבר שאין בו רק קדושת דמים ולא קדושת הגוף. **וצ"ע** בהיה דכריתות (דף כה). א"ר אלעזר א"ר אושעיא מעמא מקדש עשיר כו' ^(ט) ומתיב רב עוקבא המפריש נקבה לפסחו תרעה, ילדה זכר ירעה ויביא בדמיו פסח כו', ר"ש אומר הוא עלמו יקרב פסח, ומשני כי אמרין לרבנן, ור"ש ס"ל דצעלי חיים אין נדחין, דתניא מת אחד מהם מביא חצירו שלא בהגרלה דברי ר"ש. והסתא מלי ס"ד מעיקרא דפריך מר"ש, לסייעיה מרבנן^(ז). וי"ל [דס"ד] דת"ק נמי מודה דצע"ח אין נדחין והא דקאמר ירעה עעמא כרבי אלעזר דתמורה פ' אלו קדשים (דף יח) דתנן המפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה^(י), ר"א אומר אף הוא עלמו יקרב עולה^(י), ומפרש בגמרא (דף יט) דגבי

פירוש ארזי הלבנון

ליקרב פסח, אפי"ה ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא **דמיו פסח**. הואיל ומכח קדושה דחוייה של אמו הוא דאחי. **ר"ש אומר הוא עלמו יקרב פסח**. דס"ל צעלי חיים אינס נדחים, וקשיא לר' אושעיא מדברי ר' שמעון. ומתוך ר' אושעיא, כי **אמרין** דצעלי חיים נדחין, היינו דוקא **לרבנן** דפלוגי אדר"ש. אצל ר"ש באמת ס"ל צעלי חיים **אין נידחין**, וכדמיה גבי שני שעירי יוה"כ. **מת אחד מהם מביא חצירו** מן השוק **שלא בהגרלה** ויקרב זה היותר אס של שם הוא, ואע"ג דאבד בן גילו ונדחה זה מהקדשה, אעפ"כ חזר וגרסה, דאין דחוי אצל צעלי חיים. ע"כ לשון הסוגיא ופירש"י.

ג) ונהי נמי דהכי קמשני מ"מ מאי ס"ד דמקשה, וכי לא היה ידע שיתכן לו כן (תוס' בתמורה כ"ו ע"ב). ועע"ש שהקשו עוד אמאי לא פריך מהתם נמי לר' יוחנן דאמר צעלי חיים נדחים כי היכי דפריך לר' אושעיא.

נא) ירעה עד שיסתאב וימכר ויקח בדמיו עולה, דהוא עלמו אינו ראוי ליקרב הואיל ומכח קדושה דחוייה קאחי דאמו לא היתה ראויה להיות עולה דאין עולה צאה נקבה.

ב) וקס"ד עעמא דר"א משום דס"ל צעלי חיים אינס נדחין. ופריך הגמ' שם מצרייתא גבי ולד הפסח קודם הפסח דמודה ר"א דאינו קרב עלמו פסח אלא ירעה, אלא ס"ל צעלי חיים נדחים. ומסיק אצוי דהיינו

מז) ככל דפוסים הישגים כתיב **ור' שמעון**. אצל בבה' יעצ"ן כהן גרים רש"י, ואכן מהרש"א צפסחים שם הביא לשון רש"י מוגה שבאמת הביא פירוש זה ותמה עליו ע"ש.

מז) הקשה צספר מראה כהן, דלכאורה גם לפי גירסת הרשב"ס דביא בדמיה פסח, שפיר דייק הגמ' הכן תלת שמע מניה, דאע"ג דאיה ראויה לשם פסח, מ"מ אמאי תרעה עד שסתאב ותימכר, הא יכול למוכרה עכשיו שתקרב עלמה לשלמים ויביא בדמיה פסח. ותירץ דס"ל להתוס' דמשום מייגו נדחתה לה קדושת דמים נחתה ליה קדושת הגוף שוב אינו ראוי למוכרה בלא מוס. עע"ש בדצריז.

מח) ושפיר קאמר דשמעין מיהא כל הכן דחויין, מדלא קרבה היא עלמה שלמים אלא דמיה. והביא צרייתא דכריתות דמביא בדמיה פסח איירי צשנפל צה מוס קודם הפסח.

מט) **מעמא מקדש עשיר**. שקרבנו כצשה, **שהפריש קן לכצשתו**. כלומר צמקום כצשתו, לפי שרצה להקריב קרבן עני. אע"פ שהעני אח"כ, **הואיל ומדחה ידחה**. לפי צצשה שהפריש הקן לא היה ראוי להקריבו, ויש דחוי צצעלי חיים.

ומותיב עליה רב עוקבא מצרייתא, **המפריש נקבה לפסחו תרעה וכר**. ואם ילדה זכר. אע"פ שראוי הוא

מפריש נקבה לפסחו וילדה זכר לא הוה אמר ר"א הוא עלמנו יקרב פסח, דגמירי למקום שהמותר הולך שם הולד הולך, ולפני הפסח דלמיניה קדשה לדמי פסח, שלא היה יכול להמתין עד שתלד הזכר ויקריבנו פסח^(א) ולכך ולד נמי לדמי פסח, אע"ג דקסבר צע"ה אין נדחים^(ב). ומיהו קשה אדפריך ליה מצרייתא דכריתות לסייעיה מת"ק דר"א דתמורה (דף יח:) דאית ליה צעלי חיים נדחין דקאמרי צמפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה^(ג), וממתניתין דפסחים (דף טז:) ופלוגתא דתנאי ציומא (דף סד:). ועוד קשה היכי מיייתי מהכא דמת אחד מהם דאית ליה לר"ש דאין נדחין, דלמא שאני התם דלא דחייא צידים^(ד). ועוד קשה היכי מיייתי מהכא דרבי (אלעזר) [אלעזר] דפשיטא ליה (התם) דצעלי חיים נדחים, ולעיל מציעא ליה התם צכריתות^(ה) (דף טז:). ובתמורה פירשתי לפני רבינו^(ו)

פירוש ארזי הלבנון

מנת שצבא העת ימכרנה ויקנה צדמיה זכר לפסחו. כנלע"ד.

(נד) וא"כ מיושבת קושית התוס', דרז עוקצא היה סבור דת"ק מודה לר"ש דצע"ה אינם נדחים, ומאי דקאמר דהולד ירעה, אינו מטעם דיחוי אלא משום דס"ל כר"א דלמקום שהמותר הולך הולד הולך. ועל זה משני ר' אושעיא דלא הוא אלא לעולם עעמא דת"ק הוא משום דיחוי, וכמו שמינינו דפליגי רבין עליה דר"ש צכריתא גבי שני שטירים וס"ל יס דיחוי צצע"ה, וכי אמרי אנא דצע"ה נדחין, כרבין אמרי.

(נה) ע"י צקר"א שכתב ליישב תמיהתם זו, דיש לומר דוקא בולד עולה דאין צו קדושת קרבן מלד עלמנו אלא רק מכה קדושת אמו הוא דאמר ת"ק דנדהח מחיים, משום דהולד לא עדיף מאלמו וכי היכי דאלמו אינה ראוייה כלל לעולה כך הולד הבא מכהח אינו ראוי. משא"כ בצפריש קן לכצשתו דהוי קרבן גמור, שפיר איכא למימר דחור וגראה, דאין דיחוי צצעלי חיים.

(נו) משא"כ בהך דר"א גבי מפריש קן לכצשתו, וכן צכריתא דר"ש גבי מפריש נקבה לפסחו, כולהו מייירי צדחייא צידים.

(נז) ר"ל דהגמרא צכריתות (שהציוא התוס') לעיל מיייתי מדברי ר"א גבי מפריש קן לכצשתו, דס"ל צעלי חיים נדחים, וקשה דהא התם צסוגיא דלעיל מייני (כ"ז ע"א) צעי ר' אלעזר צעלי חיים נדחים או לאו. איצטא צעניויתו לא זכיתי להצין קושיא זו, דהרי התם צתר דקצבי ר"א אי צע"ה נדחים, הציב לו ר' יוחנן דנדחים, וא"כ איכא למימר דסבר וקיבל ולככי קאמר צתר הכי דמפריש קן לכצשתו והעני הרי זה נדהח ואינו קרב. ונ"ע.

(נח) ה"ק גורם וצתמורה פירשתי. ורבינו פירש דחידושא וכו'. והיינו משום דצסה"ד מסיימי התוס' כל זה פירש רבינו הקדוש.

עעמא דר"א, דס"ל למקום שהמותר הולך הולד הולך. ופירש"י, כגון אם היה מפריש צ' צכמות לאחריות, או אם אצדה צכמותו והפריש ונתכפר צאחרת ונמלאת הראשונה, למקום שאותו מותר הולך הולד הולך. והילכך גבי מפריש נקבה לעולה כי היכי דאם הפריש עולה ונתכפר צאחרת קריבה השניה עולה דהא נדצה נינהו ותרוייבו חזו, לפיכך ולד עולה נמי קרב לעולה דומיא דמותר עולה. אצל גבי פסח דמותרו לא חזי למידי, כגון אם הפריש צ' פסחים לאחריות לא חזו לשלמים לכתחילה דסתמייבו לפסח וחד מייניבו דהוי מותר לא חזי לפסח דהא צ' פסחים לא יקריב, הילכך ולד פסח נמי לא חזי למידי אלא אצול צתר אימיא דקדושה לדמי פסח והא נמי קדיש לדמי פסח.

(נג) משמע מדצריהם דאם היה יכול להמתין עד שתלד, אז היה חל קדושת הגוף על אמו מחמת הולד. זה ודאי אינו. גם לא הצנתי מהיכא פסיקא לכו דלא היה יכול להמתין עד שתלד, והלא זמן עיבור צכמה דקה הוי ה' חדשים צלצד, וא"כ אפשר דמייירי שנתעצרה זמן רב קודם הפסח דודאי תלד עד הפסח. עוד קשה לי, דמלשון התוס' משמע דאיירי בצקדישה כשהיא מעוברת רק לא יכול היה להמתין עד שתלד. זה לא יתכן, דצתמורה שם מסיק דצקדישה מעוברת ס"ל לר"א דהולד עלמנו יקרב פסח משום דשיירו משייר ועובר לאו ירך אמו עיי"ש.

לכן נראה לי דמש"כ התוס' שלא יכל להמתין עד שתלד, אין זה נתינת טעם למאי דתפסה צה קדושת דמים ולא קדושת הגוף, דזה פשיטא דלא תפסה צה קדושת הגוף כיון דאינה ראוייה לפסח. רק התוס' אגב שיעפא נותנים טעם מפני מה אדם מקדיש נקצתו לפסח, משום דפעמים אי אפשר לו להמתין עד שתלד זכר (דהשתא אינה מעוברת וגם אחר שתעצר מאן יומר שתלד זכר, ופעמים שהצבמה קטנה דאכתי לאו צת לידה היא כלל), ולכן גומר ומקדישה לדמי פסח על

דחידושא דרבי יוחנן הוי אע"ג דזידו לתקן וליקח חליה השני. וכן רבי אלעזר אמר רבי אושעיא פ' בתרא דכריתות (דף כז.) זידו להפקיר נכסיו והוי עני וכוהו רחוי הקן שהפריש^(נ), ומיהו אין זידו כ"כ כמו נפגם המזבח [דפריך] צריש פרק קדשי קדשים (לקמן דף נט.) דחוי מעיקרו הוא *וכשר *לכ"ט, משמע דכשר דזידו לתקן^(ס) כדאיתא פרק לולב הגזול (סוכה דף לג.). ולכך נמי נקט רבי יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר דתו וזחר שידחה דהוה ליה נראה ונדחה, ולא נקט שהפריש קרבן לאחר שהמיר דתו, דהבוא כשר כיון דזידו לתקן בקל^(ס) כמו נפגם המזבח וגם דחוי מעיקרו דכשר^(ס). ובכריתות פ' בתרא (דף כח.) דפריך לר' אושעיא מר' שמעון ולא מיייתי ליה סייעתא מרצקן, משום דעד כאן לא פליגי רצקן ואמרי שדחה משום דאין זידו לתקן כלל צשעת הקדש שהיא נקבה לפסחו, אכל היבא שזידו לתקן קלת כגון מעמא מקדש עשיר שהפריש קן דאי צעי מפקר נכסיה מודה דלא הוי דיחוי. כל זה פירש רבינו הקדוש ז"ל. וקשה לי על זה מאי פריך לעיל אי אפרשיה מלפרא דחוי מעיקרו הוא, הלא זידו להשהותו עד חלות^(ט) כמו הקדש חוצות בגלגל^(ט) דכשירין [צשילה] [צשילה כדאיתא] פרק

פירוש ארזי הלבנון

להקריב ונפסלו משום דיחוי. ופריך הגמרא אמאי נפסלו דיחוי, והלא דחויין מעיקרא ניבחו. ומפרשים תוס' כוונת המקשן לכיון דזידו לתקן את המזבח, א"כ צכה"ג ודאי כו"ע מודו דחוי מעיקרא לא הוי דחוי, וא"כ אמאי פסול. וכך גם פירשו תוס' שם בגמרא (אמנם רש"י שם פירש צדק אחר).

סא) אכל תחום לקמן (ל"ד ע"ז ד"ה כל שזידו) כתבו דגבי מומר לא חשיב זידו כלל, הואיל ואין דעתו לחזור.

סב) ומשמע מדצריהם דדוקא דחוי מעיקרו הוא דמהני מה שזידו לתקן בקל, אכל צנראה ונדחה אע"פ שזידו לתקן לא מהני זידו. והקשה ע"ז צק"א דהא כל עיקר מאי דקוי"ל דצר שזידו לא הוי דיחוי הוא ממילתיה רב אשי לקמן (ל"ד ע"ז), והתם קאי אמיתותין דמייירי צנראה ונדחה, דתנן נשפך הדם מן הכלי על הרצפה ואספו כשר, וקאמר עלה רב אשי טעמא משום דזידו לאספו וכל שזידו לא הוי דחוי. וא"כ איך כתבו תוס' דזידו מהני רק דחוי מעיקרא.

ובמקדש דוד פירש כוונת תוס' דיש ג' דרגות דיחוי, דיש זידו כזה דאף היבא דנראה ונדחה לא חשיב דיחוי, כמו צנשפך הדם מן הכלי על הרצפה, ויש זידו כזה דרק דדחוי מעיקרא לא הוי דיחוי, כמו פגומת המזבח והמיר דתו. ויש זידו כזה שאף דדחוי מעיקרא לא מהני, כמו צנמה של צ' שותפין. עוד כתב דעל מנת שיחשב זידו לענין דיחוי, לא סגי צמה שזידו לתקן, אלא צריך ג"כ שיהא עומד לכך וכמו צדס שנשפך דמנחה לאוספו. עע"ש שהאריך קלת.

סג) וכתב הפנ"מ (לקמן נ"ט ע"א) דאע"ג דזכו גופא מאי דקא משני ליה אציי "אין מחוסר זמן לבו ציוס", מ"מ מקשים תוס' מאי קא ס"ד דרבי אצבו דמגדף צה מעיקרא. עוד כתב הפנ"מ שם, דלפי מה שכתבו

נט) כתב צספר עולת שלמה דלכאורה צתירוק זה אכתי לא יתיישבו השתי קושיות שהקשו מאי מיייתי מר"ש הא התם דחויי זידים, וכן הקושיא השניה שהקשו היכי מיייתי מר' אלעזר וכו'. עיי"ש תירוטו. ולענ"ד נראה דהשתא לפי תירוק תוס' לא קשיא מידי מהביא, והכל מתיישב שפיר. דכל קושיות לא היתה אלא לשיעת תוס' לעיל שכתבו לחלק בין דחיה זידים לדחוי מאליו, ותיירו תוס' לעיל דר' יוחנן אתא לשאשמיין דיש דיחוי צצע"ח אפילו היבא דלא דחויי זידים, וצזה פליגי רב ור' יוחנן דלר' יוחנן אפילו לא דחיה זידים הוי דיחוי ולרב דוקא זידים הוי דיחוי. ולפי דצריהם אלו שפיר הקשו כאן תוס' מאי מיייתי מהביא דשני שעירים דהתם לא דחי ליה זידים. אכל תוס' השתא כתבו ליישב מילתא דר' יוחנן צצופן אחר, ולפי דצריהם שוב אין שום צורך ואין שום טעם לחלק גבי צע"ח בין דחיה זידים לבין דחוי מאליו, והשתא סבירא לן דאי ליבא דיחוי צצע"ח דחוי מאליו, ה"ג דצחיה זידים לית צהו דיחוי. וא"כ לפי"ז אתי שפיר דפריך בגמרא מר"ש דמת אחד מהם, דמזה מוכח דאין צע"ח נדחים, ולא שאני לן בין דחוי זידים לדחוי מאליו כמשנ"ת.

ולגבי הקושיא השניה שהקשו מר"א אדר"א, אולי י"ל לפי תירוטם השתא דדוקא גבי קן הוא דפשיעא ליה לר"א דהוי דחוי משום דאיוו חשיב כל כך זידו, שאין אדם עשוי להפקיר כל נכסיו, ולהכי קמייציעא ליה היבא דזידו עפי כגון צנמה של שני שותפין, והשיב לו ר' יוחנן דצהכי נמי חשיב דחוי כיון דאיוו זידו כ"כ בקל. וכן ראיתי שפירש צס' יד צנימין.

ס) פירוש, התם קאמר כל הקדשים שחיו שם. דהיינו שהוקדשו כבר. עד שלא נצנה המזבח. שעדיין לא צנארו צני הגולה. ואח"כ נצנה המזבח, פסולין. משום צצשעת הקדישן לא היה המזבח צנוי ולא היו ראויים

לאחרון (לקמן קיד), וכן אותו ואת בנו ס"ה:

דף יב ע"ב

וש"מ דחוי מעיקרו הוי דחוי. תימנה דגזי הדם אמרינן פרק לולב הגזול (סוכה דף לג): היבא (דאשכחן) דאשחור מערב יו"ע דדחוי מעיקרא לא הוי דחוי^א. וי"ל דשאני התם דצידו לתקנו^ב. תדע דגזי (לולב) [הדם] שנקטם ראשו [מערב י"ע] ועלתה צו תמרה [צו"ע] מייצעיא ליה אי יש דחוי אי לאו [ולא] פשטינן לה מהא, משום דנקטם אין צידו לתקנו^א. **וא"ת** מ"ע דר' יוחנן דאמר דחוי מעיקרו הוי דחוי, לילף ממחוסר זמן דלא הוי דחוי^ג כדאמר צפרק שני שעירי (יומא דף סד). וי"ל

פירוש ארזי הלבנון

מיינה דדיחוי מעיקרא לא הוי דחוי. (ועי' אות ג' דאין ליטב ולחלק בין דיחוי צדשים לדיחוי צמיתים).

צ) וכל שצידו לא הוי דיחוי כדאמרינן לקמן (ל"ד ע"ב). ועי' צתום (סוכה ס) שכתבו דאין זה חשיב צידו לתקן כיון דאסור למעטן ציוס עוב. ויש מפרשים כוונת התוס' שם דוקא לענין נראה ונדחה וכגון שהשחירו צו"ע דמסיק הגמרא שם צסוכה דפסול, דלענין זה דוקא כתבו התוס' דלא חשיב צידו, משום דלענין נראה ונדחה לריך שיהיה צידו ממש ולא סגי צמה שיכול לעשותו צאיסור. משא"כ לענין דחוי מעיקרא מודים התוס' דחשיב צידו אע"ג דחוי צאיסור.

ג) פי' תדע דהתם טעמא דאין דיחוי הוי משום דצידו לתקנו, ולא משום דגזי מלית לא אמרינן דיחוי מעיקרא הוי דיחוי כדאמרינן גזי קדשים (כ"פ צ"ק). ובה ראייה, דלגזי הדם שנקטם אמרינן התם, הדם שנקטם ראשו פסול, ואם עלתה צו תמרה [צמקום הקטימה] כשר. ומייצעי לן נקטם ראשו מערב יום עוב ועלתה צו תמרה ציוס עוב מהא, יש דיחוי אלל מלית או אין דיחוי. וקאי צתיקו. וקשה אמאי לא פשיע ליה מהא דהשחירו ענציו מערב יום עוב דדיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי כדאסיקנא התם. אלא על כרחך משום דידע דהתם שאני משום דצידו לתקן, אלל גזי נקטם ראשו מייצעיא לן דדחוי מעיקרא שאין צידו לתקן.

ד) ציומא שם גזי פלוגתא דרצ ור' יוחנן אס יש דיחוי צצט"ה, מפרש טעמא דרצ משום דיליף ממחוסר זמן, מה מחוסר זמן אע"ג דהשתא לא חוי, מ"מ כשיגיע זמנו מיתחזי, ה"ג צשאר צט"ה אע"פ שגדחו, כי הדר מתחזי שפיר דמי. ופריך הגמרא מי דמי התם גזי מחוסר זמן לא נראה עדין כלל והוי דחוי מעיקרו, ואכתי מנא לן צנראה ונדחה וכו'. והדר ציה הגמרא מעטם זה ומפרש טעם אחר ע"ש. ומצוא מיהא דלענין דיחוי מעיקרו שפיר שמעינן ממחוסר זמן דלא

התוס' לעיל (עמוד א') ד"ה הג"ה, מתורגמת קשייתא זו. והיינו דהתוס' לעיל מפרשים דכל שלא הגיע זמנו לא שייך צו תורת דיחוי כלל, ומה דפריך מפסח צשחריה דחוי מעיקרא, היינו כמ"ש הס להעיל משום דאינו יכול להקריבו לשם שלמים אע"ג דהוא זמן שלמים.

סד) כשעצרו את הירדן ונכנסו לארץ הוקצע אכל מועד צגלגל משך י"ד שנה, וכל אותן שנים היו אסורין להקריב חוצות אלא נדרים ונדבות צלצד, עד שצאו לשילה שם הותרו החוצות. ומצוא שם שאם הקדיש חוצות צגלגל יכול להקריבם צשילה, הרי אע"ג דצגלגל היו אסורין להקריב, אעפ"כ אינם נדחים, וע"כ משום דצידו להמתין עד שיגיע זמנו וכל שצידו לא הוי דחוי.

סה) ר"ל לענין איסור אותו ואת בנו, אס מקדיש אותו לאחר שחיטת בנו, אע"פ שאסור לשחטו כל אותו היום, אינו נדחה צכך ומותר להקריבו למחר. ודבר זה מפורש צמשנה (לקמן ק"צ ע"ב) אותו ואת בנו כו' כל שראוי לצוא לאחר זמן וכו' ע"ש. והתם נמי ע"כ טעמא משום דצידו להמתין עד שיגיע זמנו.

והנה העתקנו לשון הקושיא מהתוס' לקמן (נ"ט ע"א) שהקשו מ"מקדיש" אותו לאחר שחיטת בנו. ומשמע מלשונם דדוקא צ"מקדיש" לאחר שחיטת בנו הוא דמכשרין ליה משום דחוי דחוי מעיקרא וגם צידו להמתין, אלל אס צבר היה קדוש צשעת שחיטת בנו דחוי נראה ונדחה, צזה לא מהני מה שצידו להמתין, והיינו כשיעת התוס' דידן. אמנם ה"ק הגיה שם צדצריהם מקריב צמקום מקדיש. ועי' צספר לצ אריה (קרלין) (ס' ה' אות ד').

ח) קשיא להתוס' דהכא מסקינן דדחוי מעיקרא הוי דחוי, ואילו צמסכת סוכה גזי הדם שהעלה ענצות והשחירו מערב יו"ע ונפסל ההדם צכך, אמרינן דאס עצר ומיעטן ציוס עוב חזר ההדם להכשירו הראשון ולא אמרינן כיון שגדחה ידחה. ומסקינן התם תיפשוט

דשאי מחוסר זמן דחוזר [וגרסה] ממילא^א. וא"ת אמאי אינעריך לרצי יוחנן מיעוטא דמוס צס הני הוא דכי עבר מומס ירלו הא כל הדחויים (אס עבר מומס לא ירלו) הואיל ונידחו אידחו, הא [מ]מוס עובר לא ילפין דלא הוי דחוי, דהתם ממילא הוי^א. וי"ל דאיכא מוס דאינו עובר אלא על ידי רפואה^א:

חבא קרבן אידחי^א. וגרע מדאידחי גזר^א. והא דמשמע איפכא דהוריות פרק בתרא (דף יא.) גזי

פירוש ארזי הלבנון

בשחר ונראה ממילא. וכן הקשו המפרשים. וע"ע בקר"א שהעיר מדדברי התוס' נראה דס"ל דהך סברא דנראה ממילא מהני גם לנראה ונדחה. סוף דבר לפי דברי התוס' לריך לומר דר' יוחנן מסבירא הוא דאמר יש דחוי צבע"ח ולא מדרשא דקרא דמשמע פשט הסוגיא דיומא הנ"ל.

ז) בגלה"ש מכתי' לין כאן לתוס' דבורות (ל"ה ע"ב) דר"ה וסימנך, דמשמע דפליגי על התוס' כאן וס"ל דמוס שעובר על ידי רפואה חשיב מוס קצוב. ועיין במפרשים. ור"תו צב"ח הרי צשמים (ה"ד סי' קמ"ז) שהוכיח מדברי התוס' כאן דמה שאפשר לעשות ע"י רפואה אינו חשיב צידו, דאי חשבו צידו ח"כ גם צלאו קרא לא הוי דחוי כיון שצידו לרפאותו. אלא ע"כ דלא חשיב צידו לענין דחוי.

ח) התוס' לא גרסי בגמרא קרבן נמי אידחי, וכן מוכרח מהמשך דבריהם, דאי הוו גרסו תיבת נמי ח"כ לא היה קשה להו מידי מההיא דהוריות, דצסוגיין לא קאמר איפכא רק אמר דדחוי דהוריות ודאי גרע מדחוי דגזר^א גרידא. וכן כתבו הפנ"מ והח"ג ושאר מפרשים דהתוס' לא גרסי תיבת נמי בגמרא.

אמנם אכתי לריך להבין, דהא כי נמי לא גרסיין תיבת נמי מ"מ סוף סוף האמת היא כן דבורו צי"ד נדחה גם הגזר^א, וא"כ אכתי לא תיקשי מההיא דהוריות. וא"כ מקושיית התוס' מוכרח דלא זו בלבד דלא גרסי תיבת נמי, אלא גם סבירא להו דבורו צי"ד לא חשיב גזר^א אידחי כלל.

וגרסה לי עממא דמילתא, משום דהתוס' ס"ל השתא דהוראת צ"ד אפילו צעעות הוי היתר גמור (וכדפירש"י דס"ל דחיד שעשה דהוראת צ"ד פטור). וא"כ הקרבן שהפריש על החלב נדחה צדאי צשעת דהוראה דהו"ל כקרבן שהופרש על עצירה שאינה קיימת צעולם. אבל הגזר^א צאמת לא אידחי מעולם, שהרי אכל את החלב וכבר נתחייב צקרבן קודם דהוראה, ואע"ג דבורו ח"כ שחלב מותר, מ"מ לאחר שחזר צהס ודאי יהיה חייב, דאפילו חס אכל לאחר דהוראה צאופן שנתחלף לו שומן צחלב, ס"ל לר' יוחנן (צריש הוריות) דחייב כיון שלא

הוי דחוי. וא"כ מ"ע דר' יוחנן דס"ל הוי דחוי, ואמאי לא ילף ממחוסר זמן.

ה) כוונתם כמו שכתבו צסוף הדיבור הקודם דכיון דחוזר ונראה ממילא ח"כ יכול להשהותו עד שעה שיכשר ומיקרי צידו ולא הוי דחוי (עולת שלמה). וה"נ שייך תמיכתם לעיל דח"כ מאי פריך רבי אצבו לכן צתירא חי אפרשיה מנפרא דחוי מעיקרא הוא, הא כיון דנראה ממילא ויכול להשהותו לא הוי דחוי. ועוד לריך להבין דלפי זה גם חס יכול להשהותו ווס או יומים עד שיכשר נמי לא ליחשב דחוי, ולעיל קאמר אצוי חין מחוסר זמן לצו ציוס, משמע דחס היה לריך להשהותו למחר יפסל. ור"תו שכבר ע"ז הקר"א צתוך דצרי וז"ע. ויש כאן אריכות צמפרשים עיין עליהם.

ו) היינו דהתם ציומא מסיק הגמרא עממא דרצ צבע"ח אינס נדחים משום דילפין מצעל מוס עובר, דכתיב משחתם צהס מוס צס, ודרשין צס הוא דלא ירלו, הא עבר מומס ירלו. אלמא צע"ח אינס נדחים. ור' יוחנן פליג ודריש מדכתיב צהס משמע מיעוטא דוקא צהס חס עבר מומס ירלו, הא שאר דחויין הואיל ונדחו ידחו. וקשה להתוס' דלפי מה שחירלו לפני"ז דצנראה ממילא לא הוי דחוי, ח"כ אמאי הולך ר' יוחנן למיעוטא דצהס, הא צלא"ה ליכא למילף מהתם כיון דחוזר ונראה ממילא ולא שייך ציה דחוי.

וגרסה מדברי התוס' דמאי דדריש ר' יוחנן התם צהס הוא דחס עבר מומס ירלו וכו', חין זה עיקר הילפותא דצע"ח נדחים, אלא דחיה צעלמא דחוי ר' יוחנן דלא נילף מהתם דחין דחוי צצע"ח. ולהכי הקשו אמאי אינעריך לר' יוחנן מיעוטא. אבל חס היינו מפרשים דהו גופא ילפותא דר' יוחנן דצעלי חיים נדחים, ח"כ קושית התוס' לא קשיא מידי, דודאי אינעריך לר' יוחנן דרשא דצהס למילף דצע"ח נדחים. ואע"ג דקרא איירי צנראה ממילא דלא שייך צבו דחוי וכדחזין גזי מחוסר זמן, מ"מ הא הך קרא דצעל מוס עובר איירי גם צנראה ונדחה ולאו דוקא דחוי מעיקרו, כדמוכח הסוגיא שם להדיא, וא"כ שפיר יש לר' יוחנן ללמוד דחוי צצע"ח צנראה ונדחה אפילו

נשיאות מכו שתפסיק^ט. לא דמי דהתם לא אידחי קרבן מן החלז שאכל עדדין הוא חייב

פירוש ארזי הלבנון

או לאו. אכל קרבן לא היה כאן כלל לידחות, וא"כ איך משמע להתוס' מהתם דהוי איפכא מסוגיא דידן. ונראה דהתם דא"פ דליכא דיהוי בקרבן עלמו, מ"מ הדיוחוי הוי בחיוב הקרבן. דהגמרא דחי דליכא למפשע ממומר, דהתם כל זמן שהוא מומר אינו צר חיוב כלל, ואינו יכול להביא קרבן גם על מה שכבר התחייב בשעת כשרותו, דזבח רשעים תועבה ואינו צר חיוב כלל. ולכן נדחה הקרבן מאחר שנדחו הצעלים מתורת חיוב וכפרה. אכל האי צר איתויי קרבן הוא. היינו דהבא גזר לא אידחי כלל, שהרי דא"פ שנתמנה לנשיא אכתי הוא צר חיוב קרבן הדיוט גם בשעת נשיאותו, שהרי אילו היה אוכל כזית שלם בשעת הדיוטו, דא"פ שנתמנה לנשיא אכ"כ, היה חייב להביא קרבן הדיוט גם בהיותו נשיא, דחיווי הדיוט שהיו עליו בשעת הדיוטו לא פקעי על ידי המינוי, וא"כ סיצת הדיוחוי באכל חזי זית ונתמנה, אינה מחמת הגזר באמור, אלא מחמת הקרבן, שאין חיוב קרבן יכול לחול על פחות מכזית.

וזכו שהקשו התוס' דמהתם משמע דדיוחוי בחיובא דגזר גרע עפי מדיוחוי בחיוב הקרבן, היפך מסוגיא דידן. (והנה צעיקר מנאי דמדמה הגמרא שם דיוחוי דמומר להפסק בנשיאות יש ע"ז קוסיות גדולות ועלומות, והאריכו שם המפרשים, ע"ש במהרש"א ובקרי"א ובש"ש ועוד. ואין כאן מקומו). ובאמת יכולים היו התוס' לתרץ דלא דמי קרבן אידחי דהבא דהוי כלפי הקרבן עלמו, לדיוחוי דהתם דהוי רק כלפי חיוב הקרבן. אלא שחיראו עפי דהתם אפילו כלפי חיוב הקרבן לא הוי דיוחוי.

ואי לאו דמסתפינא אמינא לפרש דהתם בהוריות נמי איירי בדיוחוי קרבן ממש, ומיירי שהיתה לו חטאת מופרשת על חלז שאכל בפעם אחרת והקריבה עכשיו על כזית זה שאכל ע"י הפסקת נשיאות צייתיים, מי הוי דיוחוי או לאו. ואע"ג דאי אפשר להביא חטאת שהופרשה מחטא אחד לחטא אחר, מ"מ באותה עבירה ממש אפשר להביא, וכדפסק הרמב"ם (סגנות פ"ב ה"ז) וז"ל יתר על זה אמרו הפריש חטאתו על חלז שאכל אמש לא יביאנה [היינו מדרבנן] על חלז שאכל היום ואם הביא כיפר, עכ"ל. (ע"ש במפרשי הרמב"ם, ויש אומרים שנפקא ליה להרמב"ם דין זה ממיימרא דרבא במכילתין לעיל (דף ז' ע"א) דאמר חטאת ששחטה לשם חטאת כשרה, ע"ש. ולפ"ז אתי שפיר עפי דרבא הוא צעל האיצטא בהוריות שם).

עשה על פי הוראתם, וכיון דחיוב הקרבן לא פקע ממנו מעולם, לכן ס"ל להתוס' דלא חשיב גזר אידחי. ואמנם לר"ך להוסיף ולבאר דא"כ ה"נ יומא גבי מומר דהתם נמי גזר לא אידחי שהרי לאחר שיחזור צו ודאי יסיה חייב להביא קרבן אחר תחת זה שנדחה, דחיוב הקרבן שנתחייב לא פקע מעולם. וא"כ אמאי קרינן ציה גזר אידחי. ויש לחלק דהתם כל עלמו של קרבן לא נדחה אלא מחמת הגזר שהפקיע תורת חיוב מעליו בשעה שהמיר דתו, וה"נ בקרבן שזעה הדיוחוי הוי מחמת הגזר שנשחטה ופקע ממנו תורת חיוב. ומש"ה קרינן ציה דיוחוי גזר לפי שהדיוחוי נגרס מחמתו. משא"כ בהוראת צ"ד דחיוב הקרבן לא פקע מחמת הגזר כלל, לא שייך לתלות את הדיוחוי בגזר אלא בקרבן עלמו בלבד.

ט) הכי איתא התם, צעי מנייה רבא מרב נחמן נשיאות מכו שתפסיק. ומפרש היכי דמי, כגון הדיוט שאכל חזי זית חלז ואח"כ נתמנה לנשיאות, ושז עזר מנשיאותו וחזר להיות הדיוט, והשלים ואכל עוד חזי זית חלז. מי אמרינן דמאטרפין שני החלזין שאכל צעדו הדיוט להתחייב חטאת כשצה או שעירה כדן הדיוט שחטא, או דילמא אין מאטרפין כיון דהפסיק באמצע בנשיאות ונדחה באותה שעה לקרבן אחר, דנשיא אינו מביא כשצה אלא ששיר.

וצעי הגמי למיפשע מדר' יוחנן דאמר אכל חלז וכפרים קרבן והמיר וחזר צו, הואיל ונדחה ידחה. אלמא כל שנדחה שעה אחת שז אינו חוזר ונראה, וה"נ הואיל וצשעה שנתמנה לנשיא נדחה מקרבן הדיוט, שז אינו חוזר ונראה. ודוחה הגמרא, הכי השתא, מומר לאו צר איתויי קרבן הוא, והיינו דהתם גזר אידחי, ומש"ה נדחה לגמרי, אכל האי צר איתויי קרבן הוא. שגם בזמן שנתמנה לנשיא, היה צר חיוב. ע"כ סוגית הגמרא. וכפי הנראה משמע להתוס' דה"ק האי צר איתויי קרבן הוא וא"כ אין הדיוחוי בגזר אלא בקרבן. ולזה הקשו דמההיא סוגיא דמשמע דדיוחוי דגזר גרע עפי, היפך מסוגיא דידן.

ולר"ך להבין היכי משמע להתוס' מהך סוגיא דדיוחוי דגזר גרע עפי מדיוחוי דקרבן, והלא התם לא אידחי קרבן כלל, דכל זמן שלא אכל כזית חלז שלם אין כאן עבירה ולא מנאי להפריש קרבן, וא"כ בשעת נשיאותו כשנדחה, לא נדחה הקרבן, רק נדחה הגזר מחיוב קרבן הדיוט, וקא מיצטא לן אי דיוחוי כזה חשיב דיוחוי

קרצן^י. ור"ת פירש איפכא^י דגצי הורו צ"ד לא (היה) [היה] דחוי^י, דגצרא אידחי שאינו יודע אם פעור אם לא^י יי, קרצן לא אידחי, דאי לא דהתירו צ"ד היה קרצ ונמנא שלא היה דחוי אלא ע"י טעותו, אבל הכא אפילו קרצן נמי אידחי דכיון שהוא שוטה או מומר פעור הוא לכולי עלמא^י:

פירוש ארזי הלבנון

וצפרע לפמש"כ לעיל אות ח' דפירושה דגצרא אידחי (גצי מומר) פירושו שהדיחוי אירע מחמת הגצרה, א"כ הכא ודאי סיבת הדיחוי היתה מחמת הגצרה שהיה מחוייב לנהוג על פי ידיעתו ולא מחמת הקרצן דלא שייך צו ידיעה וטעות.

ודע שכתב החזו"א (חלק א"ח סי' ס"ד סק"ד) וז"ל, נראה דאם נודע לו שחטא וחזר ושכח, ועתה ספק לו אם חטא, אינו מתכפר עכשיו כיון שעתה צערת הקרצה לא קרינן צו והודע אליו חטאתו, עכ"ל. ולפי"ז צאמת בהוראת צ"ד מלד הגצרה פשיטא דלא הוי דיחוי בטעות, דהדיחוי הוא דיחוי גמור מדאורייתא בתורת ודאי, דלא קרינן ציה והודע אליו חטאתו.

אבל קשה דא"כ מהאי טעמא יהא הדיחוי נמי בקרצן. דנתיב דמחמת הצ"ד לא חשיב דיחוי לפי שהיתה ההוראה בטעות. אבל אכתי הו"ל דחוי מלד הגצרה שלא היתה לו ידיעה והיה פעור מהקרצן בתורת ודאי. וכמו גצי מומר שכתב ר"ת בצמון דהתם קרצן נמי אידחי מאחר שהצעלים אינו צר כפרה. ולע"ג. ולכאורה זו הערה גדולה על דברי החזו"א. (ואכן כבר העירו רבים על דברי החזו"א אלו מדברי הרמב"ם (שגגות פ"ב ה"ד) דמשמע היפך דבריו).

יד) אבל רש"י פירש דחוי דחוי משום דיחיד שטעה בהוראת צ"ד פעור, והיינו דבהוראת צ"ד אפילו בטעות הוי היתר גמור. והקשו עליו אמאי לא פירש כפשוטו שלא מצי להקריצו מחמת הוראת הצ"ד. ותיקן הרש"ש (וכן תירץ האו"ש ועוד) משום דס"ל לרש"י דדיחוי בטעות לא הוי דחוי ע"ש, ומשמע דגם לגבי הגצרה ס"ל דטעות לא חשיב דיחוי, ודלא כר"ת. ולגוף מחלוקת רש"י ור"ת נראה דיש נפ"מ לדינא וכגון שהקרצן כבר נשחט ונתקבל הדם ככלי, והורו צ"ד שחלצ מותר וחזרו צהס, דלרש"י הקרצן דחוי משום דהו"ל כהיתר גמור כל זמן שלא חזרו, ולר"ת אינו דחוי כיון דהיה בטעות, וצוה תו לא שייך דיחוי מחמת הגצרה כיון דנשחט כבר. ועיי' שפ"א.

טו) מש"כ פעור הוא לכר"ע, ר"ל דאינו צר חיוצ כל זמן שלא חזר צו, אבל ודאי דהמומר חייב לחזור מרשעו ולהציא קרצן אחר.

וראיתי בקר"א שהבין מדברי ר"ת אלו דמ"ש פעור לכר"ע, כוונתו דצהא כו"ע מודו דחוי דחוי, ואפילו מ"ד

י) ומתיראים התוס' דצאמת אין כוונת הגמרא שם לחלק בין דיחוי גצרה לדיחוי קרצן, רק כוונת הגמרא דצאמת אין כהן שום דיחוי ואפילו לא דיחוי של חיוצ הקרצן. דאע"פ שהנשיאות שצונתיים מפסקתו מחיוצ קרצן הדיוט, אין זה אלא מכאן ואילך שאם יאכל כזית חלב יציא שטיר נשיא, אבל אכתי הוא צר חיוצא לענין כל חיוצים שצער קודם המינוי (כמ"ש לעיל אות ע'), ולהכי כשעצר מנשיאותו אה"כ והשלים חזי כזית, הרי זה מנערק שפיר לחזי זית הראשון שלא פקע חיוצו מעולם.

יא) ר"ל דר"ת מפרש איפכא צסוגיא דידן, וממילא לא תקשי מההיא דהוריות. ודברי ר"ת מצוירים יותר בשיעמ"ק, דהא דקאמר ההוא סבא דר' יוחנן כי פתח בדחויין מהכא פתח, אין ר"ל דחוי דיחוי עפי מאכל חלב והמיר או נשתעב, וכדפירש"י, אלא אדרבה ר"ל איפכא דר' יוחנן פתח מהתם משום דהוא דיחוי גרוע עפי משאר דחויין ויש צו יותר חידוש. ולהכי פריך מאי טעמא, כלומר מפני מה חשיב דיחוי גרוע יותר משאר דיחויין, ומשני הכא גצרה אידחי וכו'. היינו דבהוראת צ"ד רק הגצרה אידחי שלא יכול היה להקריצו הקרצן אז, אבל קרצן לא אידחי, שחיוצ הקרצן אליצא דאמת לא נדחה מעולם כיון דההוראה היתה בטעות.

יב) צ"ק גרים "לא היה [אלא] דיחוי וכו'". ולפי מש"כ השיעמ"ק בפירוש ר"ת היה נראה להגיה כאן "דגצי הורו צ"ד לא הוי דחוי [גדול] דגצרה אידחי כו'". אבל לפי הגירסא שלפנינו "לא הוי דיחוי" משמע דבהורו צ"ד לא הוי דיחוי כלל, וזה אינו.

יג) וכיון שאינו יודע האמת וסבור עתה שהוא פעור, מש"כ אינו יכול להקריצו ותליין ציה הדיחוי דהיינו גצרה אידחי.

ולריך ביאור, אמאי לא נימא גצי גצרה נמי דלא הוי דיחוי מאחר שההוראה היתה בטעות וכדאמרין גצי קרצן דלא חשיב דחוי מה"ע. וחסם אחד הסביר לי דהחילוק פשוט, דגצי אדם שיש צו דעת, מאחר ועל פי ידיעתו היה סבור שהוא פעור מקרצן, וברי מחוייב הוא לעשות כפי ידיעתו, לפיכך תליין ציה הדיחוי. משא"כ בקרצן דלא שייך צו ידיעה, אזליין ציה בתר הדין צאמת שלא היה צו דיחוי מעולם.

בן עזאי בק"ו מיייתי לה. אף ע"ג דפסול שלא לשמן מויליאו מידי פגול דבעינן שיהיו כל מתירים ככשרות (לקמן כ"ט ע"ג), לא דמיא להא דאמר (צפ"ק) [צפ"ב] דפסחים (דף כז:) כל דין שתחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין ט". **תיבמה** וכן עזאי אי דריש (א)ותה לשמה כשרה שלא לשמה פסולה הא שאר קדשים כו', קל וחומר מאי אהני ליה, ואי לא דריש א"כ אשם [נמי] ליעבז מהיקישה דכחעאת וכאשם ט":

מה להצד השווה שבהן שבן יש בהן צד ברר. תיבמה ולר"א דפסל חטאת ואשם ליפסול נמי עולה

פירוש ארזי הלבנון

כאן. וכתוס' כתבו דלא דמיא אצל לא פירשו העם. וזמנא פיתן פירש משום דהתם סופו להקל בזהותה החומרא ממא שאנו דנים עליה דהיינו להלכך שריפה לחמץ, ואם לא מלא עלים יהיה יושב וזעל מביעורו לגמרי וגמלא שהקולא הנמשכת לצסוף מתנגדת להחומרא שאנו דנים עליה, ולכך אינו דין. משא"כ הכא שהקולא שנמשכת לצסוף לענין פיגול אינה מתנגדת להחומרא דפסול שלא לשמו שעליו אנו דנים, לכך אינה מצטלת את הדין. וע"ע צמפרשים.

(ז) כוונתם לפלוגתא דר"א ורבנן לעיל (י" ע"ג) גבי אשם שלא לשמו, דר"א פוסל משום היקשה דכחעאת כאשם, ורבנן ס"ל דלא מקשינן אשם לחטאת משום דגזי חטאת איכא מיעוטה דשחט אותה לחטאת, ור"א ס"ל דהאי מיעוטה לאו דוקא הוא דהא שייך פסח. ומקשים תוס' לכן עזאי ממה נפשך אי ס"ל כרבנן דדרשי מיעוטה דאזתה, א"כ מיעט קרא לעולה בזהדיא ומאי אהני ק"ו, ואי ס"ל כר"א דלא דריש מיעוטה דאזתה, א"כ ליפסול אשם נמי מהיקשה דכחעאת כאשם וכדר"א לעיל.

ועי' קר"א שכתב ליישב דאיכא למימר לעולם דריש בן עזאי מיעוטה דאזתה ומיהו ס"ל דלאו למעוטי כל הזבחים אתא, דהא ע"כ שייך פסח, וכיון דיליף בן עזאי עולה בק"ו, א"כ מיעוטה דאזתה מסתברא ליה יותר דלתי למעוטי אשם. ודומה לזה תיחך צשעמ"ק. ואמנם לעיל (י" ע"ג) כתב הקר"א צבצרת ר"א אופכא, דהני דר"א לא יליף מיעוטה דאזתה למעוטי אשם, היינו משום דשניהם צאים על חטא, משא"כ לענין עולה דאינה צאה על חטא מודה ר"א דממעטין לה מאזתה. ע"ש אות כ"ב. וגמלא לפי"ז דכו"ע דרשי אותה. לרבנן אתי אותה למעוטי כל הקדשים, לצד מפסח דמיעוטה קרא בזהדיא. ולר"א ולבן עזאי מיעוטה דאזתה ע"כ לא אתא למעוטי כל הקדשים מדשייר פסח, אלא אתא למעט מאי דמסתבר יותר, לר"א מסתברא דלתי למעוטי עולה, ולבן עזאי מסתברא דלתי למעוטי אשם.

צעלי חיים אינם נדחים, הכא מודה דהוי דחוי. והקשה עליו הקר"א מנ"ל, ע"ש. ופשוט שאם היו לפניו דברי השעמ"ק הנדפסים צשעמ"ס שלנו, היה רואה דמש"כ ר"ת דפטור לכו"ע לא קאי כלל אפלוגתא דדיחוי צבע"ת, רק על הדיחוי הראשון, דכו"ע מודו דלאו צני חיוצא נינהו והקרצן נדחה, אצל לעולם אם חזר בו המומר ונשתפה השועה, הדרגא לפלוגתא דרב ור' יוחנן אי צעלי חיים נדחים או לאו. ולא צא ר"ת לומר רק דמאחר דהדיחוי הראשון הוי דיחוי צרור ומוסכם לכו"ע א"כ לא הוי חידוש כל כך לר' יוחנן הא דאינו חוזר וגראה [וצלשן השעמ"ק לא כתב פטור לכו"ע, רק כתב הכל יודעים דקרצן שועה ומומר לאו כלום הם], משא"כ דדיחוי דהוראת צי"ד התם הוי חידוש גדול דאינו חוזר וגראה, כיון דגם צשעת הדיחוי הראשון לא היה דחוי כל כך, דרק הגברא היה דחוי מחמת ההוראה של הצ"ד אצל הקרצן עמא לא לא היה דחוי אלא ע"י טעית.

עז קשה לתוס' מדקו"ל דמחשבת פיגול אינה פוסלת א"כ קרצו כל המתירין כמאזותן ולא היתה צו עוד מחשבת פסול אחרת, אצל אם חישב בזהות העבדות שלא לשמה, הרי זו מויליאו מידי פיגול. וא"כ גמלא דפסול שלא לשמו אית ציה נמי קולא, דמויליאו מידי פיגול. וא"כ כל כה"ג ליכא למילף ק"ו וכדאיתא צפסחים דיליף ר' יהודה דביעור חמץ אינו אלא צשריפה בק"ו מותר, ומה נותר שאינו צצל יראה וצל ימלא טעון שריפה, חמץ שיטנו צצל יראה וצל ימלא לא כל שכן שטעון שריפה. אמרו לו כל דין שאתה דן תחילתו להחמיר. שמתחילתו אתה דנו כדי להחמיר שהרי חמור הוא, ואתה מציא עליו חומר אחר כמו הכא שאתה רואה להחמיר ולדנו צשריפה. וסופו להקל, דהיינו שאותו חומר שאתה מוסיף עליו גורם לו לקולא. אינו דין. שהרי הדין מלמד שיהיה חמור, והרי הוא מקילו, והכא נמי החומר שהצאת עליו להיות דוקא צשריפה, גורם לו קולא, שהרי אם לא מלא עלים לשורפו יהא יושב וזעל. ולא יבצית חממו מכל וכל. עד

ותיתי מחטאת ואשם [ופסח] י^ט. וי"ל דשייך קלף לז' כרת באשם משום דליכא אשם תלוי, ומיהו לז' שייך כמו בחטאת ופסח י^ט כדמוכח לעיל^ט:

דף יג ע"א

אתה אומר זו קבלת הדם בוי' לעיל (דף ד') פי' בקונטרס דמוקמינן והקריבו בקבלה ולא בהולכה משום דוהקריבו נאמר מיד אחר שחיטה וקבלה היא עצודה ראשונה שאחר שחיטה, ולפירושו קשה היכי צעי למימר הכא או אינו אלא זריקה^ט ז^ט. אלא נראה דמוקמינן לה בקבלה או בזריקה לפי שהן עצודות חשובות שאי אפשר לצטן^ט מה שאין כן בהולכה^ט:

פירוש ארזי הלבנון

היא לזריקה, דכתיב והקריבו צני אהרן הכהנים את הדם וחרקו את הדם וגו' וא"כ תו ליכא למידק דקאי אקבלה מדסמכים לשחיטה, דאדרבה אוקמייה בהולכה מדסמכים לזריקה. וגם שם תירצו כהתוס' כאן דמסתברא יותר לאוקמייה לקרא בעצודות חשובות ולא בהולכה דאפשר לצעלה.

ג) נראה כוונתם דכל כמה דאפשר לן לאוקמי לקרא דמיירי בעצודות הקרבן כהלכתן בשלמות, ה"ז עדיף טפי. ומש"ה בקרא ד'והקריבו' דמנה הכתוב ג' עצודות וחסר עצודה אחת, עדיף לן לחסורי הולכה דאפשר לצעלה, דאע"ג דהשתא מחסרה הולכה בקרא, הא לא חשוב חסרון, דאפשר לאוקמייה לקרא בגוונא דעומד בצד המזבח חורק דלא שייך הולכה בכה"ג וממילא קאי קרא בהקרבנה שלימה בלא חסרון שום עצודה מהעצודות הנריכות. אבל אי הוה מוקמינן קרא בהולכה ומחסרין קבלה, תו לא הוה קאי קרא בסדר הקרבנות הקרבן בשלמות, דלעולם אי אפשר לעולה בלא קבלה.

והעורי אצן בחגיגה (י"א ע"א) הקשה על דצריכה דאכתי דילמא קרא איירי בהולכה זווערתא דאי אפשר לצעלה כדאיתא לקמן (ט"ו ע"א). ולפמש"כ לא קשיא, דאי נוקי לקרא בכה"ג, א"כ על כרחך מחסרת לעצודת הקבלה ותו לא הוי סדר העצודות בשלימות, ומש"ה עדיף לן לאוקמייה בקבלה, כמו שנתבאר. ומה שחיסר הכתיב עצודת ההולכה זווערתא, הא לא חשיב חסרון כיון דהוי ממילא דא"ל לזריקה בלאו הכי.

ד) וס"ל להתוס' בהולכה אפשר לצעלה ואם שוחט בצד המזבח חורק שפיר דמי דא"ל הולכה כלל, ודלא כהרמב"ם (פסח"מ פ"א הכ"ג) שכתב דאם עמד במקומו וחרקו למזבח פסול. וע"ש במשנה למנך שהאריך בזה עוצא.

יח) אבל בלא פסח לא מצי יליף משום דליכא למיפדך מה לחטאת ואשם שכן מוכפדים (ל"ק).

יט) היינו דבאשם שייך קלף לז' כרת ומש"ה ליכא למילף עולה מייניה דצעולה לא שייך לז' כרת כלל. משא"כ כלפי חטאת ופסח דאית בהו לז' כרת גמור, לא חשיב דך לז' כרת דאשם לכלום ומש"ה פרכינן לעיל (י" ע"ב) מה לחטאת ופסח דאית בהו לז' כרת משא"כ באשם.

כ) עי' בדצריהם לעיל (י" ע"ב) ד"ה מה להלך השוה.

ח) בשעמ"ק לעיל (ד' ע"א) הקשה קושיא זו ותיירך דשאני זריקה כיון שהיא עיקר הקרבנות הקרבן ולפיכך הוה מוקמינן האי והקריבו בזריקה ולא בקבלה אע"ג דלאו סמוך לשחיטה היא. אבל השתא דכתיב וחרקו, דתו ליכא לאוקמי להאי והקריבו בזריקה, מעתה מוקמינן ליה בקבלה ולא בהולכה, משום דקבלה סמוכה לשחיטה וכדפירש"י שם. וכבר העיר שם בשעמ"ק דרש"י עצמו פירש כאן כפי' התוס' דלא מוקמינן להאי והקריבו בהולכה משום דאפשר לצעלה.

וצע"ה"ק כתב דנראה שלא היה לפני התוס' פירוש רש"י שלפנינו, דלפירושו לפי מאי דס"ד דוהקריבו קאי אזריקה, סבירא לן דצעולה באמת לא אשכחנא עצודת קבלה כלל [ומה דאיתא בלשון רש"י אבל קבלה לא זריך [כלי] מאכל מועד ואילך וכו', תיבז כלל אינה מלשון רש"י ויש למחקה, וכן ליתא בכתב"י ודפו"י], וא"כ שפיר קס"ד דקאי אזריקה. אמנם גם לפי"ז אכתי קשה דנוקמייה בהולכה דסמוך לשחיטה עפי מזריקה, וע"כ ז"ל כתיירך התוס' דבהולכה לא מוקמינן משום דאפשר לצעלה וכמו שפירש כאן רש"י בעצמו. וע"ש עה"ק שהאריך ליישב גם זה.

צ) התוס' בחגיגה (י"א ע"א) הקשו עוד על פירש"י, דכי היכי דתיבז והקריבו סמוכה לשחיטה, ה"נ סמוכה

בבהן כשר ובבלי שרת. פירש בקונטרס כלי שרת צגדי כהונה. וקשה דהא נפקא לקמן צפרק שני (דף כ"ח) מקרא דאין צגדיהם עליהן אין כהונה עליהן והוה להו זרים, ואפילו צעצודה דלא מעכבא כפרה^(א). ויש לומר דאי לאו גזרה שוה^(ב) דהכא הוה אמרינן מה שהקפידה תורה למחוסר צגדים היינו היכא דכתיבי צגדים אזל היכא דלא כתיבי צגדים לא^(ג), וגזי נתינת אש וסידור איצרים לא הוה צעיגא צגדים מכהן צכיהונו^(ד), אלא מדגלי רחמנא גזי קבלה גזרה שוה ילפינן בכל דוכתא דהכא הוה צכיהונו^(ה).

דיקא נמי דקתני שחובה נפסל. במסקנא לא חיישינן להאי דיקא, דצקבלה נמי איכא פסול פיגול^(ו). ויש לפרש במסקנא דנקט לשון פסול דאיידי צשלא לשמן דהוי צכל ד' עצודות^(ז). ומיהו אשכחן דיקא דלא קאי לצסוף גזי כל הנישום דמיס צאחר (קידושין דף כח):

פירוש ארזי הלבנון

מגז"ש, משום דגזי קבלה לא כתיב צגדי כהונה צפרשה, ומדכתיב כהונה גרידא לא הוי שמעינן לה.

(ט) צאות שלפניו נתצאר כפשוטו, אזל צחור"א כאן פירש דמש"כ התוס' היינו היכא דכתיב צגדים, היינו עצודות דמעכבות כפרה. ומש"כ אזל היכא דלא כתיבי צגדים, היינו עצודות דלא מעכבות כפרה כגון צנתינת אש. ומשמע דקיס ליה להצחור"א דצכל העצודות דמעכבות כפרה כתיב צבו צגדים צהדיא. ולריך תלמוד.

(י) היינו דלתירוק התוס' תקשי דהא גזי נתינת אש וסידור איצרים דריש צגמרא הסכך צכיהונו להצריך צגדי כהונה אש"ג דהתם לא כתיב צגדי כהונה צפרשה (ראה לעיל אות ה'). ומתיראס תוס' דכל זה שאמרנו דלא דרשינן הסכך צכיהונו היכא דלא כתיב צגדים צהדיא, זהו דוקא קודם ילפותא דגז"ש דהכא, אזל צתר דילפינן הכא צגדי כהונה, מכאן ילפינן לשאר מקומות דכל מקום דכתיב כהן משמעו צכיהונו דהיינו צצגדי כהונה.

(יא) וכתב הפני"מ דלפי תירוצם ז"ל דהא דאיעריך דרשא דלקמן דאין צגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם, משום דאי מגז"ש דהכא הוה"א דוקא גזי קבלה צעינן כהן צכיהונו אזל לא צשאר דוכתא. ע"ש.

(יב) רש"י נשמר מזה וכתב דייקא נמי דתנא דמתני' לא איירי צמחשצת פיגול. אזל התוס' לא ניהא להו צהאי פירושא, ופירשו דיקא נמי דאינו מתפגל (ממפרשים).

(יג) פי' דלישנא שהצח נפסל צארצעה דצרים וכו' משמע דנפסל צכל עצודה ועצודה צעלמה, דהיינו שחע שלא לשמו או קיבל שלא לשמו וכו'. אזל פיגול לא שייך צכל ד' עצודות עזמן, אלא דוקא צצריקה אזל שאר עצודות צריך לחשב על הצריקה דוקא ואם חשב ע"מ לגמור השחיטה חוץ לזמנו לא הוי פיגול, וכן צהולכה

(ה) היינו דלקמן (י"ז ע"ב) ילפינן דמחוסר צגדים מחלל עצודה מדכתיב וחגרת אותם אצנע וגו' והיתה להם כהונה לחוקת עולם, ודרשינן צזמן שצגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין צגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם והוה להו זרים. וכן צהמשך הסוגיא שם (דף י"ח ע"א) ילפינן דמחוסר צגדים פוסל עצודה מדכתיב ונתנו צני אהרן הכהן אש על המזבח וגו', ודרשינן הסכך צכיהונו, דהיינו כשהוא לצב צגדי כהונה. והתם מפרש דאיעריך תרי קראי, דאי מקרא קמא הוה"א דוקא צעצודה דמעכבת כפרה הוה דמחיל עצודה, אזל צנתינת אש דלא מעכב כפרה אינו פוסל, קמ"ל. וא"כ קשה דה"נ הכא גזי קבלה דכתיב צה כהונה נילף צכיהונם להצריך צגדי כהונה, ולמאי איעריך גז"ש דר"ע.

(ו) משמע דכל קושייתם הוי לר"ע דוקא דילוף מגז"ש, אזל לת"ק דדריש ממשמעותא דכהנים צכיהונם, לא קשיא מידי. וכ"כ צעה"ק. אזל צחור"א (צחים ס"א סק"ד) כתב דקושייתם גם לת"ק דילוף מיייתורא דקרא דכתיב כהן מיותר דהא צצר כתיב צני אהרן. וכ"מ להדיא צשיעמ"ק לקמן (י"ח ע"א).

(ז) אין קושייתם על גוף הגז"ש, דודאי איעריך למילף כהן כשר (לאפוקי חלל וצ"ע), רק עיקר קושייתם אמאי הולך ר"ע ללמוד צגדי כהונה מהך גז"ש (כ"ב עה"ק).

(ח) ומתיראס תוס' דצחמת כל מקום דכתיב "ככהן" גרידא אין צמשמעותו להצריך צגדי כהונה. אלא דוקא היכא דכתיבי צגדי כהונה צהדיא צאותה הפרשה, וכגון הך ילפותא דוחגרת אותם אצנע וכו' אלו צני אהרן הכהנים, אף אמרינן דכהן משמע צכיהונו דהיינו צצגדי כהונה, ולאשמעינן דצלא צגדים הו"ל זר ומחלל עצודה. ומש"ה שפיר איעריך ר"ע הכא למילף צגדי כהונה

דף יג ע"ב

על מנת לשפוך שיריים למחר. ל"ע צפרק קמא דמעילה (דף ז). דמיציעא לן חישב לנשפכין מהו יג*).
ופירש רבינו דהתם מייירי שנשפך מן הכלי על הרצפה (ז) ומיציעא ליה אם מוליד אותו מקלף דם
הנשאר בכלי על מנת לזרוק מאותן נשפכין חוץ לזמנו שהרי ראוין לאוספן, או דלמא כיון דצכוס
איתיה דם וההוא דעל הרצפה הולך לאיצוד ט"ז ט"ז, לא פסלה צהו:

פירוש ארזי הלבנון

לאספו. ונראה דלא פליגי, דהתם איירי שנשפך הדם
כולו דודאי מזה לאספו לקיים מצותו ולזרוקו על
המצבה, משא"כ הכא כיון דנשאר דם בכלי ואפשר
לקיים צו הזריקה, לפיכך אין מזה לאסוף הדם
הנשפך. וזהו שכתבו התוס' כאן **כיון דצכוס איתיה דם**
וההוא דעל הרצפה הולך לאיצוד, היינו כיון דצכוס
נשאר דם לקיים צו מצות זריקה, לפיכך אין מזה
לאספו והולך לאיצוד.

ואכתי לר"ד להצין, מאחר דדם הנשפך אין מזה
לאספו, א"כ ליהוי דהוי וליפסל. דהגמ' לקמן (ל"ד ע"ג)
פריך גבי דם שנשפך על הרצפה ליהוי דהוי, ומשני כל
שצידו לא הוי דהוי, וכתבו התוס' שם דהיינו דוקא
משום דאיכא מזה לאספו אצל כל שאין מזה לעשותו
אין זה קרוי צידו. וא"כ הכא דנשאר דם בכלי ואין
מזה לאספו, ליהוי דהוי. כן הקשו המפרשים ויש צה
אריכות עוצא, עיין עליהם.

וראיתי בחילת השחר (על התוס' לקמן שם) שכתב דבר
נחמד ליישב זה. ח"ל, חננס יש לומר דכיון שאם ישפך
כל הדם שצכוס יהא צבר מזה לאסוף גם את מה
שנשפך מתחילה, דכל עיפה ועיפה ראויה לזריקה,
ממילא לא נדחה מעיקרו כלל, עכ"ל.

ולכאורה דבריו מוכרחים דהא גם שנשפך כולו דהוי
מזה לאספו, יש להקשות שהרי הדם הראשון שנשפך
קודם שנתיים שפכת כולו אכתי לא היה מזה לאספו
שהרי נשאר דם בכלי, וא"כ מה מהני מה שאח"כ נשפך
גם השאר, הא בתחילה קודם שנשפך הכל, צבר היה
דהוי. אלא ע"כ גם היכא שאין צו מזה עכשיו רק
אפשר שיהיה צו מזה בהמשך הזמן, חשבינן ליה צידו
ואינו נדחה. והא דצכוסיו הדם לא חשיב צידו אע"ג
דאפשר שיהיה צו מזה בהמשך הזמן, אם נתגלה
אח"כ. התם מאחר דכיסהו הרוח צעלה לגמרי מצותו,
דאין שצ מזה לכסותו כלל. משא"כ צנשפך הדם, כל
זמן שלא זרק הדם הנשאר בכלי, אכתי לא צעלה מצותו
של דם הנשפך, שהרי יכול לקיים צו מצות זריקה אם
יאספנו. ומש"ה אמרינן כיון דאפשר שיתכן צו מזה
(לאספו) בהמשך הזמן, לא חשיב דהוי.

וקצלה, דצעין שיחשב על דבר שהוא אכילת אדם כגון
לאכול למחר, או אכילת מצה כגון לזרוק או לשפוך
שירים או להקמיר חוץ לזמנו, ודו"ק (חק נתן). והיינו
כדאמרינן בגמרא לעיל (ד' ע"א) מה לשנינו קודם שיחנו
צד' עבודות משא"כ שנינו צעלים דחינו אלא צמחשב על
מנת לזרוק (כ"ב ע"ש).

יג*) **חישב לנשפכין מהו**. פירש"י שם, **נשפכין**. שיירי
הדם שהיה שופך ליסוד המצבה, וקא מיציעא ליה אם
חישב צשעת שפכת השירים על מנת לאכול כזית חוץ
לזמנו מהו, מי חשיבא האי מחשבה דנשפכין לפגל כמו
מחשבה דזריקה עצמה או לא. עוד פירש"י, ע"א אמר
המורה **חישב לנשפכין** למחר, שצשעת זריקה חישב
לשפוך השיריים למחר ליסוד, מי חשיבא הא מחשבה
לנשפכין כאילו חישב דזריקה עצמה שחישב לזרוק
מקלחו למחר חוץ לזמנו דמפגל ליה, או לא. עכ"ל. וכבר
הקשו התוס' שם צמעילה על שני הפירושים, דלפירוש
הראשון דקא מיציעא ליה אם חישב צשעת שפכת
השירים, קשה דהא פשיטא דלא פוגל דתניא צסוגיין
הכא ילאו שפכת שירים והקערת אימורין שאין
מעכצין. וכן על הפירוש השני דמיציעא ליה כי מחשב
צשעת הזריקה על מנת לשפוך שירים למחר, קשה דהא
נמי פשיטא דפוגל דממסקין הכא לא קשיא הא דאמר
הריני זורק ע"מ לשפוך שירים למחר וכו'.

יד) ומתכן תוס' דהך **נשפכין** דמעילה לאו היינו שיירי
הדם כדפרש"י התם, אלא פירוש **נשפכין** היינו דם
שנשפך מן הכלי על הרצפה, דתנן לקמן (ל"ב ע"א) נשפך
מן הכלי על הרצפה ואספו כשר, וקומיציעא ליה היכא
דנשפך הדם ונשאר עדיין מקלף דם בכלי ומוליכו על
מנת לזרוק מן הדם שנשפך למחר. מי אמרינן דפוסל
צמחשבה זו הואיל והך דם שנשפך חזי לזריקה דאם
יראה יכול לאספו ולזרוק, או דילמא כיון מאחר דנשאר
דם בכלי חשבינן להך דם שנשפך כהולך לאיצוד ואינו
פוסל צמחשבה.

טו) התוס' צמעילה הוסיפו העעס דהולך לאיצוד
משום דאין מזה לאספו. וכאן לא הזכירו עעס זה. ועי'
צתוס' לקמן (ל"ד ע"א ד"ה כל) שכתבו דדם שנשפך מזה

הג"ה תהי בה ריש לקיש כלום למדנו אלא משלמים. תימא הא ריש לקיש גופיה קאמר לקמן (יד). מודה רבי שמעון צהולכת (אזכר) חטאות הפנימיות (י):

אי מזה שלמים בו. זה אין שייך לומר דמחשבת יום שני לא יפסול צהעאת כמו צשלמים, דפשיעא דצכל חד אזלינן צתר חוץ לזמנו ידידי (י):

אלא מאי אית לך למימר דבר הפוסל בהן בו. השתא מסיק דמצבא יש לנו לומר כן דדבר הפוסל מוילא מידי פיגול ודבר המעכב צה מציא לידי פיגול כמו צשלמים, ואין שייך להקשות שכן נוהג צכל הזבחים:

פירוש ארזי הלבנון

דמחשבת הילוך מפגלת צחטאות הפנימיות אע"ג צשלמים אינה פוסלת ואינה מפגלת כלל. ובקר"א וכן צחי הגרי"ז תירצו דלענין הולכה שאני, שכן מאי דס"ל לר"ש דהולכה לא פסלה, לאו משום דלאו עבודה היא, אלא משום דאפשר לצעלה. ולהכי צחטאות הפנימיות שאי אפשר לצעלה שפיר פוסלת, דילפינן משלמים דכל העבודות פוסלות צה צמקום שאי אפשר לצעלן. משא"כ צעצלת אצבע הא לא מצינו עבודה דכוותה צשלמים כלל, ולזה קאמר כלום למדנו אלא משלמים.

יח) הח"ג הקשה על דצריהם מהת"כ פ"ו דמעיקרא צעינן למימר כמש"כ התוס' כאן דצכל חד אזלינן צתר חוץ לזמנו ידידי. ופריך אס פסלה מחשבה צשלישי שאינו כשר לאכילה כל צה תפסול מחשבה צשני שהוא כשר לאכילה קדשים קלים. ומכא קושיא זו מסיק תלמוד לומר אס האכל ואכל ציום, לרצות זבחים הגאכלים ציום אחד שחא מחשבה פוסלת צהם צשני. עכ"ל הת"כ. וזה היפך דצרי התוס' כאן. ותירץ הח"ג דצרי התוס' אמורים כלפי הס"ד דבר פדא דלא הוה ידע ריבויא וקס"ד דיליף משלמים, וא"כ לפי סצרתו אמאי לא השיב לו דמחשבת יום שני לא יפסול צחטאת כמו צשלמים. ועל זה כתבו התוס' דסצרת צר פדא היתה דזה אין שייך לומר דפשיעא וכו'. אצל האמת דאין זה פשיעות כדמוכח צת"כ, ע"כ דצרי.

וגראה להבסוף דע"כ צצבא זו גופא הוא דפליגי אמוראי צסוגיין. דרצ פדא דמסיק דחטאת מריבויא דקרא קאתי, ס"ל כהת"כ (וכמ"ש רש"י צד"ה אלא מאי) דמקרא דאס האכל ואכל ציום מרצין שאר זבחים הגאכלים ציום אחד. ולדידיה צאמת אינה סצרא פשוטה ואילטרין קרא לרצויי מחשב צשני. אצל לר' יוסי צר' חנינא דאמר לעולם משלמים למדנו וכן לר' ירמיה דמסיק אלא דבר הפוסל מוילאן מידי פיגול דבר המעכב וכו', ע"כ לא ס"ל כהת"כ (דמפיק ליה

עז) על ע"ס סצרת התוס' דליכא מלוא לאספו (ע"י צאות שלפני"ז) הקשה צחי הגרי"ז דאמאי אין מלוא לאספו לקיים צו מלות שפוכה שירים. ובקה"י (מנחות ס"י א) כתב ליישב דאולי אה"ג שאינו מחוייב לאוספו אע"פ שאס יאספנו וזה צו מלות שיריים, דאין החיוב אלא על מה שמוקד ומקובל צכוס אצל לא לאסוף את הנשפך, עכת"ד צקיור נמרץ עע"ש.

ולכאורה לולא דצריהם, היה מקום לומר דכל זמן שלא חרק הדס אכתי לא חל עליו שם שירים, ומש"כ אין מלוא לאספו. אצל אה"ג אחר הצריקה דצבר חל עליו שם שיריים וזה מלוא לאספו. ולכן ציירו התוס' דאירי צמולך על מנת לזרוק למחר ולא כתצו דאירי צזרק ע"מ לשפוך שיריים למחר, דצזה ודאי הוי פיגול דמאחר צזרק הדס, צבר חל שם שירים על הדס הנשפך ומלוא לאספו. ושוב ראיתי מש"כ צשיעורי הגרי"ד ע"ש.

ובזה גם יתיישב מה שהקשינו למעלה צאות שלפני"ז מכסוי הדס, דהתם אע"פ ששייך להתקיים צו מלוא אס יתגלה אה"כ, מ"מ כיון דאין מלוא לגלותו לא חיישין שיחגלה. משא"כ צנשפך מקלת מן הדס, אע"ג דהשתא אין מלוא לאספו, מ"מ כיון דמלוא לזרוק את הדס צצכלי, ולאחר שחרוק יחול עליו צודאי מלוא שיריים, מש"ה לא חשיב דיחוי, דמסתמא יקיים צו צריקה כהלכתו ויחול עליו מלות שירים. (מיהו לשון התוס' שכתצו דההוא שעל הרצפה הולך לאיצוד, לא משמע כן. וי"ל).

י) פירוש דלקמן אמר ר"ל דמודה ר"ש דמחשבת הילוך פוסלת צחטאות הפנימיות. ומשמע התם דצין לענין מחשבת לשמה וצין לענין מחשבת פיגול קאמר (כך משמע מדפריך ליה מדר"ש דפיגול ולא משני דר"ל דוקא לענין מחשבת לשמה קאמר). וא"כ קשה מדר"ל דדר"ל, דהכא קאמר דלא יתכן שחא חטאת מפגלת יותר משלמים עצמם, ואילו התם לענין הולכה ס"ל

זה הכלל כל הקומץ ונותן בבלי. בהגשה אין פיגול דקמילה כנגד שחיטה ואין לו פיגול קודם שחיטה^(ט):

דף ד ע"א

מודה היה לפסול מקל וחומר. מכאן מתרצים ההיא דפ' הנזקין (גיטין דף נד: ושם) דקאמר ר' יוסי כהן גדול ציוס הכפורים יוכיח דכי אמר פיגול מהימן, ור' יוסי סבירה ליה כר"ש צפ' הקומץ זועה (מנחות דף יד.)^(ט) דאין פיגול אלא בדבר הנעשה על מצח החיזון^(ז). ולמאי דאמר הכא דמודה הוא לפסול ניחא דפיגול לאו דוקא^(ח). ועוד יש לפרש היינו שלא לשמה^(ט) ולא נהירא:

ומה שלא לשמן בו. תימה מה שלא לשמן שכן נזהג בד' עצודות תאמר צחון לזמנו שאינו נוהג אלא צזריקה, וכי האי גוונא פריך לעיל^(ט) (דף ד.) (מה לחון לזמנו שכן כרת)^(ט). ויש לומר דאי הוה

פירוש ארזי הלבנון

משכחת כלל פיגול צפר ושעיר של יוה"כ, דהא איהו ס"ל כר"ש דאין שייך פיגול אלא בקרבנות הנעשים צחון דומיא דשלמים.

וכבר העירו המפרשים דמ"ש החוס' דר' יוסי ס"ל כר"ש, הוא לאו דוקא, רק ראונס לומר דשניהם שווים לענין דלא שייך מחשבת פיגול בעצודות שצפנים. אצל צעיקר דין פיגול צחטאות הפנימיות ודאי פליגי, דלר"ש לא שייך צהס דין פיגול כלל, ואילו ר' יוסי ס"ל דשייך צהו פיגול רק ס"ל דהמחשבה צריכה להיות צחון על דבר הנעשה צחון, כגון שוחט צחון על מנת לשפוך שירים למחר, ששתי העצודות הם צחון. אצל אס שוחט צחון ומחשב להזות צפנים למחר, או מזה צפנים ומחשב להקטיר האימורין למחר, אינו פיגול. ובגמרא שם ילפינן לה מדמקיש קרא פר כהן משיח לשור צחט השלמים, מה שלמים עד שיחט מעשיו ומחשבותיו על מצח החיזון אף פר כהן משיח כן.

ג) היינו דכי יוכיח דר"ש מודה לפסול מק"ו, ה"ג ר' יוסי מודה לפסול (מחשצ צפנים) צק"ו, ומה שלא לשמו שהוכשר בשלמים פסול צחטאת הפנימית אע"ג דמחשצ צה צפנים, חון לזמנו שפוסל בשלמים אינו דין שיפסול צחטאת כי מחשצ צה צפנים. וקושיית הקר"א לעת עתה לא זכיתי להצין.

ד) היינו דמ"ש צגיטין לשון פיגול, הוא לאו דוקא, אלא היינו שלא לשמה, ולפי"ז לא תיקשי אדר' יוסי. והחוס' לקמן (מ"ד ע"ב) כתצו תירוק זה צהס הר"ר חיים ודחו דלישנא דפיגול לא משמע כן, וכדאמר לעיל (י"ג ע"א) דייקא נמי דקתני שהצח נפסל ולא קתני שהצח מתפגל.

ה) לפי הגירסא המתוקנת לפנינו, כוונת החוס' לגמרא לעיל (ד' ע"א) מה לשינוי קודש דישנו צחצח עצודות, משא"כ שינוי צעלים דליחא אלא רק צעל מנת לזרוק

מריצויה דקרא), וא"כ לדידכו אכתי תיקשי דילמא דוקא צמחשצ צשלישי פסלה מחשבה דומיא דשלמים. ועל כרחק לדידכו צ"ל כמ"ש החוס' דפשיטא להו דצכל חד אצלינן צחר חון לזמנו דדידי, ולא חיישי לקושיית הת"כ. ודצרי החוס' אמורים כלפי הנך אמוראי דוקא, ודו"ק.

יט) כוונתם דצבי מנחה נמי ילפינן משלמים דפסול מחשבה הוי דוקא צד' עצודות, שחיטה קצלה הולכה צחריקה, ולכן לא שייך מחשבת פיגול בהגשה שהיא קודם קמילה.

ומקשים המפרשים דאמאי הוצרכו לכך תיפוק ליה בהגשה אינה מעכצת כדתנן צמנחות (י"ח ע"א), ופיגול לא שייך אלא בעצודות המעכצות כפרה כדתניא לעיל (סוף ע"א). ולדידי לאו קושיא היא כלל, דהחוס' האמת נקטו דפיגול לא הוי רק צד' עצודות מקמילה ואילך ומש"ה אין פיגול בהגשה שהיא קודם קמילה. ואה"נ דגם אי היה שייך פיגול קודם קמילה לא היתה הגשה מפגלת כיון דאינה לעיכובא, אצל האמת היא דאין שייך פיגול כלל בעצודות שקודם קמילה ומה"ע אפילו אס היתה הגשה מעכצת לא היה שייך צה פיגול, וק"ל. הגע ע"מך וכי נאמר דסמיכה אינה מפגלת משום דאינה מעכצת כפרה, הא ודאי צורכא היא, דהא גס אילו היתה מעכצת לא היה שייך צה פיגול כיון דאינה עצודה, וה"נ בהגשה עיקר עעמא דאינה מפגלת הוא משום דאינה מד' עצודות המפגלות ולא משום דאינה מעכצת כפרה.

א) וכ"ה לקמן (מ"ד ע"ב) צגמרא וצחוס' שם.

ב) החס' מיייתי ר' יוסי ראיח דכהן שאמר פיגולתי מהימן מדאחמינה תורה לכה"ג ציוס הכיפורים צפר ושעיר שלפני ולפנים שהוא שם יחיד ואין רואהו, ואס אמר פיגול מהימן. וקשה דהא לר' יוסי גופיה לא

פריך הכי הוה עזיד ק"ו משנוי צעלים דהוי כפיגול* צזריקה". ומיהו קשה מה לשנוי צעלים שכן פוסל בזביחה צפסח" או צזריקה לחודיה". וי"ל דשלא לשמן יוכיח וילפינן צמה הלד משנוי קדש ושנוי צעלים":

פירוש ארזי הלבנון

צעלים. וכן משמע מדברי התוס' לעיל (ד' ע"א) עמש"כ שם סוף אות צ'.

ט) כוונתם דשינוי צעלים פוסל צזריקה לחודיה, כגון צזרק דשינוי צעלים דא"ל שיחשוב עוד על שום עצודה אחרת. משא"כ במחשבת פיגול אינו פוסל צזריקה לחודה, אלא לריק שיחשוב ע"מ להקטיר או לזרוק שירים למחר. ואע"ג דגם במחשבת פיגול משכחת לה דמחשב צזריקה ע"מ, וכגון צזרק על מנת לגמור הצריקה חוץ לזמנה, וכמ"ש תוס' לעיל (י' ע"א), מ"מ לא הוי כשינוי צעלים דפוסל צזריקה ע"מ שזרק עכשיו לחודיה, משא"כ במחשבת פיגול לריק תמיד שתהא מחשבתו על דבר אחר, או על המשך הצריקה שאח"כ, או על שאר אכילות מזה או אכילות אדם, ולא סגי לחשוב על מה שזרק עכשיו. עי' בגלגל"ש ובח"נ ובקרי"א ובמחצת כפרה ועוד. אמנם צאמת יש מפקפקים על קושיא זו (דהא גס במחשבת פיגול משכחת לה דמפגל צזריקה ע"מ), ומגיבים דצברי תוס' "ולאו צזריקה לחודיה". וכע"ז בשעמ"ק. (וראיתי בספר אמתחת בנימין שהקשה דמה פירכא היא זו, דהא דאינו פוסל כשזרק חוץ לזמנו הוא משום דמעשיו סותרים מחשבתו, דצאמת הוא זרק עתה והוא מחשב שזרק למחר. ולא שייך למיפד פירכא כה"ג מדבר שאינו שייך בה כלל, עכ"ד. וע"ש דמחמת כן פירש דצריהם באופן אחר. אמנם דצרינו נסתרים צהדיא מגמרא מפורשת דלעיל (י' ע"א) דפרכין ומה צמקס שאמר הריני שוחט חוץ לזמנו שהוא כשר וכו' ע"ש צזריש"י).

י) לכאורה אין לדצריהם הצנה, דהא שלא לשמו ג"כ פסול בזביחה דפסח וכן צזריקה דשאר קרבנות לחודיה. והיכי מצי למימר שלא לשמן יוכיח. כך הקשו כל המפרשים. ובצ"ק כתב ח"ל פי' דאין לו חומרא זו דפוסל בכל הקרבנות צד' עצודות ה"ה צפסח עכ"ל. ודצרינו סתומים קלת, וגראה דר"ל דגצי קרבן פסח מצינו שהחמירה תורה דשינוי צעלים יותר משאר פסולי מחשבה. דאע"ג דצעלמא אין שינוי צעלים פוסל אלא על מנת לזרוק, מ"מ צפסח החמירה צו תורה יותר לפסול גס בזביחה לצד. משא"כ צפסול שלא לשמו, לא החמירה צו תורה צפסח יותר משאר קרבנות, דכי היכי דפוסל צד' עצודות צעלמא כך פוסל גס צפסח. ולפי"ז כוונת התוס' כך, מה לשינוי צעלים שכן פוסל

עי' צזריש"י שם. ומקשים תוס' דהכא נמי נפרוך הכי, דהא מחשבת חוץ לזמנו נמי הוי כשינוי צעלים דאינו פוסל אלא צעל מנת לזרוק (ולאו דוקא ע"מ לזרוק, אלא ה"ה צשאר אכילות אדם או מצח).

ו) כוונת דצריהם (עפ"י הנוסח שצסוגריים) לגמרא דלעיל (י' ע"א) דפריך כך רבה צר אכילאי ע"ש. ופירש הגאון ר' נפתלי הירש ז"ל אצד"ק פפלאן (נדפס בסוף השס"ס שלנו) דהתוס' צאו לחק קושייתם, משום דלכאורה הוי מקום לדחות דמה שמחשבת שלא לשמה פוסלת צד' עצודות, לא הוי פירכא, שהרי חזין דלא מהניא הך חומרא לפסול שלמים שלא לשמן. וא"כ כל כה"ג (שהחומרא אינה מעין הק"ו) יש לנו להכניס החומרא גופא צק"ו ולדון כך, ומה "שלא לשמו" שאין חומרא ידידה דיטנו צד' עצודות מהני לפסול צשלמים, מ"מ פוסל הוא צחטאת, "חוץ לזמנו" דמהני לפסול צשלמים כ"ש דיפסול צחטאת. והשתא ליכא למיפדך מידי.

והו שכתבו תוס' דפריך לעיל "מה לחוץ לזמנו שכן כרת". דהתם נמי אין חומרא דכרת מועלת למיפסל צשוחט חוץ לזמנו, ואעפ"כ פרכין לה. ועעמא דמילתא מצואר תוס' צכמה מקומות צש"ס וצפרע צצ"ק (כ"ה ע"א) צד"ה אינו לא אדון, דהא דאמרין (צחומרות שאין מעין הק"ו) כל זה אכנים צק"ו, זהו דוקא צחומרות דאיתין מסבא צעלמא, אצל צחומרות הכתובות צתורה לא אמרינן הכי, אלא אמרינן דמאחר שהחמירה תורה חומרא זו אפשר שהחמירה צו גס חומרא אחרת. ע"ש צצברי תוס' צק"ש שם, והתם נמי הציאו ראייה לדצריהם מהך דלעיל (דף י' ע"א) מה לחוץ לזמנו שכן כרת, ע"ש (ע"כ תוכן דברי הגאון רנ"ה ז"ל).

ז) ר"ל דשינוי צעלים נמי לא הוי צד' עצודות אלא צזריקה כמו גצי פיגול. וא"כ שפיר הוה יליף ק"ו דמה חוץ לזמנו שאינו פוסל צשלמים, פוסל צחטאת, חוץ לזמנו דפוסל צשלמים וכו'.

ח) מדצריהם נראה דס"ל דפסח שלא למנויי היינו שינוי צעלים, וא"כ מצינו שינוי צעלים צזריקה צלחודא מצלי שולטריך לחשוב על הצריקה כדין שינוי צעלים צעלמא. וכן כתבו תוס' לעיל (י' ע"א צד"ה לא) דשלא למנויי היינו שינוי צעלים. אצל תוס' צפסחים (ס"א ע"א) ד"ה ואיתקש כתבו דשלא למנויי לחו היינו שינוי

חג"ה תוך עזרה מקדש. עממא דרצי יהודה לקמן צפרק קדשי קדשים (דף נט.). ולריך לדקדק לר' יהודה כיון דעזרה מקדש היכי משכחת לה צפסולין דאס ירדו לא יעלו י"ל. וי"ל דמשכחת לה [צלותם] דירדו בלשכה י"ל או צאולס או על גבי דף ועדיף מאויר י"ל דאמר פ"צ (לקמן כו.) תלה ושחט פסול, א"נ שחט על הרצפה ואח"כ נתן על הדף דהשתא ירדו. וי"ע דלקמן (דף קב.) מציעא להו ירדו

פירוש ארזי הלבנון

נתוסף עוד פסול אחר מה לי פסול אחד או שנים כבר קידשן המזבח. מיהו תוס' לא ס"ל כן.

ויש לדקדק למה פשיטא להו דלשכה לא הוי כעזרה לבעון זה כיון דע"כ מיירי צפתחות לקודש דאל"ה נפסל ציולא, וא"כ י"ל כיון דתוכן קודש יש להם דין עזרה ממש. מיהו לכמה דברים מאינו דלשכה אפילו פתוחה לקודש לא הוי כעזרה ממש ע"י לקמן (נ"ו ע"א), ותו דהכא אפילו אולס לא הוי כרצפה דעזרה (שפ"א).

(יג) צ"ק הגיה דל"ל **דלא עדיף מאויר**. וכוונתם להוכיח דדף הוי חליצה בין האצר המונח עליו לבין הרצפה, והא ראי' מדאמרין לקמן שאם תלה הבהמה באויר ושחט ה"ז פסול משום דצעיין שחיטה על ירך המזבח דהיינו על הרצפה כנגד המזבח. אלמא אפילו אויר בעלמא חשיב חליצה בין הבהמה לבין הרצפה, ומכל שכן היכא דאיכא הפסק של דף. וכך פירש גם צ"ה"ז (ללא הגהה). וי"צ אמאי הוצרכו להוכיח דדף הוי חליצה, והלא אפילו גבי מזבח עצמו כתבו התוס' לקמן (פ"ז ע"ב) דלא שייך אויר מזבח כמזבח היכא דאיכא חליצה צינתיים. ושמא התוס' כאן פליגי וס"ל דגבי אויר מזבח לא מהני חליצה, ולזה הוצרכו להוכיח דמ"מ גבי רצפה כי נח ע"ג דף לא מהני, דכלפי רצפת עזרה אפילו אויר בעלמא חשיב הפסק וחולץ. והא דהוצרכו לתרץ בהניחו ע"ג דף ולא תירצו צפשיטות דמשעת שפקע מן המזבח קודם שירד לרצפה צעודו באויר הוי הפסק מחמת האויר, יש לומר דנופל מעצמו שאני דאפילו צעודו באויר חשיב כמונח על הרצפה הואיל דסופו לנוח, וכדאמרין לקמן (כ"ה ע"ב) גבי אויר כלי דכל שסופו לנוח כמונח דמי. אבל קשה אמאי לא תירצו צפשיטות דאיייר שהרימו הכהן מן הרצפה דסגי בזהכי להיחשב ירוד (וכדמוכח לקמן (פ"ז ע"ב) דמשני דנגד ליה ע"ש), ולשם מה הוצרכו לומר דירד ע"ג דף, וי"ע. עוד קשה בעיקר מה שהציאו ראי' מתלה ושחט, דמה ענין זה לנדון דידן, דהתם אינו משום קדושת אויר רצפת העזרה ולא משום חליצה נגדו זה, רק משום דצעיין שחיטה על ירך המזבח וליכא, וי"ע.

ולפירוש השני שהציאו לעיל דקושיית התוס' הוי נמי מעיקר איסור העלאת פסולים, לפי זה מתפרש מש"כ **"או על גבי דף"** היינו דמשכחת לה פסול ירוד כגון

צניחה צפסח, כלומר דמאינו שהחמיירה צו תורה חומרא מיוחדת צפסח. **שלא לשמן יוכיח**. דלא מאינו צו שום חומרא מיוחדת צפסח.

ומ"מ אכתי אינו מוזן, דמה שהחמיירה תורה צשינוי בעלים צפסח היינו לפסול צניחה, וחומרא זו איתא נמי בשלא לשמן, ואטו משום דשלא לשמן פוסל גם בשאר קרבנות ישחצ' יותר קל משינוי בעלים דאינו פוסל אלא צפסח בלבד. ועוד קשה, דהתוס' לא תירצו כלל הקושיא מהא דפוסל צוריקה לחודיה. אמנם ראה צאות שלפנ"ז דצאמת יש שאין גורסים קושיא זו בדברי התוס'.

(יא) מלשונם משמע דלא קשיא להו רק מהא דאס ירדו לא יעלו. וכך הצינו הל"ק ובה"ז ועוד. ותימה אמאי לא הקשו אעיקר דינא דפסולין, דכיון שנשחטו בעזרה הרי כבר עלו והיכי משכחת לה פסולין דאסור להעלותן על גבי המזבח. ובשפ"א כתב ליישב דס"ל להתוס' דמזבח אינו מקדש אלא מדעת וא"כ שפיר משכחת לה פסולין דלא יעלו, צגווגא שנודע לו פסולין בתחילה ולא היה דעתו להקריבם, דצכה"ג אין המזבח מקדשן להיקרב. ויש שפירשו דהתוס' כאן אזלי לשיטתם לקמן (פ"ז ע"א דד"ה כצ) שכתבו דמה שרצפה מקדשת לר' יהודה היינו דוקא קרבנות כשרים אבל פסולים לא. ולהכי לא הקשו אלא מהא דירדו לא יעלו, דכיון שכבר נתקדשו ע"ג המזבח ליקרב לא יפקע היתרן צירידתן לרצפה לר' יהודה.

אבל הרבה מפרשים כתבו דצאמת גם מעיקר דינא דפסולין קשיא להו. וכן הוא בדיא לשון התוס' לקמן (פ"ד ע"א דד"ה זאת) ח"ל וא"ת הא ר' יהודה סבר לעיל צפ"ק דרצפה מקדשת כמזבח וא"כ כולן עלו והיכי משכחת לה פסול צפיגול וזוחר ועמא, וי"ל כגון שיש הפסק בין הבהמה לרצפת העזרה, עכ"ל. וכן כוונת קושייתם כאן.

(יב) הא דלא תירצו דירדו חוץ לעזרה, משום דא"כ נפסלו ציולא, ופשיטא להו דאף אם היה הדין דאפילו ירדו יחזרו ויעלו מ"מ אם נתוסף אח"כ פסול אחר ודאי לא יעלו. וצאמת אין זה מוכרח, דאפשר לומר דאם היה הדין דמזבח מקדש פסולים אפילו ירדו, א"כ אפילו

מהו שיעלו (וי"ל דשחט על הרצפה ואח"כ נתן על הדף) (י). ועוד יש לומר דמודה רבי יהודה דמים לקמן (דף נט.) דצעי מצח והדס לא עלה ברצפה (י). ותו דלשון אס עלוי (י) דנקט היינו לדינא דקודם דאתא דוד"י וקדיש רצפה וקודם צנין שלמה. הג"ה:

דף יד ע"ב

שיבויר פירש בקונטרס שחיו יין. ולא משמע כן צפרק מומין אלו פסולין באלדס (במדות דף מה:), אלא שיבויר בשאר דברים המשכרים (י) *לר' יהודה דאמר מחלי עצודה. מיהו שיבויר דתנן התם

פירוש ארזי הלבנון

ששחטו על גבי דף. ועל תירוצם זה קשה לכאורה דאין מליץ לשחוט על הדף, הא כיון שאין הקרבן עומד על הרצפה הרי זה כחלה באויר ושחט דפסול. לזה תירצו דשחט ע"ג דף **עדיף מאויר**, דכיון שהדף עומד על הרצפה והקרבן על גביו צלי הפסק אויר בינתיים, חשיב שפיר על ירך המצח. שוב כתבו, **אי נמי שחט על הרצפה וכו'**, פירוש, דאפילו תימא דשחיטה על גבי דף פסולה דלא עדיפא מתלה ושחט, מ"מ משכחת לה בשחט על הרצפה ואח"כ נתן על הדף. וע"ע בזה שם.

(ד) הציצות שבסוגריים הם הגהות בזה"ל. (ולג' זו יש למחוק לעיל תיבות "א"נ שחט על הרצפה וכו'" שמקומם כאן אחר קושיית **ול"ע דלקמן וכו'**. ונראה לפי הגהה זו דהתוס' חוזרים על קושיית הרשב"א וגם על תירוצם בסגנון אחר.

ובזה"נ גורס **ול"ע דלקמן (פ"ד ע"א) תנן כשם שאס עלו לא ירדו וכו'**. ופי' דקשיא להו לישנא דאס עלו, דמשמע דמשכחת לה דלא עלו, והא לר' יהודה דס"ל רצפה מקדשת א"כ לעולם עלו משעת שחיטה. (וכמו שהבאנו בזה"ל דהתוס' לקמן הקשו קושיא זו).

וכנה לפי מה שנתבאר בזה"ל דלחירוק **א"נ שצתוס' ס"ל דשחיטה על הדף פסולה כמו תלה ושחט, ולא משכחת לה פסול ירוד באופן ששחט על הרצפה ונתן על הדף**. נמצא לפי תירוק זה דלא משכחת לר' יהודה פסול ירוד מתחילה בשום פנים. וא"כ על כרחך מאי דתנן לקמן דפסולין שעלו לא ירדו, מייירי לר' יהודה בפסולין שכבר היו ע"ג המצח או ע"ג הרצפה וירדו (להיכל או ללשכות או ע"ג דף), ועליהם הוא דתנן דלכתחילה לא יעלו ואס עלו לא ירדו. דפסולין שלא היו ירודים מעולם לא היה שייך למיתני בזה **אס עלו**, שהרי כבר מעיקרא כבר היו עלוים. ולזה מקשים תוס' דא"כ מה צעי הגמרא לקמן גבי קדשי קדשים שנשחטו בדרוס, **ירדו מהו שיעלו**. היינו דקא מיצעי ליה להגמ' שמא דוקא לכתחילה הוא דאסור להעלותו, אבל מאחר שכבר עלו, אס חזרו וירדו שמא יהיה מותר להעלותו

וקר"א).

(טו) ר"ל דכיון דמודה ר' יהודה דס' דלא יעלה לשם חובה אס יזרקו ברצפה, דצעינן מצח דוקא. א"כ שפיר משכחת לה אס ירדו לא יעלו דס'. כך נראה ביאור דצריהס. ול"צ דמשמע אי הוה ס"ל לר' יהודה דס' אפשר לזרקו על הרצפה, לא הוה משכחת לה ירוד, ואמאי הא כיון שנתקבל בכלי ולא הגיעו על הרצפה שפיר הו"ל ירוד. ויש ליישב.

ואחרוני הזמן האריכו בקושיית הגרי"ז ז"ל דא"נ דמודה ר' יהודה דמים דצעינן מצח דוקא ולא רצפה, מ"מ אכתי תקדש רצפה את הדם כדון שאר פסולין, כי היכי דגנו של מצח מקדש דס' א"נ דאינו מקום מתן דמים. והאריכו בזה כל אחד ע"פ דרכו ע"ע.

(טז) מלשונם נראה דקושייתם מעיקרא הוה מלשון עלו, דמשמע דמעיקרא היו ירודים. עי' לעיל אות י"א.

(יז) מש"כ דדוד קודש רצפה הוא שלא בדקדוק, דשלמה הוא דקדיש (קר"א), כדלקמן (נ"ט ע"א).

(יח) פי' דהתם משמע דסתם **'שיבויר'** מייירי משאר דברים המשכרים, וא"כ ה"נ דתנן **'שיבויר'** סתם ולא

ודאי לא הוי שתי יין *כדפריך התם צהדי מומין דמחלי עבודה צעי למיחשצה^(י), אצל שיכור דהכא פשטיה משמע שתי יין והא כדאיתא והא כדאיתא, ולכולי עלמא מחלל עבודה כדפריך התם צפשיטות אכולי מיחל עבודה הוא:

והא שחיטה שאי אפשר לבטלה ובשרה. פרש"י אלמא לאו צאפשר לצטלה תלי ואת אמרת לרבנן פסול. ותימא דמאי פירכא לרבנן ודאי לא צהא תלי^(י), והא דפסלי צהולכה משום דמקצלה ואילך מלות כהונה^(ב). אלא פריך דמכשיר לר' שמעון משום דאפשר לצטלה, הא לא תלי צהא מדמכשיר זר צשחיטה אע"ג דאי אפשר לצטלה^(ג). ובסמוך דפריך מהולכת אצרים [נמי] לרבי שמעון פריך^(ד). וכן [גראה] דמיייתי אמר ר' אלעזר הולכה צזר פסולה *אפילו לרבי שמעון^(ה):

פירוש ארזי הלבנון

ורצה ורצ יוסף לא צאו לחדש רק אליצא דר' שמעון דכיון דס"ל דעבודה שאפשר לצטלה לא חשיצא עבודה לענין פסול מחשצה, ה"ה דלא חשיצא עבודה לענין פסול זרות, ולא הויא בכלל העבודות שמקצלה ואילך צצטו כהונה.

כצ) לפי פירוש התוס' קשה להבין סוגית הגמרא. וכבר עמדו צזה הל"ק והקרא"א ושאר מפרשים, דמאי פריך הגמרא לר' שמעון משחיטה דכשרה צזר, וכי היכן מצינו דאמר ר"ש דעבודה שאי אפשר לצטלה פסולה צזר, הא ר"ש לא איירי כלל צעבודה שאי אפשר לצטלה, אלא רק לענין עבודה שאפשר לצטלה קאמר דלא חשיצא עבודה כלל ולהכי לא שייך צה מלות כהונה וכשרה צזר. אצל שחיטה אע"פ שאי אפשר לצטלה ודאי כשרה צזר וכדילפינן מקראי לקמן (ל"ד ע"א) ושחט את צן הצקר והקריצו וגו' מקצלה ואילך מלות כהונה לימד על השחיטה שכשרה צזר, ולימד נמי על שאר העבודות מקצלה ואילך צצטו כהונה, ומ"מ הולכה לא צעי כהונה דכיון דאפשר לצטלה לא חשיצא עבודה כלל. וא"כ לא קשה מידי מדר' שמעון. וע"ע צמפרשים כאן, וצ"ק סיים, ול"ע רצ לייצב סוגיא זו. (אמנם לפירש"י ניחא, דקושיית הגמ' הוי מדרצקן דפסלי הולכה צזר מטעמא דאי אפשר לצטלה, וע"ז פריך שפיר משחיטה דאי אפשר לצטלה ואפ"ה כשרה צזר אצל לפירוש התוס' קשה כנ"ל).

כג) ר"ל דכי היכי דגצי הולכת איצרים על כרחך מדר' שמעון דוקא הוא דפריך, ה"נ פירכא קמיייתא מדר' שמעון הוא דפריך. וכ"כ צשיעמ"ק. ולא הצנתי מאי דיוקא, וכי דוחק הוא לומר דצתחילה פריך ממילתא דרבנן ומאחר דמשני ליה הדר פריך ממילתא דר' שמעון. ול"צ.

כד) לכאורה ר"ל דכן נראה דכל השקלא ועריא דהכא אליצא דר' שמעון איירי, מדמיייתי צסמוך מילתא דר' אלעזר אליצא דר' שמעון. וגם דיוק זה לא הצנתי, וכי

תני שתי יין צפירוש, ע"כ מייירי צשאר צצרים המשכרים, ומדקתני הכא **"פסול"** דמשמע דמחלל עבודה, לריך לאוקמיא כר' יהודה דס"ל דגם צשאר צצרים המשכרים מחלל עבודה (ע"פ ל"ק).

יע) כוונתם כמ"ש התוס' ציומא צשם רינצ"א דפירש"י עיקר, ואדרבה מהתם יש ראייה לפירושו [דתנן התם החרש והשטע והשיכור פסולין וכו'] ופריך צגמרא שיכור אכולי מחלי עבודה וצהדי מומין צעי למיחשצה]. ומדפריך סתמא שיכור אכולי מחלי עבודה, משמע דסתם שיכור מייירי צשתיי יין ולא משאר צצרים. ודוקא התם דמתני ליה לשיכור צהדי הנך דלא מחללי עבודה, מש"ה הכי מוקי ליה צשאר צצרים המשכרים ודלא כר' יהודה. אצל היכא דקתני ליה צהדי הנך דמחללי עבודה וכגון הכא, ודאי נוקמיא צשתיי יין כמו סתם שיכור דצכל דוכתא.

כ) לשיטת התוס' רצקן מוודו לר"ש דהולכה הוי עבודה שאפשר לצטלה, ואע"כ סצרי דעבודה חשוצה היא ובמקום שריך להנך פסלה צה מחשצה וה"ה דפסול צה זר. וא"כ ע"כ הנך טעמא דרצה ורצ יוסף דפסול זרות תלוי צאפשר לצטלה, לא נאמר אליצא דרבנן אלא אליצא דר"ש דוקא. והוי שהקשו על רש"י.

וקצת פלא שלא הזכירו התוס' דרש"י כתצ להדיא דצאמת פליגי רצקן אדר"ש צדצר זה גופא וס"ל דהולכה הוי עבודה שאי אפשר לצטלה, והיינו דאפילו אם שחט צלד המצחא אינו יכול לצרוק הדם עד שיוליכנו (וכשיעת הרמז"ס) ולפ"ז טעמא דרצה ורצ יוסף הוי נמי אליצא דרבנן, וא"כ שפיר פירש"י לפי דרכו דמדרבנן פריך. אמנם יש מפרשים דגם רש"י מוודה דלרבנן אפשר לצטלה, עיי' מרומי שדה וטה"ק ועוד.

כא) פ"י דרבנן ס"ל דהולכה הוי עבודה חשוצה אע"ג דאפשר לצטלה, ולדידהו פשיטא צצעי כהונה כמו שאר עבודות דאיתא לקמן צצרייתא (ל"ב ע"א) ושחט את צן הצקר והקריצו וגו' מקצלה ואילך מלות כהונה.

חג"ה שחיטה לאו עבודה היא. פירש בקונטרס מדאחכשרו זה כל הפסולים. ואי אפשר לומר כן דאחכשר זר גופה מייתי לה [הכא] (דף ו.) ובפ"ק דמנחות (דף ו.) ומיכו יט ליישז פירושו דכיון דזשום מקום לא צעי כהן בשחיטה לאו עבודה היא (י), ולהכי פריך עלה מפרה (י). וה"ר יעקב דאורליינ"ש מפרש לאו עבודה היא לפי ששור בחולין ובקדשים, ח"כ לאו מטעם עבודה לזה המקום שחיטה (י). ולי נראה לאו עבודה היא מדמכשרין לקמן בפרק שני (דף טו.) עומד בדרום והושיט ידו ללפון ושחט בקדשי קדשים, ובמקבל פסול דדרשין אותו בלפון ולא שחט בלפון אבל מקבל בלפון, ובשלמים מכשרין עומד בחוץ והושיט ידו לפניו ושחט ואם קבל קבלתו פסולה דדרשין בפרק כל הפסולין (לקמן דף לז.) בן הבקר לפני ה' ולא שחט לפני ה', אבל קבל קבלתו פסולה משום דכתיב

פירוש ארזי הלבנון

(כו) פי' דבאמת אין כוונת רש"י דמהכשר זר לחודיה מוכח דאיהו עבודה. רק כוונתו דמדלא אשכחן שום שחיטה בעולם שהלריך זה הכתיב כהן, ש"מ לאו עבודה היא. משא"כ בהולכה שהלריך הכתיב כהן בהולכת חטאות הפנימיות (איה"ש) מש"ה חשיבה עבודה לכו"ע ואפילו לר"ש, ומ"מ ס"ל לר"ש דכיון דאפשר לבעלה לא הוי עבודה חשובה להיפסל בזה. ורבנן פליגי וס"ל דהוי עבודה חשובה להיפסל בזה. משא"כ בשחיטה דלא קפיד קרא שום מקום להיפסל זה זר ח"כ לאו עבודה היא כלל, ומש"ה שפיר מכשרין זה זר חט"ג דאי אפשר לבעלה.

(כו) היינו דלפירש"י לאו פירכא היא מפרה, דאע"ג דשחיטת פרה פסולה בזה, מ"מ לאו עבודה היא כיון דאשכחן שום מקום דשחיטה כשירה בזה. אבל השתא דפירשו דמש"ה לאו עבודה היא משום דזשום מקום לא צעי כהן בשחיטה, ח"כ פריך שפיר מפרה דצעי כהן (נ"ק מנחות סז.).

(כח) ולכאורה משמע כוונת דבריו ששחיטה בקדשים היא מדין אותה שחיטה שישנה בחולין שצמיחתה לא תהיה נזלה. אך הלא שמעינן הרבה דברים ששחיטת קדשים שאינם שחיטת חולין, דמתעסק ששחיטת קדשים פסול ובחולין כשר, ועוד הלא יש מי שסובר ששחיטת קדשים עשויה כלי שרת שהרי שחיטת קדשים מקדשת את הדם וא"כ אולי צעין גמי כהן. (בחולין דף י"ז) איתא שאפילו רבי עקיבא סובר שלא נלטו על השחיטה עד שנכנסו לארץ דכתיב כי ירחק וזבח מכלל דעד השתא לא נלטו על הזבחה, מ"מ קדשים שאני כדכתיב בקרא ושחט את בן הבקר).

ויש לומר דהא שכתב ה"ר יעקב דאורליינש ששחיטה לאו עבודה היא לפי ששור בחולין וקדשים, כלומר כשם שחולין השחיטה מכשרת את הבשר לאכילה, כך בקדשים השחיטה מכשרת את הדם והבשר בתור דם ובשר קדשים, ואין השחיטה בקדשים עבודה של הקרבת

ר' אלעזר מוכרח לחלוק על רבה ור' יוסף בתרומה, ועוד קשה דמדקאמר ר' אלעזר אפילו לר"ש, משמע דאיידי גמי אליבא דרבנן. ונ"ב.

(כה) לכאורה לפי מה שהעתיקו לשון רש"י "מדאחכשרו זה כל הפסולים", ח"כ שפיר מייתי לה הכא גבי הכשר זר. וכמש"כ התוס' ביומא (מ"ז ע"א) ח"ל, והיה נראה ליישז פירש"י ולפרש שחיטה לאו עבודה היא כיון דהוכשרו זה כל הפסולין ואפילו נשים ועצדים ועמאים, מסתמא לא חשיבה עבודה לפני המקום מאיזה טעם שיהיה או משום שנוכחת גמי בחולין או משום טעמא אחרת, עכ"ל.

ועי' נ"ק שכתב דבאמת לפי גירסת רש"י שלפנינו לא קשיא מידי, הלא דהיה להתוס' כאן גירסת אחרת ברש"י וכמ"ש התוס' ביומא (סז) ח"ל, שחיטה לאו עבודה היא, בכל דוכתא פירש"י משום **דכשרה בזה**, ותימה הוא דבפ"ק דזבחים פריך והרי שחיטה דא"א לבעלה וכשרה בזה ומשני שחיטה לאו עבודה היא, והשתא מה תשובה היא זו שהרי הקשה שהיה לה ליפסל בזה כיון דא"א לבעלה. עכ"ל.

ואמנם יש לפרש דהתוס' אכן גרסו כהגירסא ברש"י שלפנינו, שהרי העתיקו דבריו כלשונו. הלא שאין נראה להם הפרש בין פסול זר לשאר פסולין, כמו שיתבאר. דהנה בפשטות מאי דנקעו רבה ור"י דהולכה כשרה בזה, הוא לאו דוקא וה"ה בשאר פסולין כגון עבד ואשה דג"כ מיקרו זרים (לכך מעמא דלא מני להבנם לעזרה), דמאחר שעבודה שאפשר לבעלה לא חשיבה עבודה ח"כ כל הפסולין כשרין בזה. וא"כ לפי"ז גם אם כוונת רש"י הכא לשאר פסולין, אכתי תקשי קושית התוס' מאי משני **שחיטה לאו עבודה** משום דאחכשרו זה כל הפסולין, הא זכו גופא מאי דמקשינן דלרבה ור"י היה לשחיטה להיפסל הן בזה והן שאר פסולין כיון דאפשר לבעלה תליא מילתא. ועי' עה"ק.

לעמוד לפני ה' לשרתו, אלמלא כל שירות לפני ה', ש"מ מדמכשיר רחמנא עומד צחון והושיע ידו לפניו ושחט מכלל דשחיטה לאו עבודה היא. ועוד מדאמר זההיא שמעתא צפ"צ (דף כו.) נתלה ושחט שחיטתו כשרה דשחיטה על ירך אמר רחמנא ולא שוחט על ירך (אמר רחמנא) אלמלא דשחיטה לאו עבודה היא דאי עבודה היא לא הוה מכשר רחמנא כבי האי גוונא דהא נתלה וקבל אמרינן (סס) דקבלתו פסולה משום דאין דרך שירות צכך. **ומדרפריך** הכא וצפרק חטאת העוף (לקמן דף סח:) וצפ"ק דמנחות (דף ו) מפרה דאמר רב שחיטת פרה צור פסולה, משמע קלת כפירוש הקונטרס^(ט), מיהו גס לפי מה שפירשתי יש ליישבו^ט. אבל קשה לי לפירוש^ט דא"כ לשמעון התימני דצעי פרק כל הפסולין (לקמן דף צג:) שיהא ידיו של שוחט לפניו מן הנשחט הויה שחיטה עבודה^(ט):

שאני פרה דקדשי ברק הבית היא. צפ"ק דחולין (דף יא.) פירשתי:

והרי חולבת אברים לבבש דאפשר לבטלה בפסולה בור דבתיב והקריב הבהן את הכל המזבחה ואמר מר בו' שאני הבא דגלי קרא. הקשה ה"ר אליהו מאצרוויקא הקדוש דצפ"צ דיומא (דף כו.) אמרינן מדאלטריך למכתב כהן זהולכת אברים לכבש, פי' [ד]לגופיה לא אלטריך^(כ) אלא לגלות זהולכת עלים למזבח לא צעי כהן, ומדאלטריך מיעוט זהולכת עלים א"כ סידור שני גזרי עלים צעי כהונה (בלאו קרא מעט), וא"כ [ל]רבי שמעון דצעי צ' כהנים התם (דף כו:) לשני גזרי עלים מנא ליה, דהא כהן דכתב גזי הולכת אברים אלטריך לגופיה משום דאפשר לבעלה. וי"ל דרבי שמעון לטעמיה דאמר התם (דף מה.) הלאת אליתא לא לריך למכתב ציה כהן דוכי תעלה על דעתך שזר קרב למזבח, ורצן אפשר דעציד צמפוחא, וא"כ [ל]רבי שמעון ע"כ שני גזרי עלים צעו כהונה בלא קרא מעטמא דוכי תעלה על דעתך כו', דכמו דלית ליה צמפוחא לית ליה אפשר להו צזריקה, אבל לרצן אית להו צזריקה כמו דאית להו צמפוחא, וכהן דגזי הולכת אברים לגופיה לא אלטריך דהא לית [להו] טעמא דאפשר לבעלה, אלא לגלות על שני גזרי עלים דצעי כהונה. וצפ' הקומץ רצה (מנחות דף כ.) (אמר) [גזי] לא מלה כהן אלא זר פריך וכי תעלה על דעתך שזר קרב, יש לומר דאפילו לרצן דאית להו צמפוחא צזריקה פריך, שאין יכולין למלות בעוב על ידי צזריקה: (כל זה בהג"ה דאיצט"א להו).

איבעיא להו חולבה שלא ברגל שמה חולבה או לא. פרש"י לפסול זה מחשבה וגם צור, דאי שמה הולכה מחשבה שלא לשמו או פיגול פוסלת זה, [או]^(כ) אם זר מוליך אפילו בהשטת יד

פירוש ארזי הלבנון

(ל) ר"ל דהכי פריך כיון דשחיטה דכשרה צדורם וצחון ע"כ לאו עבודה היא, א"כ אמאי גזי פרה שחיטה צור פסולה (ב"ק).

(לא) התוס' ציומא שם תיראו ח"ל ומהו מצינו למימר דאפילו לשמעון התימני שחיטה לאו עבודה היא שהרי בקדשי קדשים לריך שיעמוד המקבל צלפון כדדרשין צפרק אחיה מקומן (לקמן מ"ה ע"א) מולקח לו יקח, וצוחט לא צעינן שיעמוד השוחט צלפון, עכ"ל.

(לב) ר"ל בלאו קרא נמי הוה ידעינן דמקבלה ואילך מלות כהונה (בה"ז).

(לג) תוקן צפנים עפ"י הגהת ל"ק וח"נ ופנ"מ ועוד.

הקרצן שהיא שירות ואינה כשרה אלא צכך, שעבודת ההקרצה שהיא שירות מתחלת מקבלת הדם כדילפינן מקרא דוהקריצו זו קבלת הדם צסוגית הגמרא צמכלתין, אבל שחיטה היא עבודה המכשרת ומקדשת את עלם הקרצן, ונהי שטעונה כלי שרת ומתעסק פסול זה, אבל כל העשוי צצביל הכשר עלם הקרצן אין זה עבודה של הקרצת הקרצן ואינה שירות, ושחיטה לאו שירות היא וכשרה צור (חזון יחזקאל רפ"ג) וע"ע צמפרשים שהאריכו.

(טו) דלפירוש הר"י דאורליינ"ש קשה מאי פריך מפרה, נהי דשחיטת פרה פסולה צור, מ"מ לא עבודה היא כיון דנוהגת נמי צחולין. וכן לפירוש דמפרש השתא קשה דנהי דשחיטת פרה פסולה צור, מ"מ לאו עבודה היא מדכשר עומד צחון ושוחט.

פסולה ואינו יכול לתקנו כהן^(ל) להחזירה ולהוליכה כהן^(ל), ואי לא שמה הולכה אינה קרויה עצודה ולריך להחזיר המזרק [ל]אחריו ולעשות הולכה ברגל^(ל), וגם אם עשאה זר או יושב אין צדק כלום ויכול לתקנה צדקה^(ל) (או אם זר מוליך [צהולכת רגל] פסולה [ואינו] יכול לתקנה צדקה) להחזירה ולהוליכה כהן. **וקאמר** ת"ש וכן יושב פסול הא עומד דומיא דיושב. שאינו זו ממקומו, כשר. אלמא הויה הולכה ועשה עצודה כתקנה, ולכך נמי כי עשאה מיושב פסול דכתיב לעמוד לשרת. אבל מיושב פסול לא מני מוכה דהויה הולכה [שלא ברגל] עצודה בלאו דיוקא^(ל), [משום] דדלמא לאו עצודה היא ויושב פסול היינו כי לא תקנה ולא החזיר הדם לאחריו לעשות הולכה אחרת^(ל).

דף טו ע"א

הולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן. יש מפרש פירוש אחר^(ל) אבל פירוש הקונטרס עיקר:

חמאת העוף דפסלה [הואה] היבי משבחת לה. כיון דמכשיר ר"ש צהולכה שלא ברגל. אלא ודאי איפכא מסתברא ותלוי הדבר באפשר לצעלה, דרחוק מן המזבח הולכה זו [אפשר לצעלה] דאי צעי הוה שחית בלד המזבח ולא פסלה זה מחשבה, אבל שחית קרוב למזבח דהולכה זו של הושעת יד לא אפשר לצעלה פסלה זה מחשבה, ולהכי צחעלאת העוף פסלה מחשבה צהזאה מני נפיק עד דמטא למזבח דלא אפשר לצעל דבר זה^(ג). אבל לדידך* דלא תליא באפשר ולא אפשר אלא הולכה שלא

פירוש ארזי הלבנון

(ל) מה שפלו דצדריהם **כסן** כו' **כסן**, יתבאר בסמוך ולהוליכה **כסן**, משמע דאותה חזרה אינה כשרה אלא צדקה. וכן דקדק מלשונם צדקה"ק ופירש טעמא משום דהוי הולכה לאורך, דהא מוכרה להחזירו לאחריו ע"מ לקיים מצות הולכה, וכל הולכה שהיא לאורך דין עצודה עליה ופסולה בזה דלמקמן (ט"ו ע"ג). וכן משמע לשון הגמרא לקמן (ט"ו ע"א) הוליכו זר והחזירו **כסן** וחזר והוליכו. ע"ש במפרשים.

(ל) לכאורה ל"צ דאי שמה הולכה א"כ הו"ל כמו הולכה ברגל, וגבי הולכה ברגל פליגי בני ר' חייא ור' ינאי בסמוך אי מני לתקנה או לאו, וא"כ אמאי נקטו התוס' בפשיעות כמ"ד א"א לתקנה. וכבר העיר ע"ז בקר"א, ע"ש בכל דבריו.

(ל) היינו דלכאורה גם בלאו דיוקא דעומד דומיא דיושב הוה מני לאוכוחי מיושב גופא דהולכה שלא ברגל חשיבא הולכה, דאל"כ אמאי יושב פסול, דאע"ג דכתיב לעמוד לשרת, הא לאו מידי עבד. אלא ע"כ דהוי הולכה וחשיבא עצודה, ומש"ה יושב פסול זה כי היכי דפוסל שאר עצודות, דכתיב לעמוד לשרת.

(ל) ודוחים תוס' דמיושב גופא לא הוי מני לאוכוחי מידי, דהוי מניין למימר דלעולם לאו שמה הולכה, והא דיושב פסול, לאו משום שעבודתו פסולה, אלא משום שלא נעשתה עצודת ההולכה כלל, ומיירי שלא חזר ותיקן ועשה הולכה אחרת. ולכאורה לפי זה אדרבה קמ"ל דהולכה שלא ברגל לאו שמה הולכה.

(ל) ע"י שטמ"ק.

(ג) מדצריהם נראה דס"ל דמקמי דנפיק דם לא מהני ביה מחשבה אפילו למ"ד שמה הולכה. ופליגי אמש"כ רש"י בפירוש הגמרא דקאמר **אי דחשיב עלה מקמי**

(ל) בגמרא בסמוך מייצעי לן אי אפשר לתקנה או לאו. ונראה דהתוס' כאן נקטו כמסקנת הגמ' דקאי עולא בתיוצתא ומסיק דאפשר לתקנה. ועי' במש"מ (פסחמ"ק פ"א הכ"ג) שכתב דנראה מהסוגיא דאם הולך אפילו מקצת מן ההילוך שלא ברגל, לריך תיקון ויחזיר המזרק לאחריו ויוליכו ברגל. דאין לומר דוקא היכא שלא הולך כלל אלא מהקצלה ועד הזריקה הולך שלא ברגל הוא דלריך תיקון קודם הזריקה שיחזיר המזרק לאחריו, אבל היכא שהולך צין בתחילה צין צסוף אין לריך תיקון שהרי קיים מצות הליכה, דא"כ מאי פריך לעולא ממתני' דנשפך מן הכלי על הרצפה ואספו דכשר, דאימא דהתם מיירי שכבר הלך ברגל קודם שפיקה, אי נמי שהלך ברגל אחר האסיפה. אלא ודאי מוכה דצעינן הליכה ברגל מתחילה ועד סוף, עכ"ד. ואמנם ע"י בשטמ"ק לגמרא בסמוך שכתב דהיפך. וע"ע קר"א ושאר מפרשים.

צרגל לא חשיבה והוי כאילו איתעציד [מלותיו]^א, אס כן צהעטא העוף נמי כאילו איתעציד (מלותו)^ב.

פירוש ארזי הלבנון

המפרשים (כמשמעו, דהולכה שלא צרגל הואיל ולא חשיבה, חשבינן לה [לאותה הולכה] כאילו כבר נעשתה, ולהכי צהולכה דעלמא כיון דגמר הכהן ההולכה צרגל, אע"ג דעל כרחו לריק להמשיך ולהולכה צידו לקרבה למזבח, מ"מ אינו פוסל צמחשבה צהולכה זו, דחשבינן לה כאילו כבר נעשתה. ולזה פריך הגמרא דא"כ ה"נ צהעטא העוף דהזאתה הוי הולכה זוטרותא, ליהוי כמי שכבר נעשתה ההזאה וכאילו כבר הגיע הדם למזבח דתו לא מייפסיל צמחשבה.

ולכך פירושא ל"צ אחמי הולכתי התוס' לכל זה, הא גם כי נימא דלא איתעצד מלותו, מ"מ אינו פוסל צמחשבה משום דס"ל הולכה שלא צרגל לא הוי הולכה. וי"ל דהוכרחו לכך משום דאי לאו דחשיב כאיתעציד מלותו, לא היה קשה מידי, דאע"ג דלא משכחת פסול צמחשבה הולכה מ"מ שפיר משכחת לה דחשיב צשעת התוס' הדם ופסול ליה משום צמחשבה זריקה. דהא התוס' ס"ל דגם לאחר שילא הדם מידו אכתי שייך לפוסלו צמחשבה וכמ"ש לעיל. ולזה פירשו התוס' דלא מהני צמחשבה משום דהוי כמי שנעשתה מלותו וכאילו כבר הגיע הדם למזבח, דהשתא שוב לא מני פסול ליה צמחשבה כלל, לא צמחשבה הולכה ולא צמחשבה זריקה, ושפיר מקשינן היכי משכחת ליה פסול צמחשבה צהעטא העוף.

אלא דאכתי יש לתמוה לדברי המקשן גופא, מנא ליה דעעמא הוי משום דהו"ל כאילו איתעציד מלותו, דילמא משום דהולכה שלא צרגל לא שמה הולכה. כך הקשה צעה"ק ותריך דו"ל דפשיטא ליה להש"ס דהיכא דדרכו צכך לא אכפת לן צמה שהוא לא צרגל. עכ"ל. (אודה ולא צבוס כי לעת עתה לא זכיתי להצין מאי קאמר). הדרך השני (ראיתי צשיעורי הגר"ד ועוד) דצאמת חין כוונת התוס' **כאילו איתעציד מלותו** ממש, וכאילו כבר הגיע הדם למזבח, רק כוונתם לגצי הכהן העוזד, דמאחר שגמר ההולכה צרגל שהיא עיקר ההולכה, כבר גמרה מלותו ושוב אינו פוסל צמחשבה, ומה שומשיך ומקרב צידו את הדם למזבח הא לא חשיבה צבודה לפסול צמחשבה, וא"כ ה"ה צהעטא העוף דהולכה זוטרותא הוי נימא דלא חשיבה צבודה, וכבר גמר הכהן צבודתו קודם ההזאה ושוב אינו פוסל צמחשבה. ואע"ג דההזאה לא נגמרה עדיין מ"מ לענין צבודת הכהן חשיב כאילו נגמרה, ושוב אינו יכול לפסול צמחשבה. ע"כ.

אמנם לפירוש זה הדרא קושיא שכחצנו לעיל, דאע"ג דלא משכחת פסול צמחשבה הולכה, מ"מ תיפוק ליה

דליפוק דס לאו כלום הוא. דלפירש"י לאו כלום הוא משום דס"ל לאו הולכה היא, אצל למ"ד דהוי הולכה שפיר מהני ציה צמחשבה מקמי דליפוק דס. אצל התוס' מפרשים **דלאו כלום הוא**, היינו דלא שייך ציה צמחשבה הולכה צשום פנים לכו"ע. ועעמא דמילתא משום דכל זמן שהדם מעורה צלואר העוף הוא נעפל לצשר וחשיב כמאן דליתיה צעולם כלל, ולכך לא שייך צו צמחשבה. כן פירש החזו"א (ס"א סקט"ו) וכ"כ הצה"ז צקצרה.

והואיל הכרח התוס' צזה משום קושיית התוס' צדיצור שחא"ז דמפרשי כשעית רש"י והקשו על עצמם אחמי לא פריך אשאר זריקות דעלמא היכי פסלה צה צמחשבה, אי מקמי דנפיק דס וכו'. אלא ע"כ דוקא צהעטא העוף קשיא ליה משום דכל זמן שמעורה הדם צצשר לא מני למייפסל צמחשבה, משא"כ צשאר זריקות דעלמא שהדם הוא צעין צכלי שרת וכמו שכח צשעמ"ק צשם השר מקולי דמשעה שמוענע הדם צכלי לצאת הוי תחילת זריקה. אצל צהעטא העוף כל זמן שלא ילא הדם לא שייך צו צמחשבה וכמ"ש לעיל.

ג) גם צה צליגי על רש"י צפירוש הגמרא דקאמר **אי לצתר דנפק דס איתעציד ליה מלותו**. דלפירש"י קס"ד מכי נפיק דס גמרה לה צבודת ההזאה אע"ג דלא מעי דס למזבח, ומש"ה פריך איתעציד מלותו. אצל לפירוש התוס' פריך הכי, אע"ג דלא גמרה צבודה עד דמעי למזבח, מ"מ לאו צבודה היא משעה שנעקר הדם וניתן מן הלאר עד דמעי למזבח דהולכה זוטרתי היא והוי כאילו איתעציד מלותו וצהא מכשיר ר"ש (י"ק).

והנה לפי פירוש התוס' כאן מתורגמת קושיית התוס' צדיצור שחא"ז וכן הקשה צשעמ"ק אהא דפריך הגמרא אי צתר דנפק דס איתעציד ליה מלותו, דאמאי לא קשיא ליה משאר זריקות היכי פסלה צהו צמחשבה אי מקמי כו' ותירלו צשם השר מקולי דצשאר זריקות דעלמא דמקבל הדם צכלי שרת, משעה שמוענע הדם צכלי לצאת הוי התחלת זריקה מקמי דליפוק דס מן הכלי ויכיר לעינים שהדם מוענע ורואה לצאת. אצל הדם שצלואר העוף אינו נראה לעינים ועד שילא לחק לא הוי התחלת ההזאה. עכ"ל. וכאמור לפירוש התוס' דידן לא קשיא מידי, דדוקא גצי הולכה זוטרותא דחשיבה כמי שנעשית מלותה הוא דפריך. אצל לענין זריקה דעלמא שפיר אפשר שתימשך העבודה עד שיגיע הדם למזבח.

ד) ראיתי כאן שני דרכים צפירוש דצריהם צמש"כ דהוי **כאילו איתעצד מלותו**. הדרך הראשון (והוא דרך רוב

ומשני דרחמנא מחשבה^י זו מחשבה שלימה. צרו"ך:

אלא חטאת העוף דפסלה בה מחשבה חיבי משבחת לה. אי אמרת בשלמא דהולכה (שלא צרגל) [רצתי] פליגי אבל צוטרתי ללא אפשר לצעלה פסלה מחשבה, משכחת לה מיקמי דתיפוק דם משום דדם הנתון צוטרך כנחון ככלי שרת^י, ולא דמי לצעיא דרבי אצין צריש דם חטאת (לקמן דף נ"ג): דאיציעא ליה אי צוטרך ככלי שרת אי לא^י. אבל אי צוטרתי לא פסלה לר' שמעון, היכי משכחת לה.

פירוש ארזי הלבנון

לחדדי צמה שמקריבים את הדם למזבח (אבל משום עצות 'הזאה' גופא לא שייך פסול מחשבה, דאין מחשבה פוסלת אלא צחאת מד' עצודות, שחיתא קבלה הולכה חריקה, ולא בהזאה), ומה מוכח דהולכה צוטרתי שמה הולכה, שאל"כ לא משכחת פסול מחשבה בחטאת העוף. ואין כאן נדון דליחייב משום זריקה כלל. ולדעת התוס' גם התרין מודה בכל זה, רק ס"ל דגבי הזאה הוא דין מחודש וגז"כ דהולכה שלא צרגל הוי הולכה. וכמו שכתב הל"ק, ראה אית ה'.

(ו) יש ע"ס דצריהם ואין כוונתם צרורה. הבה"ז כתב דל"ל דרחמנא אחשבה לעצודה זו עד דשלמה, פי' דגבי הזאה גלי לן קרא דמקרי עצודה, ולא שלמה עצודה עד דנפל חמצה מדכתיב וזהו ונתן. ומשמע לפי"ז דלמסקנא לאו משום הולכה צוטרתי הוא דפוסל במחשבה, אלא משום דהזאה הוי עצודה צפ"ע (ואולי כוונתו משום זריקה, דהא לענין פסול מחשבה צעין שיבא אחד מד' עצודות). ובז"ל מגיה דל"ל דרחמנא אחשבה לעצודה זו עצודה שלמה. ופירש כוונתם דצחאת גם התרין מודה דפסולא הוי משום הולכה צוטרתי. דאע"ג דלענין שאר קרבנות לא חשיבא עצודה, מ"מ לענין חטאת העוף אחשבה רחמנא לעצודה מדלא כתיב ציה הולכה אחרת. עכ"ד. ולריך להצין לפי זה איך משמע תירוק זה בלשון הגמרא. וז"ע. וע"ע בעה"ק.

(ז) היינו דלא כהתוס' דציבור שלפ"ז דס"ל דכל זמן דלא נפיק דם מן הזוטר לא שייך ציה פסול מחשבה וכמ"ש לעיל אית צ'. אבל התוס' כאן אזלי בשיעת רש"י דשייך מחשבה גם בדם שצוטרך, דהזוטר הוי כמו כלי שרת, וא"כ שפיר משכחת לה דמחשבה דהולכה כל זמן שלא חרק הדם.

(ח) דר' אצין מיצעי ליה התם לענין פסולא דדם חטאת שניכנס להיכל, דקיי"ל דוקא בהכניסו ככלי שרת הוא דפוסל, אבל אם הכניס בהמה שחיתה חונה נפסלת, דאשר יוצא מדמה אל אהל מועד אמר רחמנא ולא שהכניס דמה עם צשרה. ומסקנא לר' אצין בחטאת

משום מחשבת זריקה, דגבי זריקה לא פליגי ר"ש. דהא התוס' ס"ל דגם לאחר שיבא הדם מידו אכתי מלי לפוסלו במחשבה כמו שכתבו לעיל. ובשיעורי הגר"ד כפי הגרסה ע"ז וכתב דדוקא לענין עצודת הולכה אפשר לומר דחשיב עצודה גם לאחר שיבא מידו. משא"כ לענין הזאה, מרגע שיבא מידו תו לא חשיב שצוטרך עצודת הזאה. ולא נהירא כ"כ וי"ל דדוחק. ויש לי עוד דרך ציה, אי"ה אכתבנו באת שאל"ז.

(ה) עי' באת שלפ"ז דלכאורה קשה אמאי לא משני הגמרא דמשכחת לה פסול מחשבה בחטאת העוף במחשבת הזאה, היינו דבשעה שמתח את הדם מחשב על הזריקה. ובשלמא לפירוש רש"י דקס"ד דכיון שיבא מזוטר העוף תו לא שייכא ציה פסול מחשבה, א"כ מטעם זה גופא לא מלי לפסול במחשבת זריקה. והא דלא פריך משאר זריקות בעלמא, כבר תירץ בשעמ"ק ע"ש. אבל לפירוש התוס' דס"ל דלמ"ד שמה הולכה מחשבה פוסלת משעה דנפק מן הזוטר עד דמטא למזבח, א"כ ה"נ תפסל במחשבת זריקה. ועי' באת שלפ"ז מ"ש ליישב.

ועתה נראה לי ליישב בדרך אחר, דס"ל להתוס' בפשיטות דהזאה לא דמי לזריקה, דזריקה מן הכלי והזאה בחטאות הפנימיות ציד או בחטאת העוף מן הזוטר, אבל לא מן הכלי. ובת"כ (ויקרא פ"ג) איתא ולקח מדם הפר באצבעו וזהו, ולא המעיף ולא הזורק, דהיינו שלא יזרוק מרחוק אלא עומד מקרוב ומהו (חית רעק), או שלא יביא זורק הדם בשפיכה שאין זו דרך הזאה (קרבן אהרן). וראה לעיל (י"ג ע"ב) דאפילו לגבי נתינת מנחה ככלי צעין למימר דלא הוי בכלל עצודת קבלה, דקבלה ממילא הוי הכא איחוב קשקיל ורמי. ואע"ג דדחינן דלעולם הוי בכלל קבלה דכיון דאידי ואידי מתן כלי הוא מה לי ממילא מה לי קשקיל ויהיב, עכ"פ משמע להדיא דאי לא הוה במנחה מתן כלי ודאי לא הוה מדמיין ליה לקבלה. וא"כ ה"נ ס"ל להתוס' דלא דמי הזאה לזריקה דזו ציד חו ככלי. ומש"ה פשיטא ליה לצעל הש"ס דמה שמיניו שמחשבה פוסלת בהזאה דחטאת העוף אין זה אלא משום עצודת הולכה דדמיין

אכל מכל זריקה דעלמא לא קשיא ליה אי מיקמי דליפוק דם מן הכלי לאו כלום הוא ואי צתר דנפק הא איתעציד ליה מלכותו, משום דפשיטא* ליה [ד]עד דמעא [למזבח] לא איתעציד מלכותו, אכל בהזאה סד"א דלא לריך מזבח"ט מידו דהובא בהזאה דפרוכת וצין הצדים דהויא הזאה אע"פ שלא נגע".
הגה"ה:

הדרן עלך כל הזבחים

פירוש ארזי הלבנון

כללי שרת, הרי זה חשיב כדם בהמה כללי שרת ונפסל בכך.

ט' ולפי' התוס' צדצור הקודם, גם לפי הס"ד סבר המקשן דנמשכת ההזאה עד דמעא למזבח, ומ"מ לא תיקשי ממאי דלא קשיא ליה אשאר זריקות דעלמא, וכמ"ש לעיל באות ה'.

י' וכדאיתא ביומא (י"ז ע"א) פעמים שלא היה נוגע זה (שיטמ"ק). ולפי דברי התוס' דלא צעיון שוגע הדם בפרוכת או צין הצדים, אם נקטעה ידו של זה עד שלא הגיע הדם לא נפסלה ההזיה משום צעל מוס (משל"מ יו"כ פ"ג ה"ה). ובמקדש דוד כאן תמה על דצריהם דהיכי משכחת פסול מחשבה בהזאה על הפרוכת וצין הצדים, דתיכף שולא הדם מידו איתעצידא מלכותו. והאריכו זה המפרשים, עיין עליהם.

העוף שהכניס דמה צלוארה להיכל, מי חשיב לואר עוף כללי שרת ומיפסיל, שהרי חטאת העוף לא הוצקה לקצלת כלי, ולוארה זהו כליה. או דילמא צלואר בהמה דמי ולא מיחייב עליה.

ומפרש הח"נ כוונת התוס' צזה לחלק דהתם דוקא הוא דמספקא ליה אי כללי שרת דמי משום דכניסת דם חטאת להיכל בחטאת בהמה הוא דכתיב, ובבהמה ילפינן דאינו חייב אלא כשהכניסו כללי שרת. אכל הכא צפיסול מחשבה דכתיב בחטאת העוף גופיה, פשיטא ליה דדם הנתון צלואר כנתון כללי שרת דמי.

ונראה עוד בכוונת התוס' דודאי לואר העוף חשיב כללי שרת, והתם נמי פשיטא ליה לר' אצין דכללי שרת דמי, רק דמ"מ מספקא ליה כיון דאיכא גזה"כ דדמה ולא דמה וצורה, דילמא אע"ג דהוי כללי שרת מ"מ כיון שהכלי שרת עשוי מצשר, הרי יש כאן דם וצשר ולא מיפסיל בכניסה להיכל, או דילמא כיון דהוא צלואר חשיב